

РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА
УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“ ВО СКОПЈЕ

ISSN-1857-9779

БИЛТЕН

НА
УНИВЕРЗИТЕТОТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“ ВО СКОПЈЕ

Број 1278

Скопје, 15 февруари 2023 година

Издание на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
Бул. „Гоце Делчев“ бр. 9, 1000 Скопје

ПРВИОТ БРОЈ НА БИЛТЕНОТ Е ОБЈАВЕН ВО МАЈ 1957 ГОДИНА

Уредник на издавачката дејност на УКИМ:
проф. д-р Никола ЈАНКУЛОВСКИ, ректор

Уредник на Билтенот:
Илија Боѓоевски

Лектор:
Весна Илиевска-Цвешановска

Техничко уредување:
Зоран Кордоски

Бр. _____
5.8.2013
Скопје

Предмет: Материјали за Билтенот за објавување на интернет страницата на УКИМ

Согласно член 132, став 5 од Законот за високото образование („Сл. весник на РМ“ бр. 35/2008, 103/2008, 26/2009, 83/2009, 115/2010, 17/2011, 51/2011 и 123/2012), на интернет страницата на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, од бројот 1059 од 15 август 2013 година, ќе се објавуваат:

- рефератите за избор во наставно-научни, научни и соработнички звања;
- рецензиите за подобност на темата и оспособеноста на кандидатот за вршење научна работа;
- прегледите на одобрените докторски дисертации, прифатените магистерски и специјалистички теми;
- рецензиите на учебници и учебни помагала, како и
- рефератите за доделување на звањето почесен професор и титулата почесен доктор на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“.

По објавување на материјалите на интернет страницата, факултетите и институтите за своите потреби, истите треба да ги отпечатаат во материјална форма за да можат да ги достават на членовите на наставно-научниот, односно научниот совет. Поради тоа, потребно е сите материјали што се предвидени за објавување во Билтенот на Универзитетот, благовремено да ги доставувате во електронска форма. Поради усогласеност и униформност на текстовите потребно е материјалите за објавување да се доставуваат како Microsoft Word 2003 документи во кои исклучиво ќе се користи системскиот фонт Georgia. Овој фонт содржи богато множество на кирилични (македонски, српски, руски), латинични (со различни видови на надредени знаци), грчки и други знаци. Варијанта на овој фонт со коригирани знаци во италијанскиот формат за македонските букви ‘д’, ‘п’, ‘т’, ‘г’ може да се најде на интернет страницата на УКИМ, во делот **Документи -> Билтен на Универзитетот**. Исто така, таму може да се најде софтверско решение со кое може да се испрограмира тастатурата на персонален сметач при притискање на копчето “” и копчињата ‘е’ и ‘и’ во македонска поддршка да се добијат знаците ‘è’, и ‘ì’ соодветно.

Поради запазување на роковите за објавување на материјалите во Билтенот, но и на интернет страницата, ве молиме, рефератите, откако ќе бидат лекторирани, да ги доставите во оригинална верзија (лекторирана со потписите), а електронската верзија со внесените корекции да ја доставите на е-адресата: bilten@ukim.edu.mk.

Неблаговремено доставените материјали и оние кои нема да бидат напишани согласно упатството нема да бидат објавени во тој број, туку ќе бидат поместени за објавување во наредниот број од Билтенот, односно откако ќе биде добиена бараната верзија.

Ви благодариме за соработката.

Со почит,

УКИМ - Ректорат

Изготвил:Т.Б.

Одобрил:К.М.

СОДРЖИНА НА БИЛТЕН БРОЈ 1278 ОД 15 ФЕВРУАРИ 2023 ГОДИНА АРХИТЕКТОНСКИ ФАКУЛТЕТ

1. Реферат за избор на наставник во сите наставно-научни звања во наставно-научните области урбано и просторно планирање и проектирање и други од дисциплината урбанизам во Институтот за урбанизам на Архитектонскиот факултет – Скопје (**вонр. проф. д-р Слободан Велевски**).....8-26
2. Реферат за избор на наставник во сите наставно-научни звања во наставно-научната област архитектонско проектирање и дизајн во Институтот за урбанизам на Архитектонскиот факултет – Скопје (**вонр. проф. д-р Марија-Мано Велевска**).....27-43
3. Преглед на одобрени теми за изработка на магистерски трудови (**Стефанија Смилеска, Ивана Белеска, Славица Велкова, Дајана Павловска, Мила Бојковска, Марија Трајаноска, Миланија Јакимовска, Филип Стојановски, Суреја Љатифи**).....44

ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

1. Преглед на одобрени теми за изработка на магистерски трудови (**Дарио Цуцулов, Александар Кирацовски, Марија Иванова, Маријан Шамоски, Драгана Кичукова, Тања Димитровски, Мирјана Здравевска, Игор Цуцулоски, Сара Крстевска, Моника Славковска**).....45-46

МЕДИЦИНСКИ ФАКУЛТЕТ

1. Реферат за избор на виш научен соработник во сите научни звања во научните области: анестезиологија, анестезиологија и реанимација и здравствена нега на Медицинскиот факултет – Скопје (**н. сор. д-р Марија Јовановски-Срцева**).....47-70
2. Реферат за избор на едно лице во сите научни звања по предметите од научните области: гинекологија и акушерство и гинекологија и акушерство со нега на Медицинскиот факултет – Скопје (**асистент докторанд д-р Ана Коцевска**).....71-87
3. Реферат за избор на асистент по предметот **Ортопедија** на Медицинскиот факултет – Скопје (**д-р Илир Шабани, д-р Милена Богојевска Доксевска**).....88-94
4. Реферат за избор на асистент по предметот **Патолошка физиологија** на Катедрата за патолошка физиологија на Медицинскиот факултет – Скопје (**ас. д-р Маја Здравковска**).....95-98
5. Реферат за избор на 10 асистенти по предметот **Хирургија** на Медицинскиот факултет – Скопје (**ас. д-р Илир Вела, ас. д-р Стојан Ѓошев, ас. д-р Билјана Шапова, ас. д-р Елизабета Обочки Луковска, ас. д-р д-р Кемал Рушити, ас. д-р Наташа Толеска Димитровска, ас. д-р Жанита Јовановска Спасовска, ас. д-р Бисера Николовска, ас. д-р Весна Наунова, ас. д-р Андријана Ѓорѓеска, д-р Валон Салиу**).....99-122
6. Рецензија на ракописот **Хронична опструктивна белодробна болест од уредникот автор проф. д-р Јордан Минов**.....123-128
7. Рецензија за оцена на докторската дисертација **Тековна состојба во однос на знаењето, ставот и практиката за човечкиот папиломен вирус и придружните фактори кај населението во Република Косово** од д-р Ернад Косуми, пријавена на Медицинскиот факултет – Скопје.....129-136
8. Рецензија за оцена на докторската дисертација **Трендови на раст, обезитет и пубертет: етнички и демографски варијации кај кохорта на машки и женски деца во северозападниот дел од Република Северна Македонија**, од д-р Арјета Рауфи, пријавена на Медицинскиот факултет – Скопје.....137-148
9. Рецензија за оцена на докторската дисертација **Истражување и критичка анализа на оптимален модел за проценка на здравствениот ризик во околината на**

индустриски контаминирани точки во Република Северна Македонија од м-р Сандра Костеска, пријавена на Медицинскиот факултет – Скопје.....	149-157
10. Преглед на одобрена тема за изработка на магистерски труд (Мила Царовска).....	158
11. Преглед на одобрени теми за изработка на докторски дисертации (Љубица Димитриевска, Александра Стаменова).....	159
12. Преглед на одобрени теми за изработка на докторски дисертации (Софија Златеска Ѓуриќ, Анита Кокарева, Илир Османи, Наташа Битољану, Викторија Белакапоска Српанова).....	160
ПЕДАГОШКИ ФАКУЛТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“	
1. Преглед на одобрена тема за изработка на магистерски труд (Бехаре Мустафа).....	161
ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ „ЈУСТИНИЈАН ПРВИ“	
1. Преглед на одобрена тема за изработка на магистерски труд (Горан Трпеноски).....	162
2. Преглед на одобрени теми за изработка на докторски дисертации (м-р Елена Стојанова Златева, м-р Андриана Матлиоска).....	163
ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИ ФАКУЛТЕТ	
1. Рецензија за оцена на докторската дисертација Состојба, потенцијали и перспективи за развој на спортскиот туризам во Република Македонија од м-р Дарко Панов, пријавена на Природно-математичкиот факултет – Скопје.....	164-172
СТОМАТОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ	
1. Рецензија за оцена на докторската дисертација Анатомо-морфолошки промени на оралните коски кај жени со остеопороза од д-р Мерита Шкодра Бровина, пријавена на Стоматолошкиот факултет – Скопје.....	173-180
ТЕХНОЛОШКО-МЕТАЛУРШКИ ФАКУЛТЕТ	
1. Рецензија на ракописот Плетенини од авторката Елена Томовска.....	181-185
ФАКУЛТЕТ ЗА ВЕТЕРИНАРНА МЕДИЦИНА	
1. Рецензија на учебното помагало Animal management in disasters – Basic principles од група автори, издание на Факултетот за ветеринарна медицина – Скопје.....	186-191
ФАКУЛТЕТ ЗА ДИЗАЈН И ТЕХНОЛОГИИ НА МЕБЕЛ И ЕНТЕРИЕР	
1. Преглед на одобрена тема за изработка на магистерски труд (Јета Рацај).....	192
ФАКУЛТЕТ ЗА ЗЕМЈОДЕЛСКИ НАУКИ И ХРАНА	
1. Рецензија на ракописот Биологија, екологија и сузбивање на плевелите од авторот: проф. д-р Звонко Пацаноски.....	193-198
ФАКУЛТЕТ ЗА ИНФОРМАТИЧКИ НАУКИ И КОМПЈУТЕРСКО ИНЖЕНЕРСТВО	
1. Рецензија за оцена на докторската дисертација Рурални системи за поврзано здравство: дизајн на IoT-системи за активно помогнато живеење во рурална околина со користење на LoRaWAN и неинвазивни сензори од м-р Аце Димитриевски, пријавена на Факултетот за информатички науки и компјутерско инженерство – Скопје.....	199-205
ФАКУЛТЕТ ЗА МУЗИЧКА УМЕТНОСТ	
1. Реферат за избор на наставник во сите наставно-научни звања по областите музички инструменти со основи на аранжирање (60916), оркестрација (60916) и хармонија и полифонија со анализа (60908) на Факултетот за музичка уметност – Скопје (м-р Ангел Спироски, м-р Елизабета Илиевска).....	206-224
ФАКУЛТЕТ ЗА ФИЗИЧКО ОБРАЗОВАНИЕ, СПОРТ И ЗДРАВЈЕ	

1. Реферат за избор на наставник во сите наставно-научни звања во наставно-научната област фундаментална кинезиологија на Факултетот за физичко образование, спорт и здравје – Скопје (вонр. проф. д-р Владимир Вуксановиќ).....225-237
2. Преглед на одобрена тема за изработка на докторска дисертација (м-р Благоја Кечовски).....238

ФАРМАЦЕВТСКИ ФАКУЛТЕТ

1. Рецензија за оцена на докторската дисертација **Нови трендови за анализа на терпеноидниот профил и следење на микотоксини со цел обезбедување на квалитет и безбедност на екстрактите од канабис од м-р фарм. Тијана Серафимовска**, пријавена на Фармацевтскиот факултет – Скопје.....239-248

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

1. Реферат за избор на наставник во сите наставно-научни звања во наставно-научните области (дисциплини): социјален развој, социјална работа во здравство, образование, социјална заштита и друго, методика на социјална работа поединец, група, локална заедница на Филозофскиот факултет – Скопје (вонр. проф. д-р Владимир Илиевски).....249-269

ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ „БЛАЖЕ КОНЕСКИ“

1. Преглед на одобрени теми за изработка на магистерски трудови (Војислав Гүшевски, Бојана Стојанов, Суада Вуисланин, Милена Давиткова, Љупка Евроска, Елена Николова, Андријана Тасева).....270

ЗЕМЈОДЕЛСКИ ИНСТИТУТ

1. Преглед на одобрена тема за изработка на магистерски труд (Петре Манчев).....271

ИНСТИТУТ ЗА ЗЕМЈОТРЕСНО ИНЖЕНЕРСТВО И ИНЖЕНЕРСКА СЕИЗМОЛОГИЈА

1. Рецензија за оцена на докторската дисертација **Динамичко однесување на мешавина од песок и летечка пепел од м-р Елена Ангелова**, пријавена на Институтот за земјотресно инженерство и инженерска сеизмологија – Скопје..272-277

ИНСТИТУТ ЗА СОЦИОЛОШКИ И ПОЛИТИЧКО-ПРАВНИ ИСТРАЖУВАЊА

1. Преглед на одобрени теми за изработка на магистерски трудови (Мартин Атанасов, Трајанка Филипова, Елена Трифуноска).....278

ИНСТИТУТ ЗА СТОЧАРСТВО

1. Реферат за избор на едно лице во сите научни звања во наставно-научната област микробиологија 41402 (4.4. земјоделска биотехнологија) на Институтот за сточарство – Скопје (виш. науч. сор. д-р Весна Левков).....279-292

ЈНУ ИНСТИТУТ ЗА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК „КРСТЕ МИСИРКОВ“

1. Исправка на Рефератот за избор на научен советник/редовен професор во Институтот за македонски јазик „Крсте Мисирков“ - Скопје (в. н. сор. Фани Стефановска-Ристеска).....293
2. Исправка на Рефератот за избор на научен советник/редовен професор во Институтот за македонски јазик „Крсте Мисирков“ - Скопје (в. н. сор. Катица Топлиска-Евроска).....294

ЈНУ ИНСТИТУТ ЗА МАКЕДОНСКА ЛИТЕРАТУРА

1. Рецензија за оцена на докторската дисертација **Културните политики и културните индустрии – фактори за видливоста на малите книжевности во корпусот на светската книжевност (студија на случај: Норвешка и Македонија)** од м-р Наташа Сарафова, пријавена на ЈНУ Институт за македонска литература - Скопје.....295-301
2. Рецензија за оцена на докторската дисертација **Ревитализација на културно-историски објекти и нивно влијание врз регионалниот туристички развој од м-р**

Стефанија Иванов Гата, пријавена на ЈНУ Институт за македонска литература - Скопје.....302-310

РЕФЕРАТ

ЗА ИЗБОР НА НАСТАВНИК ВО СИТЕ НАСТАВНО-НАУЧНИ ЗВАЊА ВО НАСТАВНО-НАУЧНАТА ОБЛАСТ УРБАНО И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ И ПРОЕКТИРАЊЕ И ДРУГИ ОД ДИСЦИПЛИНАТА УРБАНИЗАМ ВО ИНСТИТУТОТ ЗА УРБАНИЗАМ НА АРХИТЕКТОНСКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

Врз основа на конкурсот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Архитектонски факултет – Скопје, објавен во весниците „Вечер“ и „Коха“ од 13.12.2022 година, за избор на наставник во сите наставно-научни звања во наставно-научните области урбано и просторно планирање и проектирање, урбанистички нормативи, градски центри, инфраструктурни системи, развој на архитектурата и урбанизмот и културно наследство (друго) во Институтот за урбанизам на Архитектонскиот факултет во Скопје, Наставно-научниот совет на Факултетот донесе Одлука бр. 08-6/147 од 29.12.2022 година, за формирање на Рецензентска комисија во состав: д-р Влатко Коробар, редовен професор во пензија, претседател, д-р Јасмина Сиљаноска, редовен професор, член и д-р Дивна Пенчиќ, член.

Рецензентската комисија, по прегледувањето на доставената документација, до Наставно-научниот совет го доставува следниов

ИЗВЕШТАЈ

На објавениот конкурс за избор на наставник во сите наставно-научни звања во наведените научни области во Институтот за урбанизам на Архитектонскиот факултет, во предвидениот рок се пријави кандидатот д-р Слободан Велевски, вонреден професор на Архитектонскиот факултет.

1. БИОГРАФСКИ ПОДАТОЦИ И ОБРАЗОВАНИЕ

Кандидатот д-р Слободан Велевски е роден во Скопје, на 26.8.1976 година. Високо образование стекнал на Архитектонскиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, каде што дипломирал во 2002 година, со просечен успех 8,77.

Во 2005 година се запишал на постдипломски студии по урбанизам и архитектура на Десау-институтот за архитектура на Анхалт-универзитетот за применети науки во Десау, СР Германија. Во рамките на постдипломските студии, задолжителната пракса ја реализирал во проектантските бироа на светски реномираните архитекти Дејвид Чиперфилд и Шигеру Бан, како и во Space Syntax Ltd во Лондон. Студиите успешно ги завршил во 2007 година, со просечен успех 1,5 (9,33).

Во 2009 година, на Архитектонскиот факултет при УКИМ во Скопје пријавил докторска дисертација под наслов: „Гранични преклопувања на идеите и реалноста на современиот град: Од утопијата на посакуваното кон хетеротопијата на хипереалното“, работена под менторство на проф. д-р Влатко Коробар. Докторската дисертација успешно ја одбранил во 2013 година и се стекнал со научниот степен доктор на технички науки.

Својот работен ангажман го започнал како архитект планер во Заводот за урбанизам и архитектура ЗУАС во Скопје, каде што се стекнал со професионално искуство во областа на урбанизмот. Во 2006 година бил избран за помлад асистент, а во 2008 година за асистент во Институтот за урбанизам на Архитектонскиот факултет. По докторирањето во 2013 година, бил избран за доцент, а во 2018 година бил избран за вонреден професор.

Кандидатот активно го владее англискиот јазик.

2. НАУЧНИ, СТРУЧНИ, ПЕДАГОШКИ И ДРУГИ ОСТВАРУВАЊА НА КАНДИДАТОТ

Кандидатот вонр. проф. д-р Слободан Велевски, од почетокот на својата работа на Архитектонскиот факултет, покажува континуиран успех и напредок во сите дејности релевантни за неговата академска кариера. Со секој нов избор, резултатите на неговата работа стануваат сè побројни и позначајни и го профилираат како препознатлив и истакнат член на наставно-научната заедница на Архитектонскиот факултет.

Остварувањата на кандидатот до неговиот избор за вонреден професор се вреднувани во рефератите објавени во Билтенот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ бр. 886 од 2005 година, бр. 958 од 2009 година, бр. 1058 од 2013 година и бр. 1171 од 2018 година.

По изборот за вонреден професор, кандидатот ги постигнал следниве резултати во дејностите релевантни за изборот:

Наставно-образовна дејност

Во рамките на наставно-образовната дејност на Архитектонскиот факултет при УКИМ, кандидатот д-р Слободан Велевски подготвува и изведува настава на првиот и на вториот циклус студии на интегрираните петгодишни студии по архитектура, а од 2021 година и на докторските студии по архитектура и урбанизам. Во својство на предметен наставник ја изведува наставата по задолжителниот предмет Урбанистичко планирање 2 и изборниот предмет Визии за современиот град. Во континуитет е дел од педагошкиот тим на интегративното студио. Во рамките на наставата на докторските студии, изведува настава по предметите Градот и утопијата и Зелена инфраструктура: планирање за одржлива и отпорна градска средина. Исто така, во рамките на докторските студии, учествува во наставата по предметот Истражување на изградениот простор, како дел од поширокиот педагошки тим. Во изборниот период, кандидатот бил ментор на 21 магистерски труд и бил член на 64 комисији за оцена и одбрана на магистерски трудови. Кандидатот бил член и на три комисији за одбрана на докторска дисертација, од кои две на Универзитетот Медитеранеа во Реџо Калабрија, Италија и една на Архитектонскиот факултет при УКИМ во Скопје. Кандидатот својата редовна наставна активност на Факултетот ја проширува со ангажман во неколку работилници кои се одржаа во соработка со реномирани универзитети од странство, како Техничкиот универзитет од Делфт, Холандија, Универзитетот УТЕ од Кито, Еквадор, Националниот универзитет дел Литорал од Санта Фе, Аргентина, и повеќе други универзитети од Европа, Јужна Америка и Азија. Поради познатите состојби со пандемијата, една од работилниците е одржана онлајн. Проширувајќи го постојниот круг на високообразовни институции со кои соработува Архитектонскиот факултет, вонр. проф. д-р Слободан Велевски придонесува за воспоставување на нови академски комуникации кои овозможуваат отворање на Факултетот кон нови образовни пристапи и стекнување на нови искуства на студентите, кои низ овие работилници се изложени на различни педагошки пристапи.

Кандидатот Слободан Велевски со својот целокупен досегашен ангажман во различните форми на настава на Архитектонскиот факултет, а особено во периодот по изборот за вонреден професор, ја докажа својата несомнена компетентост како наставник, континуирано иновирајќи ги наставните содржини и постигнувајќи исклучителни резултати во работата со студентите, што ги потврдуваат високите оценки што редовно ги добива од студентите во процесот на самоевалуација.

Во Анекс 2, кој е составен дел на овој Извештај, детално се наведени сите активности на кандидатот во областа на наставно-образовната дејност.

Научноистражувачка и стручно-уметничка дејност

Во изборниот период, кандидатот Слободан Велевски покажал исклучително богата научноистражувачка дејност. Во услови на отежната непосредна академска комуникација поради пандемијата, нејзина основна карактеристика е збогатувањето на досегашната практика со нови форми на дисеминација на резултатите од неговата научноистражувачка дејност. Тој раководел со еден национален и учествувал во еден меѓународен научен проект, а првенствено се ориентирал кон публикување и соопштување на богатите резултати од неговата самостојна научна работа. Во изминатиот период има објавено рецензиран труд во книга издадена од референтната издавачка куќа Naio10 Publishers, од Ротердам, Холандија; седум труда со оригинални научни резултати во научни списанија или зборници на рецензирани научни трудови од научни/стручни собири на меѓународни академски собири во Србија, Холандија, Велика Британија и Италија; одржал предавање на референтен универзитет во Орхус, Данска и учествувал на шест научно-стручни собири во Велика Британија, Португалија и Австрија, дел од кои се одржале онлајн. Научноистражувачката работа на кандидатот ја докажува неговата научна компетентност, способноста да ги третира актуелните проблеми на современиот град и особено да се инволвира во истражувања кои отвораат нови приоди кон различните манифестации на урбаното.

Стручно-уметничката дејност на кандидатот, од друга страна, сведочи за широкиот дијапазон на познавања од пошироката област на урбанистичкото планирање и проектирање изразено низ урбанистички решенија, во кои д-р Слободан Велевски се јавува како автор или коавтор, а кои ја збогатуваат актуелната практика на урбанистичкото планирање кај нас. Тој е автор или коавтор на архитектонско-урбанистички или идејни архитектонски решенија за поголем број простори и објекти.

Во Анекс 2, кој е составен дел на овој Извештај, детално се наведени сите активности на кандидатот од областите на научноистражувачката и стручно-уметничката дејност.

Стручно-применувачка дејност и дејност од поширок интерес

Во изминатиот период од изборот во звање – вонреден професор, д-р Слободан Велевски учествувал во издавањето на повеќе публикации преку кои се претставуваат особеностите на неговиот личен пристап, како и пристапот на педагошкиот тим во кој учествува, кон образовниот процес на Факултетот и од него произлезените резултати. Се ангажирал во активности кои го промовираат Факултетот како релевантна образовна институција, особено преку изложби на студентски трудови во земјата и во странство. Бил автор на неколку студии кои претходат на процесот на непосредното урбанистичко планирање на градот, давајќи придонес кон квалитетната елаборација на проблемите и можностите кои произлегуваат од актуелните градски состојби.

Во Анекс 2, кој е составен дел на овој Извештај, детално се наведени сите активности на кандидатот од областа на стручно-применувачката дејност и дејноста од поширок интерес.

Оценка од самоевалуација

Кандидатот вонр. проф. д-р Слободан Велевски во континуитет добива позитивни оценки на анонимно спроведените анкети на студентите на Архитектонскиот факултет, а за учебната 2020/2021 година, просечната оценка, за предметите кои ги предава, изнесува 9,57.

ЗАКЛУЧОК

Врз основа на деталниот увид во работата и постигнатите резултати од неговиот избор во звањето вонреден професор, Комисијата смета дека кандидатот д-р Слободан Велевски несомнено ги потврди веќе констатираните високи стандарди во неговото севкупно академско делување, подигајќи ги на ново рамниште во изминатиот период. Во овој период, тој самостојно ја презеде реализацијата на предметната програма по урбанистичко планирање 2, внесувајќи нови теми и интерпретации на предметната содржина, кои сведочат за неговата компетентност и посветеност во изведувањето на наставата. Квалитетот на неговиот педагошки ангажман е изразен низ исклучително високите оценки што ги добива во процесот на самоевалуација. Овие оценки сведочат за високото мислење и респектот кон неговиот пристап што ги негуваат студентите со кои соработува во наставниот процес, но истовремено и за задоволството од нивните постигнати резултати. Посебно треба да се истакне неговото континуирано тежнење, особено низ ангажманот во интегративното студио, на студентите да им овозможи увид во начинот на работа на релевантни странски високообразовни институции во областа на архитектурата и урбанизмот и споредување на резултатите од нивниот труд со резултатите на нивните колеги од школите со кои оствари соработка во изминатите години.

Сопствените педагошки искуства, како и искуствата од оваа соработка, тој успева да ги преточи во нови образовни практики кои придонесуваат кон приближувањето на начинот на реализација и содржината на наставата на Факултетот кон практиката на референтни европски високообразовни институции во областите на планирањето и обликувањето на градскиот простор. Покрај редовното публикување на резултатите од повеќегодишното истражување на темата „Обрасци на раст“ во рамките на интегративното студио, во изминатиот период кандидатот Слободан Велевски, како коавтор, ја публикува монографијата „Педагошки и методолошки постапки на учење архитектура“, која се темели на искуствата од работата во интегративното студио Раст 2.0 во периодот 2018 – 2022 година, но, исто така, и уште позначајно, тие искуства ги поставува во еден поширок контекст кој обезбедува основа за релевантно промислување на приодите кон учењето архитектура. Од исклучително значење е што ставовите изнесени во монографијата се поткрепуваат со референтни извори и автори кои во подолг временски период ја застапуваат тезата за специфичноста на истражувањето во архитектурата и неговото отстапување од она што вообичаено се подразбира под научно истражување, претворајќи го студиото во истражувачка лабораторија. Овој труд значајно придонесува кон дискусијата за релациите помеѓу проектирањето и истражувањето во областите на архитектурата и урбанизмот, кои веќе подолг период во академските кругови се дефинираат со терминот „research by design“.

Специфичност во академското делување на вонр. проф. д-р Слободан Велевски претставува фактот што тој успева да воспостави јасна комуникација помеѓу неговата научноистражувачка и стручна дејност. Компетентноста во сферата на научното истражување кандидатот недвосмислено ја потврдува со публикувањето на резултатите од истражувањето во повеќе референтни публикации, како и со неговата улога во рамките на COST-акцијата CA18126 „Writing Urban Places“, која претставува иновативен пристап во урбаното истражување и имплементација на процесот кој ѝ овозможува на индивидуата разбирање на просторот на заедницата и нејзината општествена позиција со примена на наративни методи. Овие истражувачки ангажмани имаат директна

реперкусија врз стручно-применувачката дејност на кандидатот, изразена низ повеќето студии, особено за делови од градот Велес, каде што се истражуваат потенцијалите за развој на овие градски целини.

Посебно треба да се одбележи учеството на кандидатот Слободан Велевски, во својство на еден од кураторите, во презентацијата на нашата земја на најзначајната архитектонска изложба во светот, Архитектонското биенале во Венеција, во периодот мај – ноември 2018 година, на тема „Freeingspace“. Претставувањето на изложбата беше резултат на сфаќањето за значењето на колаборативниот пристап во третманот на градскиот простор и неговото ослободување од наследените форми на негово промислување, пристап кој вонр. проф. д-р Слободан Велевски го применува и во реализацијата на образовниот процес на Архитектонскиот факултет.

Врз основа на изнесеното, како и врз основа на Законот за високото образование и Правилникот за посебните услови и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Комисијата со особено задоволство му предлага на Наставно-научниот совет на Архитектонскиот факултет во Скопје да го избере кандидатот д-р Слободан Велевски, дипл.инж.арх., во звањето редовен професор во научните области урбано и просторно планирање и проектирање, урбанистички нормативи, градски центри, инфраструктурни системи, развој на архитектурата и урбанизмот и културно наследство (друго) на Институтот за урбанизам при Архитектонскиот факултет на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје.

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. д-р Влатко Коробар, претседател, с.р.

Проф. д-р Јасмина Сиљаноска, член, с.р.

Проф. д-р Дивна Пенчиќ, член, с.р.

Скопје, 25.1.2023 година

ОБРАЗЕЦ 1
ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО,
НАСТАВНО-СТРУЧНО И СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ

Кандидат:

СЛОБОДАН БОРИС ВЕЛЕВСКИ

Институција:

Архитектонски факултет, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје

Научна област:

урбано и просторно планирање и проектирање

ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО ЗВАЊЕ – РЕДОВЕН
ПРОФЕСОР/ НАУЧНО ЗВАЊЕ – НАУЧЕН СОВЕТНИК

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
1	<p>Просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на студиите на прв и втор циклус за секој циклус посебно, односно има остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на интегрираните студии од првиот и вториот циклус *</p> <p>Просечниот успех на прв циклус (петгодишни дипломски студии по архитектура) изнесува: 8.77 Просечниот успех на втор циклус изнесува: 1.5 (9.33)</p>	да
2	<p>Научен степен – доктор на науки од научната област за која се избира</p> <p>Назив на научните области: урбано и просторно планирање и проектирање (20114), урбанистички нормативи (20115), градски центри (20105), инфраструктурни системи (20107), развој на архитектурата и урбанизмот и културното наследство (20103), друго (20118); поле: архитектура, урбанизам и планирање; подрачје: техничко-технолошки науки.</p>	да
3	<p>Објавени најмалку шест рецензирани научни труда ** во референтна научна публикација согласно со ЗВО во последните пет години пред објавувањето на конкурсот за избор</p>	да
3.1	<p>Научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое е индексирано во најмалку една електронска база на списанија со трудови достапна на интернет, како што се: Ebsco, Emerald, Scopus, Web of Science, Journal Citation Report, SCImago Journal Rank или друга база на списанија која ќе ја утврди Националниот совет за високо образование</p> <p>1. Назив на научното списание: _____ 2. Назив на електронската база на списанија: _____ 3. Наслов на трудот: _____ 4. Година на објава: _____</p>	
3.2	<p>Научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое има меѓународен уредувачки одбор во кој учествуваат членови од најмалку три земји, при што бројот на</p>	

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
	<p>членови од една земја не може да надминува две третини од вкупниот број на членови</p> <p>1. Назив на научното списание: SAJ: Serbian Architectural Journal, Vol.13, 2021</p> <p>2. Меѓународен уредувачки одбор (вкупен број членови, број и припадност по земји): вкупно 24 членови, 14 земји: осум членови од Србија, по два члена од Нов Зеланд и Грција, и по еден член од: Словенија, Германија, Австралија, Норвешка, Португалија, Холандија, Хрватска, Шкотска, Англија, Финска и Италија.</p> <p>3. Наслов на трудот: ARCHITECTURAL DESIGN STUDIO COURSES IN AND OUT COVID-19: Adaptive processes in academic knowledge exchange</p> <p>4. Година на објава: 2022</p>	
3.3	<p>Научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое е објавено во земја членка на Европската Унија и/или ОЕЦД</p> <p>1. Назив на научното списание: Writing place, Journal for Architecture and Literature, No.7</p> <p>2. Назив на членката на ЕУ/ОЕЦД: Холандија</p> <p>3. Наслов на трудот: Taking Place: Reflections on Fieldwork</p> <p>4. Година на објава: 2022, Nai010 Publishers</p>	
3.4	<p>Дел од книга рецензирана и објавена во земја членка на Европската Унија и/или ОЕЦД</p> <p>1. Наслов на книгата: REPOSITORY. 49 Methods and Assignments for Writing Urban Places</p> <p>2. Назив на членката на ЕУ/ОЕЦД: Холандија</p> <p>3. Наслов на трудот: Designing by Participation with Giancarlo de Carlo</p> <p>4. Издавач, година и место на издавање/објавување: Nai010 Publishers / TU Delft Open, 2022, Rotterdam</p>	
3.5	<p>3.5.1 Зборник на рецензирани научни трудови, презентирани на меѓународни академски собири каде што членовите на програмскиот или научниот комитет се од најмалку три земји</p> <p>1. Назив на зборникот: ON ARCHITECTURE – CHALLENGES IN ARCHITECTURE, URBAN DESIGN AND ART. Proceedings</p> <p>2. Назив на меѓународниот собир: CHALLENGES IN ARCHITECTURE, URBAN DESIGN AND ART, конференција 7-8 јуни 2019, Белград, Србија</p> <p>3. Имиња на земјите: Србија, Турција, САД, Грција, Тајван, Шпанија, Велика Британија, Белгија, Италија.</p> <p>4. Наслов на трудот: Domesticating Gardens – Excavating New Patterns of Growth for the City</p> <p>5. Година на објава: 2019</p> <hr/>	

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
	<p>3.5.2 Зборник на рецензирани научни трудови, презентирани на меѓународни академски собири каде што членовите на програмскиот или научниот комитет се од најмалку три земји</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Назив на зборникот: ON ARCHITECTURE – LEARNING ARCHITECTURE. Proceedings 2. Назив на меѓународниот собир: LEARNING ARCHITECTURE, online конференција 4-5 декември 2020 3. Имиња на земјите: Србија, Турција, САД, Грција, Шпанија, Велика Британија, Белгија, Италија, Холандија. 4. Наслов на трудот: Learning through Collaborations in Architectural Education. Pedagogical and methodological aspects in design studio course 5. Година на објава: 2020 <hr/> <p>3.5.3 Зборник на рецензирани научни трудови, презентирани на меѓународни академски собири каде што членовите на програмскиот или научниот комитет се од најмалку три земји</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Назив на зборникот: AMPS PROCEEDINGS SERIES 22.1– Teaching-Learning-Research: Design and Environments 2. Назив на меѓународниот собир: TEACHING-LEARNING-RESEARCH DESIGN AND ENVIRONMENTS, online конференција 2-4 декември 2020 3. Имиња на земјите: Канада, САД, Велика Британија 4. Наслов на трудот: Educating for a Democratic Practice of Architecture 5. Година на објава: 2020 	
3.6	<p>Преводи на капитални дела во области кои ги утврдува Националниот совет за високо образование и научноистражувачка дејност</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Наслов на преведеното капитално дело: _____ 2. Датум на објава _____ 3. Издавач, место на издавање и година 	
4	<p>Објавен рецензиран учебник, монографија, практикум или збирка задачи од научната област за која се избира ***</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Наслов на монографијата: Педагошки и методолошки постапки на учење архитектура: Интегративно студио РАСТ 2.0 (2017-2022) 2. Место и година на објава: Скопје, 2022 	да
5	<p>Претходен избор во наставно-научно звање – вонреден професор, датум и број на Билтен:</p> <p>14 јуни 2018 година, Билтен број 1171.</p>	да
6	Има способност за изведување на високообразовна дејност	да

* На лицата кои имаат заснован работен однос на Универзитетот или на некој од универзитетите во Република Македонија во моментот на стапување во сила на Законот за високото образование (Службен весник на Република Македонија бр. 82/2018), нема да се применуваат одредбите од Законот кои се однесуваат на просекот, односно дека лицата треба да имаат остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на студиите на прв и втор циклус за секој циклус посебно, односно имаат остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на интегрираните студии од првиот и вториот циклус. Во овој случај, полето под реден број 1 не се пополнува.

** За кандидатот/ите кој има повеќе од 6 (шест) научни труда во референтна научна публикација, рецензентската комисија научните труда ќе ги наведе, ќе ги оцени и ќе ги вреднува во Образец 2.

*** Наведениот услов ќе се применува по истекот на три години од денот на стапувањето во сила на Законот за високото образование (Службен весник на Република Македонија бр. 82/2018).

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. д-р Влатко Коробар, претседател, с.р.

Проф. д-р Јасмина Сиљаноска, член, с.р.

Проф. д-р Дивна Пенчиќ, член, с.р.

ОБРАЗЕЦ 2
КОН ИЗВЕШТАЈОТ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО И НАСТАВНО-СТРУЧНО ЗВАЊЕ

Кандидат: Слободан Борис Велевски

(име, татково име и презиме)

Институција: Архитектонски факултет, УКИМ – Скопје

(назив на факултетот/институтот)

Научна област: урбано и просторно планирање и проектирање

НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност:	Поени
1	Одржување на настава (вежби) од Урбанистичко планирање 2, зимски семестар 2018/2019 2 часа x 4 групи x 15 недели x 0.03 = 3.6	3.6
2	Одржување на настава (вежби) од Интегративно студио (0+8), зимски семестар, 2018/2019 8 часа x 15 недели x 0.03 = 3.6	3.6
3	Одржување на настава (вежби) од Урбанистичко планирање 2, летен семестар 2018/2019 2 часа x 4 групи x 15 недели x 0.03 = 3.6	3.6
4	Одржување на настава (предавања) од Визии за современиот град (1+0), летен семестар 2018/2019 1 часа x 15 недели x 0.05 = 0.75	0.75
5	Одржување на настава (вежби) од Урбанистичко планирање 2, зимски семестар 2019/2020 2 часа x 3 групи x 15 недели x 0.03 = 2.7	2.7
6	Одржување на настава (вежби) од Интегративно студио (0+8), зимски семестар, 2019/2020 8 часа x 15 недели x 0.03 = 3.6	3.6
7	Одржување на настава (вежби) од Урбанистичко планирање 2, летен семестар 2019/2020 2 часа x 4 групи x 15 недели x 0.03 = 3.6	3.6
8	Одржување на настава (предавања) од Визии за современиот град (1+0), летен семестар 2019/2020 1 часа x 15 недели x 0.05 = 0.75	0.75
9	Одржување на настава (предавања) од Урбанистичко планирање 2 (2+2), зимски семестар 2020/2021 2 часа x 15 недели x 0.04 = 1.2	1.2
10	Одржување на настава (вежби) од Урбанистичко планирање 2, зимски семестар 2020/2021 2 часа x 3 групи x 15 недели x 0.03 = 2.7	2.7
11	Одржување на настава (вежби) од Интегративно студио (0+8), зимски семестар, 2020/2021 8 часа x 15 недели x 0.03 = 3.6	3.6
12	Одржување на настава (предавања) од Визии за современиот град (1+0), зимски семестар 2020/2021 1 часа x 15 недели x 0.05 = 0.75	0.75
13	Одржување на настава (предавања) од Урбанистичко планирање 2 (2+2), летен семестар 2020/2021 2 часа x 15 недели x 0.04 = 1.2	1.2

14	Одржување на настава (вежби) од Урбанистичко планирање 2, летен семестар 2020/2021 2 часа x 2 групи x 15 недели x 0.03 = 1.8	1.8
15	Одржување на настава (предавања) од Визии за современиот град (1+0), летен семестар 2020/2021 1 часа x 15 недели x 0.05 = 0.75	0.75
16	Одржување на настава (предавања) од Урбанистичко планирање 2 (2+2), зимски семестар 2021/2022 2 часа x 15 недели x 0.04 = 1.2	1.2
17	Одржување на настава (вежби) од Урбанистичко планирање 2, зимски семестар 2021/2022 2 часа x 2 групи x 15 недели x 0.03 = 1.8	1.8
18	Одржување на настава (вежби) од Интегративно студио (0+8), зимски семестар, 2021/2022 8 часа x 15 недели x 0.03 = 3.6	3.6
19	Одржување на настава (предавања) од Визии за современиот град (1+0), зимски семестар 2021/2022 1 часа x 15 недели x 0.05 = 0.75	0.75
20	Одржување на настава од Истражувања на изградениот простор (докторски студии), зимски семестар 2021/2022 7% (2 часа x 15 недели x 0.06) – дел од педагошки тим	0.13
21	Одржување на настава од Градот и утопијата (докторски студии), зимски семестар 2021/2022 50% (2 часа x 15 недели x 0.06) – дел од педагошки тим	0.9
22	Одржување на настава од Зелена инфраструктура: Планирање на одржлива и отпорна градска средина (докторски студии), зимски семестар 2021/2022 50% (2 часа x 15 недели x 0.06) – дел од педагошки тим	0.9
23	Одржување на настава (предавања) од Урбанистичко планирање 2 (2+2), летен семестар 2021/2022 2 часа x 15 недели x 0.04 = 1.2	1.2
24	Одржување на настава (вежби) од Урбанистичко планирање 2 летен семестар 2021/2022 2 часа x 2 групи x 15 недели x 0.03 = 1.8	1.8
25	Одржување на настава (предавања) од Визии за современиот град (1+0), летен семестар 2021/2022 1 часа x 15 недели x 0.05 = 0.75	0.75
26	Одржување на настава од Истражувања на изградениот простор (докторски студии), летен семестар 2021/2022 7% (2 часа x 15 недели x 0.06) – дел од педагошки тим	0.13
27	Одржување на настава од Градот и утопијата (докторски студии), летен семестар 2021/2022 50% (2 часа x 15 недели x 0.06) – дел од педагошки тим	0.9
28	Одржување на настава од Зелена инфраструктура: Планирање на одржлива и отпорна градска средина (докторски студии), летен семестар 2021/2022 50% (2 часа x 15 недели x 0.06) – дел од педагошки тим	0.9
29	Одржување на настава (предавања) од Урбанистичко планирање 2 (2+2), зимски семестар 2022/2023 2 часа x 15 недели x 0.04 = 1.2	1.2
30	Одржување на настава (вежби) од Урбанистичко	1.8

	планирање 2, зимски семестар 2022/2023 2 часа x 2 групи x 15 недели x 0.03 = 1.8	
31	Одржување на настава (вежби) од Интегративно студио (0+16), зимски семестар, 2022/2023 16 часа x 15 недели x 0.03 = 7.2	7.2
32	Одржување на настава (предавања) од Визии за современиот град (1+0), зимски семестар 2022/2023 1 часа x 15 недели x 0.05 = 0.75	0.75
33	Одржување на настава (предавања) од Визии за современиот град (1+0), зимски семестар 2022/2023 1 часа x 15 недели x 0.05 = 0.75	0.75
34	Одржување на настава од Градот и утопијата (докторски студии), летен семестар 2021/2022 50% (2 часа x 15 недели x 0.06) -дел од педагошки тим	0.9
35	Подготовка на нов предмет: - Градот и утопијата (изборен предмет во докторски студии по архитектура и урбанизам) - Зелена инфраструктура: Планирање на одржлива и отпорна градска средина (изборен предмет во докторски студии по архитектура и урбанизам)	2
36	Работилница Skopje Urban Narratives, со студенти и наставници од Архитектонскиот факултет при УКИМ во Скопје и од Факултетот за архитектура при Техничкиот универзитет од Делфт, Скопје, 29 – 31.10.2019 година (ментор и дел од организацискиот тим)	1.5
37	Меѓународна (online) работилница CITY UP-GRADE: Quito and the ravine system. Between memory and oblivion, во организација на UTE Универзитетот од Кито, Еквадор и Националниот универзитет дел Литорал од Санта Фе, Аргентина во соработка со останати девет универзитети од: Македонија, Италија, Шпанија, Франција, Бразил, Аргентина и Саудиска Арабија, 27.9 – 2.10.2021 година, ментор	1
38	Меѓународна работилница „Skopje Brutalism Trail“ во рамките на COST-акцијата Writing urban places (поддржан од прогармата за академска соработка на ЕУ), Архитектонски факултет при УКИМ во Скопје, 28 – 30.9.2022 година, раководител (заедно со М. Мано Велевска)	1.5
39	Член на комисија за оценка и одбрана на докторски труд: 3 докторски труда x 0,7	2.1
40	Член на комисија за оценка и одбрана на магистерска работа: 64 магистерски работи x 0,3	19.2
41	Пакет материјали за предметот Урбанистичко планирање 2	1
	Вкупно	90.06

НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност:	Поени
1	Ментор на магистерски труд (2018 – 2022): 21 магистерска работа x 2	42

2	Раководител на национален научен проект: „ДВОРОВИ-ГРАДИНИ-ОБЈЕКТИ, Истражување на формалните и перформативните особености на отворениот простор, на примерот на Скопје“, истражувачки проект поддржан од Министерството за култура на РМ со програмата за проекти од национален интерес во културата за 2019 год.	6
3	Учесник во меѓународен научен проект: CA18126 Writing Urban Places. New Narratives of the European City, меѓународен проект во рамките на COST програмата на ЕУ	5
4	Монографија: „Педагошки и методолошки постапки на учење архитектура: Интегративно студио ПАСТ 2.0 (2018 – 2022)“, коавтор (заедно со М. Мано Велевска), Архитектонски факултет, УКИМ, Скопје За два автори 90% од 8	7,2
5	Труд со оригинални научни резултати, објавен во научно списание во кое трудовите подлежат на рецензија и кое има меѓународен уредувачки одбор: <i>Architectural Design Studio Courses in and out Covid-19. Adaptive processes in academic knowledge exchange</i> , SAJ: Serbian Architectural Journal, Vol.13, University of Belgrade - Faculty of Architecture 2021 За два автори 90% од 5	4,5
6	Труд со оригинални научни резултати, објавен во научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое е објавено во земја членка на Европската Унија: <i>Taking Place: Reflections on Fieldwork, Writingplace, Journal for Architecture and Literature, No.7</i> , Nai010 Publishers, Холандија 2022 За четири автори 60% од 5	3
7	Труд во книга рецензирана и објавена во земја членка на Европската Унија: <i>Designing by Participation with Giancarlo de Carlo</i> , во 'REPOSITORY. 49 Methods and Assignments for Writing Urban Places', Rotterdam: Nai010 Publishers / TU Delft Open, 2022 – коавтор	6
8	Труд со оригинални научни резултати, објавен во зборник на рецензирани научни трудови, презентирани на меѓународни академски собири: <i>Domesticating Gardens – Excavating New Patterns of Growth for the City</i> , во 'ON ARCHITECTURE – Challenges in Architecture, Urban Design and Art. Proceedings', STRAND, Belgrade, 2019 За три автори 80% од 5	4
9	Труд со оригинални научни резултати, објавен во зборник на рецензирани научни трудови, презентирани на меѓународни академски собири: <i>Old Locations for New Economies</i> , во 'ON ARCHITECTURE – Challenges in Architecture, Urban Design and Art. Proceedings', STRAND, Belgrade, 2019 За три автори 80% од 5	4
10	Труд со оригинални научни резултати, објавен во зборник на рецензирани научни трудови, презентирани на меѓународни академски собири: <i>Educating for a Democratic Practice of Architecture</i> , во 'Teaching-Learning-Research: Design and	3

	Environments- Conference, AMPS Proceedings Series 22.1', Manchester School of Architecture; AMPS, Manchester, 2020 За четири автори 60% од 5	
11	Труд со оригинални научни резултати, објавен во зборник на рецензирани научни трудови, презентирани на меѓународни академски собири: <i>Learning through Collaborations in Architectural Education</i> во 'ON ARCHITECTURE – Learning Architecture. Proceedings', STRAND, Belgrade, 2020 За три автори 80% од 5	4
12	Труд со оригинални научни резултати, објавен во научно/стручно списание: <i>ANALOGIC MULTITUDE</i> , во 'STUDIO - Architecture Urbanism magazine' #18, Studio Urbanism, Milano, 2020 (коавтор) За два автори 90% од 3	2,7
13	Труд со оригинални научни резултати, објавен во научно/стручно списание: „ОД СЛОБОДЕН-ПРОСТОР КОН ОСЛОБОДУВАЊЕ-НА-ПРОСТОР“, во Културен живот 1-2 Скопје, 2018 (коавтор) За два автори 90% од 3	2,7
14	Труд со оригинални научни резултати, објавен во стручно /научно популарно списание: „Ослободување на просторот или во потрага по архитектурата на <i>Слободниот простор</i> “, во Порта 3 бр.268, Биропрес ДОО Скопје, 2018 (коавтор) За два автори 90% од 2	1,8
15	Труд со оригинални научни резултати, објавен во стручно /научно популарно списание: „Студентска визија за нов урбан наратив“, во Порта 3 бр.303, Биропрес ДОО Скопје, 2021 (коавтор) За два автори 90% од 2	1,8
16	Труд со оригинални научни резултати, објавен во стручно /научно популарно списание: „Архитектонско-урбанистичка студија за западната рабна зона на градот Велес 2020-2035“, во Порта 3 бр.311, Биропрес ДОО Скопје, 2021(коавтор) За четири автори 60% од 2	1,2
17	Труд со оригинални научни резултати, објавен во стручно /научно популарно списание: „За слободата и архитектурата“, во Скала Бр.2 Liberté, Скала магазин ДООЕЛ Скопје, Датапонс Скопје, 2022 (автор)	2
18	Труд со оригинални научни/стручни резултати, објавен во зборник на трудови од меѓународен научен/стручен собир: <i>PROJECT SKOPJE: The Competition for Reconstruction of Skopje City Centre (1965)</i> , во 99 Files. Balkan Brutalism # Skopje, Музеј на современа уметност – Скопје / 2019 (коавтор) За два автори 90% од 3	2.7
19	Труд со оригинални научни/стручни резултати, објавен во зборник на трудови од меѓународен научен/стручен собир: <i>The Beauty of Bèton Brut</i> , во 99 Files. Balkan Brutalism # Skopje, Музеј на современа уметност- Скопје / 2019 (коавтор) За два автори 90% од 3	2.7
20	Труд објавен во зборник на трудови на в.о. установа:	1,6

	„Обрасци на раст: Резидуална форма“, во ИАС 09, Архитектонски факултет – Скопје, УКИМ, Скопје, 2018 За три автори 80% од 2	
21	Труд објавен во зборник на трудови на в.о. установа: „Обрасци на раст: Неприродни екологии“, во ИАС 11, Архитектонски факултет – Скопје, УКИМ, Скопје, 2020 За два автори 90% од 2	1,8
22	Труд објавен во зборник на трудови на в.о. установа: „Обрасци на раст: Ослободување-на-простор“, во ИАС 13, Архитектонски факултет – Скопје, УКИМ, Скопје, 2022 За два автори 90% од 2	1,8
23	Одржано предавање на референтен странски универзитет/факултет: <i>Skopje Brutalism: Understanding Modernity</i> , Arkitektskolen Aarhus (Факултет за архитектура - Архус), 30.9.2021, онлајн	3
24	Учество на научен-стручен собир – усна презентација: <i>Educating for a Democratic Practice of Architecture</i> , working session „Studio Teaching - Social Theories“, TEACHING-LEARNING-RESEARCH: Design and Environments“, online conference, Manchester School of Architecture, AMPS 2-4 декември 2020	1
25	Учество на научен-стручен собир – постер-презентација: <i>Tracing Urban Narratives</i> , working session „Pool of projects“, COST Action: Writing urban places, 21 – 22 ноември 2019, Алмада, Португалија	1
26	Учество на научен-стручен собир – усна презентација: <i>Meaningfulness, Appropriation and Integration of/un City Narratives</i> , COST Action 18126 Writing Urban Places, 17 ноември 2020 (online webinar)	1
27	Учество на научен-стручен собир – усна презентација: <i>Fieldwork within Network: Mapping, Performing, Sharing</i> , COST Action 18126 Writing Urban Places, 29 јануари 2021 (online webinar)	1
28	Учество на научен-стручен собир – усна презентација: <i>Rewind, Forward, Play</i> , COST Action 18126 Writing Urban Places, 27 – 28 октомври 2021, Порто, Португалија	1
29	Учество на научен-стручен собир – усна презентација: <i>Re-thinking urban edge and growth of the city: Skopje's north-east periurban fringe</i> , working session „... at the fringe“, WHERE CITY AND TERRITORY MEET... -online symposium (Institut für Städtebau, TU Gratz), 16 – 17 септември 2021	1
30	Апстракт објавен во зборник на конференција: <i>Re-thinking urban edge and growth of the city: Skopje's north-east periurban fringe</i> , во WHERE CITY AND TERRITORY MEET... - SYMPOSIUM PROCEEDINGS, Institut für Städtebau, TU Gratz, 2021	1
	Вкупно	116,3

СТРУЧНО-УМЕТНИЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност:	Поени
1	Самостојно јавно претставување на архитектонски и урбанистички дела со публикација: „Ослободување-на-просторот“, изложба во Музејот на современа уметност, Скопје (март – мај), 2019	8
2	Идејно архитектонско решение за индивидуална станбена куќа „Урбана вила“ во населба Водно КО Центар 2, Скопје 2021	4
3	Идејно архитектонско решение за куќа во с. Бадар (Скопско), 2022	4
4	Учество на светска архитектонска и урбанистичка манифестација со национално претставување: Македонски павиљон на 16-та Меѓународната изложба за архитектура La Biennale di Venezia, Венеција (мај – ноември), 2018	8
5	Урбанистичко решение за простор од градско значење: Архитектонско-урбанистичко решение за западната рабна зона на градот Велес – развоен период 2020 – 2035, 2020	4
6	Урбанистичко решение за простор од градско значење: Архитектонско-урбанистичко решение за уредување на делови од централно градско подрачје во Велес, 2021	4
7	Идејно архитектонско решение: Архитектонско-урбанистичко решение за станбена населба за социјално домување во општина Шуто Оризари – Скопје, 2021	4
8	Куратор на изложба од областа на архитектурата и урбанизмот: „Freeingspace“, 16. Меѓународна изложба за архитектура La Biennale di Venezia, Арсенале (мај – ноември), 2018 (заедно со Марија Мано Велевска)	2
9	Куратор на изложба од областа на архитектурата и урбанизмот: „Ослободување-на-просторот“, изложба во Музеј на современа уметност – Скопје (март – мај), 2019 (заедно со Марија Мано Велевска)	2
10	Куратор на изложба од областа на архитектурата и урбанизмот: „Up2come Architecture“, изложба во рамки на Меѓународен саем на уметности In Situ Art Fair, Младински културен центар – Скопје, септември 2018 (заедно со Марија Мано Велевска)	2
11	Архитектонско-урбанистичко решение со партерни и амбиентални целини: Станбен комплекс со трговски центар во Печ, Косово, 2022	2
12	Архитектонско-урбанистичко решение со партерни и амбиентални целини: Трговски комплекс (Retail Centar) во Башино Село, Велес, 2022	2
13	Архитектонско-урбанистичко решение со партерни и амбиентални целини: Станбен комплекс „Горна Брца“, Велес, 2022	2
	Вкупно	48

СТРУЧНО-ПРИМЕНУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност:	Поени
1	Стручна монографија: <i>Patterns of Growth: Unnatural Ecologies. Design Studio 2017/2018</i> , печатено издание на Архитектонски факултет Скопје, 2018 (заедно со Марија Мано Велевска) ISBN 978-9989-118-19-7 За два автора 90% од 8	7,2
2	Стручна монографија: <i>Patterns of Growth: Freeingspace. Design Studio 2018/2019</i> , печатено издание на Архитектонски факултет Скопје, 2018 (заедно со Марија Мано Велевска) ISBN 978-9989-118-28-8 За два автора 90% од 8	7,2
3	Стручна монографија: <i>Growth 2.0: Narratives. Design Studio 2019/2020</i> , печатено издание на Архитектонски факултет Скопје, 2020 (заедно со Марија Мано Велевска) ISBN 978-9989-118-29-9 За два автора 90% од 8	7,2
4	Стручна монографија: „Урбана вила, Интегративно студио 2020/2021“, печатено издание на Архитектонски факултет – Скопје, 2018 (заедно со Марија Мано Велевска) ISBN 978-9989-118-37-1 За два автора 90% од 8	7,2
5	Поглавје во книга: <i>Up2come Architecture</i> во <i>Draw the Line</i> , издание во рамки на Меѓународен саем на уметности <i>In Situ Art Fair</i> , Скопје септември 2018, некаталогизирано издание (коавтор)	2
6	Студија „Развој на систем на центри и јавни простори на град Скопје“, изработена за потребите на Генералниот урбанистички план на Скопје 2022 – 2032 година, Архитектонски факултет – Скопје, во соработка со Агенцијата за планирање на просторот, 2022 (раководител на тимот)	2
7	Студија за „Проблемите за спроведување и следење на реализацијата на ГУП на град Скопје 2012-2022 и за потребните податоци за изработување на ГУП на град Скопје 2022-2032, Архитектонски факултет – Скопје, 2021 (учесник)	1
8	Студија за „Западната рабна зона на градот Велес – развоен период 2020 - 2035, студија на Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје, Архитектонски факултет – Скопје (раководител), 2020	2
9	Физибилити студија за урбанистички развој на социјално домување во Општина Шуто Оризари“, студија на Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје, Архитектонски факултет – Скопје, поддржан од програмата <i>Building Municipal Capacities for Project Implementation</i> на UNDP (учесник), 2021	1
10	Учество во промотивни активности на Факултетот:	2,5

	<p>- Изложба на студентски проекти од Интегративното студио Обрасци на раст: Неприродни екологии во рамките на семестралната изложба на студентски трудови од Високата школа за архитектура Осло (АНО), Осло (јануари 2018)</p> <p>- ИАС11, изложба на архитектонски студија од зимскиот семестар 2017/2018 на Архитектонскиот факултет при УКИМ во Скопје (февруари 2018);</p> <p>- на ИАС13, изложба на архитектонски студија од зимскиот семестар 2018/2019на Архитектонскиот факултет при УКИМ во Скопје (февруари 2019);</p> <p>- ИАС15, изложба на архитектонски студија од зимскиот семестар 2019/2020 на Архитектонскиот факултет при УКИМ во Скопје (февруари 2020);</p> <p>- изложба на студентски трудови од Интегративното студио РАСТ2.0: Наративи, на Архитектонскиот факултет при Техничкиот универзитет во Делфт, Холандија (февруари 2020)</p> <p>изложби 5x0,5</p>	
11	<p>Член на меѓународна жири-комисија: <i>The new spatial reality of cities post Covid-19</i>, во организација на Архитектонски факултет – Скопје и Комора на овластени архитекти и овластени инженери (КОМОРАИ), 2021</p>	2
12	<p>Графички дизајн на печатени изданија:</p> <p>- Patterns of Growth: Unnatural Ecologies. Design Studio 2017/2018, печатено издание на Архитектонски факултет – Скопје, 2018 ISBN 978-9989-118-19-7</p> <p>- Patterns of Growth: Freeingspace. Design Studio 2018/2019, печатено издание на Архитектонски факултет – Скопје, 2019 ISBN 978-9989-118-28-8</p> <p>- „Дворови-градини-објекти. Истражување на формалните и перформативните особености на отворениот простор на примери од Скопје“, печатено издание на Архитектонски факултет – Скопје, 2019 ISBN 978-9989-118-27-2</p> <p>- Growth 2.0: Narratives. Design Studio 2019/2020, печатено издание на Архитектонски факултет – Скопје, 2020 ISBN 978-9989-118-29-9</p> <p>- „Урбана вила“, Интегративно студио 2020/2021“, печатено издание на Архитектонски факултет – Скопје, 2020 ISBN 978-9989-118-37-1</p> <p>учесник (5 публикации x 1):</p>	5
Дејности од поширок интерес		Поени
13	<p>Уредник на меѓународно научно/стручно списание <i>Writing place, Journal for Architecture and Literature, No.7 Taking Place: Reflections on Fieldwork</i>, поддржано од COST фондот за Европска соработка во областа на науката и технологијата, Nai010 Publishers, Холандија 2022 ISBN 9 789462 087705</p>	3
	<p>Член на организациски/програмски одбор на меѓународен научен /стручен собир:</p>	2

14	- <i>Meaningfulness, Appropriation and Integration of/un City Narratives</i> , COST Action 18126 Writing Urban Places, 17 ноември 2020 (online webinar) - <i>Fieldwork within Network: Mapping, Performing, Sharing</i> , COST Action 18126 Writing Urban Places, 29 јануари 2021 (online webinar) 2 учества x 1	
15	Награда за достигнувања од струкова организација: „Награда за архитектура Порта 3 за 2021 година“ (самостојна)	3
16	Член на факултетска комисија: - Член на Совет на Летна школа (период 2021 – 2024) - Претседател на Комисија за расходување на компјутерска опрема (период 2021 – 2022) - Член на Комисија за изработување на елаборат за II циклус студии, 2022 - Член на Комисија за избор на декан, 2021 - Член на Комисија за упис во втор циклус студии (интегрирани петгодишни студии по архитектура) за учебна година 2022/2023 5 учества x 0,5	2,5
17	Член на Комисија за избор на соработник во соработничко звање – асистент на група предмети од областа на урбанизмот	0.2
18	Член на Управен одбор на здружение поврзано со струката: член на Асоцијацијата на архитекти на Македонија ААМ (мандатен период 2016 – 2020)	0.3
	Вкупно	57,3

ПРОФЕСИОНАЛНИ РЕФЕРЕНЦИ НА КАНДИДАТОТ ЗА ИЗБОР ВО ЗВАЊЕ	Поени
НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ	90,06
НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ	116,3
СТРУЧНО-УМЕТНИЧКА ДЕЈНОСТ	48
СТРУЧНО-ПРИМЕНУВАЧКА ДЕЈНОСТ	57,3
Вкупно	311,66

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. д-р Влатко Коробар, претседател, с.р.
Проф. д-р Јасмина Сиљаноска, член, с.р.
Проф. д-р Дивна Пенчиќ, член, с.р.

РЕФЕРАТ

ЗА ИЗБОР НА НАСТАВНИК ВО СИТЕ НАСТАВНО-НАУЧНИ ЗВАЊА ВО НАСТАВНО-НАУЧНАТА ОБЛАСТ АРХИТЕКТОНСКО ПРОЕКТИРАЊЕ И ДИЗАЈН ВО ИНСТИТУТОТ ЗА АРХИТЕКТОНСКО ПРОЕКТИРАЊЕ НА АРХИТЕКТОНСКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

Врз основа на конкурсот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Архитектонски факултет – Скопје, објавен во весниците „Вечер“ и „Коха“ од 13.12.2022 година, за избор на наставник во сите наставно-научни звања во наставно-научната област (дисциплина) архитектонско проектирање и дизајн, и врз основа на Одлуката на Наставно-научниот совет, бр. 08-6/131, донесена на 9.12.2022 година, формирана е Рецензентска комисија во состав: м-р Цветанка Симоновска, редовен професор во пензија, д-р Анета Христова-Поповска, редовен професор на Архитектонскиот факултет во Скопје и д-р Огнен Марина, редовен професор на Архитектонскиот факултет во Скопје.

Како членови на Рецензентската комисија, по прегледувањето на доставената документација го поднесуваме следниов

ИЗВЕШТАЈ

На објавениот конкурс за избор на наставник во сите наставно-научни звања во научната област архитектонско проектирање и дизајн во Институтот за архитектонско проектирање на Архитектонскиот факултет во Скопје, во предвидениот рок, се пријави кандидатката д-р Марија Мано-Велевска, вонреден професор на Архитектонскиот факултет.

1. БИОГРАФСКИ ПОДАТОЦИ И ОБРАЗОВАНИЕ

Кандидатката д-р Марија Мано-Велевска е родена на 27.11.1977 година, во Скопје. Средно образование завршила во Скопје, во природно-математичката гимназија „Никола Карев“. Со високо образование се стекнала на Архитектонскиот факултет при Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје. Дипломирала на 5.12.2002 година со просечен успех 9,13.

Во учебната 2006/2007 се запишала на втор циклус (магистерски) студии на Институтот за архитектура во Десау (Dessau Institute for Architecture) при Универзитетот за применети науки од Анхалт, Германија. Студиите ги завршила во 2008 година, со просечен успех 1,1 (9,87). На 3.7.2008 година го одбрала магистерскиот труд на тема: „Од тип до антитип – процеси на трансформација во современото општество на брзи промени каде што пазарната економија ги спојува архитектурата, културата и консумните производи“ (‘From Type to Antitype-Transformation processes in contemporary society of fast change where market economy brings commodities, culture and architecture together’).

Докторска дисертација пријавила на 10.2.2009 година на Архитектонскиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје. Дисертацијата на тема: „Архитектонски манифестации во потрошувашкото општество од аспект на променливото“ ја одбрала на 27.6.2013 година, пред Комисија во состав: д-р Минас Бакалчев, редовен професор, претседател, д-р Митко Хаџи-Пуља, редовен професор, ментор, член, м-р Цветанка Симоновска, редовен професор во пензија, член, д-р Зорица Блажевска, редовен професор, член, д-р Влатко Коробар, редовен професор, член. Со тоа се стекнала со научниот степен доктор на науки од областа на техничките науки.

Д-р Марија Мано-Велевска активно се служи со англискиот јазик.

На 1.10.2003 година, кандидатката е избрана во звањето помлад асистент на Архитектонскиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, во областа архитектонско проектирање. Во 2009 година е избрана во звањето асистент, а по докторирањето во 2013 година, била избрана во звањето доцент. Од 2018 година е вонреден професор на Архитектонскиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје. Последниот реферат за избор е објавен во Билтен бр. 1170 од 1.6.2018 година.

2. НАУЧНИ, СТРУЧНИ, ПЕДАГОШКИ И ДРУГИ ОСТВАРУВАЊА НА КАНДИДАТКАТА ОД ПОСЛЕДНИОТ ИЗБОР ДО ДЕНОТ НА ПРИЈАВАТА

Рецензентската комисија ги имаше предвид вкупните научни, стручни, педагошки и други остварувања на кандидатката од почетокот на кариерата, објавени во Билтен бр. 1170 од 1.6.2018 година и Билтен бр. 1058 од 15.7.2013, како и вкупните научни, стручни, педагошки и други остварувања на кандидатката од последниот избор до денот на пријавата, врз основа на сета поднесена документација која е од важност за изборот.

Наставно-образовна дејност

Во рамките на наставно-образовната дејност на Архитектонскиот факултет при УКИМ, кандидатката д-р Марија Мано-Велевска подготвува и изведува настава во првиот и во вториот циклус студии на интегрираните петгодишни студии по архитектура, а од 2021 година и на докторските студии по архитектура и урбанизам. Како предметен наставник, ја организира и ја спроведува наставата по задолжителниот предмет Архитектонско проектирање 1 со студентите од прва година, а во континуитет е дел од педагошкиот тим на интегративното студио во петтата година од интегрираните петгодишни студии по архитектура. Во рамките на докторските студии, учествува во наставата по задолжителниот предмет Методологија на научноистражувачка работа од областа и по изборниот предмет Истражување на изградениот простор, како дел од педагошкиот тим.

Во изборниот период, д-р Марија Мано-Велевска била ментор на 10 магистерски работи и член во 41 комисија за оценка и одбрана на магистерска работа. Била коментор на една докторска дисертација и надворешен член во една комисија за оценка и одбрана на докторска дисертација на Универзитетот во Реџо Калабрија, Италија.

Во периодот по последниот избор во звање, кандидатката активно учествувала во повеќе работилници, летни школи и слични манифестации од научно-образовен карактер.

Сите активности кои припаѓаат во наставно-образовната дејност, релевантни за изборот, детално се наведени во Образец 2 што е составен дел на овој Извештај.

Научноистражувачка дејност и стручно-уметничка дејност

Д-р Марија Мано-Велевска континуирано работи во научноистражувачката дејност. Во изборниот период, таа има објавено повеќе научни трудови, од кои еден труд во меѓународно научно списание, еден труд во меѓународна научна публикација и седум труда во зборници од научни собири. Коавтор е на една рецензирана монографија: „Педагошки и методолошки постапки на учење архитектура: Интегративно студио РАСТ 2.0 (2018 – 2022)“.

Во периодот по последниот избор во звањето вонреден професор, д-р Марија Мано-Велевска била раководител на еден национален истражувачки проект и учествувала како член во два меѓународни научни проекта.

Богатата стручно-уметничка дејност на кандидатката говори за ангажираност во пошироката област на архитектурата. Во 2018 година, д-р Марија Мано-Велевска била коавтор на проектот и куратор на изложбената поставка насловени „Ослободување-на-простор“ со која Република Македонија се претстави на 16. Меѓународна изложба за архитектура – La Biennale di Venezia во Венеција, Италија. Покрај тоа, кандидатката е автор или дел од авторски тим на повеќе архитектонски и архитектонско-урбанистички решенија за повеќе локации во земјата.

Сите активности кои припаѓаат во научноистражувачката и во стручно-уметничката дејност, релевантни за изборот, детално се наведени во Образец 2 што е составен дел на овој Извештај.

Стручно-апликативна дејност и дејност од поширок интерес

Д-р Марија Мано-Велевска активно е вклучена во стручно-апликативната работа. Автор е на повеќе публикации и трудови во состав на книга. Во изборниот период, кандидатката д-р Марија Мано-Велевска остварила активности во експертски студии, како и архитектонски проекти.

Особена активност кандидатката покажува во промотивните активности на Факултетот и дејностите од поширок интерес. Активно е вклучена во работата на стручни комисији и работни групи при Архитектонскиот факултет во Скопје. Учествовала во организационен и во уредувачки одбор за организација на меѓународни научни собири. Била член на една рецензентска комисија за избор на лица во соработничко звање – асистент на Архитектонскиот факултет во Скопје.

Сите активности кои припаѓаат во стручно-апликативната дејност и на дејности од поширок интерес, релевантни за изборот, детално се наведени во Образец 2 што е составен дел на овој Извештај.

Оценка од самоевалуација

Кандидатката д-р Марија Мано-Велевска континуирано добива позитивни оценки од анонимно спроведената анкета на студентите на Архитектонскиот факултет.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Врз основа на целокупната доставена документација и личното познавање на кандидатката, Рецензентската комисија позитивно ја вреднува и ја оценува наставно-образовната, научноистражувачката и стручно-апликативната дејност, како и дејноста од поширок интерес на д-р Марија Мано-Велевска.

Од почетокот на својата работа на Архитектонскиот факултет во Скопје, д-р Марија Мано-Велевска покажува континуиран успех и напредок во сите дејности релевантни за академската кариера. Нејзината посветеност и фокусираност во работата се одразува во остварувањето на вредни достигнувања што поставуваат високи стандарди во архитектонското образование и архитектонската професија.

Комисијата високо го цени нејзиниот напор за поврзување на наставно-образовната и научноистражувачката дејност што се согледува во бројните трудови, публикации, изложби и презентации произлезени од работата на Архитектонскиот факултет во Скопје, со што воедно се афирмира и работата на Факултетот пред домашната, но и пред странската публика. Особен придонес во архитектонската публицистика претставува праксата на публикување на резултатите од работата со студентите од петта година на Архитектонскиот факултет, во рамки на интегративното студио, за секоја учебна година одделно. Искуството од работата во интегративното студио Раст 2.0 во периодот 2018 – 2022 година е преточено во монографијата „Педагошки и методолошки постапки во учењето архитектура“ што ја надминува дескриптивната форма на претставување на резултатите од проектантската работа во образовниот процес, поставувајќи ја методологијата на „проектот како истражување“ во поширок контекст и со тоа придонесува кон актуелната дискусија за позицијата и улогата на архитектонското образование и неговата поврзаност со архитектонската пракса.

Од ангажманот надвор од академското делување, треба да се истакне учеството на кандидатката д-р Марија Мано-Велевска, како кокуратор, во националното претставување на престижната светска архитектонска манифестација – Архитектонското биенале во Венеција во 2018 година. Проектот и изложбата на македонскиот павилјон, насловени „Ослободување-на-простор“ (‘Freeingspace’), ја одразуваат фрагментираната природа на современиот град, а концептот на слобода се препознава во мноштвеноста на социо-просторната стварност. Вклучувањето на четири тимови млади архитекти со проекти за четири локации во Скопје го претставува колаборативниот пристап во разбирањето и во создавањето на градскиот простор, што д-р Марија Мано-Велевска го застапува и го применува и во образовниот процес на Архитектонскиот факултет во Скопје.

Врз основа на изнесените податоци за севкупната активност на кандидатката од последниот избор до денес, Комисијата заклучи дека д-р Марија Мано-Велевска поседува високи научни и стручни квалитети и според Законот за високото образование и Правилникот за критериумите и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања и асистенти-докторанди на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, ги исполнува сите услови да биде избрана во звањето редовен професор во научната област архитектонско проектирање и дизајн.

Според гореизнесеното, Комисијата со особено задоволство му предлага на Наставно-научниот совет на Архитектонскиот факултет во Скопје, д-р Марија Мано-Велевска да биде избрана во звањето редовен професор во научната област архитектонско проектирање и дизајн на Институтот за архитектонско проектирање при Архитектонскиот факултет на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје.

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. м-р Цветанка Симоновска, претседател, с.р.
Проф. д-р Анета Христова-Поповска, член, с.р.
Проф. д-р Огнен Марина, член, с.р.

ОБРАЗЕЦ 1

**ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО,
НАСТАВНО-СТРУЧНО И СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ**

Кандидат:

МАРИЈА ПЕТРАКИ МАНО-ВЕЛЕВСКА

Институција:

Архитектонски факултет, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје

Научна област:

Архитектонско проектирање и дизајн

**ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО ЗВАЊЕ – РЕДОВЕН
ПРОФЕСОР/ НАУЧНО ЗВАЊЕ – НАУЧЕН СОВЕТНИК**

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
1	<p>Просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на студиите на прв и втор циклус за секој циклус посебно, односно има остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на интегрираните студии од првиот и вториот циклус *</p> <p>Просечниот успех на прв циклус (петгодишни дипломски студии по архитектура) изнесува: 9,13. Просечниот успех на втор циклус изнесува: 1.1 (9,87).</p>	да
2	<p>Научен степен – доктор на науки од научната област за која се избира Назив на научните области: архитектонско проектирање и дизајн (20100); поле: архитектура, урбанизам и планирање; подрачје: техничко-технолошки науки.</p>	да
3	<p>Објавени најмалку шест рецензирани научни труда ** во референтна научна публикација согласно со ЗВО во последните пет години пред објавувањето на конкурсот за избор</p>	да
3.1	<p>Научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое е индексирано во најмалку една електронска база на списанија со трудови достапна на интернет, како што се: Ebsco, Emerald, Scopus, Web of Science, Journal Citation Report, SCImago Journal Rank или друга база на списанија која ќе ја утврди Националниот совет за високо образование</p> <p>1. Назив на научното списание: _____ 2. Назив на електронската база на списанија: _____ 3. Наслов на трудот: _____ 4. Година на објава: _____</p>	
3.2	<p>Научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое има меѓународен уредувачки одбор во кој учествуваат членови од најмалку три земји, при што бројот на членови од една земја не може да надминува две третини од вкупниот број на членови</p> <p>1. Назив на научното списание: SAJ: Serbian Architectural Journal, Vol.13, 2021</p>	

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
	<p>2. Меѓународен уредувачки одбор (вкупен број членови, број и припадност по земји): вкупно 24 членови, 14 земји: осум членови од Србија, по два члена од Нов Зеланд и Грција, и по еден член од: Словенија, Германија, Австралија, Норвешка, Португалија, Холандија, Хрватска, Шкотска, Англија, Финска и Италија.</p> <p>3. Наслов на трудот: ARCHITECTURAL DESIGN STUDIO COURSES IN AND OUT COVID-19: Adaptive processes in academic knowledge exchange</p> <p>4. Година на објава: 2022</p>	
3.3	<p>Научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое е објавено во земја членка на Европската Унија и/или ОЕЦД</p> <p>1. Назив на научното списание: _____</p> <p>2. Назив на членката на ЕУ/ОЕЦД _____</p> <p>3. Наслов на трудот: _____</p> <p>4. Година на објава: _____</p>	
3.4	<p>~~Книга или дел од книга~~ рецензирана и објавена во земја членка на Европската Унија и/или ОЕЦД</p> <p>1. Наслов на книгата: REPOSITORY. 49 Methods and Assignments for Writing Urban Places</p> <p>2. Назив на членката на ЕУ/ОЕЦД: Холандија</p> <p>3. Наслов на трудот: Performing (on) Buildings through Theatre Protocols</p> <p>4. Издавач, година и место на издавање/објавување: Nai010 Publishers / TU Delft Open, 2022, Rotterdam</p>	
3.5	<p>3.5.1 Зборник на рецензирани научни трудови, презентирани на меѓународни академски собири каде што членовите на програмскиот или научниот комитет се од најмалку три земји</p> <p>1. Назив на зборникот: ON ARCHITECTURE – CHALLENGES IN ARCHITECTURE, URBAN DESIGN AND ART. Proceedings</p> <p>2. Назив на меѓународниот собир: CHALLENGES IN ARCHITECTURE, URBAN DESIGN AND ART, конференција 7-8 јуни 2019, Белград, Србија</p> <p>3. Имиња на земјите: Србија, Турција, САД, Грција, Тајван, Шпанија, Велика Британија, Белгија, Италија.</p> <p>4. Наслов на трудот: Domesticating Gardens – Excavating New Patterns of Growth for the City</p> <p>5. Година на објава: 2019</p> <p>3.5.2 Зборник на рецензирани научни трудови, презентирани на меѓународни академски собири каде што членовите на програмскиот или научниот комитет се од најмалку три земји</p>	

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
	<p>1. Назив на зборникот: ON ARCHITECTURE – CHALLENGES IN ARCHITECTURE, URBAN DESIGN AND ART. Proceedings</p> <p>2. Назив на меѓународниот собир: CHALLENGES IN ARCHITECTURE, URBAN DESIGN AND ART, конференција 7 – 8 јуни 2019, Белград, Србија</p> <p>3. Имиња на земјите: Србија, Турција, САД, Грција, Тајван, Шпанија, Велика Британија, Белгија, Италија.</p> <p>4. Наслов на трудот: Old Locations for New Economies</p> <p>5. Година на објава: 2019</p> <p>3.5.3 Зборник на рецензирани научни трудови, презентирани на меѓународни академски собири каде што членовите на програмскиот или научниот комитет се од најмалку три земји</p> <p>1. Назив на зборникот: ON ARCHITECTURE – LEARNING ARCHITECTURE. Proceedings</p> <p>2. Назив на меѓународниот собир: LEARNING ARCHITECTURE, online конференција 4-5 декември 2020</p> <p>3. Имиња на земјите: Србија, Турција, САД, Грција, Шпанија, Велика Британија, Белгија, Италија, Холандија.</p> <p>4. Наслов на трудот: Learning through Collaborations in Architectural Education. Pedagogical and methodological aspects in design studio course</p> <p>5. Година на објава: 2020</p> <p>3.5.4 Зборник на рецензирани научни трудови, презентирани на меѓународни академски собири каде што членовите на програмскиот или научниот комитет се од најмалку три земји</p> <p>1. Назив на зборникот: AMPS PROCEEDINGS SERIES 22.1– Teaching-Learning-Research: Design and Environments</p> <p>2. Назив на меѓународниот собир: TEACHING-LEARNING-RESEARCH DESIGN AND ENVIRONMENTS, online конференција 2-4 декември 2020</p> <p>3. Имиња на земјите: Канада, САД, Велика Британија.</p> <p>4. Наслов на трудот: Educating for a Democratic Practice of Architecture</p> <p>5. Година на објава: 2020</p>	
3.6	<p>Преводи на капитални дела во области кои ги утврдува Националниот совет за високо образование и научноистражувачка дејност</p> <p>1. Наслов на преведеното капитално дело: _____</p> <p>2. Датум на објава _____</p> <p>3. Издавач, место на издавање и година</p>	
4	Објавен рецензиран учебник, монографија, практикум или збирка задачи од научната област за која се избира ***	да

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
	1. Наслов на монографијата: Педагошки и методолошки постапки на учење архитектура: Интегративно студио РАСТ 2.0 (2017-2022) 2. Место и година на објава: Скопје, 2022	
5	Претходен избор во наставно-научно звање – вонреден професор, датум и број на Билтен: 1 јуни 2018 година, Билтен број 1170.	да
6	Има способност за изведување на високообразовна дејност	да

* На лицата кои имаат заснован работен однос на Универзитетот или на некој од универзитетите во Република Македонија во моментот на стапување во сила на Законот за високото образование (Службен весник на Република Македонија бр. 82/2018), нема да се применуваат одредбите од Законот кои се однесуваат на просекот, односно дека лицата треба да имаат остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на студиите на прв и втор циклус за секој циклус посебно, односно имаат остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на интегрираните студии од првиот и вториот циклус. Во овој случај, полето под реден број 1 не се пополнува.

** За кандидатот/ите кој има повеќе од 6 (шест) научни труда во референтна научна публикација, рецензентската комисија научните труда ќе ги наведе, ќе ги оцени и ќе ги вреднува во Образец 2.

*** Наведениот услов ќе се применува по истекот на три години од денот на стапувањето во сила на Законот за високото образование (Службен весник на Република Македонија бр. 82/2018).

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. м-р Цветанка Симоновска, претседател, с.р.
Проф. д-р Анета Христова-Поповска, член, с.р.
Проф. д-р Огнен Марина, член, с.р.

ОБРАЗЕЦ 2
КОН ИЗВЕШТАЈОТ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО И НАСТАВНО-СТРУЧНО ЗВАЊЕ

Кандидат: Марија Петраки Мано-Велевска

(име, татково име и презиме)

Институција: Архитектонски факултет, УКИМ – Скопје

(назив на факултетот/институтот)

Научна област: архитектонско проектирање и дизајн

НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност:	Поени
1	Одржување на настава (предавања) од Архитектонско проектирање 1 (2+2), зимски семестар 2018/2019 2 часа x 15 недели x 0.04 = 1.2	1.2
2	Одржување на настава (вежби) од Архитектонско проектирање 1 (2+2), зимски семестар 2018/2019 2 часа x 4 групи x 15 недели x 0.03 = 3.6	3.6
3	Одржување на настава (вежби) од Архитектонско студио 1 (0+6), зимски семестар 2018/2019 6 часа x 15 недели x 0.03 = 2.7	2.7
4	Одржување на настава (вежби) од Интегративно студио (0+8), зимски семестар, 2018/2019 8 часа x 15 недели x 0.03 = 3.6	3.6
5	Одржување на настава (предавања) од Архитектонско проектирање 1 (2+2), летен семестар 2018/2019 2 часа x 15 недели x 0.04 = 1.2	1.2
6	Одржување на настава (вежби) од Архитектонско проектирање 1 (2+2), летен семестар 2018/2019 2 часа x 3 групи x 15 недели x 0.03 = 3.6	2.7
7	Одржување на настава (вежби) од Архитектонско студио 2 (0+6), летен семестар 2018/2019 6 часа x 15 недели x 0.03 = 2.7	2.7
8	Одржување на настава (предавања) од Архитектонско проектирање 1 (2+2), зимски семестар 2019/2020 2 часа x 15 недели x 0.04 = 1.2	1.2
9	Одржување на настава (вежби) од Архитектонско проектирање 1 (2+2), зимски семестар 2019/2020 2 часа x 3 групи x 15 недели x 0.03 = 3.6	2.7
10	Одржување на настава (вежби) од Интегративно студио (0+8), зимски семестар, 2019/2020 8 часа x 15 недели x 0.03 = 3.6	3.6
11	Одржување на настава (предавања) од Архитектонско проектирање 1 (2+2), летен семестар 2019/2020 2 часа x 15 недели x 0.04 = 1.2	1.2
12	Одржување на настава (вежби) од Архитектонско проектирање 1 (2+2), летен семестар 2019/2020 2 часа x 3 групи x 15 недели x 0.03 = 3.6	2.7
13	Одржување на настава (предавања) од Архитектонско проектирање 1 (2+2), зимски семестар 2020/2021 2 часа x 15 недели x 0.04 = 1.2	1.2

14	Одржување на настава (вежби) од Архитектонско проектирање 1 (2+2), зимски семестар 2020/2021 2 часа x 4 групи x 15 недели x 0.03 = 3.6	3.6
15	Одржување на настава (вежби) од Интегративно студио (0+8), зимски семестар, 2020/2021 8 часа x 15 недели x 0.03 = 3.6	3.6
16	Одржување на настава (предавања) од Архитектонско проектирање 1 (2+2), летен семестар 2020/2021 2 часа x 15 недели x 0.04 = 1.2	1.2
17	Одржување на настава (вежби) од Архитектонско проектирање 1 (2+2), летен семестар 2020/2021 2 часа x 3 групи x 15 недели x 0.03 = 2.7	2.7
18	Одржување на настава (предавања) од Архитектонско проектирање 1 (2+2), зимски семестар 2021/2022 2 часа x 15 недели x 0.04 = 1.2	1.2
19	Одржување на настава (вежби) од Архитектонско проектирање 1 (2+2), зимски семестар 2021/2022 2 часа x 3 групи x 15 недели x 0.03 = 2.7	2.7
20	Одржување на настава (вежби) од Интегративно студио (0+8), зимски семестар, 2021/2022 8 часа x 15 недели x 0.03 = 3.6	3.6
21	Одржување на настава (предавања) од Методологија на научноистражувачка работа во областа (трет циклус), зимски семестар 2021/2022 -дел од педагошки тим 20% 2 часа x 15 недели x 0.06	0,36
22	Одржување на настава (предавања) од Истражувања на изградениот простор, зимски семестар 2021/2022 7% (2 часа x 15 недели x 0.06) -дел од педагошки тим	0,13
23	Одржување на настава (предавања) од Архитектонско проектирање 1 (2+2), летен семестар 2021/2022 2 часа x 15 недели x 0.04	1.2
24	Одржување на настава (вежби) од Архитектонско проектирање 1 (2+2), летен семестар 2021/2022 2 часа x 3 групи x 15 недели x 0.03	2.7
25	Одржување на настава (предавања) од Методологија на научноистражувачка работа во областа (трет циклус), летен семестар 2021/2022 (дел од педагошки тим) 20% (2 часа x 15 недели x 0.06)	0,36
26	Одржување на настава (предавања) од Истражувања на изградениот простор, летен семестар 2021/2022 7% (2 часа x 15 недели x 0.06)	0,13
27	Одржување на настава (предавања) од Архитектонско проектирање 1 (2+2), зимски семестар 2022/2023 2 часа x 15 недели x 0.04	1.2
28	Одржување на настава (вежби) од Архитектонско проектирање 1 (2+2), зимски семестар 2022/2023 2 часа x 3 групи x 15 недели x 0.03	2.7
29	Одржување на настава (вежби) од Интегративно студио (0+8), зимски семестар, 2022/2023 8 часа x 15 недели x 0.03	3.6
30	Одржување на настава (предавања) од Методологија на	0,36

	научноистражувачка работа во областа (трет циклус), зимски семестар 2022/2023 20 % (2 часа x 15 недели x 0.06)	
31	Подготовка на нов предмет: - Тип и антитип во архитектурата (изборен предмет во десетти семестар во студиската програма од 2018 год.) - Методологија на научноистражувачка работа во областа (задолжителен предмет во докторски студии по архитектура и урбанизам) - Архитектонска анализа (изборен предмет, студиска програма за додипломски студии по архитектура – прв циклус, 2022 год.) - Архитектонска анализа (изборен предмет, студиска програма за втор циклус студии по архитектура, 2022 год.)	4
32	Консултации со студентите: Архитектонски проектирање 1: вкупно 692 студенти (во 9 семестри) x 0.002 = 1.38 Архитектонско студио 1: 125 студенти x 0.002 = 0.25 Архитектонско студио 2: 120 студенти x 0.002 = 0.24 Интегративно студио: вкупно 94 студенти (во 5 сем.) x 0.002 = 0.89	2.76
33	Архитектонска работилница „Нови содржини за Старата скопска чаршија“, Архитектонски факултет- Скопје (04-08.2.2019 година) - ментор	1
34	Работилница Skopje Urban Narratives, со студенти и наставници од Архитектонскиот факултет при УКИМ во Скопје и од Факултетот за архитектура при Техничкиот универзитет од Делфт, Скопје, 29-31.10.2019 година (ментор и дел од организацискиот тим)	1,5
35	Архитектонска работилница „Нови содржини за простори и објекти во Старата скопска чаршија“, Архитектонски факултет- Скопје (февруари 2020 година), ментор	1
36	Работилница со Информациски и комуникациски сектор во Скопската жива лабораторија (SkULL), во рамки на меѓународниот проект ROCK- Horizon 2020 (ноември 2019), организатор и модератор	1
37	Меѓународна (online) работилница CITY UP-GRADE: Quito and the ravine system. Between memory and oblivion, во организација на UTE Универзитетот од Кито, Еквадор и Националниот универзитет од Ла Плата, Аргентина, во соработка со останати девет универзитети од: Македонија, Италија, Шпанија, Франција, Бразилми Саудиска Арабија, 27.9 – 2.10.2021 година, ментор	1
38	Меѓународна работилница „Skopje Brutalism Trail“ во рамките на COST-акцијата Writing urban places (поддржан од прогармата за академска соработка на ЕУ), Архитектонски факултет при УКИМ во Скопје, 28 – 30.9.2022 година, раководител (заедно со С. Велевски)	1.5
39	Член на комисија за оценка и одбрана на докторски труд	0.7
40	Член на комисија за оценка и одбрана на магистерска работа: 41 магистерска работа x 0,3	12.3
41	Интерна скрипта од вежби, за предметот Архитектонско проектирање 1	3
42	Пакет материјали за предметот Архитектонско проектирање 1	1
	Вкупно	92,4

НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ

број	Ред. Назив на активност:	Поени
1	Коментор на докторски труд	2,5
2	Ментор на магистерски труд (јуни 2018-декември 2022): 10 магистерски работи x 2	20
3	Раководител на национален научен проект: „ДВОРОВИ-ГРАДИНИ-ОБЈЕКТИ, Истражување на формалните и перформативните особености на отворениот простор, на примерот на Скопје“, истражувачки проект поддржан од Министерството за култура на РМ со програмата за проекти од национален интерес во културата за 2019 год.	6
4	Учесник во меѓународен научен проект: ROCK (Regeneration and Optimization of Cultural Heritage in Innovative and Knowledge Cities), меѓународен проект во рамките на програмата за истражување и иновации Horizon 2020 на ЕУ	5
5	Учесник во меѓународен научен проект: CA18126 Writing Urban Places. New Narratives of the European City, меѓународен проект во рамките на COST-програмата на ЕУ	5
6	Монографија: „Педагошки и методолошки постапки на учење архитектура: Интегративно студио PACT 2.0 (2018 – 2022)“, коавтор (заедно со С. Велевски), Архитектонски факултет, УКИМ, Скопје За два автора 90% од 8	7,2
7	Труд со оригинални научни резултати, објавен во научно списание во кое трудовите подлежат на рецензија и кое има меѓународен уредувачки одбор: <i>Architectural Design Studio Courses in and out Covid-19. Adaptive processes in academic knowledge exchange</i> , SAJ: Serbian Architectural Journal, Vol.13, University of Belgrade - Faculty of Architecture 2021 За два автора 90% од 5	4,5
8	Труд во книга рецензирана и објавена во земја членка на Европската Унија: <i>Performing (on) Buildings through Theatre Protocols</i> , во 'REPOSITORY. 49 Methods and Assignments for Writing Urban Places', Rotterdam: Nai010 Publishers / TU Delft Open, 2022 – коавтор	6
9	Труд со оригинални научни резултати, објавен во зборник на рецензирани научни трудови, презентирани на меѓународни академски собири: <i>Domesticating Gardens – Excavating New Patterns of Growth for the City</i> , во 'ON ARCHITECTURE – Challenges in Architecture, Urban Design and Art. Proceedings', STRAND, Belgrade, 2019 За три автора 80% од 5	4
10	Труд со оригинални научни резултати, објавен во зборник на рецензирани научни трудови, презентирани на меѓународни академски собири: <i>Old Locations for New Economies</i> , во 'ON ARCHITECTURE – Challenges in Architecture, Urban Design and Art. Proceedings', STRAND, Belgrade, 2019 За три автора 80% од 5	4
11	Труд со оригинални научни резултати, објавен во зборник на рецензирани научни трудови, презентирани на меѓународни академски собири: <i>Educating for a Democratic Practice of</i>	3

	<i>Architecture</i> , во 'Teaching-Learning-Research: Design and Environments- Conference, AMPS Proceedings Series 22.1', Manchester School of Architecture; AMPS, Manchester, 2020 За четири автори 60 % од 5	
12	Труд со оригинални научни резултати, објавен во зборник на рецензирани научни трудови, презентирани на меѓународни академски собири: <i>Learning through Collaborations in Architectural Education</i> во 'ON ARCHITECTURE – Learning Architecture. Proceedings', STRAND, Belgrade, 2020 За три автори 80 % од	4
13	Труд со оригинални научни резултати, објавен во научно/стручно списание: <i>ANALOGIC MULTITUDE</i> , во 'STUDIO - Architecture Urbanism magazine' #18, Studio Urbanism, Milano, 2020 (коавтор) За два автора 90 % од 3	2,7
14	Труд со оригинални научни резултати, објавен во научно/стручно списание: „ОД СЛОБОДЕН-ПРОСТОР КОН ОСЛОБОДУВАЊЕ-НА-ПРОСТОР“, во Културен живот 1-2 Скопје, 2018 (коавтор) За два автора 90 % од 3	2,7
15	Труд со оригинални научни резултати, објавен во стручно /научно популарно списание: „Ослободување-на-просторот, или во потрага по слободниот простор“, во Порта 3 бр.268, Биропрес ДОО Скопје, 2018 (коавтор) За два автора 90 % од 2	1,8
16	Труд со оригинални научни резултати, објавен во стручно /научно популарно списание: „Студентска визија за нов урбан наратив“, во Порта 3 бр.303, Биропрес ДОО Скопје, 2021 (коавтор) За два автора 90 % од 2	1,8
17	Труд со оригинални научни резултати, објавен во стручно /научно популарно списание: „Архитектонско-урбанистичка студија за западната рабна зона на градот Велес 2020-2035“, во Порта 3 бр.311, Биропрес ДОО Скопје, 2021(коавтор) За четири автори 60 % од 2	1,2
18	Труд со оригинални научни/стручни резултати, објавен во зборник на трудови од меѓународен научен/стручен собир: <i>PROJECT SKOPJE: The Competition for Reconstruction of Skopje City Centre (1965)</i> , во 99 Files. Balkan Brutalism # Skopje, Музеј на современа уметност- Скопје / 2019 (коавтор) За два автора 90 % од 3	2,7
19	Труд со оригинални научни/стручни резултати, објавен во зборник на трудови од меѓународен научен/стручен собир: <i>The Beauty of Bèton Brut</i> , во 99 Files. Balkan Brutalism # Skopje, Музеј на современа уметност- Скопје / 2019 (коавтор) За два автора 90 % од 3	2,7
20	Учество на научен-стручен собир – усна презентација: <i>Domesticating Gardens – Excavating New Patterns of Growth for the City</i> , working session „New ideas or project realization in Architecture and Urban Design“, ON ARCHITECTURE: Challenges in Architecture, Urban Design and Art -STRAND Conference, 7 – 8 јуни 2019, Белград, Србија	1

21	Учество на научен-стручен собир – усна презентација: <i>Educating for a Democratic Practice of Architecture</i> , working session „Studio Teaching - Social Theories“, TEACHING-LEARNING-RESEARCH: Design and Environments“, online conference, Manchester School of Architecture, AMPS. 2 – 4 декември 2020	1
22	Учество на научен-стручен собир – усна презентација: <i>Learning through Collaborations in Architectural Education</i> , working session „Innovative solutions and learning in methodological approach and design“, ON ARCHITECTURE: Learning Architecture, STRAND (online) Conference, 4 – 5 декември 2020	1
23	Учество на научен-стручен собир – постер презентација: <i>Tracing Urban Narratives</i> , working session „Pool of projects“, COST Action: Writing urban places, 21 – 22 ноември 2019, Алмада, Португалија	1
24	Учество на научен-стручен собир – усна презентација: <i>Re-thinking urban edge and growth of the city: Skopje's north-east periurban fringe</i> , working session „... at the fringe“, WHERE CITY AND TERRITORY MEET...-online symposium (Institut für Städtebau, TU Gratz), 16 – 17 септември 2021	1
25	Апстракт објавен во зборник на конференција: <i>Re-thinking urban edge and growth of the city: skopje's north-east periurban fringe</i> , во WHERE CITY AND TERRITORY MEET... SYMPOSIUM PROCEEDINGS, Institut für Städtebau, TU Gratz, 2021	1
	Вкупно	95,8

СТРУЧНО-УМЕТНИЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност:	Поени
1	Самостојно јавно претставување на архитектонски и урбанистички дела со публикација: „Ослободување-на-просторот“ изложба во Музејот на современа уметност во Скопје (март – мај 2019)	8
2	Идејно архитектонско решение за станбен блок во Велес (2020 год.)	4
3	Идејно архитектонско решение за L-станбен блок во Велес (2020 год.)	4
4	Идејно архитектонско решение за индивидуална станбена куќа во населба Водно, Скопје (2021 год.)	4
5	Идејно архитектонско-урбанистичко решение за станбена населба за социјално домување, Шуто Оризари – Скопје (2021 год.)	4
6	Идејно архитектонско решение за куќа во с. Бадар, Скопско (2022)	4
7	Учество на светска архитектонска и урбанистичка манифестација со национално претставување: Македонски павилјон на 16. Меѓународна изложба за архитектура La Biennale di Venezia, Венеција (мај – ноември 2018)	8
8	Урбанистичко решение за простор од градско значење: Архитектонско-урбанистичко решение за западната рабна зона на град Велес, развоен период 2020 – 2035 (2020 год.)	4

9	Урбанистичко решение за простор од градско значење: Архитектонско-урбанистичко решение за уредување на делови од централно градско подрачје во Велес (2021 год.)	4
10	Куратор (заедно со С. Велевски) на изложбата Freeingspace, 16. Меѓународна изложба за архитектура La Biennale di Venezia, Венеција (мај – ноември 2018 год.)	2
11	Куратор (заедно со С. Велевски) на архитектонската програма на меѓународен саем на уметноста In Situ: серија предавања и изложба „Архитектура во доаѓање / UP2COME Architecture“, Младински културен центар - Скопје (септември 2018)	2
12	Куратор (заедно со С. Велевски) на изложба „Ослободување-на-просторот“, Музеј на современа уметност – Скопје (март – мај 2019 год.)	2
13	Архитектонско-урбанистичко решение со партерни и амбиетални целини: Станбен комплекс со трговски центар во Печ, Косово (2022 год.)	2
14	Архитектонско-урбанистичко решение со партерни и амбиетални целини: Трговски комплекс (Retail Centar) во Башино село, Велес (2022 год.)	2
15	Архитектонско-урбанистичко решение со партерни и амбиетални целини: Станбен комплекс „Горна Брца“, Велес (2022 год.)	2
	Вкупно	56

СТРУЧНО-ПРИМЕНУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност:	Поени
1	Стручна монографија: <i>Patterns of Growth: Unnatural Ecologies. Design Studio 2017/2018</i> , печатено издание на Архитектонски факултет Скопје, 2018 (заедно со С. Велевски) ISBN 978-9989-118-19-7 За два автора 90 % од 8	7,2
2	Стручна монографија: <i>Patterns of Growth: Freeingspace. Design Studio 2018/2019</i> , печатено издание на Архитектонски факултет Скопје, 2018 (заедно со С. Велевски) ISBN 978-9989-118-28-8 За два автора 90 % од 8	7,2
3	Стручна монографија: <i>Growth 2.0: Narratives. Design Studio 2019/2020</i> , печатено издание на Архитектонски факултет Скопје, 2020 (заедно со С. Велевски) ISBN 978-9989-118-29-9 За два автора 90 % од 8	7,2
4	Стручна монографија: „Урбана вила, Интегративно студио 2020/2021“, печатено издание на Архитектонски факултет Скопје, 2018 (заедно со С. Велевски) ISBN 978-9989-118-37-1 За два автора 90 % од 8	7,2
5	Поглавје во книга: „Архитектура во доаѓање/ UP2COME Architecture“, во „Draw the Line“ -, печатена публикација на In Situ Art Fair 2018 (некаталогизирано издание), коавтор	2
6	Поглавје во книга: „Архитектонски работилници“, во „Отворена врата“ (уредници: Ј. Сиљаноска, В. П. Коробар), печатено издание	3

	на Архитектонски факултет – Скопје, 2020 ISBN 978-9989-118-33-3	
7	Студија за развој на западна рабна зона на град Велес, развоен период 2020 – 2035, студија на Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје, Архитектонски факултет – Скопје (учесник-коавтор), 2020	1
8	Физибилити-студија за урбанистички развој на социјално домување во Општина Шуто Оризари, студија на Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје, Архитектонски факултет – Скопје, поддржан од програмата Building Municipal Capacities for Project Implementation на UNDP (учесник, коавтор), 2021	1
9	Учество во промотивни активности на Факултетот: изложби 5x0,5 - Изложба на студентски проекти од Интегративното студио <i>Обрасци на раси: Нејприродни еколоџии</i> во рамките на семестралната изложба на студентски трудови од Високата Школа за архитектура Осло (АНО), Осло (јануари 2018) - ИАС11, изложба на архитектонски студија од зимскиот семестар 2017/2018 на Архитектонскиот факултет при УКИМ во Скопје (февруари 2018); - на ИАС13, изложба на архитектонски студија од зимскиот семестар 2018/2019 на Архитектонскиот факултет при УКИМ во Скопје (февруари 2019); - ИАС15, изложба на архитектонски студија од зимскиот семестар 2019/2020 на Архитектонскиот факултет при УКИМ во Скопје (февруари 2020); - изложба на студентски трудови од Интегративното студио РАСТ2.0: Наративи, на Архитектонскиот факултет при Техничкиот универзитет во Делфт, Холандија (февруари 2020)	2,5
10	Член на меѓународна жири-комисија: Студентски конкурс „Омаж на заедништвото / Homage to Togetherness“, во рамки на 29-тата сесија на Летната школа за архитектура, организирана од Архитектонскиот факултет при УКИМ во Скопје, 2020	2
11	Основен архитектонски проект за ентериерно уредување на новоизграден поткровен простор и адаптација на постојни делови на Институтска зграда на Медицински факултет – Скопје (учесник-проектант), 2021	2
12	Графички дизајн на печатени изданија (5 публикации x 1): - <i>Patterns of Growth: Unnatural Ecologies. Design Studio 2017/2018</i> , печатено издание на Архитектонски факултет Скопје, 2018 ISBN 978-9989-118-19-7 - <i>Patterns of Growth: Freeingspace. Design Studio 2018/2019</i> , печатено издание на Архитектонски факултет – Скопје, 2019 ISBN 978-9989-118-28-8 - „Дворови-градини-објекти. Истражување на формалните и перформативните особености на отворениот простор на примери од Скопје“, печатено издание на Архитектонски факултет – Скопје, 2019 ISBN 978-9989-118-27-2 - <i>Growth 2.0: Narratives. Design Studio 2019/2020</i> , печатено издание на Архитектонски факултет – Скопје, 2020 ISBN 978-9989-118-29-9	5

	- „Урбана вила, Интегративно студио 2020/2021“, печатено издание на Архитектонски факултет – Скопје, 2020 ISBN 978-9989-118-37-1	
Дејности од поширок интерес		
1	Член на Организациски одбор на меѓународен научен/стручен собир: 3rd OIKONET постдипломски семинар во Скопје	0,5
2	Член на Организациски одбор на меѓународен научен/стручен собир: 9. Меѓународна конференција ON ARCHITECTURE: Facing the Future – New Challenges, организирана од STRAND-Sustainable Urban Society Association во Белград, Србија (2021)	0,5
3	Член на факултетска комисија (4x0,5): - претседател на Комисија за самоевалуација на Архитектонскиот факултет, при УКИМ во Скопје (2017 – 2021 год.); - член во Комисија за попис на библиотечен фонд на Архитектонскиот факултет, при УКИМ во Скопје (2018 год.); - член во Комисија за попис на библиотечен фонд на Архитектонскиот факултет, при УКИМ во Скопје (2019 год.); - член во Централна пописна комисија на Архитектонскиот факултет, при УКИМ во Скопје (2021 год.)	2
4	Член на комисија за избор во звање: Претседател на Комисијата за избор на соработник во соработничко звање – асистент на група предмети: Архитектонско проектирање 1 и Архитектонско студио од областа на архитектонско проектирање и дизајн (20100) на Институтот за архитектонско проектирање на Архитектонскиот факултет во Скопје (2020 год.)	0,2
Вкупно		50,5

ПРОФЕСИОНАЛНИ РЕФЕРЕНЦИ НА КАНДИДАТОТ ЗА ИЗБОР ВО ЗВАЊЕ	Поени
НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ	92,4
НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ	95,8
СТРУЧНО-УМЕТНИЧКА ДЕЈНОСТ	56
СТРУЧНО-ПРИМЕНУВАЧКА ДЕЈНОСТ	50,5
Вкупно	294,7

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. м-р Цветанка Симоновска, претседател, с.р.
Проф. д-р Анета Христова-Поповска, член, с.р.
Проф. д-р Огнен Марина, член, с.р.

ПРЕГЛЕД
НА ОДОБРЕНИ ТЕМИ ЗА ИЗРАБОТКА НА МАГИСТЕРСКИ ТРУДОВИ НА
АРХИТЕКТОНСКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

Ред. бр.	Име и презиме на кандидатот	Назив на темата		Име и презиме на менторот	Датум и бр. на Одлука на ННС/НС за прифаќање на темата
		на македонски јазик	на англиски јазик		
1.	Стефанија Смилеска	Современ пристап кон детската игра во градинките	A Contemporary Approach to Children`s Play in Kindergartens	Проф. д-р Минас Бакалчев	08-6/6 од 27.1.2023 година
2.	Ивана Белеска	Споделено домување на примерот на истекот на Дрим, Струга	Collective Housing through the Stream of the River Drim, Struga	Проф. д-р Минас Бакалчев	08-6/6 од 27.1.2023 година
3.	Славица Велкова	Современо студентско домување на кејот на реката Вардар, Скопје	Contemporary student housing of the quay of the Vardar River, Skopje	Проф. д-р Минас Бакалчев	08-6/6 од 27.1.2023 година
4.	Дајана Павловска	Куќа и природа: Вила во Лопар, Раб - Република Хрватска	House and nature: Villa in Lopar, Rab – Republic of Croatia	Вонр. проф. д-р Саша Тасиќ	08-6/6 од 27.1.2023 година
5.	Мила Бојковска	Колаборативно домување во Куманово	Collaborative Housing in Kumanovo	Вонр. проф. д-р Саша Тасиќ	08-6/6 од 27.1.2023 година
6.	Марија Трајаноска	Креирање заедници преку алтернативен модел на урбано домување	Creating communities through an alternative model of urban housing	Вонр. проф. д-р Марија Мано - Велевска	08-6/6 од 27.1.2023 година
7.	Миланија Јакимовска	Адаптивна ре-употреба на поранешна фабрика “Боро Петрушевски” во Куманово	Adaptive Reuse of the Former Factory „Boro Petrushevski” in Kumanovo	Вонр. проф. д-р Горан Мицковски	08-6/6 од 27.1.2023 година
8.	Филип Стојановски	Центар на занаети и креативни индустрии во Скопје	Craftmanship and creative industries center in Skopje	Вонр. проф. д-р Горан Мицковски	08-6/6 од 27.1.2023 година
9.	Суреја Љатифи	Одржливо соседство – “Црвенки”	Sustainable community „Crvenki”	Проф. д-р Дивна Пенчиќ	08-6/6 од 27.1.2023 година

**ПРЕГЛЕД
НА ПРИФАТЕНИ ТЕМИ ЗА МАГИСТЕРСКИ ТРУД НА ЕКОНОМСКИОТ
ФАКУЛТЕТ – СКОПЈЕ**

Ред . Бр.	Име и презиме на кандидатот	Назив на темата		Име и презиме на менторот	Датум и бр. На одлука на ННС/НС за прифаќањ е на темата
		на македонски јазик	на англиски јазик		
1.	Дарио Цуцулов	„Анализа на врската помеѓу интерното брендирање и ставовите и однесувањето на вработените во ит индустријата“	“ Analysis of relationship between the internal branding and IT industry employees’ attitudes and behaviour”	проф. д-р Снежана Ристеска Јовановска	03.02.2023 година Бр.02-75/2
2.	Александар Кирацовски	„ Менаџмент на малите и средните претпријатија во услови на глобална конкуренција “	„ Management of Small and Medium-sized Enterprises under Conditions of Global Competition”	проф. д-р Леонид Наков	03.02.2023 година Бр.02- 67/26
3.	Марија Иванова	„ Концептот на различност, еднаквост и инклузивност во претпријатијата во Република Северна Македонија “	„ The concept of diversity, equality and inclusion in the enterprises in the Republic of North Macedonia “	проф. д-р Стојан Дебарлиев	03.02.2023 година Бр.02- 104/2
4.	Маријан Шамоски	“ Детерминанти на штедењето на македонските домаќинства - случај на Комерцијална банка АД Скопје “	“ Determinants of the Macedonian Households’ Savings – the Case of Komercijalna Banka AD Skopje “	проф. д-р Кирил Јовановски	03.02.2023 година Бр.02- 67/24
5.	Драгана Кичукова	„ Макроекономски и интеркомпаниски детерминанти кај премијата за ризик на компаниите “	„ Macroeconomic Factors and Company Fundamentals as Determinants of Firm-Level Equity Premiums “	проф. д-р Александар Наумоски	03.02.2023 година Бр.02- 67/25
6.	Тања Димитровски	„ Управување на ризиците во претпријатието и обелоденување на нефинансиските	„ Enterprise risk management and non-financial risk disclosure – an integrated approach	проф. д-р Александар Наумоски	03.02.2023 година Бр.02-95/2

		ризичи – интегриран пристап за комуникација со засегнатите страни “	in communicating with stakeholders “		
7.	Мирјана Здравевска	„Анализа на задолженоста на секторот домаќинства во банките во Република Северна Македонија“	„Analysis of the Bank Loans to Households in the Republic of North Macedonia“	проф. д-р Кирил Јовановски	03.02.2023 година Бр.02-67/23
8.	Игор Цуцулоски	“Дигитална трансформација на банките - искуството на македонскиот банкарски сектор”	Digital Transformation of Banks – Experience of the Macedonian Banking System	проф. д-р Ѓорѓи Гоцков	03.02.2023 година Бр.02-46/2
9.	Сара Крстевска	„Значењето на плановите за опоравување на банките и нивното влијание врз процесот на управување со капиталот во банкарскиот сектор“	„The Importance of Bank Recovery Plans and Their Impact on the Capital Management Process in the Banking Sector“	проф. д-р Елена Наумовска	03.02.2023 година Бр.02-67/22
10	Моника Славковска	„Повеќегодишната финансиска рамка на ЕУ и инструментите за обнова од Ковид кризата“,	„The multiannual financial framework of the EU and the instruments for recovery from the Covid crisis“	проф. д-р Ѓорѓи Гоцков	03.02.2023 година Бр.02-76/2

РЕФЕРАТ
ЗА ИЗБОР НА ВИШ НАУЧЕН СОРАБОТНИК ВО СИТЕ НАУЧНИ ЗВАЊА ВО
НАУЧНИТЕ ОБЛАСТИ: АНЕСТЕЗИОЛОГИЈА, АНЕСТЕЗИОЛОГИЈА И
РЕАНИМАЦИЈА И ЗДРАВСТВЕНА НЕГА
НА МЕДИЦИНСКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

Врз основа на конкурсот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Медицински факултет – Скопје, објавен во весниците „Нова Македонија“ и „Коха“ од 15.10.2022 година, за избор на 1 лице во сите научни звања во научните области: анестезиологија, анестезиологија и реанимација и здравствена нега, и врз основа на Одлуката на Наставно-научниот совет, бр. 02-5326/13 донесена на 17.11.2022 година, формирана е Рецензентска комисија во состав: проф. д-р Билјана Кузмановска, проф. д-р Јасминка Нанчева и н. сов. д-р Билјана Ширговска.

Како членови на Рецензентската комисија, по прегледувањето на доставената документација го поднесуваме следниов

ИЗВЕШТАЈ

На објавениот конкурс за избор на 1 лице во сите научни звања во научните области: анестезиологија, анестезиологија и реанимација и здравствена нега, во предвидениот рок се пријави н. сор. д-р Марија Јовановски-Срцева.

Научен соработник д-р Марија Јовановски-Срцева

1. БИОГРАФСКИ ПОДАТОЦИ И ОБРАЗОВАНИЕ

Кандидатката научен соработник д-р Марија Јовановски-Срцева е родена на 4.9.1976 год., во Скопје. Средно образование завршила во гимназијата „Никола Карев“ во Скопје, а дел од средното образование го стекнала во „Community College“, Единбург, Шкотска. Со високо образование се стекнала на Медицинскиот факултет при УКИМ. Дипломирала на 5.10.2000 година, со просечен успех 8,57.

Кандидатката активно се служи со англиски јазик.

Во учебната 2006 се запишала на втор циклус (магистерски) студии на Медицинскиот факултет. Студиите ги завршила на УКИМ, со просечен успех 9,88. На 6.6.2013 година го одбрала магистерскиот труд на тема: „Анализа на хемодинамскиот одговор при интравенски вовед во анестезија кај пациенти кои предоперативно се на терапија со инхибитори на ренин ангиотензин системот“.

Докторска дисертација пријавила во 2016 година на Медицинскиот факултет во Скопје. Дисертацијата на тема: „Варијации на инсулинемијата и гликемијата кај хируршки болни кои предоперативно примаат инфузија со аминокиселини“ ја одбрала на 12.7.2016 година, пред Комисија во состав: проф. д-р З. Николова-Тодорова, проф. д-р М. Шошолчева, проф. д-р Т. Миленковиќ, проф. д-р Л. Гудева и проф. д-р Ј. Нојков. Со тоа се стекнала со научниот степен доктор на науки од научната област медицински науки, анестезија со реанимација, клиничка медицина.

На 2.4.2018 година е избрана во звањето насловен доцент на Катедрата за анестезиологија со реанимација од областа анестезиологија со реанимација и здравствена нега.

Во моментот е научен соработник. Последниот реферат за избор е објавен во Билтен бр. 1237 од 2021 година.

Рецензентската комисија ги имаше предвид вкупните научни, стручни, педагошки и други остварувања на кандидатката од почетокот на кариерата, објавени во Билтен бр. 1237, како и вкупните научни, стручни, педагошки и други остварувања на кандидатката од последниот избор до денот на пријавата, врз основа на сета поднесена документација која е од важност за изборот.

2. НАУЧНИ, СТРУЧНИ, ПЕДАГОШКИ И ДРУГИ ОСТВАРУВАЊА НА КАНДИДАТКАТА ОД ПОСЛЕДНИОТ ИЗБОР ДО ДЕНОТ НА ПРИЈАВАТА

Наставно-образовна дејност

Во рамките на наставно-образовната дејност на Медицинскиот факултет при УКИМ, кандидатката **научен соработник д-р Марија Јовановски-Срцева** изведува настава, вежби и теренска настава на прв и втор циклус студии на студиската програма Општа медицина – Анестезија и реанимација, Здравствена нега, Ургентна Медицина со анестезија, Семејна медицина, Тригодишните студии за медицински сестри, на Медицинскиот факултет.

Кандидатката била ментор на над 17 специјалистички трудови.

Кандидатката е коавтор на рецензиран учебник под наслов: „Учебник по Анестезиологија со Реанимација”, издаден од Медицинскиот факултет во Скопје.

Кандидатката е коавтор на рецензиран учебник на странски универзитет, под наслов: „Педијатриска анестезиологија”, издаден од Медицинскиот факултет во Белград, Србија.

Кандидатката е автор на монографија објавена во странство со наслов: ”Insulin resistance, glycemia and cortisol levels in surgical patients”; објавена од Lambert Academic Publishing, Omniscryptum GmbH&co.KG, во Германија.

Научноистражувачка дејност

Научен соработник д-р **Марија Јовановски-Срцева** има објавено вкупно 100 научни трудови од стручната област, од кои 7 научни труда во научни списанија со импакт-фактор (фактор на влијание), 62 труда во меѓународни научни списанија, 19 труда во меѓународни научни публикации и 11 труда во зборници од научни собири. Кандидатката има над 140 апстракти објавени во зборник на конференција со меѓународно учество.

Научен соработник д-р **Марија Јовановски-Срцева** е раководител на еден меѓународен научен проект и учесник на три меѓународни научни проекти.

Кандидатката одржала над 15 пленарни предавања на научен, односно стручен собир со меѓународно учество.

Стручно-применувачка дејност и дејност од поширок интерес

Научен соработник д-р **Марија Јовановски-Срцева** активно е вклучена во стручно-апликативната работа на Клиниката за анестезија, реанимација и интензивно лекување, каде што врши стручна дејност како специјалист анестезиолог и реаниматолог.

Кандидатката научен соработник д-р **Марија Јовановски-Срцева** остварила експертски активности кои се изведуваат на Универзитетската клиника за анестезија, реанимација и интензивно лекување при Медицинскиот факултет во Скопје.

Научен соработник д-р **Марија Јовановски-Срцева** остварила експертски активности како рецензии на трудови во списанија со меѓународен уредувачки одбор со и без фактор на влијание.

Кандидатката научен соработник д-р **Марија Јовановски-Срцева** била член на 8 организациски, односно стручни одбори на меѓународни стручни собири, и е дел од управниот одбор на две национални здруженија од областа анестезија и интензивно лекување.

Стручно усовршување во странство остварила со студиски престој во Јапонија, Грција, Србија, Хрватска, САД и Австрија.

Особена активност кандидатката покажува во дејностите од поширок интерес. Научен соработник д-р **Марија Јовановски-Срцева е добитник на повеќе меѓународни награди (Medis Recognition Award, Achivment for Recognition in outstanding research. University of Miami School of Medicine, Miami 2000. First Award for Best Orginal Research on Bisop 2018, Belgrade, Serbia, Second Award for Best Original Researd; Bisop 2018, Belgrade, Serbia).**

Кандидатката научен соработник д-р **Марија Јовановски-Срцева** е уредник во меѓународното списание МЈА, уредник на два зборника на трудови од научен собир, земала учество во изработување и планирање на физибилити-студија, има одржано повеќе предавања на институции од јавен интерес и учествувала во изработка на национални документи.

ОБРАЗЕЦ 1
КОН ИЗВЕШТАЈОТ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО -НАУЧНО, НАУЧНО
НАСТАВНО, СТРУЧНО, СОРАБОТНИЧКО И НАСЛОВНО ЗВАЊЕ

Кандидат: Марија Илија Јовановски-Срцева
Институција: Клиника за анестезија, реанимација и интензивно лекување
Научна област: анестезиологија со реанимација и здравствена нега.
ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО ЗВАЊЕ -

ВИШ НАУЧЕН СОРАБОТНИК

Ред. бр.	ОПШТИ УСЛОВИ	Поени
1.	<p>Просечен успех од најмалку 8,00(осум) на студиите на прв и втор циклус за секој циклус посебно, односно има остварено просечен успех од најмалку 8,00(осум) на интегрираните студии од првиот и вториот циклус</p> <p>Просечниот успех на прв циклус изнесува: 8,5.</p>	ДА
2.	<p>Научен степен/доктор на науки од научната област за која се избира</p> <p>Назив на научната област: медицински науки; поле: клиничка медицина; област: анестезија со реанимација</p>	ДА
3.	<p>Објавени најмалку шест рецензирани научни труда во референтна научна публикација согласно со ЗВО во последните пет години пред објавување на конкурсот за избор</p>	ДА
3.1	<p>Научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое е индексирано во најмалку една електронска база на списанија со трудови достапна на интернет, како што се: Ebsco, Emerald, Scopus, Web of Science, Journal Citation Report, SCImago Journal Rank или друга база на списанија која ќе ја утврди Националниот совет за високо образование.</p> <p>3.1.1.</p> <p>1.Назив на научното списание: Therapeutics and clinical risk management.</p> <p>2.. Назив на електронската база на списанија: Pubmed, Pubmed Central, Science Citation Index Expander, Current Contents, Embase, JCR, Web of science, PubMed, Scopus, Copernicus, ICAAAP, DOAJ. Journal IF 2.08.</p> <p>3.Наслов на трудот: Evaluation of factors for poor outcome in preterm newborns with posthemorrhagic hydrocephalus associated with late-onset neonatal sepsis.</p> <p>4. Година на објава: 2018 http://hdl.handle.net/20.500.12188/9993</p> <p>3.1.2.</p> <p>1.Назив на научното списание: Polish Journal of Surgery</p> <p>2.. Назив на електронската база на списанија: PubMed, Web of Science, Scopus</p> <p>3.Наслов на трудот: Patient reported health -related quality of life after colorectal surgery.</p> <p>4. Година на објава: 2022 http://hdl.handle.net/20.500.12188/16584</p> <p>3.1.3.</p> <p>1. Назив на научното списание: Open Access Macedonian Journal of Medical Science</p>	ДА

	<p>2. Назив на електронската база на списанија: Pubmed, EBSCO, BASE, CORE, Pubmed, PUBmed central, Open Access Library, Scopus, Universal impact factor.</p> <p>3. Наслов на трудот: Identification of Sentinel Lymph Node in Breast Cancer with three Tracers (Radiocolloid, Methylene blue, and Indocyanine Green)</p> <p>4. Година на објава: 2020</p> <p>http://hdl.handle.net/20.500.12188/9994</p> <p>3.1.4.</p> <p>1. Назив на научното списание: Contributions, Sec. of Med. Sci</p> <p>2. Назив на електронската база на списанија: Pubmed, Medline, SCImago</p> <p>3. Наслов на трудот: Medium-Flow Oxygenation Through Facial Mask and Nasal Cannula in a Limited Resource Setting</p> <p>4. Година на објава: 2022</p> <p>http://hdl.handle.net/20.500.12188/22348</p> <p>3.1.5</p> <p>1. Назив на научното списание: Archives of Public Health</p> <p>2. Назив на електронската база на списанија: Google Scholar, Crosref, Index Copernicus, Open Access Policy</p> <p>3. Наслов на трудот: Ventricular fibrillation after endoscopic retro-grade cholangiopancreatography in patient with left ventricular assist device.</p> <p>4. Година на објава: 2022</p> <p>http://hdl.handle.net/20.500.12188/23498</p>	
<p>3.2</p>	<p>Научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое има меѓународен уредувачки одбор во кој учествуваат членови од најмалку три земји, при што бројот на членови од една земја не може да надминува две третини од вкупниот број на членови</p> <p>3.2.1</p> <p>1. Назив на научното списание: International Journal of Recent in Art and Sciences</p> <p>2. Меѓународен уредувачки одбор (вкупен број членови, број и припадност по земји): 24, 9- МК, 15- други земји (Србија, Босна и Херцеговина, Австрија, Италија, Латвија, Норвешка, Турција, Израел, Бугарија, Косово)</p> <p>3. Наслов на трудот: Do hypertensive patients chronically treated with Renin-Angiotensin system antagonist have risk of hypotension during induction in general anaesthesia?</p> <p>4. Година на објава: 2021</p> <p>http://hdl.handle.net/20.500.12188/16382</p>	<p>ДА</p>
<p>3.3</p>	<p>Научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое е објавено во земја членка на Европската Унија и/или ОЕЦД</p> <p>3.3.1.</p> <p>1. Назив на научното списание: Journal of Cosmetic and Laser Therapy.</p> <p>2. Назив на ленката на ЕУ/ОЕЦД: USA</p> <p>3. Наслов на трудот: Topical anesthetics for pediatric laser treatment</p> <p>4. Година на објава: 2019</p> <p>http://hdl.handle.net/20.500.12188/10008</p>	<p>ДА</p>

<p>3.4</p>	<p>Книга или дел од книга рецензирана и објавена во земја членка на Европската Унија и/или ОЕЦД</p> <p>3.4.1</p> <p>1. Наслов на книгата: Insulin resistance, glycemia and cortisol levels in surgical patients; ISBN:978-3-330-05297-0.</p> <p>2. Назив на членката на ЕУ/ОЕЦД: Germany, EU</p> <p>3.Издавач, година и место на издавање/објавување: Lambert Academic Publishing, Omniscryptum GmbH&co.KG, Germany,2018 http://hdl.handle.net/20.500.12188/23508</p>	<p>ДА</p>
<p>3.5</p>	<p>Зборник на рецензирани научни трудови, презентирани на меѓународни академски собири каде што членовите на програмскиот или научниот комитет се од најмалку три земји</p> <p>3.5.1.</p> <p>1. Назив на зборникот: Nephrology Dialysis Transplantation, 37 (3) May 2022</p> <p>2. Имиња на земјите: Germany, China, UK, Ireland, Croatia, USA, Greece, Australia, France, Switzerland, Norway</p> <p>3. Наслов на трудот: Occurrence of Postoperative Acute Kidney Injury (AKI) in One Lung Ventilated Patients</p> <p>4. Година на објава: 2022</p>	<p>ДА</p>
<p>3.6</p>	<p>Преводи на капитални дела во области кои ги утврдува Националниот совет за високо образование и научноистражувачка дејност</p> <p>3.6.1</p> <p>1.Наслов на преведеното капитално дело: Прирачник за практична терапија со лекови (дел); Ричардс, Данкан; Аронсон, Џефри. ISBN-978-608-229-364-6</p> <p>2.Година на објава: 2012</p> <p>3.Издавач, место на издавање: Арс Ламина, Скопје</p>	<p>ДА</p>
<p>4.</p>	<p>Претходен избор во наставно-научно звање – научен соработник датум и број на Билтен: 1237, Скопје, 1 мај 2021</p>	<p>ДА</p>
<p>5.</p>	<p>Познавање на најмалку еден странски јазик, определен со општ акт на Универзитетот, односно на самостојната висока стручна школа</p> <p>1. Странски јазик: англиски јазик</p> <p>2. Назив на документот: уверение; Cambrige English Certificate in ESOL International B2: Cambridge English Language Aessment. Скопје; B2: Cambridge English Language Aessment. Ц1: Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопје</p> <p>4. Датум на издавање на документот: 20.4.2015, 18.10.2022.</p>	<p>ДА</p>
<p>6.</p>	<p>Има способност за изведување на високообразовна дејност</p>	<p>ДА</p>

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. д-р Билјана Кузмановска, с.р.
Проф. д-р Јасминка Нанчева, с.р.
Н. сов. д-р Билјана Ширговска, с.р.

ОБРАЗЕЦ 2
КОН ИЗВЕШТАЈОТ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО, НАСТАВНО-СТРУЧНО И СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ

Кандидат: Марија Јовановски-Срцева
Институција: Медицински факултет, УКИМ – Скопје, Катедра за анестезиологија со реанимација, (ТОАРИЛУЦ-КАРИЛ)

Научна област: анестезиологија, анестезиологија со реанимација и здравствена нега

НАУЧНО ИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ

	Назив на активностa	Поени
[1].	Монографија објавена во странство	
	Insulin resistance, glycemia and cortisol levels in surgical patients; ISBN:978-3-330-05297-0: Lambert Academic Publishing, Omniscryptum GmbH&co.KG, Germany. http://hdl.handle.net/20.500.12188/23508 1x12	<u>12</u>
[2].	Учесник на меѓународен научен проект	
	1. MET- REPAIR study. “MET: Reevaluation for Preoperative cardiac Risk (MET-REPAIR) a European, Prospective, observational, multi-center cohort study” done by ESA (European Society of Anesthesiology), ClinicalTrials.gov ID: NCT03016936. started July 2017-	5
	2. Истражувачкиот процес за дефинирање на инстринзичките мотиватори кај учесници во Еразмус КА 2 проектот со бр 2017-1-FR01KA204-037385. Проектот е одржан во периодот од октомври 2017 до февруари 2018.	5
	3. Институционален грант на Цивика мобилитас. Учество на планирање, подготовка и реализација на активностите во врска со заштита од ковид-19. Проектот е одржува во периодот од септември 2020 до декември 2024.	5
	4. Management and Outcome of Perioperative Care of European Diabetic Patients, MOPED: ESA (ESAIC), центар бр. МР389-002, https://bmjopen.bmj.com/content/11/9/e044394.full , јули 2022	5
		<u>Вкупно</u> <u>20</u>
[3].	Трудови со оригинални научни резултати, објавени во научно списание кое има импакт-фактор за годината во која е објавен трудот, во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое е индексирано во најмалку една електронска база на списанија со трудови достапна на интернет како што се: Ebsco, Emerald, Scopus, Web of Science, Journal Citation Report, SCImago Journal Rank или друга база на списанија која ќе ја утврди Националниот совет за високо образование.	
	1.Kuzmanovska B, Kuzmanovski I, Jankulovski N, Kartalov A, Osmani B, Srceva M, Brzanov N, Gavrilovska- Branov A. Patient reported health related quality of life after colorectal surgery: Pol Przegł Chir 2022; 94 (4): 20-26. DOI: 10.5604/01.3001.0015.5540 4.8+IF=4.8+0.5=5.3 http://hdl.handle.net/20.500.12188/16584	5.3
	2. Stevic M, Simic D, Ristic N, Budic I, Marjanovic V, Jovanovski -Srceva M, Repac N, Rankovic-Janevski M, Tasic G. Evaluation of factors for poor outcome in preterm newborns with posthemorrhagic hydrocephalus associated with late-onset neonatal sepsis. Therapeutic and clinical Risk Management. 2018;14:1965-1973. DOI: 10.2147/TCRM.S177535 IF.for last 5 years-2.08) http://hdl.handle.net/20.500.12188/9993	6.88

	$[8 \times 0.6(60\%) + IF2.08 = 4.8 + 2.08 = 6.88]$	
	3. Stevic M, Vlajkovic A, Trifunovic B, Rakic I, Ristic N, Budic I, Marjanovic V, Jovanovski-Srceva M . Topical anesthetics for pediatric laser treatment. Journal of Cosmetic and Laser Therapy. 2019;21:417-21. (M23, IF za 2019 1,260). http://hdl.handle.net/20.500.12188/10008 $[8 \times 0.6(60\%) + IF1.260 = 4.8 + 1.26 = 6.06]$	6.06
	4. Н. Тановска, Г. Новотни, С. Саздова-Бунеска, И. Кузмановски, Б. Бошковски, Г. Кондов, М. Јовановски-Срцева , А. Кокарева, Р. Исијановска. Myasthenia Gravis and Associated Diseases. Open Access Macedonian Journal of Medical Science 2018,6(3):472-478. doi.org/10.3889/oamjms.2018.110 (IF/2018-0.57) http://hdl.handle.net/20.500.12188/9368 $[8 \times 0.6(60\%) + IF0.2 = 4.8 + 0.57 = 5.37]$	5.37
	5. Cholancheski, R; Tolevska, N; Qaffani, A; Vela, I; Kondov, B; Kondov, G; Jakupi, N; Dzikovski I; Kokareva, A; Srceva M ; Tolevska, M; Kartalov, A; Arsovski, Z; Vitanova, A; Apostolovska, N. Evaluation of Total Thyroidectomy for Treatment of Benign Disease of Thyroid Gland. Open Access Macedonian Journal of Medical Sciences. IF za 2020 0.9)(DOI:10.3889/oamjms.2020.3929. http://hdl.handle.net/20.500.12188/9991 $[8 \times 0.6(60\%) + IF0.2 = 4.8 + 0.9 = 5.7]$	5.7
		29.31
[4].	Трудови со оригинални научни резултати, објавени во научно списание кое нема импакт-фактор за годината во која е објавен трудот, во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое е индексирано во најмалку една електронска база на списанија со трудови достапна на интернет како што се: Ebsco, Emerald, Scopus, Web of Science, Journal Citation Report, SCImago Journal Rank, MathSciNet (Mathematical Reviews), Zentralblatt fur Mathematik i Реферативный журнал “Математика” или друга база на списанија која ќе ја утврди Националниот совет за високо образование.	
	4/1. Kuzmanovska B, Shosolceva M, Kartalov A, Jovanovski-Srceva M , Gavrilovska A. Survey of Current Difficult Airway Management practice. Open Access Maced j Med Sci. 2019 Sep 15;7(17):2775-2779. (IS/2019-0.8) http://hdl.handle.net/20.500.12188/8479 $[5 \times 0.6(60\%)]$	3
	4/2. Mijovska, M, Brzanov, A, Srceva, M , Nelepa, Z, Brzanov, N. Prediction Value of oxygenation index as predictor for postoperative pulmonary complications in urologic surgery. International Journal of medicine and biomedical studies. 3(3)2019. https://doi.org/10.32553/ijmbs.v3i3.125 http://hdl.handle.net/20.500.12188/8476 $[5 \times 0.6(60\%)]$	3
	4/3. Н. Тановска, Г. Новотни, С. Саздова-Бунеска, И. Кузмановски, Б. Бошковски, Г. Кондов, М. Јовановски-Срцева , А. Кокарева, Р. Исијановска. Myasthenia Gravis and Associated Diseases. Open Access Macedonian Journal of Medical Science 2018,6(3):472-478. doi.org/10.3889/oamjms.2018.110 (IF/2018-0.57) http://hdl.handle.net/20.500.12188/9368 $[5 \times 0.6(60\%) IF 0.9]$	3
	4/4. Kondov B, Gruev V, Stojanovski S, Bogdanovska-Todorovska M, Colanceski R, Srceva M , Jovanovska A, Stojkovski Z, Kondov G. Identification of Sentinel Lymph Node in Breast Cancer with three Tracers (Radiocolloid, Methylene blue,	3

	and Indocyanine Green). Open Access Maced J Med Sci. 2020 Sep 10; 8(C):94-98. (IF/2020 1.12) https://doi.org/10.3889/oamjms.2020.4491 http://hdl.handle.net/20.500.12188/9994 [5x0.6(60%)]IF 0.9	
		12
[5].	Трудови со оригинални научни резултати, објавени во научно списание, во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое има меѓународен уредувачки одбор во кој учествуваат членови од најмалку три земји, при што бројот на членовите од една земја не може да надминува две третини од вкупниот број на членови.	
	5/1. Jovanovski-Srceva Marija , Kokareva A, Toleska M, Antonio Georgiev, Kondov Goran, Kondov Borislav, Dzikovski Igor, Cholancevski Risto, Kuzmanovski Igor, Nikolov Igor, Stevic Marija, Simic Dushica, Lozanovska Biljana, Shosolceva M., Nevena Manevska, Stojanoski Sinisha: DO HYPERTENSIVE PATIENTS CHRONICALLY TREATED WITH RENIN-ANGIOTENSIN SYSTEM ANTAGONIST HAVE RISK OF HYPOTENSION DURING INDUCTION IN GENERAL ANESTHESIA? International Journal of recent research in arts and Science issn:1857-8128 2021(12)34-40. http://hdl.handle.net/20.500.12188/16382 [5x0.6(60%)]	3
	5/2.Janusevski F, Gavrilovska Brzanov A, Jovanovski Srceva M , Stojanoski S, Georgiev A. TEMPORARY PACING FOR SYMPTOMATIC BRADYCARDIA IN TRAUMATOLOGY INTENSIVE CARE UNIT. MJA 2022:6(2);50-55. http://hdl.handle.net/20.500.12188/23495 [5x0.6(60%)]	3
	5/3.Georgiev A, Janusevski F, Jovanovski-Srceva M . VENTRICULAR ENLARGEMENT OR BENIGN FORM OF ECG IN ATHLETES. MJA 2022:6(2);71- http://hdl.handle.net/20.500.12188/23496 [5x0.6(60%)]	3
	5/4.Josifov D, Grozdanova J, Jovanovski-Srceva M . CORNELIA DE LANGE SYNDROME, ORAL AND DENTAL ASPECTS – NON-SYSTEMATIC LITERATURE REVIEW. MJA 2021:5(2);45-51 http://hdl.handle.net/20.500.12188/23359 [5x0.8(80%)]	4
	5/5.Manevska N, Makazlieva T, Stojkoska E, Jovanovski Srceva M , Stojanoski S. HONDROSARCOMA OF THE LARYNX – INCIDENTAL FINDING DUE TO REGULAR CHECK-UP OF A HYPOTHYROID PATIENT MJA 2021:5(2);74-77 http://hdl.handle.net/20.500.12188/23361 [5x0.6(60%)]	3
	5/6. Stevic M, Vljakovic A, Marjanovic V, Budic I, Jovanovski-Srceva M , Milenovic M. Prevencija straha u stomatoloskoj praksi iz ugla anesteziologa. Preventive Pediatrics. Journal of the Association of preventive pediatrics with international participation.12-14 Belgrade April 2019.Issn: 2466-3247.2019:5(1)38-39 http://hdl.handle.net/20.500.12188/23973 [5x0.6(60%)]	3
	5/7. Jakupi N, Yankov G, Stevic M, Jovanovski-Srceva M . Evaluation of clinical data in patients that underwent different surgical treatments for spontaneous pneumothorax. Indian Journal of Applied Research 2021; 2:62-65 http://hdl.handle.net/20.500.12188/9992	3

	[5x0.6(60%)]	
5/8. Kokareva A, Jovanovski-Srceva M , Stevic M, Nedxati J, Kondov G, Ognjanova E. occurrence of perioperative hypoxemia during one lung ventilation MJA 2022:6(1);13-19 http://hdl.handle.net/20.500.12188/2339	[5x0.6(60%)]	3
5/9. Iskra Delova, Aleksandra Gavrilovska-Brzanov, Sasho Dohchev, Aleksandar Trifunovski, Marija Srceva Jovanovski , Ivana Panchevska, Antonio Georgiev ,Ognen Ivanovski . ACCIDENTAL EPIDURAL MIGRATION INTO SUBARACHNOIDAL SPACE. Mak.med Pregled 2021;75(3):142-146. http://hdl.handle.net/20.500.12188/23362	[5x0.6(60%)]	3
5/10.Georgiev A, Janusevski F, Nikolov I, Gavrilovska – Brzanov A, Stojanovski S, Jovanovski-Srceva M . Surgical Patients with pacemaker- multidisciplinary challenge. MJA 2022:6(1);32-37 http://hdl.handle.net/20.500.12188/23384	[5x0.6(60%)]	3
5/11.Panoska Avramovska A, Gavrilovska–Brzanov A, Jovanovski-Srceva M , Simevska S, Ivanovski O, Georgiev A, Stevic M. Tattoo and spinal anesthesia, should we puncture or not? MJA 2022:6(1); 57-59. http://hdl.handle.net/20.500.12188/23367	[5x0.6(60%)]	3
5/12. N. Manevska, N. Stojkovska, Lj. Tasheva, M. Jovanovski-Srceva, T. Makazlieva, S. Stojanoski. Autoimmune Hashimoto thyroiditis with concomitant autoimmune hepatitis. https://www.id-press.eu/aph/issue/view/222 , Vol.14 No.1(2022): Archives of Public Health. https://doi.org/10.3889/aph.2022.6042 . 2022-06-23 http://hdl.handle.net/20.500.12188/23366	[5x0.6(60%)]	3
5/13.Kuzmanovska B. Kuzmanovski I, Jankulovski N, Kartalov A, Osmani B, Srceva M , Brzanov N, Gavrilovska- Branov A. Patient reported health related quality of life after colorectal surgery: Pol Przegl Chir 2022; 94 (4): 20-26. DOI: 10.5604/01.3001.0015.5540 http://hdl.handle.net/20.500.12188/16584	[5x0.6(60%)]	3
5/14.Georgiev A, Pejkov H, Kalpak, Bosev M, Janusevski F, Jovanovski Srceva M , Gramatnikovski N.Ventricular fibrillation after endoscopic retrograde cholangiopancreatography in patient with left ventricular assist device – a case report. Arch Pub Health 2022; 14 (1): doi.org/10.3889/aph.2022.6047 http://hdl.handle.net/20.500.12188/23498	[5x0.6(60%)]	3
5/15.Gavrilovska Brzanov A, Jovanovski-Srceva M, Brzanov N, djoleva Tolevska R, Kuzmanovska B. Anesthesia Management in Kidney Transplant Recipients. 10th International Medicine and Health Sciences Researches Congres 27-28 Avgust . http://hdl.handle.net/20.500.12188/23360	[5x0.6(60%)]	3
5/16. Georgiev A, Janushev F, Nikolov I, Gavrilovska A, Jovanovski-Srceva M , Ivanovski. Abnormal T wave inversion and extreme QT prolongation. Acad Med J 2022:22(1)126-132. doi10.53582/AMJ2221126g http://hdl.handle.net/20.500.12188/23363	[5x0.6(60%)]	3
5/17.Angjushev D, Kotevska Angjusheva M, Jovanovski-Srceva M, Kartalov. The Value of Different Electrocardiographic Patterns at Hospital Admission in		3

Predicting Clinical Outcome in Pulmonary Embolism. <i>Archi of Med.</i> 2021 Vol 13(7):31-35(IF za 2021 1) http://hdl.handle.net/20.500.12188/14911 [5x0.6(60%)]	
Рецензирани во Билтен бр. 1237 од 1 мај 201.	
5/18. Srceva M. Kokareva A, Temenugova I, Kuzmanovska B, Gavrilovska A, Stevic M, Budic I, Vela I, Mojsova M, Stojanoski S. Steven-Johnson syndrome and anesthesia. <i>Macedonian Journal of Anesthesia</i> 2019; 7:23-28 http://hdl.handle.net/20.500.12188/8480 [5x0.6(60%)]	3
5/19. Jovanovski-Srceva M , Mojsova M, Kuzmanovska B, Kartalov A, Kokareva A, Shosolceva M, Spirovski Z, Kondov G, Stavridis S, Gavrilovska A, Stevic M, Jankulovski N. Postoperative complications in patients undergoing thyroid surgery. <i>Macedonian Journal of Anesthesia</i> 2018(4):59-64. http://hdl.handle.net/20.500.12188/7735 [5x0.6(60%)]	3
5/20. Mandzukova H, Stevic M, Jovanovski -Srceva M. Seizures after pediatric cardiac surgery -what can we conclude. <i>Macedonian Journal of Anesthesia</i> 2019; 6:42-49. http://hdl.handle.net/20.500.12188/9177 [5x0.8(80%)]	3
5/21. Micunovic Lj, Srceva M , Kokareva A, Donev Lj. Eight Years of hemodialysis with tunneled dialysis catheter placed in right ventricle. <i>Maced. Journal of Anesthesia</i> 2018;4::49-50 http://hdl.handle.net/20.500.12188/23544 [5x0.6(60%)]	3
5/22. Panovska-Petrusheva A, Mojsova M, Jovanovski Srceva M , Tolevska M, Gavrilovska A, Zafirova D. Preoperative magnesium sulfate as a medical challenge in postoperative pain management. <i>Macedonian Journal of Anesthesia</i> 2018;5;15-18 http://hdl.handle.net/20.500.12188/8475 [5x0.6(60%)]	3
5/23. Kondov B, Angjushev D, Tolevska N, Jovanovski Srceva M , Kondov G. Primary hyperparathyroidism in pregnancy. <i>Macedonian Journal of Anesthesia</i> 2018; 4:65-67. http://hdl.handle.net/20.500.12188/7355 [5x0.6(60%)]	3
5/24. Trpovska A, Stojkovska A, Kartalov A, Kuzmanovska B, Jovanovski-Srceva M. Challenges in difficult airway management – Airway management in case of prolonged enlarged thyroid gland (struma per magna). <i>Macedonian Journal of Anesthesia</i> 2018;5;18-23 http://hdl.handle.net/20.500.12188/9075 [5x0.6(60%)]	3
5/25. Burmuzovska M, Jovanovski -Srceva M , Kokareva A, Kuzmanovska B, Simeonova A, Josifov A. Ankle block an alternative of anesthetic management of myasthenia gravis. <i>Macedonian Journal of Anesthesia</i> 2018;5;36-40. http://hdl.handle.net/20.500.12188/9077 [5x0.6(60%)]	3
5/26. Gavrilovska Brzanov A, Shosolceva B, Kartalov A, Mojsova M, Jovanovski-Srceva M , Petrusheva A, Kokareva A, Stavridis S. Arterial Blood gas alterations in retroperitoneal and transperitoneal laparoscopy. <i>Macedonian Journal of Anesthesia</i> 2019; 6:18-23.	3

	<p>http://hdl.handle.net/20.500.12188/8449 [5x0.6(60%)]</p>	
	<p>5/27. Angjushev D, Jovanovski Srceva M, Petrusheva A, Kotevska- Angjusheva M, Mojsova M, Peev I. The predictive value of serum lactate on the outcome after major abdominal surgery. Macedonian Journal of Anesthesia 2019; 6:16-27 http://hdl.handle.net/20.500.12188/23368 [5x0.6(60%)]</p>	3
	<p>5/28. Mileva M, Jovanovski -Srceva M, Stojanoski S, Miladinova D. Contribution of the dynamic renal 99MTC _DTPA scintigraphy in the diagnosis and functional assessment of the two separate moieties of a duplex kidney. Macedonian Journal of Anesthesia 2019; 7:28-36 http://hdl.handle.net/20.500.12188/23369 [5x0.6(60%)]</p>	3
	<p>5/29. Trpovska-Popovska A, Kokareva A, Naumovski F, Stojanoski S, Jovanovski-Srceva M. Anesthetic management of patient with systemic scleroderma scheduled for right lower lobe resection in the lung. Macedonian Journal of Anesthesia 2020;4(1):63-66 http://hdl.handle.net/20.500.12188/9082 [5x0.6(60%)]</p>	3
	<p>5/30. Kuzmanovska B, Kartalov A, Shosolceva M, Tolevska M, Jovanovski-Srceva M, Gavrilovska A. The effects of two thermal insulation methods on the postoperative lactate levels shivering and patient thermal comfort Macedonian Journal of Anesthesia 2019; 6:30-35 http://hdl.handle.net/20.500.12188/8482 [5x0.6(60%)]</p>	3
	<p>5/31. Angjushev D, Jovanovski-Srceva M, Petrusheva A. Novel indication for atorvastatin chronic subdural hematoma. Macedonian Journal of Anesthesia 2019; 6:18-35-42 http://hdl.handle.net/20.500.12188/23393 [5x0.6(60%)]</p>	3
	<p>5/32. Gramatnikovski N, Kondov B, Kokareva A, Simeonova A, Josifov A, Jovanovski-Srceva M. Evaluation and realibility of near-infrared spectroscopy monitoring during carotid endarectomy for the need of shunting. Macedonian Journal of Anesthesia 2020;4(4):48-57 http://hdl.handle.net/20.500.12188/10009 [5x0.6(60%)]</p>	3
	<p>5/33. Vlajkovic A, Stevic M, Budic I, Jovanovski-Srceva M, Ducic S, Stojanoski S, Simic D. Acute respiratory distress syndrome: is the concept of protective ventilation and driving pressure the real future? Macedonian Journal of Anesthesia 2019; 7:41-48 http://hdl.handle.net/20.500.12188/23365 [5x0.6(60%)]</p>	3
	<p>5/34. Petrusheva A, Kuzmanovska B, Jovanovski- Srceva M, Gavrilovska A, Zafirova D, Golubic S, Peev I. Is there an ideal irrigation fluid for percutaneous nephrolithotomy? Macedonian Journal of Anesthesia 2019; 6:18-49-55 http://hdl.handle.net/20.500.12188/8481 [5x0.6(60%)]</p>	3

	5/35. Gavrilovska Brzanov A, Grabner C, Mojsova Mijovska M, Dohcev S, Panovska Petrusheva A, Srceva Jovanovski M . Comparison of anesthesia management for kidney transplant through case report. Journal of Macedonian association of Physiologists and anthropologists. 2019;13(1):110-112. http://hdl.handle.net/20.500.12188/8447	3
	[5x0.6(60%)]	
	5/36. Gavrilovska Brzanov A, Mijovska- Mojsova M, Petrusheva A, Shabani B, Jovanovski-Srceva M , Kuzmanovska B. Our initial experience with laparoscopic radical cystectomy. Macedonian Journal of Anesthesia 2020;4(1):57-62. http://hdl.handle.net/20.500.12188/8448	3
	[5x0.6(60%)]	
	5/37. Antonio Georgiev, Oliver Kalpak, Jasminka Nanceva, Roza Dzoleva Tolevska, Marija Jovanovski Srceva , Elizabeta Mircevska-Zogovska, Igor Peev. ACE/ARB Inhibitors, Covid 19 and false news International Journal of Resent Research in Arts and Science ; ISSN:1857-8128, 2020; 11-16. http://hdl.handle.net/20.500.12188/10007	3
	[5x0.6(60%)]	
	5/38. Gavrilovska-Brzanov A, Miceska SM, Kuzmanovska B, Kartalov A, Mojsova-Mijovska M, Jovanovski-Srceva M , Brzanov N. Carboxihemoglobin and methemoglobin as markers of postoperative pulmonary complications. J. Anesth Surg. 2018;5(1):61-67 doi10.15436/2377-1364.18.1826. http://hdl.handle.net/20.500.12188/8390	3
	[5x0.6(60%)]	
	5/39. Mitrevski G, Taravari H, Nikolov I, Plashevski T, Jovanovski Srceva M , Petkovski Z, Nikolovski R, Manev N, Georgiev A . LEFT MAIN CORONARY ARTERY STENTING IN PATIENTS WITH CHRONIC KIDNEY DISEASE – A LIFE SAVING PROCEDURE. International Journal of Recent Research in Arts and Science. ISSN:1856-8128.2022(15):10-21. http://hdl.handle.net/20.500.12188/23731	3
	5/40. Georgiev A, Grueva E, Petkovski Z, Jovanovski-Srceva M, Bojovski I. Kitanovski D, Manev N, Nikolovski R, Lazovska M, Mitrevski G, Bosev M. THE IMPACT OF PHYSICAL ACTIVITY ON CARDIOVASCULAR DISEASE. International Journal of Recent Research in Arts and Science. ISSN:1856-8128.2022(15):32-41. http://hdl.handle.net/20.500.12188/23732	3
		118
[6].	Трудови со оригинални научни/стручни резултати, објавени во зборник на рецензирани научни трудови од научен/стручен собир каде што членовите на програмскиот или научниот комитет се најмалку од три земји.	
	1. Stevic M, Vlajkovic A, Jovanovski-Srceva M , Budic I, Marjanovic V, Ristic N, Simoc D. the bacteriological profile of Large Burn. The Greek e-Journal of Perioperative Medicine. 2018: 17 Suppl B.171-172. Thessaloniki 20-23.09.2018. http://hdl.handle.net/20.500.12188/23767	1.8
	[3x0.6(60%)]	
	2. Jovanovski-Srceva M . Glucometabolisam and development of insulin resistance in surgical patients. VI Macedonian congress of Anesthesiology, Reanimation and Intensive Care. 24-27.10. 2019 Ohrid, Macedonia. Abstract Book p.66-68.	3

	http://hdl.handle.net/20.500.12188/23775 [3x1(100%)]	
	3. Budic I, Marjanovic V, Pavlovic D, Stevic M, Ivanov E, Jovanovski-Srceva M , Simić D. Another step towards personalized medicine. Ninth annual spring scientific syposium in anesthesiology and intensive care. Ninth annual spring scientific syposium in anesthesiology and intensive care. Niš, Srbija. 12-14.04.2019:137-141. http://hdl.handle.net/20.500.12188/23945 [3x0.6(60%)]	1.8
	4. Marija Stevic, Ana Vljakovic, Vesna Marjanovic, Marija Jovanovski-Srceva , Miodrag Milenkovic, Dushica Simic. The fourth Belgrade Anesthesia Forum. Critically ill child. Belgrade 05-07. April 2019 Belgrade, Serbia; Proceedings p:84-87. http://hdl.handle.net/20.500.12188/23776 [3x0.6(60%)]	1.8
	5. Stevic M, Vljakovic A, Ducic S, Budic I, Marjanovic V, Jovanovski Srceva M. , Milinkovic M, Simic D Postoperative pain management in children. Belgrade International symposium of Pain. BISOP 2019. Kolariceva zadrubina, Beograd, Srbija 17-18.05.2019 Book of proceeding p. 46-50. http://hdl.handle.net/20.500.12188/23975 [3x0.6(60%)]	1.8
	ВКУПНО	10.2
[7].	Апстракти објавени во зборник на конференција со меѓународно учество.	
	1. Jovanovski-Srceva M , Gavrilovska-Brzanov A, Kuzmanovska B, Kartalov A, Kokareva A, Georgijev A, Nikolov I, Jakupi N, Stancev K, Stevic M. Preoperative carbohydrate load and the level of postoperative pain, anxiety and nausea in patients undergoing breast surgery. 15 th & 17 th Belgrade International Symposium on Pain. October 22-25.2020 & May 13-14, 2022, Belgrade, Serbia. 2022;318-19. http://hdl.handle.net/20.500.12188/23949	1
	2. S. Stojanoski, A. Jankulovska, E. Lazareva, T. Makazlieva, M. Iljovska N. Manevska, M. Jovanovski Srceva , S. Smichkoska, D. Miladinova Multiple bone scintigraphy metastatic lesions in correlation with breast carcinoma human epidermal growth factor receptor 2 neu and hormone receptor expression European Journal of Nuclear Medicine and Molecular Imaging (2020) 47 (Suppl 1): S1–S753 S1 DOI: 10.1007/s00259-020-04988-4 http://hdl.handle.net/20.500.12188/23551	1
	3. Jovanovski-Srceva M , Nikolov I, Jakupi N, Kokareva A, Kondov G, Tolevska N, Dzikovski I, Georgiev A, Gavrilovska-Brzanov A, Stojanoski S, Stancev K, Stevic M. Occurance of pain after Video assisted thoracotomy (VATS) for lung resection done in different anesthesia combinations. 15 th & 17 th Belgrade International Symposium on Pain. October 22-25.2020 & May 13-14, 2022, Belgrade, Serbia. 2022;320-1.	1
	4. Marija Jovanovski-Srceva , Igor Nikolov, Dushanka Nikolova, Aleksandra Gavrilovska, Biljana Kuzmanovska, Nikola Gjorgjievski, Pavlina Dzekova-Vidimliski, Galina Severova- Andreevska, Irena Rambabova- Bushljetik, Igor Kuzmanovski. Occurrence of Postoperative Acute Kidney Injury (AKI) in One Lung Ventilated Patients. <i>Nephrology Dialysis Transplantation</i> , Volume 37, Issue Supplement_3, May 2022, gfac135.004, https://doi.org/10.1093/ndt/gfac135.004 http://hdl.handle.net/20.500.12188/23392	1

5.	Vlajkovic-Ivanovic A, Stevic M, Marinkovic M, Petrov Bojicic I, Jovanovski Srceva M , Simic D. (ID 33). Massive bleeding from the perspective of an anesthesiologist gigant liver tumor. ESPA Abstracts, 12 th Europe congress of paediatric anesthesiology, Lisbon, Portugal. September 29.- oktober 1.2022.	<u>1</u>
6.	Stevic M, Petrov-Bojicic I, Budic I, Marjanovic V, Jovanovski-Srceva M , Stankovic Z, Bosinci E, Simic D. The advantage of ketamine in laser treatments for children. 15 th & 17 th Belgrade International Symposium on Pain. October 22-25.2020 & May 13-14, 2022, Belgrade, Serbia. 2022;322-3. http://hdl.handle.net/20.500.12188/23955	<u>1</u>
7.	Gavrilovska Brzanov A, Gjoleva Trajkovska R, Ristevski T, Jovanovski-Srceva M , Brzanov N, Kuzmanovska B, Stancev K, Stevic M. Is general anesthesia necessity for subdural hematoma drainage? 15 th & 17 th Belgrade International Symposium on Pain. October 22-25.2020 & May 13-14, 2022, Belgrade, Serbia. 2022;324-5.	<u>1</u>
8.	Tolevska M, Dimitrovski A, Kuzmanovska B, Kartalov A, Jovanovski-Srceva M Donevska A. Opioid free anesthesia in elderly patients scheduled for laparoscopic cholecystectomy. Case series ESA EJA, 53.	<u>1</u>
9.	Gavrilovska-Brzanov A, Dohcev S, Stavridis S, Spasovski G, Srceva Jovanovski M , Kuzmanovska B Bantao 16 congress, abstract pp06, 42, 2022	<u>1</u>
10.	Gavrilovska-Brzanov A, Srceva Jovanovski M , Brzanov N, Ivanovski O, Nastasovic T, Kuzmanovska B. Hypothermia as concern in percutaneous nephrolythotomy. Bantao 16 congress, abstract pp06, 42, 2022	<u>1</u>
11.	Angjushev D, Kartalov A, Srceva M , Kokareva A, Kotevska- Angjushev M. Oglive syndrome after vascular surgery in elderly patients -a case report. Inovations in anesthesi , intensive care and pain during covid pandemic era. ARUD States Anesthesia days VII 30. April-2.may.2021.e-congress, book of abstracts 194p.rge burn	<u>1</u>
12.	Stevic M, Vlajkovic A, Jovanovski-Srceva M , Budic I, Marjanovic V, Ristic N, Simic D. The Bacteriological profile of large burn. The Greek e-journal of perioperative edicine. Abstract of scientific papers.www.e-journal.gr.2018;17© suppl B 20-23 September, Thessaloniki- Grece.p32. http://hdl.handle.net/20.500.12188/23767	<u>1</u>
13.	Srceva et al. Occurance of postoperative akute kidney injury (AKI) in one lung ventilated patints. Supplement Nefrology and dialysis. 3. <i>Nephrology Dialysis Transplantation</i> , Volume 37, Issue Supplement 3, May 2022 gfac135.004, https://doi.org/10.1093/ndt/gfac135.004	<u>1</u>
14.	Georgiev A, Bosev M, Celikic A, Manv N, Nikolovski R, Lazarevska M, Jovanovski-srceva M , Janushev F, bojovski I, Popovska L, Pejkov H. Relationship between pulmonary arthery diameter and mortality in kovid 19 patients. Fifth congress of physiatrists of Republic of N. Macedonia with international participation. 25-27. sept. Ohrid 2020 book of abstracts p 21.	<u>1</u>
15.	Djoleva -Tolevska R, Georgieva D, Samardziski M, georgiev A., Jovanovski-Srceva M , Savevski A, Trajanovski A. Day case surgery in orthopedics.9 th International and Health Science research Congress 18-19 march online www.utasakcongress.com	<u>1</u>
16.	Georgiev A, Georgievska-Ismaili S, Jovanova E, Srbinovska-Kostovska E, Valvulakis, Popovska L, Pejkov H, Jovanovski-Srceva M , Manev N Bosevski M. ventricular fibrillation in patient with LVAD.Symposium with international participation. "Highlites in Cardiovascular Diseases" 1-3.10.2021 abstract book, P8,p39	<u>1</u>
17.	Jankovska A, Jovanovski-Srceva M , Kokareva A, Shishkova M, Nedelkova I. preoperative optimization for surgery in patient with thyreotoxicosis.	<u>1</u>

	<i>Symposium with international participation” Highlites in Cardiovascular Diseases” 1-3.10.2021 abstract book, P16, p47.</i>	
	18.Stevic M, Budic I, Marjanovic V, Petrov Bojicic I, Bosinci E, Vlajkovic A, Stankovic Z, Jovanovski Srceva M , Simic D. (ID 47). Procedural analgesation for laser treatment in children. ESPA Abstracts, 12 th Europe congress of paediatric anesthesiology, Lisbon, Portugal. September 29.- oktober 1.2022.	<u>1</u>
	19. Budic I, Marjanovic V, Stevic M, Jovanovski -Srceva M , Pavlovic D, Simic D Assesment of correlation betven bispectral index (BIS) and Ramsy Sedation Scale (RSS) in children undergoing colonoscopy.VI Macedonian congress of Anesthesiology, Reanimation and Intensive Care. 24-27.10. 2019 Ohrid, Macedonia.Abstract Book p.137-138.	<u>1</u>
	20.Stevic M, Stankovic Z, Vlajkovic A, Budic I, Marjanovic V, Jovanovski-Srceva M . Simic D. Anesthesia management in a child with epidermolysis bullosa. VI Macedonian congress of Anesthesiology, Reanimation and Intensive Care. 24-27.10. 2019 Ohrid, Macedonia.Abstract Book p.138-139.	<u>1</u>
	21. Marjanovic V, Budic I, Stevic M, Jovanovski-Srceva M . Simic D. The correlation between laboratory parameters and the occurens of postoperative complications after appendectomy in children. VI Macedonian congress of Anesthesiology, Reanimation and Intensive Care. 24-27.10. 2019 Ohrid, Macedonia.Abstract Book p.139-140.	<u>1</u>
	22.Demjanski V, Kuzmanovska B, Trposka A, Likik S, Kisman A, Jovanovski -Srceva M . VI Macedonian congress of Anesthesiology, Reanimation and Intensive Care. 24-27.10. 2019 Ohrid, Macedonia.Abstract Book p.143	<u>1</u>
	23.Angjushev D, Kartalov A, Srceva M , Kokareva A, Kotevska -angjusheva M. Non-intubated thoracoscopic foreign body removal under intercostak nerve block and sedation. A Case reports. VI Macedonian congress of Anesthesiology, Reanimation and Intensive Care. 24-27.10. 2019 Ohrid, Macedonia.Abstract Book p.167	<u>1</u>
	24. Bushinovska J, Lazareska M, Temenugova I, Srceva M , Kokareva A, Ognjenovic Lj, Zupanovski A. Epidural blood patch- the final modality in nonsurgical treatment of spontaneous intracranial hypotension.VI Macedonian congress of Anesthesiology, Reanimation and Intensive Care. 24-27.10. 2019 Ohrid, Macedonia.Abstract Book p.168-169.	<u>1</u>
	25. Temenugova I, Kokareva A, Stevic M, Angjushev D, Kuzmanovska B, Kartalov A, Businovska J, vela I, Kondov B, Jakupi N, Jovanovski-Srceva M . Anesthetic management in a patient with Steven Johnson Sy undergoing thyroid surgery.VI Macedonian congress of Anesthesiology, Reanimation and Intensive Care. 24-27.10. 2019 Ohrid, Macedonia.Abstract Book p.170.	<u>1</u>
	26. Jovanovski-Srceva M , Stevic M, Simic I, Stojanoski S, Gavrilovska-Brzanov A, Hristova Kimovska M, Dzoleva R, Krznicaric V, Veninov F. Anesthetic consideration in children with arthrogryposa multiplex congenital- what literature reveals? VI Macedonian congress of Anesthesiology, Reanimation and Intensive Care. 24-27.10. 2019 Ohrid, Macedonia.Abstract Book p.179-180.	<u>1</u>
	27.Kokareva A, Businovska J, Angjushev D, Vela I, Stevic M, Stojanoski S, Temenugova I, Kuzmanovska B, Hristova -Kimovska M, Jankovska A Jovanovski-Srceva M . Anesthetic consideration in patients with steven - Johnson Syndrome. VI Macedonian congress of Anesthesiology, Reanimation and Intensive Care. 24-27.10. 2019 Ohrid, Macedonia.Abstract Book p.180-181.	<u>1</u>
	28. Vlajkovic A, Stevic M, Budic I, Marjanovic V, Jovanovski-Srceva M , Ducic S, Simic D. Acute respiratory distress stndrome: novel concepts of protective ventilation and driving pressure.VI Macedonian congress of Anesthesiology, Reanimation and Intensive Care. 24-27.10. 2019 Ohrid, Macedonia.Abstract Book p.198-199.	<u>1</u>
	29.Ognjanova V, Kuzmanovska B, Avramovski V, Jankovska A, Jovanovski-Srceva M , Nikolov I. Chalenges of acute billiarry pancreatitis, case report. VI	<u>1</u>

	Macedonian congress of Anesthesiology, Reanimation and Intensive Care. 24-27.10. 2019 Ohrid, Macedonia. Abstract Book p.201-202.	
	30. Gavrilovska Brzanov A, Kuzmanovska B, Kartalov A, Mojsova Mijovska M, Petrusheva -Panovska A, Durnev V, Srceva Jovanovski M , Golubic S. Analgo-Sedation for endoscopic Urological Interventions. VI Macedonian congress of Anesthesiology, Reanimation and Intensive Care. 24-27.10. 2019 Ohrid, Macedonia. Abstract Book p.207.	<u>1</u>
	31. Stefanovski D, Jovanovski-Srceva M , Kuzmanovska B. Challenges in preoperative treatment in patient with prostatic valve replrment- care report. VI Macedonian congress of Anesthesiology, Reanimation and Intensive Care. 24-27.10. 2019 Ohrid, Macedonia. Abstract Book p.212-213.	<u>1</u>
	32. Gavrilovska -Brzanov A, Petrusheva -Panovska A, Shosolceva M, Kartalov A, Kuzmanovska B, Srceva Jovanovski M , Mojsova Mijovska M, Gorcevska E. Impact of CRP on the performance of students. VI Macedonian congress of Anesthesiology, Reanimation and Intensive Care. 24-27.10. 2019 Ohrid, Macedonia. Abstract Book p.221.	<u>1</u>
	33. Jovanovski-Srceva M . Патолошки рефлексна брадикардија и асистолија за време на време на васкуларна хирургија. Case reports conferece, Macedonian Medical Student Asssocation, 14-15 Dec. 2019 Skopje, R. North Macedonia.	<u>1</u>
	34. Stojanoski S., Jankulovska A., Lazareva E., Makazlieva T., Manevska N., Jovanovski-Srceva M. , Smickovska S., Miladinova D. multiple bone scintigraphy lesions in correlation with breast carcinoma human epidermal growth factor recetor 2 neu and hormone receptor expression. European Association of Nuclear Medicine, 22-30 Oct 2020. European Journal of nuclear medicine and molecular imaging 2020;47(suppl 1):545	<u>1</u>
	35. Stevic M., Vljakovic A., Marjanovic V., Budic I., Jovanovski-Srceva M. , Milenkovic M., Simic D. Prevencija straha u stomatoloskoj praksi iz ugla pedijatriskog aneteziologa. VI Congress of the association of preventive pediatrics of Serbia with international participation, Belgrade, 12-14. April 2019, Book of proceedings, p:38	<u>1</u>
	36. Jovanovski-Srceva M , Kuzmanovska B, Petrusheva A, Budic I, Stevic M. Are glucometabolic disturbances in nondiabetic patients contributing in postoperative pain in surgical patients. 14 Belgrade International symposium of pain, Belgrade 17-18 May 2019. Belgrade, Serbia. Book of proceeding: p:123-124.	<u>1</u>
	37. Jovanovski-Srceva M , Kuzmanovska B, Gavrilovska A, Kartalov A, Kondov G, Mijailovic S. Do blocking of histamin realise during surgery attenuates occurance of postoperative chronic pain. 14 Belgrade International symposium of pain, Belgrade 17-18 May 2019. Belgrade, Serbia. Book of proceeding: p:124-125.	<u>1</u>
	38. Brzanov N, Ognjenovic Lj, Jovanovski -Srceva M , Gavrilovska A, Vljakovic A. Analgesia and appendicitis in emergency department. 14 Belgrade International symposium of pain, Belgrade 17-18 May 2019. Belgrade, Serbia. Book of proceeding:144	<u>1</u>
	39. Gavrilovska Brzanov A, Kuzmanovska B, Jovanovski-Srceva M , Petrusheva Panovska A, Stankovic Z. Optimizing anesthesia with fentanyl for preventing laryngospasm. 14 Belgrade International symposium of pain, Belgrade 17-18 May 2019. Belgrade, Serbia. Book of proceeding: p:145-146	<u>1</u>
	40. Golubic-Nicevska S, Panovska -Petrusheva A, Mojsova M, Jovanovski-Srceva M , Shosolceva M. Is normal saline the ideal irrigation fluid for percutaneous nephrolithotomy (PCNL)? A case reports. Euroanesthesia 2019, 1-3 June 2019, Vienna, Austria. European Journal of Anesthesia. 361(e-suppl 57):36	<u>1</u>
	41. Jovanovski-Srceva M. , Kuzmanovska B., Kokareva A., Gavrilovska A., Stevic M. S-T nonspecific changes during induction in anesthesia in hypertensive patients. XIII Serbian Congress of Anesthesiologists and 1Intensivists, 22-25 Nov 2018, Belgrade. Book pf procedings p:196	<u>1</u>

	42.Kokareva A., Jovanovski-Srceva M. , Kuzmanovska B., Stevic M. Systolic hypotension occurrence and coefficient of variation of the systolic blood pressure in hypertensive patients. XIII Serbian Congress of Anesthesiologists and Intensivists, 22-25 Nov 2018, Belgrade. Book pf proceedings p:199	<u>1</u>
	43.Burmuzoska M., Jovanovski-Srceva M. , Kocevski I., Sumnkovski R. Clot in cerebral aqueduct of sylvius as risk for obstructive hydrocephalus: case report. XIII Serbian Congress of Anesthesiologists and Intensivists, 22-25 Nov 2018, Belgrade. Book pf proceedings p:205-206.	<u>1</u>
	44. Gavrilovska-Brzanov A., Brzanov N., Mojsova MM., Petrusheva A., Michunovic Lj., Jovanovski-Srceva M. Dorsal penile block for pediatric day case surgery. III Congerss of Macedonian association of urologists and foundation conference of the Balcan association of urologi surgions.9-11.11.2018, Skopje. Book of abstracts p: 39	<u>1</u>
	45. Mojsova -Mijovska M., Gavrilovska A., Petrusheva A., Jovanovski-Srceva M. , Stavridis S., Brzanov N. Atelectasis after urologic laprascopic surgery relevant to anesthesia. III Congerss of Macedonian association of urologists and foundation conference of the Balcan association of urologi surgions.9-11.11.2018, Skopje. Book of abstracts p: 40	<u>1</u>
	46.Gavrilovska -Brzanov A., Mojsova MM., Petrusheva A., Jovanovski-Srceva M. , Brzanov N. urologic laparoscopy and electrolytes alterations. III Congerss of Macedonian association of urologists and foundation conference of the Balcan association of urologi surgions.9-11.11.2018, Skopje. Book of abstracts p: 42.	<u>1</u>
	47. Mojsova MM., Gavrilovska Brzanov A., Petrusheva A., Jovanovski-Srceva M. , Grncarevski M. Evaluation of the urological patients admitted to ICU. Balkan Congress of urology.5-7.04.2019, Ohrid. Book of abstracts p: 45.6	<u>1</u>
	48.Marija Jovanovski Srceva , Risto Simeonov, Dzoleva Rozi, Biljana Kuzmanovska. Anamnestic, clinical and laboratory diagnoses versus Echotomographic confirmation of acute appendicitis in assotiation to the intraoperative findings. 10 th European Congres for Pediatric Anesthesiology, 2 nd International Pediatric Anesthesia Assembly. 6-8 September 2018, Brussels, Belgium.	<u>1</u>
	49. Jovanovski -Srceva M. Simic I, Stevic M. Inguinal hernia repair in children, evaluationa of efficacy of different local anesthetics regiments for caudal block.10 th European Congres for Pediatric Anesthesiology, 2 nd International Pediatric Anesthesia Assembly. 6-8 September 2018, Brussels, Belgium.	<u>1</u>
	50Jovanovski -Srceva M. Insulin resistance in orthopedic surgical patients and its effect on orthopedic teenage patients. 10 th European Congres for Pediatric Anesthesiology, 2 nd International Pediatric Anesthesia Assembly. 6-8 September 2018, Brussels, Belgium.	<u>1</u>
	51. Jovanovski-Srceva M. Evaluation of thoracic interventions in children on the clinic for thoracic surgery, April 2018, Beograd, Srbija.Kongres Decjih Hirurga srbije sa medzunarodnim uceshcem.	<u>1</u>
	52. Dzoleva -Tolevska R, georgieva D, Samardziski M, Jovanovski-Srceva M , Gjosev S, Georgiev A. Osgood -shlater disease.11-14 April 2018, Beograd, Srbija.Kongres Decjih Hirurga srbije sa medzunarodnim uceshcem.22.	<u>1</u>
		<u>52</u>
[8].	Пленарни предавања на научен/стручен собир со меѓународно учество	
	1. 15 th BISHOP, Belgrade,13-14 Maj, 2020 “What we don’t know, won’t kill us” Belgrade International symposium of Pain. BISOP 2019. Kolariceva zadruzbina, Beograd, Srbija 13-14.05.2019- webinar.	3
	2.BAF- Belgrade Anesthesia Forum “Kriticno bolno dete” Belgrade 20.09.2021	3
	3. Интернационална Школа дечје анестезија, Белград, 19-20 мај, 2022 “Albumin a friend or an enemy	3
	4. “Основно одржување во живот”.11th Emergency Medicine Summer School	3

	which will be held from 14th to 18th of July 2022 in Ohrid.	
	5. “Одржување на дишен пат и интубација кај деца и возрасни.” 11th Emergency Medicine Summer School, 14th to 18th of July 2022 in Ohrid.	3
	6. Optimized Patient Outcome in Cardiac Surgery Perioperative Medicine (POM): Patient centered multidisciplinary Team approach concepts: Focus on Cardiac Surgery. Salzburg, Austria March 13 –18, 2022 as of March.	3
	7.” Nutrition: the impact of optimal nutrition handing the outcome”. Hybrid Coagulation Empowerment network-PCITAC: Hemodynamics of Anemia in Mother&Child and Cardiac surgery. Salzburg, Austria, 16-21 September, 2022	3
	8.” Perioperative Metabolic changes, impact of insulin resistance on coagulation” Hybrid Coagulation Empowerment Network-Basic hemodynamics, hypoperfusion, coagulation activation and DIC. April 29- May 2. 2022. Istanbul, Turkey.	3
	9. Cardiological reflexes- what can go wrong? 2 nd Interdisciplinary Meeting on Basic hemodynamics, hypoperfusion, coagulation activation and DIC. 19-22. November, 2021 Chisnau, Moldova	3
	10. “The mind is ready for surgery but what the metabolism and cells tell us?” “Perioperative Medicine: Focus on Patient -centered team approach. 13- 17 March. 2022 Salzburg, Austria.	3
	11. Focus on Patient Blood Management in Cardiac Surgery, Solun, Grcija, 8-9 .02.2020 “ Patient Blood Management, North Macedonia Perspectives”	3
	12. Medipath International 2 nd annual emergency medicine symposium 2020, Onlinle “Aftermath of Covid 19”	3
	13. 20 Конгрес на МЛД 10.11/20.11.2020 “ Херидаторна Хеморагиска Телеангиектазија- анестезиолошки пристап”	3
	14. VI Macedonian Congres of Anesthesiology, Reanimation and Intensive Care 24-27.10.2019, Ohrid Makedonija (x2) “Anemija in perioperative settings”; “Glucometabolisam and development of insulin resistance in surgical patients”.	3
	15. Интернационална Школа дечје анестезија, Белград, 19-20 мај, 2019 “Life after death”	3
	16. ЕВРОМ Ireland” ERAS and insulin resistance” Ireland/Chichago, 21-23 Sep. 2021	3
		48
[9].	Пленарно предавање на научен/стручен собир	
	10/1. Case reports conferece, Macedonian Medical Student Assocation, 14-15 Dec. 2019 Skopje, R. North Macedonia.	2
	10/2. Webinar of the Macedonian Medical Students Assotiation 06.03.2021 “Super women, superpowers”	2
	10/3. Клиничка употреба на парацетамол 2021	2
	10/4. Дексмететомидин и неговата клиничка употреба 2022	2
	4x2=8	8
[10].	Секциски предавања на научен/стручен собир	
	1. Втора Конференција за проказ на случаеви во организација на ММСА; 14/15 дек. 2019, Скопје	1
	2. Модератор на интернационални когреси (x5)	2
	1+2=3	3
[11].	Раководител на меѓународен проект	
	1. Management Committee for COST action CA 19137, European Cooperation in science and technologies for Macedonia.” Sudden cardiac arrest prediction and resuscitation network: Improving the quality of care. 2021-2024	9
	Вкупно од научноистражувачка дејност	ВКУПНО
		321.51

СТРУЧНО – ПРИМЕНУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност	
[1].	Експертски активности: евалуација, стручна ревизија, супервизија	
	1/1. Активен експерт, учесник и стручен консултант од Македонија, во интернационалната организација за поврзување на лекари и медицински персонал од целиот свет, со посебен осврт на периперативната медицина. Organisation of Giganode. www.giganode.org	1
	1/2. Активен советник за Македонија при IATC (International Anesthesia teaching Center). (www.iatc.eu)	1
	1/3. Учество „планирање подготовка и реализација на активности и следење на соодветните препораки за заштита од КОВИД 19 преку институционален грант поддржан од Цивика Мобилитас во период од Јули 2020-јуни 2022	1
	Стручна ревизија на трудови објавени во меѓународно / научно стручно списание	
	1/4. Стручна ревизија на трудови објавени во меѓународно / научно стручно списание: Macedonian Journal Of Anesthesia.(2018-2020) (1x25) =27	27
	1/5. Стручна ревизија на трудови објавени во меѓународно / научно стручно списание: Македонско ортопедско-травматолошки гласник.(2x1) =2	2
	1/6. Стручна ревизија трудови објавени во меѓународно / научно стручно списание: Македонско ортопедско-травматолошки гласник. (1x1)=1	1
	1/7. Стручна ревизија на трудови објавени во меѓународно / научно стручно списание: Diabetes, Metabolic Syndrom and Obesity: Targets and therapy; IF 2.842- 2020 (2x1) =2;2019 (5x1) =5; 2018 (2x1) =2;2021(2x1) =2;2022(1x1)=1 (=12)	12
	1/8. Рецензент на трудови објавени во меѓународно / научно стручно списание: International medical case report (Dove Press IF 2.77. 2020 (2x1) =2;2019(1x1) =1;2018 (5x1) =5;2017 (1x1) =1;(=9)	9
	1/9. Стручна ревизија на трудови објавени во меѓународно / научно стручно списание; Local and Regional Anesthesia (Dove Press).2019 (1x1) =1	1
	1/10. Стручна ревизија на трудови објавени во меѓународно / научно стручно списание: Journal of pain Research IF 2.384. (Dove Press).2018 (2x1) =2	2
	1/11. Стручна ревизија на трудови објавени во меѓународно / научно стручно списание: Local and Regional Anesthesia (Dove Press). 2018 (2x1) =2	2
	1/12. Стручна ревизија на трудови објавени во меѓународно / научно стручно списание: Research and Reports in Urology (Dove Press)2017 (1x1) =1	1
	1/13. Стручна ревизија на трудови објавени во меѓународно / научно стручно списание: Clinical Nutritions, (Elsiver);2020 (2x1) =2, 2022(1x1)=1;2019(1x1)=1	4
	1/14 Стручна ревизија на трудови објавени во меѓународно / научно стручно списание: Drug design, development and Terapy (Dove Press if 4.2) 2022(1x1) =1	1
	1/15. Стручна ревизија на трудови објавени во меѓународно / научно стручно списание: International Journal of Chronic Obstructive Pulmonary Disease (IF=2.89.2022(2x1)=2	2
	1/15. Стручна ревизија на трудови објавени во меѓународно / научно стручно списание: Sanamed 2022(2x0.5)=1	1
	1/14. Стручна ревизија на трудови објавени во меѓународно / научно стручно списание: Open Access Macedonian Journal of Medical Sciences (2019, 2020, 2021,2022); (45x1) =45	45
		113

[2].	Книга од стручна област	
	2/1. Mojsova Miovска M, Jovanovski-Srceva M. , Gavrilovска -Brzanov A. Noninvasive mechanical Ventilation (niv). Торакс и респирација: Континуирана медицинска едукација по анестезиологија, ЦЕЕА, Дојран, 28/30 септември 2018. ISBN 978-608-4840-15-2 ;616.2-089.5;P 105-111, Дојран 2018 http://hdl.handle.net/20.500.12188/23805	7
	2/2. Jovanovski-Srceva M. , Кузмановска Б, Мојсова М. METHODS FOR MAKING ONE LUNG VENTILATION POSSIBLE.Торакс и респирација: Континуирана медицинска едукација по анестезиологија, ЦЕЕА, Дојран, 28/30 септември 2018. ISBN 978-608-4840-15-2 ;616.2-089.5; P:111-119. http://hdl.handle.net/20.500.12188/23810	7
	2/3. Jovanovski-Srceva M. , Kokareva A, Kartalov A. Strategies for hipoxemia improvement during one lung ventilation. Торакс и респирација: Континуирана медицинска едукација по анестезиологија, ЦЕЕА, Дојран, 28/30 септември 2018. ISBN 978-608-4840-15-2 ;616.2-089.5; P:119-125 http://hdl.handle.net/20.500.12188/23811	7
	2/4. Jovanovski-Srceva M. , Sosolceva M, Budic I, Kartalov A, Kokareva A. Stevic M. Hypertension and anesthesia, novel strategies. Срце и циркулација: постдипломска едукација по анестезиологија: Дојран, Р.Северна МАкедонија 13-15 Септември 2019. ISBN 978-608-4840-31-2; 616.1:616-089.5; p:68-77. http://hdl.handle.net/20.500.12188/23812	7
	2/5. Kokareva A, Jovanovski-Srceva M. Preoperative evaluation of cardiac patients for non-cardiac surgery. Срце и циркулација: постдипломска едукација по анестезиологија: Дојран, Р.Северна МАкедонија 13-15 Септември 2019. ISBN 978-608-4840-31-2; 616.1:616-089.5; p:29-36 http://hdl.handle.net/20.500.12188/23813	7
	2/6. Педијатриска анестезија, Академска Мисао ISBN 978-86-7466-850-4(AM), Ucebnik za specijalizanti po Anestezija reanimacija I intenziva Medicina, Medicinski fakultet, Belgrad , Srbija. Anestezija za decu za rascepom usta i nepca. Stevic Marija, Branislav trifunovic, Jovanovski-Srceva Marija , Budic Ivana, Marjanovic Vesna, Dushica Simic.VII poglavje. http://hdl.handle.net/20.500.12188/23762	7
	2/7. Педијатриска анестезија, Академска Мисао ISBN 978-86-7466-850-4(AM), Ucebnik za specijalizanti po Anestezija reanimacija I intenziva Medicina, Medicinski fakultet, Belgrad , Srbija. Posebni problemi: Jovanovski-Srceva Marija , Sinisa stojanoski, Marija Stevic, Igor Kuzmanovski, Dushica simic. Poglavlje XVIII. http://hdl.handle.net/20.500.12188/23762	7
	2/8. Педијатриска анестезија, Академска Мисао ISBN 978-86-7466-850-4(AM), Ucebnik za specijalizanti po Anestezija reanimacija I intenziva Medicina, Medicinski fakultet, Belgrad , Srbija. Marija Stevic, Jovanovski-Srceva Marija , Budiv ivana, Vesna Marjanovic, Ana Vlajkovic, Dushica Simic. Potencijalno pun stomak Poglavlje XVIII.3. http://hdl.handle.net/20.500.12188/23762	7
	2/9. Педијатриска анестезија, Академска Мисао ISBN 978-86-7466-850-4(AM), Ucebnik za specijalizanti po Anestezija reanimacija I intenziva Medicina, Medicinski fakultet, Belgrad, Srbija. Marija Stevic, Jovanovski-Srceva Marija , Budiv ivana, Vesna Marjanovic, Emil Bosinici, Dushica Simic. Maligna hipertermija- Poglavlje XVIII.4. http://hdl.handle.net/20.500.12188/23762	7
	2/10. Педијатриска анестезија, Академска Мисао ISBN 978-86-7466-850-4(AM), Ucebnik za specijalizanti po Anestezija reanimacija I intenziva Medicina, Medicinski fakultet, Belgrad, Srbija. Marija Stevic, Jovanovski-Srceva	7

	Marija , Budiv ivana, Vesna Marjanovic, Ana Vlajkovic, Dushica Simic. Hitna respiratorna stanja, Poglavlje XXIII.6. http://hdl.handle.net/20.500.12188/23762	
	2/11. Педијатриска анестезија, Академска Мисао ISBN 978-86-7466-850-4(AM), Ucebnik za specijalizanti po Anestezija reanimacija I intenziva Medicina, Medicinski fakultet, Belgrad, Srbija: Marija Stevic, Jovanovski-Srceva Marija , Budiv ivana, Vesna Marjanovic, Zorana Stankovic, Dushica Simic. Transport Kriticno Bolesnog Deteta. Poglavlje XXVIII. http://hdl.handle.net/20.500.12188/23762	7
	2/12. Prakticne procedure u klinickoj medicine. Medicinski fakultet univerziteta u Beogradu. ISBN:978-86-7117-6464-0. Ucebnik za student integrisanih akademskih studija medicine. Plasiranje laringealne maske. Poglavlje 14.20 http://hdl.handle.net/20.500.12188/23567	7
	2/13. Одбрани поглавја од ортопедија. Крварења во ортопедиската пракса и техники на намалување на крвозагуба. Јованоски-Срцева М, Георгиев А. Ортопедија http://hdl.handle.net/20.500.12188/16359	7
		91
[2].	Прв пат во државата и институцијата воведена нова метода 2/1. Неуромониторинг на n.rectus laryngeus при тиреидектомија 2/2. МИА во пластичната хирургија 2/3. НИРС при каротидна ендаректомија 2/4. Употреба на ТИВА при операции на мијастенија гравис	4 1 1 1
[3].	Специјализација по Анестезија и реаниматологија	2
		Вкупно 213

ДЕЈНОСТИ ОД ПОШИРОК ИНТЕРЕС

Ред. број	Назив на активност:	Поени
[1].	Член на организационен или програмски одбор на меѓународен научен/стручен собир	
	1/1. Член на научниот одбор на: Срце и циркулација: постдипломска едукација по анестезиологија: Дојран, Р. Северна Македонија 13-15 Септември 2019. ISBN 978-608-4840-31-2; 616.1:616-089.5; p:29-36	1
	1/2. Член на научниот одбор на Case reports conferece, Macedonian Medical Student Assosiation, 14-15 Dec. 2019 Skopje, R. North Macedonia. Научен одбор и комисији за приказ на случаи)(x4)	1
	1/3. Член на научниот одбор на VI Macedonian Congres of Anesthesiology, Reanimation and Intensive Care 24-27.10.2019, Ohrid Makedonija	1
	1/4. Член на научниот одбор на срцево белодробно мозочно оживување, Конгрес на МЛД, http://cong2020.mld.mk.Skopje,NMacedonia .	1
	1/5 Член на научниот одбор за регионална анестезија, Конгрес на МЛД, http://cong2020.mld.mk.Skopje,NMacedonia	1
	5x1=5	5

[2].	Раководител на внатрешна организациона единица (2019)	3
[3].	Уредник на меѓународно/стручно списание.	
	4/1.Macedonian Journal of Anesthesia	3
[4].	Награда за научни достигнувања во струковата организација	
	6/1.Диплома (МЛД)	3
	6/2.Благодарница (МЛД)	3
	6/3 Благодарница (МЛД)	3
		9
[5].	Меѓународна награда за научни достигнувања	
	7/3.First Award for Best Original Research on BIsop 2018, Belgrade, Serbia	4
	7/4.Second Award for Best Original Researd; Bisop 2018, Belgrade, Serbia	4
	7/5.Achevment for extensional reviewer Elsiver	7
		15
[6].	Студиски престој во странство	
	8/1.HAINBURG, Austria 2018, (0.5)	1
	8/2.Salzburg, Austria 2022(0.5)	0.5
	8/3. Instanbul, Turkey (0.5)	0.5
	1+[2x0.5]= 2	2
[7].	Учество во комисији и тела на државни и други органи	
	8/1. Член на стручна Комисија од областа на трансплантација со органи, ткива и матични клетки при Министерството за здравство со бр.22-260-1	1
	8/2. Член на стручна Комисија од областа на трансплантација со органи, ткива и матични клетки при Министерството за здравство со бр.17-6385-1	1
	8/3.Член на Комисија за признавање на странска специјализација, односно супспецијализација од областа на анестезиологија со интензивна медицина бр.17-6200/1	1
	1+1+1=3	3
[8].	Член на Управен одбор на здружение поврзано со струката	
	10/1. Член на Управен одбор на Здружение за критично болни пациенти	0.3
	10/2. Член на Управен одбор на Здружение на македонски анестезиолози	0.3
	0.3+0.3= 0.6	0.6
		<u>ВКУПНО</u>
		40.6

ВКУПНО

НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ	321,51
СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЈНОСТ	213
ДЕЈНОСТИ ОД ПОШИРОК ИНТЕРЕС	40,6
Вкупно:	575,11

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. д-р Билјана Кузмановска, с.р.

Проф. д-р Јасминка Нанчева, с.р.

Н. сов. д-р Билјана Ширговска, с.р.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Рецензентската комисија ја прегледа целокупната приложена документација за рецензија на кандидатката и направи увид во сите релевантни податоци важни за изборот во научно звање – виш научен соработник по предметите од наставно-научните области: анестезиологија, анестезиологија и реанимација и здравствена нега на Медицинскиот факултет во Скопје согласно со Правилникот за посебните услови и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања и демонстратори на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје.

Рецензентската комисија позитивно ја вреднува и ја оценува научноистражувачката и стручно-применувачката дејност, како и дејноста од поширок интерес на н. сор. д-р Марија Јовановски-Срцева.

Врз основа на изнесените податоци за нивната севкупна активност, н. сор. д-р Марија Јовановски- Срцева во однос на критериуми (научноистражувачка и стручно-применувачка дејност), поседува научни и стручни квалитети, и според Законот за високото образование и Правилникот за посебните услови и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања и демонстратори на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, ги исполнува сите услови да биде избрана во звањето виш научен соработник.

Според гореизнесеното, Комисијата има чест и задоволство да му предложи на Наставно-научниот совет на Медицинскиот факултет во Скопје, н. сор. д-р Марија Јовановски-Срцева да биде избрана во звањето виш научен соработник во наставно-научните области: анестезиологија, анестезиологија и реанимација и здравствена нега.

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. д-р Билјана Кузмановска, с.р.

Проф. д-р Јасминка Нанчева, с.р.

Н. сов. д-р Билјана Ширговска, с.р.

РЕФЕРАТ
ЗА ИЗБОР НА ЕДНО ЛИЦЕ ВО СИТЕ НАУЧНИ ЗВАЊА ПО ПРЕДМЕТИТЕ ОД
НАУЧНИТЕ ОБЛАСТИ: ГИНЕКОЛОГИЈА И АКУШЕРСТВО И ГИНЕКОЛОГИЈА И
АКУШЕРСТВО СО НЕГА, НА МЕДИЦИНСКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

Врз основа на конкурсот на Медицинскиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, објавен во весниците „Нова Македонија“ и „Коха“ од 17.10.2022 година, за избор на 2 лица во сите научни звања по предметите од научните области: гинекологија и акушерство и гинекологија и акушерство со нега, и врз основа на Одлуката на Наставно-научниот совет, бр. 02-3524/39, донесена на 17.11.2022 год., формирана е Рецензентска комисија во состав: доц. д-р Сашо Стојчевски, доц. д-р Драге Дабески и доц. д-р Ирена Алексиоска Папестиев, на Катедрата за гинекологија и акушерство при Медицинскиот факултет во Скопје.

Како членови на Рецензентската комисија, по прегледувањето на доставената документација го поднесуваме следниов

ИЗВЕШТАЈ

На објавениот конкурс за избор на 2 лица во сите научни звања по предметите од научните области: гинекологија и акушерство и гинекологија и акушерство со нега, во предвидениот рок се пријави: асистент докторанд д-р Ана Коцевска.

1. Асистент докторанд д-р Ана Коцевска

Биографски податоци и образование

Кандидатката Ана Коцевска е родена на 23.4.1982 год. во Скопје. Основно и средно медицинско училиште завршила во Скопје во 2000 година. Со високо образование се стекнала на Медицинскиот факултет при УКИМ во Скопје. Дипломирала на 6.12.2006 сопросечен успех 9,70. Во ноември 2007 година започнала приватна специјализација по гинекологија и акушерство. Во мај 2009 година се вработила во Фондот за здравствено осигурување на Македонија, а од септември 2010 година, е вработена во Специјализираната болница за гинекологија и акушерство „Мајка Тереза“ во Скопје.

Специјалистички испит положила на 14.2.2014 година.

На 1.6.2017 година, на Медицинскиот факултет при УКИМ – Скопје, го одбрала својот магистерски труд на тема: „Гестациски дијабет – анализа на некои ризик-фактори во Република Македонија“, со што се стекнала со научниот степен магистер на медицински науки.

Трет циклус студии – докторски студии по гинекологија и акушерство запишала во академската 2017/2018 година на Медицинскиот факултет при УКИМ – Скопје. Докторската дисертација на тема: „Ризик-фактори за патолошки промени на ендометриумот и нивна асоцијација со ендокрините нарушувања, метаболичен синдром и остеопороза“ ја одбрала на 9.3.2022 год., со што се стекнала со научниот степен доктор на медицински науки од научната област гинекологија и акушерство.

За асистент докторанд на Катедрата за гинекологија и акушерство е избрана на 18.4.2018 год., на која позиција е во моментов. Во СБГА „Мајка Тереза“ работи на Одделот за ургентна гинекологија. Од 1.11.2018 год. е назначена за раководител на Одделението за прекин на напредната бременост, а од декември 2021 е раководител на Одделението за прекин на рана и напредната бременост при Приеман – ургентен оддел, функција која актуелно ја извршува. Активно го владее англискиот јазик, за што добила сертификат од Филолошкиот факултет во Скопје, ниво Ц1.

Наставно-образовна дејност

Во рамките на наставно-образовната дејност на УКИМ, Медицински факултет, кандидатката ас. д-р сци. Ана Коцевска изведувала практична настава за студенти по општа медицина на прв циклус студии на студиската програма по предметите: Гинекологија и акушерство, Клиничко испитување (иследување) и Гинекологија и акушерство – клиничка пракса. Кандидатката

активно учествува во едукација на специјализантите по гинекологија и акушерство. Учествува и како акредитиран испитувач на стручен испит за доктори на медицина при Лекарската комора на Македонија.

Научноистражувачка дејност

Ас. д-р сци. Ана Коцевска, како автор и коавтор, има објавено повеќе научни трудови од областа на гинекологијата и акушерството, во меѓународни научни списанија и апстракти во зборници од научни собири. Активно учествува во научноистражувачката дејност преку учество во национални и интернационални проекти, преку учество на конгреси, симпозиуми и семинари, известувајќи за свои резултати од работата во болницата и разменувајќи идеи, ставови и знаења со други истражувачи.

Ас. д-р сци. Ана Коцевска е активно вклучена во стручно-апликативната дејност на Специјализираната болница за гинекологија и акушерство „Мајка Тереза“ во Скопје. Врши стручна дејност како специјалист гинеколог-акушер и како раководител на Одделението за прекин на рана и напредната бременост на Ургентниот оддел. Член е на повеќе болнички комисији (Комисија за акредитација на болницата, Комисија за следење и унапредување на квалитетот на здравствената заштита, Комисија за ДСГ-координатори, Комисија за прием на донација, Комисија за сузбивање на интрахоспитални инфекции, одговорна за имплементација на Правилникот за хоспитална култура). Од 5.9.2019 година била заменик-член на второстепената комисија за прекинување на бременоста при Министерството за здравство.

Член е на повеќе професионални здруженија во земјава и во странство (ЛКМ, МЛД, МАГО, ISUOG, ESHRE).

ОБРАЗЕЦ 1

**ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО,
НАСТАВНО-СТРУЧНО И СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ**

Кандидат:

Ана Живко Коцевска

Институција:

ЈЗУ Специјална болница за гинекологија и акушерство „Мајка Тереза“ – Чаир, Скопје

Научна област:

гинекологија и акушерство

ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО НАУЧНО ЗВАЊЕ – НАУЧЕН СОРАБОТНИК

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
1	<p>Просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на студиите на прв и втор циклус за секој циклус посебно, односно има остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на интегрираните студии од првиот и вториот циклус *</p> <p>Просечниот успех на прв циклус изнесува: 9,7. Просечниот успех на втор циклус изнесува: 9,88.</p>	ДА
2	<p>Научен степен – доктор на науки од научната област за која се избира Назив на научната област: <u>медицина</u>; поле: <u>клиничка медицина</u>; подрачје: <u>гинекологија и акушерство</u>.</p>	ДА
3	<p>Објавени најмалку четири научни труда** во референтна научна публикација согласно со ЗВО во последните пет години пред објавувањето на конкурсот за избор</p>	ДА
3.1	<p>Научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое има меѓународен уредувачки одбор во кој учествуваат членови од најмалку три земји, при што бројот на членови од една земја не може да надминува две третини од вкупниот број на членови</p> <p>1. Назив на научното списание: Journal of Morphological Sciences 2. Меѓународен уредувачки одбор (вкупен број членови, број и припадност по земји): 30 членови, Македонија-11, Босна и Херцеговина-3, САД-2, Бугарија-1, Србија-7, Полска-1, Хрватска-1, Ерменија-1, Црна Гора-2, Украина-1 3. Наслов на трудот: RELATION OF ENDOMETRIAL PATHOLOGICAL CHANGES WITH ENDOCRINE DISORDERS AND METABOLIC SYNDROME 4. Година на објава: 2021</p> <p>Научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое има меѓународен уредувачки одбор во кој учествуваат членови од најмалку три земји, при што бројот на членови од една земја не може да надминува две третини од вкупниот број на членови</p> <p>1. Назив на научното списание: Journal of Morphological Sciences 2. Меѓународен уредувачки одбор (вкупен број членови, број и припадност по земји): 30 членови, Македонија-11, Босна и Херцеговина-3, САД-2, Бугарија-1, Србија-7, Полска-1, Хрватска-1, Ерменија-1, Црна Гора-2, Украина-1</p>	ДА

	<p>3. Наслов на трудот: HISTOPATHOLOGICAL CHANGES OF THE ENDOMETRIUM IN PATIENTS WITH ABNORMAL UTERINE BLEEDING AND ASSOCIATION WITH SOME RISK FACTORS 4. Година на објава: 2021</p> <p>Научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое има меѓународен уредувачки одбор во кој учествуваат членови од најмалку три земји, при што бројот на членови од една земја не може да надминува две третини од вкупниот број на членови</p> <p>1. Назив на научното списание: Journal of Morphological Sciences 2. Меѓународен уредувачки одбор (вкупен број членови, број и припадност по земји): 30 членови, Македонија-11, Босна и Херцеговина-3, САД-2, Бугарија-1, Србија-7, Полска-1, Хрватска-1, Ерменија-1, Црна Гора-2, Украина-1</p> <p>3. Наслов на трудот: A RARE CASE OF SEROUS CARCINOMA OF THE UTERINE CORPUS THAT ARISES IN POLYP 4. Година на објава: 2022</p> <p>Научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое има меѓународен уредувачки одбор во кој учествуваат членови од најмалку три земји, при што бројот на членови од една земја не може да надминува две третини од вкупниот број на членови</p> <p>1. Назив на научното списание: Journal of Morphological Sciences 2. Меѓународен уредувачки одбор (вкупен број членови, број и припадност по земји): 30 членови, Македонија-11, Босна и Херцеговина-3, САД-2, Бугарија-1, Србија-7, Полска-1, Хрватска-1, Ерменија-1, Црна Гора-2, Украина-1</p> <p>3. Наслов на трудот: ENDOMETRIAL PATHOLOGICAL CHANGES IN PERIMENOPAUSE AND POSTMENOPAUSE – ASSOCIATION WITH SOME ANAMNESTIC AND ULTRASONOGRAPHIC PARAMETERS 4. Година на објава: 2022</p>	
--	--	--

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
4	<p>Познавање на најмалку еден странски јазик, определен со општ акт на Универзитетот, односно на самостојната висока стручна школа Странски јазик: англиски Назив на документот: уверение за познавање на <u>англиски јазик – ниво C1 според Европската јазична рамка на Советот на Европа (CEFR)</u> Издавач на документот: <u>Филолошки факултет „Блаже Конески“ – Скопје</u> Датум на издавање на документот: 6.5.2022</p>	ДА
5	Има способност за изведување на високообразовна дејност	ДА

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Доц. д-р Сашо Стојчевски, с.р.

Доц. д-р Драге Дабески, с.р.

Доц. д-р Ирена Алексиоска Папестиев, с.р.

ОБРАЗЕЦ 2
КОН ИЗВЕШТАЈОТ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО И НАСТАВНО-СТРУЧНО ЗВАЊЕ

Кандидат:
Ана Живко Коцевска

Институција:
ЈЗУ Специјална болница за гинекологија и акушерство „Мајка Тереза“ –
Чаир, Скопје

Научна област:
гинекологија и акушерство

НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност:	Поени
1.	Одржување на вежби од прв циклус студии	
1.1.	Асистент по предметот Гинекологија и акушерство, 2018 – 2022 година 2018 - зимски семестар= 60 ч. x 0,03 2019 - летен семестар= 56 ч. x 0,03 2019 - зимски семестар= 60 ч. x 0,03 2020 - летен семестар= 56 ч. x 0,03 2020 - зимски семестар= 60 ч. x 0,03 2021 - летен семестар= 56 ч. x 0,03 2021 - зимски семестар=60 ч. x 0,03 2022 - летен семестар=54 ч. x 0,03	13,86 1,8 1,68 1,8 1,68 1,8 1,68 1,8 1,62
1.2	Асистент по предметот Клиничко испитување, 2018 година 2018 – зимски семестар= 6 ч. x 0,03	0,18 0,18
1.3	Одржување на менторска настава за здравствена - клиничка пракса по предметот Гинекологија и акушерство, 2018 – 2022 година 2018 зимски семестар= 80 ч. x 0,06 2019 летен семестар= 80 ч. x 0,06 2019 зимски семестар= 80 ч. x 0,06 2020 летен семестар= 40 ч. x 0,06 2020 зимски семестар= 80 ч. x 0,06 2021 зимски семестар= 80 ч. x 0,06 2022 летен семестар= 80 ч. x 0,06	31,2 4,8 4,8 4,8 2,4 4,8 4,8 4,8
1.4.	Едукатор на 7 специјализанти по ургентна гинекологија	20,16

	во интервал од 9 месеци. 6 x 7 р.часа неделно x 4 р.недели x 0,08	20,16
1.5.	Консултации со студенти 36 студент x 0,002	0,072
1.6.	Консултации со студенти во рамките на здравствена клиничка пракса: 67 студенти x 0,2	13,4

2.	Настава во школи и работилници- учесник	
2.1	Pre-Congress Colposcopy Course, 16-17 May, 2013, Ohrid, Macedonia, European Federation for Colposcopy and Pathology of the Lower Genital Tract (EFC)	1
2.2	Втори дијабетолошки денови со меѓународно учество, Дојран, 31 март – 2 април 2017, Научно здружение на ендокринолози и дијабетолози на Република Македонија	1
2.3	5-ti Simpozijum Ginekoloske Onkologije: Stavovi i nova sagledavanja patologije, prevencije i terapije, 21.04.2017 Novi Sad	1
2.4	3. Регионален симпозиум за превенција од цервикален карцином, 12.5.2017, Охрид, Македонија	1
2.5	Ian Donald School “Advanced Fetal Neurosonography”, 17 th November 2017, Skopje, Macedonia	1
2.6	5 th Macedonian Ian Donald Course – Advances in Ultrasound in Obstetrics, Gynecology and Neonatology, 18 th -19 th November 2017, Skopje, Macedonia	1
2.7	PERIMAC Training “Fetal Monitoring”, 21.11.2017, Skopje, Macedonia	1
2.8	PERIMAC Training “Medications and Infections-Their Effects during Pregnancy and on the Newborn”, 22.11.2017, Skopje, Macedonia	1
2.9	PERIMAC Training “Non-invasive Respiration Support, Total Parenteral Nutrition and Cooling Patients with Asphyxia”, 25.11.2017, Skopje, Macedonia	1
2.10	American-Macedonian Scientific Symposium “Obstetric Anesthesia & perioperative safety”, 13-15.04.2018, Skopje	1
2.11	“First Course on Fetal Echocardiography”, 20-21.04.2018, Tirana, Albania	1
2.12	OMI Visiting Professorship in Maternal & Infant Health, May 1, 2018, Skopje, Macedonia	1
2.13	Петти македонски конгрес по ендокринологија и Трети дијабетолошки денови со меѓународно учество, Охрид, 10 – 13 мај 2018	1
2.14	Мултидисциплинарен симпозиум „Вродени аномалии – предизвици, дилеми и третман“, 7 -8.6.2018, хотел „Холидеј ин“, Скопје, Македонија	1
2.15	Работилница „Контрола на туберкулозата во примарната здравствена заштита“, 27.2.2019, Скопје	1
2.16	Меѓународен симпозиум: Превенција, дијагноза и третман на цервикален канцер, 10 мај 2019, хотел	1

	„Холидеј ин“, Скопје, Северна Македонија	
2.17	Работилница за неинвазивен пренатален скрининг во прв триместар, 9 – 11.5.2019, Скопје, Македонија	1
2.18	Работилница за близначка бременост – менаџмент, ризици и предизвици, 24 – 26.10.2019, Нет електроникс, Скопје, Македонија	1
2.19	Обука на World Health Organization: Eprotect Респираторни Инфекции, June 12,2020	1
2.20	Обука на World Health Organization: Појава на вируси на дишните патишта, вклучувајќи го и КОВИД-19: методи за откривање, спречување, реакција и контрола, June 13, 2020	1
2.21	Стручно усовршување „Дијагностика и третман на ХПВ-асоцирани болести“, 15.5 – 19.6.2020	1
2.22	Стручно усовршување „Превенција, детекција и менаџмент на чести гинеколошки карциноми“, 4 – 21.6.2020	1
2.23	20. Конгрес на Македонското лекарско друштво, 10 – 20.11.2020	1
2.24	Курс на World Health Organization: Заштита и безбедност при работа кај здравствени работници во контекст на КОВИД-19, February 21, 2021	1
2.25	The Global Health Network e-learning course: Introduction to Clinical research, 11.04.2021	1
2.26	Обука на World Health Organization: Обука за вакцинација против КОВИД-19 за здравствени работници, April 18, 2021	1
2.27	Open Access course from The University of Manchester “Women’s health: work, rights and risks”, May 24, 2021	1
2.28	eECE 2021: 23 rd European Congress of Endocrinology, 22-26 May 2021	1
2.29	5 th European Congress on Intrapartum Care Making Birth Safer, 27-29 May 2021	1
2.30	Gender and Sexual and Reproductive Health 101 Course, June 7, 2021, Global Health eLearning Center	1
2.31	PREIS School Virtual Course: Aneuploidies & 22Q11.2 Microdeletions Prenatal Screening: from analytical validation to clinical verification, 8 June, 2021	1
2.32	Emergency Obstetric and Newborn Care course, June 10, 2021, Global Health eLearning Center	1
2.33	The Global Health Network e-learning course: COVID-19 in pregnancy, delivery and the neonatal period, 10.06.2021	1
2.34	Preventing Postpartum Haemorrhage Course, June 13, 2021, Global Health eLearning Center	1
2.35	EMAS Virtual School – Late Parenthood, 17-19.06.2021, Geneva, Switzerland	1
2.36	ESHRE Precongress course: Are we ready for the future of Male Fertility Creation & Preservation, 26 June 2021	1

2.37	ESHRE Precongress course: Old topics, new aspects: endometrium, implantation and early pregnancy, 26 June 2021	1
2.38	ESHRE Precongress course: Step by step reproductive surgery, 26 June 2021	1
2.39	ESHRE Precongress course: Could we increase success in IVF – unsolved issues in ART, 26 June 2021	1
2.40	ESHRE Precongress course: Recurrent implantation failure: which treatment strategies improve ART outcome, 27 June 2021	1
2.41	ESHRE Precongress course: Difficult cases in fertility preservation, 27 June 2021	1
2.42	ESHRE Precongress course: Pain in endometriosis and adenomyosis, 27 June 2021	1
2.43	ESHRE virtual 37 th Annual Meeting, 28 June- 1 July 2021, organized online on https://www.eshre.eu/ESHRE2021	1
2.44	Highlighting the practical aspects of ISUOG Basic Training, 17 th July 2021, via livestream	1
2.45	Fifth Annual HITEC: Hopkins International Therapeutic Endoscopy Course in NA on August 27, 2021-August 28, 2021	1
2.46	Virtual World Congress on Osteoporosis, Osteoarthritis and Musculoskeletal Diseases, August 26-28, 2021	1
2.47	Essential Steps for Improving Newborn Survival Course, September 1, 2021, Global Health eLearning Center	1
2.48	Healthy Timing and Spacing of Pregnancy Course, September 3, 2021, Global Health eLearning Center	1
2.49	ESHRE e-learning course: Reproductive tissue engineering and fertility preservation, 9-10 September 2021	1
2.50	ISUOG education course: Hypertension in Pregnancy: Screening, Prevention and Monitoring, via livestream, 18 th September 2021	1
2.51	ESHRE e-learning course: The genetics of male infertility, 29 September-01 October 2021	1
2.52	The 4 th IVF Worldwide Online Congress in Reproductive Medicine, October 1-3, 2021	1
2.53	FIGO Pre-congress workshop “Surgical Techniques for Uterovaginal Prolapse”, 2 October 2021	1
2.54	FIGO Pre-congress workshop “Preterm Delivery-Update on Prediction and Prevention”, 3 October 2021	1
2.55	FIGO Pre-congress workshop “Masterclass in Assisted Vaginal Birth and Advanced Second Stage Skills”, 9 October 2021	1
2.56	FIGO Pre-congress workshop “Vulvovaginal Disease-From Accurate Diagnosis to Evidence-Based Treatment”, 16 October 2021	1
2.57	FIGO Pre-congress workshop “Mastering Techniques for Management of Preinvasive Cervical Lesions”, 24 October 2021	1
2.58	XXIII FIGO World Congress of Gynecology and Obstetrics, 21-28 October 2021	1

2.59	31 st World Congress on Ultrasound in Obstetrics and Gynecology, 15-17 October 2021	1
2.60	Drugi online regionalnim simpozij mladih endokrinologa na temu "Endokrinopatije u trudnocu, 9-11.11.2021	1
2.61	Masterclass ginekološke onkologije , 13.11.2021 (UGOS)	1
2.62	ISUOG education course: Ultrasound diagnosis of less common conditions encountered in gynecology, via livestream, 13 th November 2021	1
2.63	ESHRE e-learning course: Long-term impacts on physical and psycho-social well-being of ART patients and children conceived through ART: updates from different perspectives, 2-3 December 2021	1
2.64	WHO: Reducing antimicrobial resistance of treatable sexually transmitted infections in antenatal care, December 17, 2021	1
2.65	Endometriosis online congress: The latest in managing infertility and pain in women with endometriosis, January 20-21, 2022	1
2.66	ISUOG education course: Hypertension in pregnancy: management, via livestream, 29 th January 2022	1
2.67	Virtual World Congress on Osteoporosis, Osteoarthritis and Musculoskeletal Diseases, March 24-26, 2022	1
2.68	ESHRE e-learning course: Genetic counseling in preimplantation genetic testing (PGT), 31 March-01 April 2022	1
2.69	ESHRE e-learning course: Ovarian endometriosis, 22 April 2022	1
2.70	ISUOG education course: Early Pregnancy Complications: Ectopic Pregnancy and Miscarriages, via livestream, 24 th April 2022	1
2.71	REI COMMITTEE FIGO: 6 modules on Masterclass on Endometriosis, May 8, 2022	1
2.72	eECE 20212: 24 th European Congress of Endocrinology, 21-24 May 2022	1
2.73	European Menopause and Andropause Society EMAS Virtual School on 16-17 June 2022	1
2.74	FIMMF Worldwide session – Monkeypox infection and Pregnancy: Update and Fundamentals, Wednesday August 10, 2022	1
2.75	ISGE online symposium: Patients perspective in front of HRT, 14 September 2022	1
2.76	32 nd World Congress on Ultrasound in Obstetrics and Gynecology, 16-18 September 2022	1
2.77	GynZone Webinar: Intrapartum pudendal nerve block and childbirth experience in primiparous women, September 22, 2022	1
2.78	PREIS School International Cardiology Webcourse: Part 1: Fetal Heart, the most difficult organ to study, 26 September, 2022	1

2.79	Базичен курс од Фетална ехокардиографија и ехокардиографија на новородено, Скопје, Октомври 06-07, 2022	1
	Вкупно	157,8

НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност:	Поени
1.	Трудови со оригинални научни резултати, објавени во научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и коеима меѓународен уредувачки одбор во кој учествуваат членови од најмалку три земји, при што бројот на членови од една земја не може да надминува две третини од вкупниот број на членови	
1.1	Ana Kocevska , Dimce Zafirov, Gordana Petrushevska, Kristina Skeparovska, Slavica Shubeska-Stratrova. Histopathological changes of the endometrium in patients with abnormal uterine bleeding and association with some risk factors. JMS 2021;4(2):66-71	3
1.2	Ana Kocevska , Dimce Zafirov, Gordana Petrushevska, Kristina Skeparovska, Biljana Zafirova, Slavica Shubeska-Stratrova. Relation of endometrial pathological changes with endocrine disorders and metabolic syndrome. JMS 2021;4(2):156-162	3
1.3	Kristina Skeparovska, Ana Kocevska , Anamarija Jankulovska, Metodija Trajchevski, Angela Trajkovska-Popov. Fetal achondroplasia-ultrasonographic features (case report). Mac. Med. Preview 2021; 75(2): 89-92	3
1.4	Ana Kocevska , Emil Bajalski, Dimitar Georgiev, Bashkim Ismaili, Kristina Skeparovska, Shenol Tahir, Aleksandar Nakov. A rare case of serous carcinoma of the uterine corpus that arises in polyp. JMS 2022;5(1):44-48	3
1.5	Ana Kocevska , Dimche Zafirov, Gordana Petrushevska, Bashkim Ismaili, Kristina Skeparovska, Dimitar Georgiev, Shenol Tahir, Toshko Plasheski. Endometrial pathological changes in perimenopause and postmenopause - association with some anamnestic and ultrasonographic parameters. JMS 2022;5(1):28-38	3
1.6	Dimitar Georgiev, Bashkim Ismaili, Shenol Tahir, Ana Kocevska , Kristina Skeparovska. A case of corneal pregnancy successfully treated by laparoscopy. JMS 2022; 5(1):39-43	3
1.7	Димитар Георгиев, Ана Коцевска , Беким Дика, Башким Исмаили, Кристина Скепаровска. Веламентозна инсерција на папочната врвца кај единечна бременост како ретка причина за итен царски рез. Medicus 2022, Vol. 27 (2): 221-224	3
	2. Постер-презентација на научен/стручен собир	

2.1	Kocevska Ana , Skeparovska Kristina, Shubeska Stratrova Slavica “ Metabolic syndrome in perimenopausal and postmenopausal women with fractional explorative curettage ”, XXIII FIGO World Congress of Gynecology & Obstetrics, October 21-28 2021	0.5
2.2	Kocevska Ana , Kocevaska, Borka, Shubeska Stratrova Slavica “ The values of bone resorption marker B-CTX for early detection of postmenopausal osteoporosis ”, World Congress on osteoporosis , osteoarthritis and musculoskeletal diseases WCO IOF-ESCEO; August 26-28 2021, Amsterdam, Netherlands	0.5
2.3	Ana Kocevaska , Biljana Jovanoska Todorova, Kristina Skeparovska, Bashkim Ismaili, Pranvera Izairi, Ana Marija Shpisich Pushevaska, Marina Karovska “ Bone markers in perimenopausal and postmenopausal women with abnormal uterine bleeding ”, WORLD CONGRESS ON OSTEOPOROSIS, OSTEOARTHRITIS AND MUSCULOSCELETAL DISEASES, 24-26 March 2022, Virtual Congress	0.5
2.4	Ana Kocevaska , Bashkim Ismaili, Kristina Skeparovska, Dimitar Georgiev, Ana Marija Spisic, Pranvera Izairi “ Hormonal changes in women with abnormal endometrial bleeding in peri and postmenopause ”, 24th European Congress of Endocrinology 2022, 21–24 May 2022, Milan, Italy	0.5
2.5	Ana Kocevaska , Emil Bajalski, Bashkim Ismaili, Dimitar Georgiev, Kristina Skeparovska, Shenol Tahir; Aleksandar Nakov “ A case report of serous carcinoma of the uterine corpus ”, 32nd World Congress on Ultrasound in Obstetrics and Gynecology, 16–18 September 2022, London, UK & Virtual	0.5
2.6	Ana Kocevaska , Bashkim Ismaili, Kristina Skeparovska, Dimitar Georgiev, Mladen Risteski, Shenol Tahir “ Ultrasound assessment of endometrial thickness in women with endometrial bleeding ”, 32nd World Congress on Ultrasound in Obstetrics and Gynecology, 16–18 September 2022, London, UK & Virtual	0.5
2.7	Ana Kocevaska , Bashkim Ismaili, Kristina Skeparovska, Dimitar Georgiev, Shenol Tahir, Aleksandar Nakov “ A case report of fetal spinal meningomyelocella ”, 32nd World Congress on Ultrasound in Obstetrics and Gynecology, 16–18 September 2022, London, UK & Virtual	0.5
2.8	Skeparovska Kristina, Kocevska Ana “ First trimester uterine artery pulsatility index in a normal pregnancy ”, 32nd World Congress on Ultrasound in Obstetrics and Gynecology, 16–18 September 2022, London, UK & Virtual	0.5
3. Апстрактни објавени во зборник на конференција (меѓународна)		
3.1	Коцевска Ана . Микроцефалични сперматозоиди како причина за машка инфертилност, 31st International Medical Scientific Congress 22-25 May 2008, Ohrid, Macedonia	1

3.2	Zdravko Joshevski , Ana Kocevska , Eva Sozovska . Антибиотици кај прематурно прснат воденик , XVIII конгрес на лекарите на Република Македонија со меѓународно учество, 15 – 18 јуни 2011, Охрид, Македонија	1
3.3	Лазар Кировски, Ана Коцевска . Перинатален скрининг на фетални малформации со ултразвучни и биохемиски маркери , 3th Congress of Gynecologists and Obstetricians of Macedonia (with international participation), 16-19 May, 2013, Ohrid, Macedonia	1
3.4	Borka Kocevska , Slavica Shubeska Stratrova , Ana Kocevska , Lazar Kirovski , Miki Filev “The influence of subclinical hypothyroidism on lipid status in postmenopausal women as a risk of atherosclerosis” , 4th Macedonian congress on endocrinology, diabetes & metabolic disorders with international participation, 01-04 October 2014, Ohrid	1
3.5	Bauer Biljana, Kostik Vesna, Cekovska Svetlana, Jankoska G, Kocevska Ana “Biochemical composition and antimicrobial activities of oil extract obtained from hamsters” , The Third International Mediterranean Symposium on Medicinal and Aromatic Plants, 13-16 April 2017, Girne-Turkish Republic of Northern Cyprus	1
3.6	Ана Коцевска , Borka Kocevska. Орален глукоза толеранс тест (ОГТТ) кај трудници – анализа на 5-годишен период , 4th Congress of Gynecologists and Obstetricians of Macedonia (with international participation), 12-14 May 2017, Ohrid, Macedonia	1
3.7	Ана Коцевска , Dimitar Georgiev, Bashkim Ismaili Патохистолошки наоди на примероци од фракционирана експлоративна киретажа кај пациентки во постменопауза , 4th Congress of Gynecologists and Obstetricians of Macedonia (with international participation), 12-14 May 2017, Ohrid, Macedonia	1
3.8	Коцевска Ана , Коцевска Борка, Шубеска Стратрова Славица. Спермограмот како најважна процедура во дијагностиката на машкиот инфертилитет – анализа на 11-годишен период , 4th Congress of Gynecologists and Obstetricians of Macedonia (with international participation), 12-14 May 2017, Ohrid, Macedonia	1
3.9	Metodi Trajchevski, Arta Islami, Ана Коцевска Ултразвучни наоди кај фетуси со застој во растот во термин за раѓање , 4th Congress of Gynecologists and Obstetricians of Macedonia (with international participation), 12-14 May 2017, Ohrid, Macedonia	1
3.10	Bauer Biljana , Chuleva Biljana , Kocevska Ana “Ethnomedicinal study of preparations obtained from juglandis immaturi fructus from the folk and traditional medicine of Republic of Macedonia” 10th Conference on Medicinal and Aromatic Plants of Southeast European Countries, 20-24 May 2018, Split, Croatia	1
3.11	Коцевска Ана , Коцевска, Борка, Миленковиќ Татјана,	1

	Шубеска Стратрова Славица, Трајчевски Методи, Филев Мики. Анализа на социо-демографските ризик-фактори за гестациски дијабетес мелитус , Петти македонски конгрес по ендокринологија со меѓународно учество, 10 – 13 мај 2018, Охрид, Македонија	
3.12	Kocevska Ana , Skeparovska Kristina, Shubeska Stratrova Slavica “Metabolic syndrome in perimenopausal and postmenopausal women with fractional explorative curettage” , XXIII FIGO World Congress of Gynecology & Obstetrics, October 21-28 2021	1
3.13	Kocevska Ana , Kocevaska, Borka, Shubeska Stratrova Slavica “The values of bone resorption marker B-CTX for early detection of postmenopausal osteoporosis” , World Congress on osteoporosis , osteoarthritis and musculoskeletal diseases WCO IOF-ESCEO; August 26-28, Amsterdam, Netherlands	1
3.14	Ana Kocevaska , Biljana Jovanoska Todorova, Kristina Skeparovska, Bashkim Ismaili, Pranvera Izairi, Ana Marija Shpisich Pushevaska, Marina Karovska “Bone markers in perimenopausal and postmenopausal women with abnormal uterine bleeding” , WORLD CONGRESS ON OSTEOPOROSIS, OSTEOARTHRITIS AND MUSCULOSCELETAL DISEASES, 24-26 March 2022, Virtual Congress	1
3.15	Ana Kocevaska , Bashkim Ismaili, Kristina Skeparovska, Dimitar Georgiev, Ana Marija Spisic, Pranvera Izairi “Hormonal changes in women with abnormal endometrial bleeding in peri and postmenopause” , 24th European Congress of Endocrinology 2022 21–24 May 2022, Milan, Italy	1
3.16	Dimitar Georgiev, Bashkim Ismaili, Ana Kocevaska , Kristina Skeparovska, Bekim Dika “Large fibroepithelial vaginal polyp with vaginal intraepithelial neoplasia (VAIN1) – case report” , Prvi regionalni simpozij o prevenciji, dijagnostici I tretmanu premalignih promjena na grlicu maternice, 5-7 maj, 2022 godine, Tuzla	1
3.17	Dimitar Georgiev, Bashkim Ismaili, Ana Kocevaska , Kristina Skeparovska, Aleksandra Eftimova “The prevalence of bacterial vaginosis in patients with cervical dysplasia” Prvi regionalni simpozij o prevenciji, dijagnostici I tretmanu premalignih promjena na grlicu maternice, 5-7 maj, 2022 godine, Tuzla	1
3.18	Dimitar Georgiev, Bashkim Ismaili, Ana Kocevaska , Kristina Skeparovska, Ilir Shurlani “Microglandular and lobular hyperplasia of the uterine cervix in patient with polomyomatous uterus” , Prvi regionalni simpozij o prevenciji, dijagnostici I tretmanu premalignih promjena na grlicu maternice, 5-7 maj, 2022 godine, Tuzla	1
3.19	Ana Kocevaska , Emil Bajalski, Bashkim Ismaili, Dimitar Georgiev, Kristina Skeparovska, Shenol Tahir; Aleksandar Nakov “A case report of serous carcinoma of the uterine corpus” , 32nd World Congress on Ultrasound in Obstetrics and Gynecology, 16–18 September 2022, London, UK & Virtual	1
3.20	Ana Kocevaska , Bashkim Ismaili, Kristina Skeparovska, Dimitar	1

	Georgiev, Mladen Risteski, Shenol Tahir “Ultrasound assessment of endometrial thickness in women with endometrial bleeding” , 32nd World Congress on Ultrasound in Obstetrics and Gynecology, 16–18 September 2022, London, UK & Virtual	
3.21	Ana Kocevskа , Bashkim Ismaili, Kristina Skeparovska, Dimitar Georgiev, Shenol Tahir, Aleksandar Nakov “A case report of fetal spinal meningomyelocella” , 32nd World Congress on Ultrasound in Obstetrics and Gynecology, 16–18 September 2022, London, UK & Virtual	1
3.22	Skeparovska Kristina, Kocevskа Ana “First trimester uterine artery pulsatility index in a normal pregnancy” , 32nd World Congress on Ultrasound in Obstetrics and Gynecology, 16–18 September 2022, London, UK & Virtual	1
4	Апстракт објавен во зборник на конференција (национална)	
4.1	Ана Коцевска , Кристина Скепаровска Хистопатолошки промени на ендометриумот кај пациентки со абнормално крварење од утерус и ризикфактори за појава , 20. Конгрес на Македонското лекарско друштво во соработка со Медицинскиот факултет, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје, 10-20 November 2020	0.5
4.2	Ana Kocevskа , Kristina Skeparovska, Borka Kocevskа “Sociodemographic Risk Factors for Gestational Diabetes Mellitus” , 20ти Конгрес на Македонското лекарско друштво во соработка со Медицинскиот факултет, Универзитет: Св. „Кирил и Методиј“ – Скопје, 10-20 November 2020	0.5
4.3	Slavica Shubeska Stratrova, Dejan Spasovski, Slagjana Maksimoska, Kocevskа Ana “Total/Legs Dual-Energy X-Ray Absorptiometric Index In Differentiation Of Normal Body Fat Distribution In Healthy Women From Cushing’s And Non Cushing Obese” , 20. Конгрес на Македонското лекарско друштво во соработка со Медицинскиот факултет, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје, 10-20 November 2020	0.5
	Вкупно	48,5

СТРУЧНО-ПРИМЕНУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност:	Поени
1.	Експертски активности: евалуација, стручна ревизија, супервизија, технички извештаи, вешт наод и мислење, стручно мислење, проценка на капитал, систематизација, методологија	
1.1	Комисија за следење и унапредување на квалитетот на здравствената заштита (внатрешна комисија за квалитет) во ЈЗУ СБГА „Мајка Тереза“	1
1.2	Комисија за ДСГ-координатори при ЈЗУ СБГА „Мајка Тереза“	1

1.3	Комисија за следење и унапредување на квалитетот на здравствената заштита – Комисија за акредитација во Болницата, при ЈЗУ СБГА „Мајка Тереза“	1
1.4	Одговорно лице за имплементација на Правилникот за хоспитална култура при ЈЗУ СБГА „Мајка Тереза“	1
1.5	Комисија за сузбивање на интрахоспитални инфекции во ЈЗУ СБГА „Мајка Тереза“	1
1.6	Заменик-член на Второстепена комисија за прекинување на бременост при Министерство за здравство	1
1.8	Член на акредитирана испитна комисија за полагање на стручен испит при Лекарската комора на РМ во периодот 2018 – 2022 година	1
2.	Завршена специјализација во областа на медицинските науки и здравството	
2.1	Завршена специјализација од областа гинекологија и акушерство, 2014 година, Медицински факултет, УКИМ	2
	Вкупно:	9
Дејности од поширок интерес		
4.	Раководител на внатрешна организациона единица	
4.1	Раководител на Одделение за прекин на напредната бременост на Ургентен оддел (од 19.10.2018 до 20.12.2021)	3
4.2	Раководител на Одделение за прекин на рана и напредната бременост во Приеман – ургентен оддел (од 21.12.2021)	3
5.	Награда за научни постигнувања од струкова организација	
5.1	Благодарница од Лекарска комора на Република Северна Македонија за особен придонес и ангажираност при справувањето со пандемијата предизвикана од вирусот COVID 19	3
5.2	Благодарница од Општина Чаир во знак на благодарност за дадениот придонес и докажаниот хероизам во борбата против COVID - 19	3
6.	Член на орган на професионална комора	
6.1	Член на Лекарската комора на Македонија	0,3
6.2	Член на Македонското лекарско друштво	0,3
6.3	Член на Здружението на гинеколози и опстетричари на РС Македонија	0,3
6.4	Член на ISUOG (International Society of Ultrasound in Obstetrics and Gynecology)	0,3
6.5	Член на ESHRE (European Society of Human Reproduction and Embriology)	0,3
	Вкупно	13,5

ПРОФЕСИОНАЛНИ РЕФЕРЕНЦИ НА КАНДИДАТОТ ЗА ИЗБОР ВО ЗВАЊЕ	Поени
---	-------

НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ	157,8
НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ	48,5
СТРУЧНО-ПРИМЕНУВАЧКА ДЕЈНОСТ	9
ДЕЈНОСТИ ОД ПОШИРОК ИНТЕРЕС	13,5
Вкупно	228,8

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Доц. д-р Сашо Стојчевски, с.р.

Доц. д-р Драге Дабески, с.р.

Доц. д-р Ирена Алексиоска Папестиев, с.р

Заклучок и предлог

Врз основа на целокупната доставена документација и личното познавање на кандидатката, Рецензентската комисија позитивно ја вреднува и ја оценува наставно-образовната, научноистражувачката и стручно-применувачката дејност, како и дејноста од поширок интерес на асистент докторанд д-р Ана Коцевска.

Врз основа на изнесените податоци за севкупната активност на кандидатката од последниот избор до денес, Комисијата заклучи дека асистент докторанд д-р Ана Коцевска поседува научни и стручни квалитети и според Законот за високото образование и Правилникот за посебните услови и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања и демонстратори на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, ги исполнува сите услови да биде избрана во звањето НАУЧЕН СОРАБОТНИК во научните области: гинекологија и акушерство и гинекологија и акушерство со неа.

Според гореизнесеното, Комисијата има чест и задоволство да му предложи на Наставно-научниот совет на Медицинскиот факултет во Скопје, асистент докторанд д-р Ана Коцевска да биде избрана во звањето НАУЧЕН СОРАБОТНИК во научните области: гинекологија и акушерство и гинекологија и акушерство со неа.

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Доц. д-р Сашо Стојчевски, с.р.

Доц. д-р Драге Дабески, с.р.

Доц. д-р Ирена Алексиоска Папестиев, с.р.

РЕФЕРАТ

ЗА ИЗБОР НА АСИСТЕНТ ПО ПРЕДМЕТОТ ОРТОПЕДИЈА НА МЕДИЦИНСКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

Врз основа на конкурсот на Медицинскиот факултет во Скопје, објавен во весниците „Нова Македонија“ и „Коха“ на 17.10.2022 година, за избор на асистент по предметот Ортопедија, и врз основа на Одлуката на Наставно-научниот совет, бр. 02-5326/26, донесена на 17.11.2022, формирана е Рецензентска комисија во состав: проф. д-р Милан Самарџиски, редовен професор на Медицинскиот факултет во Скопје, проф. д-р Роза Џолева Толевска, вонреден професор на Медицинскиот факултет во Скопје и доц. д-р Марта Фотева, доцент на Медицинскиот факултет во Скопје.

Како членови на Рецензентската комисија, по прегледувањето на доставената документација го поднесуваме следниов

ИЗВЕШТАЈ

На објавениот конкурс за избор на асистент по предметот Ортопедија, во предвидениот рок се пријавија д-р Илир Шабани и д-р Милена Богојевска Доксевска.

Д-Р ИЛИР ШАБАНИ

Биографски податоци и образование

Кандидатот д-р Илир Шабани е роден на 2.8.1977, во с. Матејче-Липково. Средно образование завршил во Куманово, во 1996 год. Со високо образование се стекнал на Медицинскиот факултет во Скопје, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, во 2003 година. Дипломирал во 2003 година, со просечен успех 8,53.

Кандидатот активно се служи со англиски јазик.

Во учебната 2007 се запишал на втор циклус (магистерски) студии по ортопедски болести. Студиите ги завршил на 2010 година, со просечен успех 10.

Во 2014 година го одбрал магистерскиот труд на тема: „Споредба на постоперативни резултати кај пациенти со скршеница на вратот на бутната коска лекувани со биполарна и монополарна ендопротеза“.

Докторска дисертација пријавил на 30.5.2018 година на Медицинскиот факултет во Скопје. Дисертацијата на тема: „Проценка на ефикасноста од алендронатната терапија во редукцијата на перипротетичната коскена загуба во фемурот по вградување на тотална бесцементна ендопротеза на колк“ ја одбрал на 17.12.2021 година, пред Комисија во состав: проф. д-р Даниела Георгиева (претседател), проф. д-р Роза Џолева Толевска (член), проф. д-р Василчо Спиров (член), проф. д-р Бети Зафировска-Ивановска (член) и проф. д-р Милан Самарџиски (ментор). Со тоа се стекнал со научниот степен доктор на науки од научната област ортопедски болести.

Научноистражувачка дејност

Д-р Илир Шабани е автор и коавтор на научни и стручни трудови од областа на медицината, кои се публикувани во списанија со меѓународен уредувачки одбор.

1. Shabani I, Samardziski M, Kamnar V, Popovski N, Gavrilovski A, Memeti Sh. Monitoring the reduction and maintenance of periprosthetic bone tissue in cementless primary hip endoprosthesis with alendronate therapy. Arch Pub Health 2021 Nov.20(cited 2022 Oct.9);13(2):69-77.Available from:<https://www.id-press.eu/aph/article/view/6002>

2. Shabani I, Gavrilovski A, Velkovski V, Atanasov N, Memeti Sh, Belcishta A. Influence of alendronate therapy on the results of densitometric examination after implantation of total

hip endoprosthesis. Arch Pub Health.2021 Jun.20 (cited 2022 Oct.9);13(1):32-8.Available from: <https://www.id-press.eu/aph/article/view/5994>.

3. Shabani I, Samardziski M, Kamnar V, Atanasov N, Bogojevska-Doksevska M, Popovska D, Belcishta A. Efficacy of alendronate in preventing periprosthetic bone loss after implantation of a primary hip endoprosthesis. Open acces Macedonian Journal of medical sciences. 2022Jul 21;10(B):1899-1902.Available from: <https://doi.org/10.3889/oamjms.2022;6537>

4. Gavriloovski A, Shabani I, Velkovski V, Teodorova T, Memeti Sh. Comparative analysis of hidden blood loss in total knee arthroplasty. Arch Pub Health, September 2021 DOI:10.3889/aph.2021.6013 License CCBY 4.0

5. Popovski N, Bozinovski Z, Gavriloovski A, Shabani I, Popovska H, Teodorova T Posterior segmental instrumentation and fusion with high density all polyaxial pedicle screw construct in the treatment of adolescent idiopathic scoliosis-single center study UDK 616.711-007.55-053.2/6;March 2021; www.researchgate.net/publication/352983071.

6. Popovski N, Atanasov N, Gramatikovski N, Shabani I, Samardziski M. Misdiagnosed Schwannoma of the medial plantar nerve of the foot. MOJ Orthop Reumatol 2017,9(1):00342 Volume 9 issue 1-septembar 20,2017 www.researchgate.net

7. Grujovska -Veta D, Georgieva D, Atanasov N, Shabani I, Angeleska L, Georgiev A, Bogdanska J. The most common disorders of the hand associated with carpal tunnel syndrome in adults. Arch Pub Health 2021;13(2).1-10.doi.org/10.3889/aph.2021.6014

8. Shabani I, Teodorova T, Atanasov N, Samardziski M. Two-case reports of a giant-cell hand tumor with pour outcome December 2016 www.reserchgate.net

9. Atanasov N, Poposka A, Samardziski M, Natalija D, Grujovska D, Dzoleva R, Shabani I. Analysis od clinical and ultrasonographic parameters in the stage of bone remodelling in surgical lengthening of lower leg. Acta orthopeda et traumatologica Mac.No8, December 2016.

10. Книга: Ортопедски болести – одбрани поглавја (глава бр. 2) издадена 2021, Република Турција ISBN 978-625-7254-69-4

Стручно-применувачка дејност и дејност од поширок интерес

Д-р Илир Шабани активно е вклучен во стручно-применувачката работа на Клиниката за ортопедски болести во Скопје.

Стручно усовршување во странство остварил со студиски престој во Анкара (1 месец), Истанбул (1 месец), Берлин (2 недели), Словенија (2 недели) и Хамбург (2 недели).

Има лиценца за вешто лице во областа ортопедија.

Супспецијалист по трауматологија е од 2020 година.

Кандидатот покажува активност во дејностите од поширок интерес и е вклучен во работата на стручни комисии и работни групи:

- Комисија за проценка за додаток за попреченост;
- претседател на Управен одбор на ТОАРИЛУЦ;
- Комисија за гранични лекови на МАЛМЕД.

ОБРАЗЕЦ 1
ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ – АСИСТЕНТ

Кандидат: **Илир Исмет Шабани**
Институција: **Медицински факултет, УКИМ – Скопје**
Научна област: **ортопедски болести**

за факултети кои имаат студиски програми на интегрирани прв и втор циклус студии

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
1	Има завршено додипломски и постдипломски студии по студиските програми пред воведувањето на европскиот кредит-трансфер систем и има остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на додипломските и постдипломските академски студии одделно Просечниот успех на додипломски студии изнесува: 8,53. Просечниот успех на постдипломски студии изнесува: 10.	Да
2	Има познавање на најмалку еден странски јазик 1. Странски јазик: англиски јазик 2. Назив на документот: TOEFL 3. Издавач на документот: Language school Julia co ltd. Plovdiv 4. Датум на издавање на документот: 21.11.2020	Да

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. д-р Милан Самарџиски, с.р.
Проф. д-р Роза Џолева Толевска, с.р.
Доц. д-р Марта Фотева, с.р.

Д-р Милена Богојевска Доксевска

БИОГРАФСКИ ПОДАТОЦИ И ОБРАЗОВАНИЕ

Кандидатката д-р Милена Богојевска Доксевска е родена на 16.9.1983 год., во Охрид. Средно образование завршила во гимназијата „Св. Климент Охридски“ во Охрид, Македонија. Со високо образование се стекнала на Медицинскиот факултет во Скопје, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“. За време на студиите била стипендист како студент кој постигнал особено висок успех во учењето при Министерството за образование и наука. Дипломирала на 16.7.2008 година, со просечен успех 9,38.

На 10.3.2016 година завршила специјализација по ортопедија, во Скопје. Од 2016 година е докторанд на Школата за докторски студии при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје.

Активно се служи со англискиот, германскиот и италијанскиот јазик.

Кандидатката е вработена на Универзитетската клиника за ортопедски болести во Скопје.

Наставно-образовна дејност

Во рамките на наставно-образовната дејност на УКИМ, Медицински факултет, кандидатката д-р Милена Богојевска Доксевска е едукатор на специјализанти по педијатрија и семејна медицина. Авторка е на книга од стручна област, како и на научно-популарна книга.

Научноистражувачка дејност

Д-р Милена Богојевска Доксевска е авторка и коавторка на научни и стручни од областа на медицината, кои се публикувани во списанија со меѓународен уредувачки одбор.

1. Kamnar V, Poposka A, Atanasov N, Bogojevska M. Analysis of the results of implantation of total hip endoprosthesis in severe dysplastic coxarthrosis. Pril (Makedon Akad Nauk Umet Odd Med Nauki). 2014;35(2):111-6. doi: 10.2478/prilozi-2014-0014. PubMed PMID: 25532091.
2. Bogojevski Lj, Bogojevska Doksevska M, Spaseski D, Jovanovska Jordanovski D. REDEFINITION OF THE TERM ANATOMICAL, FUNCTIONAL AND PROJECTIONAL ANTEVERSION OF THE ACETABULUM AND ITS CLINICAL APPLICATION. Acta Orthopeda et Traumatologica 08. December 2016. ISSN 1409-8814
3. Bogojevski Lj., Bogojevska Doksevska M. Optimizing the value of the posterior condylar offset, proximal tibial resection and slope in order to achieve the right balance of the posterior cruciate ligament - clinical application of the molding function of the two parts of the PCL. The Orthopaedic Journal of Sports Medicine 5(2_suppl2):2325967117S0005. February 2017 DOI: 10.1177/2325967117S00053. LicenseCC BY-NC-ND 3.0
4. Bogojevski Lj, Spaseski D, Nedeki S, Bogojevska Doksevska M. ENDOPROSTHETIC REPLACEMENT OF THE HIP JOINT IN DYSPLASTIC COXARTHROISIS AFTER PREVIOUS CORRECTIVE INTERVENTIONS OF THE HIP – DILEMMAS, SPECIFICATIONS AND POSSIBLE SOLUTIONS – OUR APPROACH. Acta Orthopeda et Traumatologica 09. June 2017. ISSN 1409-8814
5. Kamnar V, Poposka A, Bogojevska Doksevska M. Total knee surgery: our experience. Sanamed 12(2):101. August 2017. DOI: 10.24125/sanamed.v12i2.190. LicenseCC BY 4.0
6. Bozinovski Z, Doksevska MB (Corresponding author), Tokmakova KP. Closed reduction in developmental dysplasia of the hip in patients older than one year. Folia Med (Plovdiv) 2020;62(2):276-81. doi: 10.3897/folmed.62.e48212.

7. Bogojevska Doksevska M, Bogojevski Lj, Grujoska – Veta D, Atanasov N , Kamnar V, Popovska D , Velkovski V, et al. THE IMPORTANCE OF FOLLOWING THE ORIGINAL PONSSETI METHOD IN TREATMENT OF CLUBFOOT: THE IOWA EXPERIENCE. Acta Orthopeda et Traumatologica 10. June 2022. ISSN 1409-8814
8. Popovska D, Popovski N, Kamnar V, Bogojevska Doksevska M, Velkovski V, Bozhinovski Z. TREATMENT OF NEUROMUSCULAR SCOLIOSIS A REVIEW. Acta Orthopeda et Traumatologica 10. June 2022. ISSN 1409-8814
9. Shabani I, Samardziski M, Kamnar V, Atanasov N, Bogojevska-Doksevska M, Popovska D, Belchishta A. Efficacy of Alendronate in Preventing Periprosthetic Bone Loss after Implantation of a Primary Hip Endoprosthesis. Open Access Maced J Med Sci. 2022 Jul 21; 10(B):1899-1902. <https://doi.org/10.3889/oamjms.2022.6537>
10. Assessment of Preparation of Bone Transplants, Their Processing and Collecting in Bone Bank Published in the magazine “Macedonian Medical Review”; Mak Med Pregled 2011; 65(3): 182–185
11. Grujoska-Veta D, Atanasov N, Antevski S, Bogojevska Doksevska M, Zaevska Z, Bogdanska J. THE ROLE OF OBESITY AS NONOCCUPATIONAL RISK FACTOR IN PATIENTS WITH CARPAL TUNNEL SYNDROME. Physioacta. Vol 14-No1, 2020: 97-107. UDK 616.833.35-001.35:613.25
12. Kamnar Viktor, Atanasov Nenad, Poposka Anastasika, Bogojevska Milena. The use of femoral head autograft and cementless acetabular component in congenital dislocation of the hip. Medicus 2013; Vol 18(2):130-133

Стручно-применувачка дејност и дејност од поширок интерес

Д-р Милена Богојевска Доксевска активно е вклучена во стручно-применувачката работа на Клиниката за ортопедски болести во Скопје. Вовела една клиничка метода во државата (КТ во тесен прозорец за евалуација на успехот на некрвава репозиција на колкот при развојна дисплазија на колк) и една во институцијата (перкутана ахилотенотомија кај pes equinovagus во локална анестезија).

Стручно усовршување во странство остварила со студиски престој во Брисел (2013, EFORT Spring Travelling Fellowship), Барселона (2017, Clinica Nostra Senyora del Remei), Ајова (2019, University of Iowa Stead Family Children's Hospital), Барселона (2022, Banc de Sang i Teixits).

Кандидатката е запишана на супспецијализација по трауматологија од 2021 година.

Особена активност кандидатката покажува во дејностите од поширок интерес: болнички координатор за трансплантација и ткивна банка на Клиниката за ортопедски болести (2020-2022), учесник во националната кампања „Ги запознаваме ретките болести“ со детален опис на две дијагнози.

ОБРАЗЕЦ 1
ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ – АСИСТЕНТ

Кандидат: **Милена Љубомир Богојевска Доксевска**
Институција: **Медицински факултет, УКИМ – Скопје**
Научна област: **ортопедски болести**

за факултети кои имаат студиски програми на интегрирани прв и втор циклус студии

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
1	Има завршено додипломски и постдипломски студии по студиските програми пред воведувањето на европскиот кредит-трансфер систем и има остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на додипломските и постдипломските академски студии одделно Просечниот успех на додипломски студии изнесува: 9.38	Да
2	Има познавање на најмалку еден странски јазик 1. Странски јазик: англиски 2. Назив на документот: FCE- First Certificate in English, B2 3. Издавач на документот: University of Cambridge 4. Датум на издавање на документот: јуни 2000	Да

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. д-р Милан Самарџиски, с.р.
Проф. д-р Роза Џолева Толевска, с.р.
Доц. д-р Марта Фотева, с.р.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Врз основа на целокупната доставена документација и личното познавање на кандидатите, Рецензентската комисија позитивно ја вреднува и ја оценува наставно-образовната, научноистражувачката и стручно-применувачката дејност, како и дејноста од поширок интерес на кандидатите. Кандидатите д-р Илир Шабани и д-р Милена Богојевска Доксевска ги исполнуваат условите за избор во звањето асистент.

Врз основа на изнесените податоци за севкупната активност на кандидатите, Комисијата заклучи дека д-р Илир Шабани и д-р Милена Богојевска Доксевска поседуваат научни и стручни квалитети и според Законот за високото образование и Правилникот за посебните услови и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања и демонстратори на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, ги исполнуваат сите услови да бидат избрани во звањето асистент по предметот Ортопедија.

Комисијата има чест и задоволство да му предложи на Наставно-научниот совет на Медицинскиот факултет во Скопје, д-р Милена Богојевска Доксевска да биде избрана во звањето асистент по предметот Ортопедија.

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. д-р Милан Самарџиски, с.р.
Проф. д-р Роза Џолева Толевска, с.р.
Доц. д-р Марта Фотева, с.р.

РЕФЕРАТ
ЗА ИЗБОР НА АСИСТЕНТ ПО ПРЕДМЕТОТ ПАТОЛОШКА ФИЗИОЛОГИЈА,
НА КАТЕДРАТА ЗА ПАТОЛОШКА ФИЗИОЛОГИЈА ПРИ
МЕДИЦИНСКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

Врз основа на конкурсот на Медицинскиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, објавен во весниците „Нова Македонија“ и „Коха“ од 15.10.2022 година, за избор на еден асистент по предметот Патолошка физиологија, како и врз основа на Одлуката бр. 02-5326/9, донесена на XLIV редовна седница на Наставно-научниот совет на Медицинскиот факултет, одржана на 17.11.2022 година, формирана е Рецензентска комисија во состав: проф. д-р Даниела Поп Ѓорчева, проф. д-р Венјамин Мајсторов и проф. д-р Ана Угринска.

Како членови на Рецензентската комисија, по разгледувањето на доставената документација го поднесуваме следниов

ИЗВЕШТАЈ

На објавениот конкурс за избор на 1 (едно) лице во соработничко звање – асистент на Катедрата за патолошка физиологија, во предвидениот рок се пријави ас. д-р Маја Здравковска.

1 БИОГРАФСКИ ПОДАТОЦИ И ОБРАЗОВАНИЕ

Д-р Маја Здравковска е родена на 9.3.1974 година во Скопје. Средното образование го завршила во 1992 година, во средното медицинско училиште „Д-р Панче Караџов“ во Скопје, со одличен успех. Со високо образование се стекнала на Медицинскиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје. Дипломирала на 12.7.1999 година, со просечен успех 8,63 и се стекнала со стручен назив – доктор на медицина. Во јули 2000 год. се вработила на Институтот за патолошка физиологија и нуклеарна медицина во Скопје. Во 2003 година започнала специјализација по нуклеарна медицина, и со звањето специјалист по нуклеарна медицина се стекнала во 2007 година, од кога активно и самостојно работи и е вклучена во севкупната дејност на институцијата.

Кандидатката активно се служи со англискиот јазик, за што поседува и сертификат (ниво Б2), издаден од Филолошкиот факултет „Блаже Конески“, УКИМ, Скопје (од 30.9.2022).

Во учебната 2015/2016 година се запишала на докторски студии, сите активности предвидени со Докторската школа ги исполнила и во тек е на изработка на докторската дисертација.

Во април 2004 год. била избрана, а во март 2007 година реизбрана за помлад асистент на Катедрата за патолошка физиологија при Медицинскиот факултет во Скопје, во научната област патофизиологија и нуклеарна медицина. Во 2018/2019 година била избрана за демонстратор на Катедрата за патолошка физиологија, а во 2019/2020 (25.2.2020) за асистент по предметот Патолошка физиологија, во кое звање е и денес.

Последниот реферат за избор е објавен во Билтен бр. 1206 од 30.12.2019 година.

Ас. д-р Маја Здравковска е член на: Лекарската комора на РС Македонија, Македонското лекарско друштво, Европското здружение по нуклеарна медицина, Европското здружение по кардиологија, Македонското здружение по нуклеарна медицина и Македонското кардиолошко здружение.

Наставно-образовна дејност

Во рамките на наставно-образовната дејност на УКИМ, ас. д-р Маја Здравковска од самиот почеток на своето вработување на Институтот е насочена кон совладување и самостојно вршење на наставната активност на Институтот по практичната настава на предметите Патолошка физиологија и Нуклеарна медицина, на Катедрата за патофизиологија и Катедра за нуклеарна медицина. Учествува во едукативната активност по практичната настава на студиските програми: Општа медицина, Тригодишни стручни студии за радиолошки технолози, за стручни сестри, за акушерство и за медицинска лабораториска дијагностика, сите при Медицинскиот факултет во Скопје, Дентална медицина на Стоматолошкиот факултет во Скопје и Магистри по фармација и Лабораториски биоинженери при Фармацевтскиот факултет во Скопје.

Научноистражувачка дејност

Ас. д-р Маја Здравковска, како автор или коавтор, има објавено вкупно 30 научни трудови од научната област патофизиологија и нуклеарна медицина, научните дисциплини тиродологија и нуклеарна кардиологија, објавени во меѓународни списанија и домашни списанија со меѓународен уредувачки одбор.

Трудовите 1-3 се рецензирани при избор во помлад асистент (Билтен бр. 846 од 1.3.2004 г.).

Трудовите 4-6 се рецензирани при реизбор во помлад асистент (Билтен бр. 914 од 1.3.2007 г.).

Трудовите 7-25 се објавени при изборот во демонстратор (Билтен бр. 411 од 2018 г.).

Трудовите 26-29 се објавени при изборот во асистент (Билтен бр. 1206 од 30.12.2019 г.).

За овој избор во звањето асистент, ас. д-р Маја Здравковска до Рецензентската комисија го поднесува следниов труд за рецензија: Mitevska Irena¹, **Zdravkovska M²**, Stoilovska B², Manevska N², Mileva M², Vavlukis M¹: **GENDER DIFFERENCES AND PREDICTORS OF INCREASED CORONARY CALCIUM SCORE AND MYOCARDIAL ISCHEMIA IN DIABETES TYPE 2 PATIENTS**, (JMS 2021;4(1):83-94 / UDC:616.127-005.4:616.379-008.64]-053) и поднесува апстракт и документ за учество на меѓународниот симпозиум: I. Mitevska¹, **M. Zdravkovska²**, M. Mileva², B. Stoilovska², D. Pop Gorceva². **Correlation between myocardial ischemia and coronary artery calcium score in patients with diabetes mellitus type 2**, Cardiology and Cardiac CT, 09-11 May 2021-VIRTUAL Skopje, North Macedonia.

Стручно-применувачка дејност и дејност од поширок интерес

Ас. д-р Маја Здравковска, од почетокот на своето вработување на Институтот за патофизиологија и нуклеарна медицина, била активно вклучена во стручно-апликативната работа на Институтот: во рутинската работа на тироидната амбуланта (дијагностика, во нуклеарномедицинската дијагностичка и терапевска дејност на Институтот, а во последните две децении со особен интерес и насоченост ја следи и ја развива нуклеарнокардиолошката дијагностичка дејност, како член на постојниот тим со клиничките нуклеарни кардиолози при Клиниката за кардиологија, Медицински факултет, Скопје.

За време на својата досегашна работна дејност, д-р Маја Здравковска учествувала на повеќе републички и странски конгреси, реализирала повеќе тренинг-курсеви во организација на IAEA и EANM и кратки престои во и надвор од нашата држава, најголем дел од нив од областа на нуклеарната кардиологија, новите нуклеарномедицински хибридни техники во нуклеарната медицина и др. Во периодот 2020 – 2022 учествувала на повеќе онлајн конференции на теми поврзани со области кои ги работи и кон кои покажува потесен интерес.

ОБРАЗЕЦ 1
ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО,
НАСТАВНО-СТРУЧНО И СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ

Кандидат: Маја Ратко Здравковска

Институција: Институт за патофизиологија и нуклеарна медицина

Научна област: ПАТОЛОШКА ФИЗИОЛОГИЈА, НУКЛЕАРНА МЕДИЦИНА

ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ – АСИСТЕНТ
за факултети кои имаат студиски програми на интегрирани прв и втор циклус
студии

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
1.	Има завршено додипломски и постдипломски студии по студиските програми пред воведувањето на европскиот кредит-трансфер систем и има остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на додипломските и постдипломските академски студии одделно Просечниот успех на додипломски студии изнесува: 8,63.	да
2.	Има познавање на најмалку еден странски јазик 1. Странски јазик: АНГЛИСКИ ЈАЗИК 2. Назив на документот: Уверение за познавање на англиски јазик кое одговара на ниво Б2 според Европската јазична рамка на Советот на Европа (CEFR). 3. Издавач на документот: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Филолошки факултет „Блаже Конески“ – Скопје. 4. Датум на издавање на документот: 30.9.2022 година.	да

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. д-р Даниела Поп Ѓорчева, с.р.
Проф. д-р Вењамин Мајсторов, с.р.
Проф. д-р Ана Угринска, с.р.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Врз основа на целокупната доставена документација и личното познавање на кандидатката, Рецензентската комисија позитивно ја вреднува и ја оценува наставно-образовната, научноистражувачката и стручно-применувачката дејност, како и дејноста од поширок интерес на д-р Маја Здравковска.

Врз основа на изнесените податоци за севкупната активност на кандидатката од последниот избор до денес, Комисијата заклучи дека д-р Маја Здравковска поседува научни и стручни квалитети и според Законот за високото образование и Правилникот за посебните услови и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања и демонстратори на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, ги исполнува сите услови да биде избрана во звањето асистент по предметот Патолошка физиологија.

Според гореизнесеното, Комисијата има чест и задоволство да му предложи на Наставно-научниот совет на Медицинскиот факултет во Скопје, д-р Маја Здравковска да биде избрана во звањето асистент по предметот Патолошка физиологија.

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. д-р Даниела Поп Ѓорчева, с.р.

Проф. д-р Венјамин Мајсторов, с.р.

Проф. д-р Ана Угринска, с.р.

РЕФЕРАТ

ЗА ИЗБОР НА 10 АСИСТЕНТИ ПО ПРЕДМЕТОТ ХИРУРГИЈА НА МЕДИЦИНСКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

Врз основа на конкурсот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Медицински факултет – Скопје, објавен во весниците „Нова Македонија“ и „Коха“ од 15.10.2022 година, за избор на 10 асистенти по предметот Хирургија, и врз основа на Одлуката на Наставно-научниот совет, бр. 02-5326/15, донесена на 17.11.2022 година, формирана е Рецензентска комисија во состав: д-р Александар Чапароски, редовен професор на Медицинскиот факултет во Скопје, д-р Оливер Станков, редовен професор на Медицинскиот факултет во Скопје и д-р Елизабета Мирчевска Жоговска, вонреден професор на Медицинскиот факултет во Скопје.

Како членови на Рецензентската комисија, по прегледувањето на доставената документација го поднесуваме следниов

ИЗВЕШТАЈ

На објавениот конкурс за избор на 10 асистенти по предметот Хирургија, во предвидениот рок се пријавија: ас. д-р Илир Вела, ас. д-р Стојан Ѓошев, ас. д-р Билјана Шапова, ас. д-р Елизабета Обочки Луковска, ас. д-р д-р Кемал Рушити, ас. д-р Наташа Толеска Димитровска, ас. д-р Жанита Јовановска Спасовска, ас. д-р Бисера Николовска, ас. д-р Весна Наунова, ас. д-р Андријана Ѓорѓеска и д-р Валон Салиу.

Д-р Елизабета Обочки Луковска

Биографски податоци и образование

Кандидатката д-р **Елизабета Обочки Луковска** е родена на 4.3.1971 во Скопје. Средно образование завршила во УСО „Никола Карев“ во Скопје. Со високо образование се стекнала на Медицинскиот факултет во Скопје, во 1996 година. Дипломирала на 29.11.1996 година, со просечен успех 8,2.

Кандидатката завршила специјализација по општа хирургија во 2005 и супспецијализација по пластична реконструктивна и естетска хирургија на 14.4.2014 година, во Скопје.

Кандидатката активно се служи со англискиот јазик.

Кандидатката е вработена во Клиника за хируршки болети „Св. Наум Охридски“ – Скопје.

Научноистражувачка дејност

Д-р **Елизабета Обочки Луковска** е учесник како истражувач во научен проект:

Серолошки скрининг за COVID-19 на здравствени работници од Република Северна Македонија (*Depistage serologique de COVID 19 chez les travailleurs de la sante en Republique de Macedoine du Nord*), спроведен во периодот од мај до август 2020 година.

ОБРАЗЕЦ 1
ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ –
АСИСТЕНТ/АСИСТЕНТ ИСТРАЖУВАЧ

Кандидат: **Елизабета Обочки Луковска**
Институција: **Медицински факултет, УКИМ – Скопје**
Научна област: **хирургија**
за факултети кои имаат студиски програми на интегрирани прв и втор циклус студии

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
1	Има завршено додипломски и постдипломски студии по студиските програми пред воведувањето на европскиот кредит-трансфер систем и има остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на додипломските и постдипломските академски студии одделно Просечниот успех на додипломски студии изнесува: 8,2.	ДА
2	Има познавање на најмалку еден странски јазик 1. Странски јазик: англиски 2. Назив на документот: Уверение ниво Б2 3. Издавач на документот: УКИМ – Филолошки факултет „Блаже Конески“ – Скопје 4. Датум на издавање на документот: 30.9.2022 година	ДА

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. д-р Александар Чапароски, с.р.
Проф. д-р Оливер Станков, с.р.
Проф. д-р Елизабета Мирчевска Жоговска, с.р.

Д-р Стојан Ѓошев

БИОГРАФСКИ ПОДАТОЦИ И ОБРАЗОВАНИЕ

Кандидатот д-р Стојан Ѓошев е роден на 11.2.1971 во Куманово. Средно образование завршил во Куманово. Со високо образование се стекнал на Медицинскиот факултет во Скопје, во учебната 1989/1990 година. Дипломирал на 24.6.1995 година, со просечен успех 8,95.

Кандидатот завршил специјализација по општа хирургија на 27.3.2002 година, во Скопје.

Кандидатот активно се служи со англискиот јазик.

Кандидатот е вработен во ЈЗУ УК за дигестивна хирургија – Скопје.

Научноистражувачка дејност

Д-р Стојан Ѓошев има објавено научни трудови од област на медицината – хирургијата:

1. EBV positive gastric carcinomas and their clinicopathological characteristics

Ljubomir Ognjenovic, Aleksandar Shumkovski, Stojan Gjoshev, Goce Volchevski, Gjorgji Trajkovski, Zoran Karadzov, Darko Dzambaz, Dragan Hadzi- Manchev, Todor Hadzi –Manchev, Gordana Petrushevska, Vesna Janevska, Vlado Janevski, Nikola Brzanov

Open access Macedonian journal of Medical Sciences 25 oct 2018 1829-1832

2. HER2 positive gastric carcinomas and their clinic pathological characteristics

Ljubomir Ognjenovic, Gjorgji Trajkovski, Stojan Gjoshev, Aleksandar Shumkovski, Darko Dzambaz, Dragan Hadzi- Manchev, Goce Volchevski, Igor Fildishevski, Dafina Nikolova, Gordana Petrushevska, Vesna Janevska, Vlado Janevski

Open access Macedonian journal of Medical Sciences 20 jul 2018 1187-1192

3. Malignant peripheral nerve sheath tumor – biologically aggressive soft tissue sarcomas: case report

Hadzi-Manchev Todor, Gjoshev Stojan, Ognjenovikj Ljubomir, Zoran Karadzjov, Dzambaz Darko, Hadzi-Manchev Dragan, Sumenkovski Velimir, Bileski Dejan, Spiroska Tanja

Journal of morphological science Vol 4 No 1 (2021)

ОБРАЗЕЦ 1

ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ – АСИСТЕНТ/АСИСТЕНТ ИСТРАЖУВАЧ

Кандидат: **д-р Стојан Гошев**

Институција: **Медицински факултет, УКИМ – Скопје**

Научна област: **хирургија за факултети кои имаат студиски програми на интегрирани прв и втор циклус студии**

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
1	Има завршено додипломски и постдипломски студии по студиските програми пред воведувањето на европскиот кредит-трансфер систем и има остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на додипломските академски студии. Просечниот успех на додипломски студии изнесува: 8,95.	ДА
2	Има познавање на најмалку еден странски јазик 1. Странски јазик: англиски 2. Назив на документот: ESOL International B2 3. Издавач на документот: British Council 4. Датум на издавање на документот: април 2015 година	ДА

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. д-р Александар Чапароски, с.р.

Проф. д-р Оливер Станков, с.р.

Проф. д-р Елизабета Мирчевска Жоговска, с.р.

Д-р Кемал Сељим Рушити

БИОГРАФСКИ ПОДАТОЦИ И ОБРАЗОВАНИЕ

Кандидатот д-р Кемал Рушити е роден на 31.10.1979 во Кичево. Средно образование завршил во Кичево, во 1999 год. Со високо образование се стекнал на Медицинскиот факултет во Загреб. Дипломирал на 22.3.2007 година, со просечен успех 8,81.

Кандидатот завршил специјализација на 20.10.2014 година, во Скопје.

Кандидатот активно се служи со англискиот јазик.

Кандидатот е вработен во ЈЗУ за дигестивна хирургија – Скопје.

Научноистражувачка дејност

Д-р Кемал Рушити има објавено научни трудови од областа на медицината – хирургијата:

1. Acta Morphologica, - ABDOMINAL ECHINOCOCCOSIS WITH LESSER SAC HYDATID CYST RUPTURE IN THE DUODENUM: CASE REPORT-
https://repository.ukim.mk/bitstream/20.500.12188/16157/1/%2BActa-morphologica-.2021_182.pdf
2. Acta Morphologica CURRENT STRATEGY IN THE TREATMENT OF PERFORATED PEPTIC ULCER
https://repository.ukim.mk/bitstream/20.500.12188/16157/1/%2BActa-morphologica-.2021_182.pdf

ОБРАЗЕЦ 1
ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ – АСИСТЕНТ/АСИСТЕНТ
ИСТРАЖУВАЧ

Кандидат: Кемал Рушители

Институција: **Медицински факултет, УКИМ – Скопје**

Научна област: **хирургија за факултети кои имаат студиски програми на интегрирани прв и втор циклус студии**

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
1	Има завршено додипломски и постдипломски студии по студиските програми пред воведувањето на европскиот кредит-трансфер систем и има остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на додипломските и постдипломските академски студии одделно Просечниот успех на додипломски студии изнесува: 8,81.	ДА
2	Има познавање на најмалку еден странски јазик 1. Странски јазик: англиски 2. Назив на документот: Уверение ниво Б2 3. Издавач на документот: УКИМ – Филолошки факултет „Блаже Конески“ – Скопје 4. Датум на издавање на документот: 21.10.2022 година	ДА

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. д-р Александар Чапароски, с.р.

Проф. д-р Оливер Станков, с.р.

Проф. д-р Елизабета Мирчевска Жоговска, с.р.

Д-р Илир Вела

БИОГРАФСКИ ПОДАТОЦИ И ОБРАЗОВАНИЕ

Кандидатот д-р Илир Вела е роден на 12.4.1977 во Приштина. Средно образование завршил во Тетово. Со високо образование се стекнал на Медицинскиот факултет во Приштина, 2002 година. Дипломирал на 30.12.2002 година, со просечен успех 8,53.

Кандидатот завршил специјализација по општа хирургија на Медицинскиот факултет во Скопје, на 29.5.2014 година, во Скопје. Супспецијализацијата по торакална хирургија ја завршил на Медицинскиот факултет во Скопје, на 11.6.2019 год.

Кандидатот активно се служи со англискиот јазик.

Кандидатот е вработен во ЈЗУ Клиника за торакална и васкуларна хирургија.

Научноистражувачка дејност

Д-р Илир Вела има објавено научни трудови од област на медицината – хирургијата:

1. Identification of potential protein biomarkers in papillary thyroid carcinoma, 2021
2. Solitary metastatic deposit in the mandible from follicular thyroid carcinoma, 2020
3. Ki67 expression in papillary thyroid cancer, 2021

Стручно-апликативна дејност и дејност од поширок интерес

Кандидатот д-р Илир Вела учествува како истражувач на проектот: *International workshop Oncoplastic and breast reconstructive surgery in multidisciplinary approach* - Киев, Украина, 2020 година.

ОБРАЗЕЦ 1

ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ – АСИСТЕНТ/АСИСТЕНТ
ИСТРАЖУВАЧ

Кандидат: Д-р. Илир Вела

Институција: **Медицински факултет, УКИМ – Скопје**

Научна област: **хирургија за факултети кои имаат студиски програми на интегрирани прв и втор циклус студии**

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
1	Има завршено додипломски и постдипломски студии по студиските програми пред воведувањето на европскиот кредит-трансфер систем и има остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на додипломските и постдипломските академски студии одделно Просечниот успех на додипломски студии изнесува: 8,53.	ДА
2	Има познавање на најмалку еден странски јазик 1. Странски јазик: англиски 2. Назив на документот: Уверение ниво Ц1 3. Издавач на документот: УКИМ – Филолошки факултет „Блаже Конески“ – Скопје 4. Датум на издавање на документот: 4.10.2022 година	ДА

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. д-р Александар Чапароски, с.р.

Проф. д-р Оливер Станков, с.р.

Проф. д-р Елизабета Мирчевска Жоговска, с.р.

Д-р Бисера Николовска

БИОГРАФСКИ ПОДАТОЦИ И ОБРАЗОВАНИЕ

Кандидатката д-р Бисера Николовска е родена на 21.6.1983 во Скопје. Средно образование завршила во Скопје. Со високо образование се стекнала на Медицинскиот факултет во Скопје, во 2001 година. Дипломирала на 16.7.2008 година, со просечен успех 9,2.

Кандидатката завршила специјализација по општа хирургија на 25.6.2014 година, во Скопје. Кандидатката завршила супспецијализација по пластична и реконструктивна хирургија на 13.5.2019 година во Скопје.

Кандидатката завршила трет циклус студии, на 11.7.2022 година ја одбрала докторската дисертација и се стекнала со звањето доктор по медицински науки.

Кандидатката активно се служи со англискиот јазик.

Кандидатката е вработена во ЈЗУ УК за пластична и реконструктивна хирургија – Скопје.

Научноистражувачка дејност

Д-р Бисера Николовска има објавено научни трудови од област на медицината – хирургијата:

1. Prophylactic Regenerative Pertipheral Nerve Interfaces in Elective Lower limb amputations Sofija Pejкова, Bisera Nikolovska, Blagoja Srbov, Sofija Tusheva, Tomislav Jovanoski, Katerina Jovanovska, Gordana Georgieva April 2022 Prilozi Makedonska akademija na nauki i umetnosti Contributions. Sec of Med. Sci.,XLIII 1, 2022
2. Brachial plexus injuries – Review of the anatomy and the treatment options Sofija Pejкова¹, Venko Filipce², Igor Peev¹, Bisera Nikolovska¹, Tomislav Jovanoski¹, Gordana Georgieva¹, Blagoja Srbov¹ Sec of Med. Sci.,XLII 1, 2021

ОБРАЗЕЦ 1
ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ – АСИСТЕНТ/АСИСТЕНТ
ИСТРАЖУВАЧ

Кандидат: Бисера Николовска

Институција: **Медицински факултет, УКИМ – Скопје**

Научна област: **хирургија за факултети кои имаат студиски програми на интегрирани прв и втор циклус студии**

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
1	Има завршено додипломски и постдипломски студии по студиските програми пред воведувањето на европскиот кредит-трансфер систем и има остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на додипломските и постдипломските академски студии одделно Просечниот успех на додипломски студии изнесува: 9,2.	ДА
2	Има познавање на најмалку еден странски јазик 1. Странски јазик: англиски 2. Назив на документот: Aptis C1 3. Издавач на документот: British Council 4. Датум на издавање на документот: 29.9.2022 година	ДА

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. д-р Александар Чапароски, с.р.

Проф. д-р Оливер Станков, с.р.

Проф. д-р Елизабета Мирчевска Жоговска, с.р.

Д-р Жанита Јовановска Спасова

БИОГРАФСКИ ПОДАТОЦИ И ОБРАЗОВАНИЕ

Кандидатката д-р Жанита Јовановска Спасова е родена на 10.5.1970 година во Скопје. Средно образование завршила во МУЦ „Д-р Панче Караџов“ во Скопје, со просечен успех 5,00. Со високо образование се стекнала на Медицинскиот факултет во Скопје, во 1995 година. Дипломирала на 6.6.1995 година, со просечен успех 9,26.

Кандидатката завршила специјализација по општа хирургија на 29.12.2003 година, во Скопје.

Кандидатката завршила супспецијализација по дигестивна хирургија на 17.6.2014 година, во Скопје.

Кандидатката ги положила испитите од втор циклус студии со просек 10,00.

Кандидатката е запишана на трет циклус (докторски студии, 6. семестар) – хирургија. Ги положила предвидените испити со просечен успех 10,00.

Кандидатката активно се служи со англискиот јазик.

Кандидатката е вработена во УКХБ „Св. Наум Охридски“ – Скопје.

Научноистражувачка дејност

Д-р Жанита Јовановска Спасова учествува како истражувач во научниот проект со наслов: „Компаративна, рандомизирана, вкрстена студија на биорасположливост на формулации на периндропил/амлодипин од 10 mg/ 10 mg по ендократна апликација кај здрави доброволци во присуство на храна“. Код на студијата: RMA-173-21.

ОБРАЗЕЦ 1
ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ – АСИСТЕНТ/АСИСТЕНТ
ИСТРАЖУВАЧ

Кандидат: **Жанита Јовановска Спасова**
Институција: **Медицински факултет, УКИМ – Скопје**
Научна област: **хирургија за факултети кои имаат студиски програми на интегрирани прв и втор циклус студии**

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
1	Има завршено додипломски и постдипломски студии по студиските програми пред воведувањето на европскиот кредит-трансфер систем и има остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на додипломските и постдипломските академски студии одделно Просечниот успех на додипломски студии изнесува: 9,26. Просечниот успех на постдипломски студии изнесува: 10,00. Просечниот успех на докторски студии изнесува: 10,00.	ДА
2	Има познавање на најмалку еден странски јазик 1. Странски јазик: англиски 2. Назив на документот: Уверение В2 3. Издавач на документот: Филолошки факултет „Блаже Конески“ – Скопје 4. Датум на издавање на документот: 7.10.2022 година	ДА

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. д-р Александар Чапароски, с.р.
Проф. д-р Оливер Станков, с.р.
Проф. д-р Елизабета Мирчевска Жоговска, с.р.

Д-р Валон Салиу

БИОГРАФСКИ ПОДАТОЦИ И ОБРАЗОВАНИЕ

Кандидатот д-р Валон Салиу е роден на 10.4.1985 во Скопје. Средно образование завршил во Скопје. Со високо образование се стекнал на Медицинскиот факултет во Скопје, во 2011 година. Дипломирал на 15.11.2011 година, со просечен успех 8,85.

Кандидатот завршил специјализација по абдоминална хирургија на 14.7.2020 година, во Скопје.

Кандидатот активно се служи со англискиот јазик.

Кандидатот е вработен во ЈЗУ Универзитетска клиника за хируршки болести „Св. Наум Охридски“ – Скопје.

Научноистражувачка дејност

Д-р Валон Салиу има објавено научни трудови од област на медицината – хирургијата:

1. Monomorphic Epiteliotropic Intestinal T-Lymphoma – Case Report Zlate Stojanoski^{1*}, Valon Saliu², Gordana Petrushevska³, Goran Spirov⁴, Aleksandra Karanfilaska², Martin Ivanovski¹, Oliver Karanfilski¹, Irena Papanovska-Stavridis¹ Maced J Med Sci. 2022 Jun 28; 10(C):191-195
2. Multiple Small Bowel Intussusceptions Detected by Diagnostic Laparoscopy in an Adult Patient with Previously Undiagnosed Coeliac Disease Valon Saliu¹, Cemal Ulusoy², Andrej Nikolovski¹ European Journal of Case Reports in Internal Medicine EFIM 2022

ОБРАЗЕЦ 1
ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ – АСИСТЕНТ/АСИСТЕНТ
ИСТРАЖУВАЧ

Кандидат: **Д-р. Валон Салиу.**

Институција: **Медицински факултет, УКИМ – Скопје**

Научна област: **хирургија за факултети кои имаат студиски програми на интегрирани прв и втор циклус студии**

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
1	Има завршено додипломски и постдипломски студии по студиските програми пред воведувањето на европскиот кредит-трансфер систем и има остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на додипломските и постдипломските академски студии одделно , Просечниот успех на додипломски студии изнесува: 8,85.	ДА
2	Има познавање на најмалку еден странски јазик 1. Странски јазик: англиски 2. Назив на документот: Уверение за познавање на англиски јазик Ц2 3. Издавач на документот: Филолошки факултет „Блаже Конески“, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје 4. Датум на издавање на документот: 18.10.2022 година	ДА

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. д-р Александар Чапароски, с.р.

Проф. д-р Оливер Станков, с.р.

Проф. д-р Елизабета Мирчевска Жоговска, с.р.

Д-р Весна Наунова

БИОГРАФСКИ ПОДАТОЦИ И ОБРАЗОВАНИЕ

Кандидатката д-р Весна Наунова е родена на 11.4.1981 во Скопје. Средно образование завршила во Скопје. Со високо образование се стекнала на Медицинскиот факултет во Скопје, во 2006 година. Дипломирала со просечен успех 8,97.

Кандидатката завршила специјализација по општа хирургија во 2014 година, во Скопје.

Кандидатката активно се служи со англискиот јазик.

Кандидатката е вработена на ЈЗУ Клиника за детска хирургија – Скопје.

Научноистражувачка дејност

Д-р Весна Наунова има објавено научни трудови од област на медицината – хирургијата:

1. **CONTINUOUS PERIPHERAL BLOCK AS A PAIN TREATMENT FOR REDRESSMENT AND PHYSICAL THERAPY IN A 7-YEAR-OLD CHILD**
Ljubica Mikjunovikj-Derebanova¹, Ljupco Donev¹, Lazar Todorovic², Vesna Cvetanovska-Naunov², Vasko Demjanski¹, Natalija Cokleska-Shuntov², Violeta Ognjanova¹
– A CASE REPORT, ПРИЛОЗИ. Одд. за мед. науки, XLIII 1, 2022
2. **Mortality from Gastrointestinal Congenital Anomalies at 264 Hospitals in 74 Low-, Middle- and High-Income Countries: A Multicentre, International, Prospective Cohort Study** Lancet 2021 Jul 24;398(10297):325-339. Aleksandra Gavrilovska-Brzanov, Laze Jovcheski, Marjan Kamilovski, Vesna Cvetanovska Naunova, Toni Risteski

ОБРАЗЕЦ 1

**ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ – АСИСТЕНТ/АСИСТЕНТ
ИСТРАЖУВАЧ**

Кандидат: **Весна Наунова**

Институција: **Медицински факултет, УКИМ – Скопје**

Научна област: **хирургија за факултети кои имаат студиски програми на
интегрирани прв и втор циклус студии**

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
1	Има завршено додипломски и постдипломски студии по студиските програми пред воведувањето на европскиот кредит-трансфер систем и има остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на додипломските и постдипломските академски студии одделно Просечниот успех на додипломски студии изнесува: 8,97.	ДА
2	Има познавање на најмалку еден странски јазик 1. Странски јазик: англиски 2. Назив на документот: IELTS C1 3. Издавач на документот: British Council 4. Датум на издавање на документот: 29.1.2019 година	ДА

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. д-р Александар Чапароски, с.р.

Проф. д-р Оливер Станков, с.р.

Проф. д-р Елизабета Мирчевска Жоговска, с.р.

Д-р Билјана Шапова

БИОГРАФСКИ ПОДАТОЦИ И ОБРАЗОВАНИЕ

Кандидатката д-р Билјана Шапова е родена на 6.3.1973, во Скопје. Средно образование завршила во гимназијата „Никола Карев“ во Скопје, Македонија. Со високо образование се стекнала на Медицинскиот факултет во Скопје, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, на 14.1.1998 година. Дипломирал на на 14.1.1998 година, со просечен успех 8,06.

Кандидатката завршила специјализација по општа хирургија во 2006 година, во Скопје, а супспецијализација по пластична и реконструктивна хирургија на 4.4.2018 во Скопје.

Кандидатката активно се служи со англискиот јазик.

Кандидатката е вработена во Универзитетска клиника за хируршки болести „Св. Наум Охридски“ – Скопје.

Научноистражувачка дејност

Учесник како истражувач во научни проект:

Серолошки скрининг за COVID-19 на здравствени работници од Република Северна Македонија (Depistage serologique de COVID 19 chez les travailleurs de la sante en Republique de Macedoine du Nord), спроведен во периодот од мај до август 2020 година.

ОБРАЗЕЦ 1
ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ – АСИСТЕНТ

Кандидат: **Билјана Петар Шапова**

Институција: **Медицински факултет, УКИМ – Скопје**

Научна област: **хирургија за факултети кои имаат студиски програми на интегрирани прв и втор циклус студии**

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
1	Има завршено додипломски и постдипломски студии по студиските програми пред воведувањето на европскиот кредит-трансфер систем и има остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на додипломските и постдипломските академски студии одделно Просечниот успех на додипломски студии изнесува: 8,06.	Да
2	Има познавање на најмалку еден странски јазик 1. Странски јазик: англиски 2. Назив на документот: Уверение Б2 3. Издавач на документот: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Филолошки факултет „Блаже Конески“ – Скопје 4. Датум на издавање на документот 30.9.2022 година	Да

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. д-р Александар Чапароски, с.р.

Проф. д-р Оливер Станков, с.р.

Проф. д-р Елизабета Мирчевска Жоговска, с.р.

Д-р Наташа Толеска Димитровска

Биографски податоци и образование

Кандидатката д-р Наташа Толеска Димитровска е родена на 25.6.1981 година во Кичево. Средно образование завршила во ОСУ „Мирко Милески“ – Кичево. Со високо образование се стекнала на Медицинскиот факултет во Скопје, во 1999 година. Дипломирала на 2.12.2005 година, со просечен успех 8,59.

Кандидатката завршила специјализација по градна хирургија во јули 2014 година, во Скопје.

Кандидатката активно се служи со англискиот, германскиот и италијанскиот јазик.

Кандидатката е вработена во ЈЗУ УК за торакална и васкуларна хирургија.

Научноистражувачка дејност

Д-р Наташа Толеска Димитровска има објавено научни трудови од областа на медицината – хирургијата:

1. Hexachromatic Bio-inspired Camera for Image Guided Cancer Surgery

Missael Garcia, Steven Blair, Tyler Davis, Christian Konopka, Kevin Kauffman, Borislav Kondov, Sinisa Stojanovski, Magdalena Bogdanovska Todorovska, Natasha Toleska Dimitrovska, Nedxhati Jakupi, Daniela Miladinova, Gordana Petrushevska, Goran Kondov, Lawrence W. Dobrucki, Shuming Nie, Viktor Gruev (Science Translational Medicine, 2021)

2. Surgical Treatment of Pleural Empyema - Our Results

Kondov G, Spirovski Z, Kondova-Topuzovska I, Kokareva A, Colanceski R, Srceva M, Kondov B, Dzиковски I, Toleska-Dimitrovska N, Petrushevska-Marinkovic S.

Pril (Makedon Akad Nauk Umet Odd Med Nauki). 2017 Sep 1;38(2):99-105. doi: 10.1515/prilozi-2017-0027.

PMID: 28991771

3. Peck1 and Peck 2 block as basic anesthesiological technique for quadrantectomy and axillary lymphadenectomy in a patient with Breast cancer and Myasthenia Gravis

Dimitrovski A., Kuzmanovska B., Kartalov A., Toleska Dimitrovska N., Borislav K., Toleska M.

4. Presentation of the Molecular Subtypes of Breast cancer Detected by immunohistochemistry in surgically treated patients

Kondov B., Milenkovic Z., Kondov G., Petrushevska G., Basheska N., Bogdanovska-Todorovska M., Tolevska N., Ivkovski Lj.

5. Efficacy of intraperitoneal Bupivacaine on pain Relief after laparoscopic Cholecystectomy

Toleska M., Kartalov A., Kuzmanovska B., Panovski M., Shosholcheva M., Dimitrovski A., Cholanchevski R., Toleska N., Zdravkovska M.

Novel technique - mini port thoracoscopic approach and enhanced recovery after surgery for treatment of lung cancer

Wentao, N. Toleska Dimitrovska (WCLC, 2019)

7. Mini port video-assisted thoracic surgery technique – a new minimal invasive approach for treatment of lung cancer: case report
Wentao, N. Toleska Dimitrovska (WCLC, 2019)

8. Peripheral nerve blocks as main anesthesiology method in the surgical treatment of two extremities at the same time in politraumatized patient
Dimitrovski A., Toleska M., Toleska Dimitrovska N., Kuzmanovska B. (KoreAnesthesia2020)

Choice for anesthesia for happy mother and safety fetus for surgical treatment of diastal humerus fracture (KoreAnesthesia2020)

10. Safety of early discharge with chest tube after pulmonary segmentectomy
Wentao Li, Shoujun Hu, Feichao Bao, Xiao Chu, Natasha Toleska Dimitrovska (2020 Sep 1;58(3):613-618.doi: 10.1093/ejcts/ezaa097.

11. Learning curve for two-port video-assisted thoracoscopic surgery lung segmentectomy
Natasha Toleska Dimitrovska, Feichao Bao, Ping Yuan, Shoujun Hu, Xiao Chu, Wentao Li
Interact Cardiovasc Thorac Surg 2022 Feb 21;34(3):402-407. doi: 10.1093/icvts/ivab236

12. Postoperative Nausea and vomiting in opioid-free anesthesia versus opioid based anesthesia in laparoscopic cholecystectomy
Marija Toleska, Aleksandar Dimitrovski, Natasha Toleska Dimitrovska DOI:
[10.2478/prilozi-2022-0042](https://doi.org/10.2478/prilozi-2022-0042) December 2022

13. Is Multimodal Anesthesia Effecting Postoperative Nausea and Vomiting in Laparoscopic Cholecystectomy?
[Marija Toleska, Mirjana Shosholcheva, Aleksandar Dimitrovski, Andrijan Kartalov, Biljana Kuzmanovska , Natasha Toleska Dimitrovska](#)
Published Online: 13 Jul 2022
Volume & Issue: Volume 43 (2022) - Issue 2 (July 2022)
DOI: <https://doi.org/10.2478/prilozi-2022-0018>

Стручно-апликативна дејност и дејност од поширок интерес

Кандидатката д-р Наташа Толеска Димитровска учествува како истражувач на проектот:

1. Hexachromatic Bio-inspired Camera for Image Guided Cancer Surgery, 2018-2019 година.

2. Компарација на приказ на жлезда стражар кај пациенти со ран малигном на дојка, со радиоколоид, метиленско сино и индоцијанин зелено со користење на мултиспектрална камера 2023 год.

3. Компарација на интраоперативен приказ на тумор со примена на флуоресцентна боја индоцијанин зелена при малигноми на бел дроб, со користење на специјално дизајнирани камери кои детектираат скоро инфрацрвени сигнали со фреквенција 650 до 800 нм споредено со приказ со обична колор камера и корелација со патохистолошки наод 2023 год.

ОБРАЗЕЦ 1
ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ –
АСИСТЕНТ/АСИСТЕНТ ИСТРАЖУВАЧ

Кандидат: д-р Наташа Толеска Димитровска
Институција: **Медицински факултет, УКИМ – Скопје**
Научна област: **хирургија за факултети кои имаат студиски програми на интегрирани прв и втор циклус студии**

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
1	Има завршено додипломски и постдипломски студии по студиските програми пред воведувањето на европскиот кредит-трансфер систем и има остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на додипломските и постдипломските академски студии одделно Просечниот успех на додипломски студии изнесува: 8,59.	Да
2	Има познавање на најмалку еден странски јазик 1. Странски јазик: англиски 2. Назив на документот: ESOL International B2 3. Издавач на документот: British Council 4. Датум на издавање на документот: мај 2015 година	Да

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. д-р Александар Чапароски, с.р.
Проф. д-р Оливер Станков, с.р.
Проф. д-р Елизабета Мирчевска Жоговска, с.р.

Д-р Андријана Ѓорѓеска

БИОГРАФСКИ ПОДАТОЦИ И ОБРАЗОВАНИЕ

Кандидатката д-р Андријана Ѓорѓеска е родена на 17.11.1976 година во Тетово. Средно образование завршила во гимназија во Тетово. Со високо образование се стекнала на Медицинскиот факултет во Скопје, во 2000 година. Дипломирала на 27.10.2000 година, со просечен успех 8,93.

Кандидатката завршила специјализација по општа хирургија, во 2008 година, а супспецијализација по пластична и реконструктивна хирургија во 2016 година, во Скопје.

Кандидатката завршила втор циклус студии, го одбрала магистерскиот труд и се стекнала со звањето магистер по медицински науки.

Кандидатката активно се служи со англискиот јазик.

Кандидатката е вработена во ЈЗУ Клиника за пластична и реконструктивна хирургија – Скопје од 17.11.2002.

Научноистражувачка дејност

Д-р Андријана Ѓорѓеска има објавено научни трудови од областа на медицината – хирургијата:

1. Хируршки третман на Digitus Quintus Varus Bilateralis, Андријана Ѓорѓеска, Ѓорѓе Џокиќ, Томислав Јовановски, Маргарита Пенева, Христина Брешковска, Medicus 2022, Vol 27(1): 111-118
2. Reconstruction technique of skin defect after mid-facial skin carcinoma excision, Andrijana Gjorgjeska, Ermira Hamzai, Dzokic Gjorgje, Breskovska Hristina, VII Congress of dermatovenereologists of Macedonia with internacional participation, abstract book p.6

ОБРАЗЕЦ 1
ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ – АСИСТЕНТ/АСИСТЕНТ
ИСТРАЖУВАЧ

Кандидат: **Андријана Ѓорѓеска**

Институција: **Медицински факултет, УКИМ – Скопје**

Научна област: **хирургија**

**за факултети кои имаат студиски програми на интегрирани прв и втор
циклус студии**

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
1	Има завршено додипломски и постдипломски студии по студиските програми пред воведувањето на европскиот кредит-трансфер систем и има остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на додипломските и постдипломските академски студии одделно Просечниот успех на додипломски студии изнесува: 8,90.	да
2	Има познавање на најмалку еден странски јазик 1. Странски јазик: англиски 2. Назив на документот: Уверение Б2 3. Издавач на документот: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Филолошки факултет „Блаже Конески“ – Скопје 4. Датум на издавање на документот: 7.10.2022 година	да

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. д-р Александар Чапароски, с.р.

Проф. д-р Оливер Станков, с.р.

Проф. д-р Елизабета Мирчевска Жоговска, с.р.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Врз основа на целокупната доставена документација и личното познавање на кандидатите, Рецензентската комисија позитивно ја вреднува и ја оценува наставно-образовната, научноистражувачката и стручно-применувачката дејност на ас. д-р Илир Вела, ас. д-р Стојан Ѓошев, ас. д-р Билјана Шапова, ас. д-р Елизабета Обочки Луковска, ас. д-р Кемал Рушители, ас. д-р Наташа Толеска Димитровска, ас. д-р Жанита Јовановска Спасовска, ас. д-р Бисера Николовска, ас. д-р Весна Наунова, ас. д-р Андријана Ѓорѓеска и д-р Валон Салиу.

Врз основа на изнесените податоци за севкупната активност на кандидатите од последниот избор до денес, Комисијата заклучи дека сите кандидати поседуваат научни и стручни квалитети и според Законот за високото образование и Правилникот за критериумите и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања и демонстратори на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, ги исполнуваат сите услови да бидат избрани во звањето асистент по предметот Хирургија.

Според гореизнесеното, Комисијата има чест и задоволство да му предложи на Наставно-научниот совет на Медицинскиот факултет во Скопје, ас. д-р Илир Вела, ас. д-р Стојан Ѓошев, ас. д-р Билјана Шапова, ас. д-р Елизабета Обочки Луковска, ас. д-р Кемал Рушители, ас. д-р Наташа Толеска Димитровска, ас. д-р Жанита Јовановска Спасовска, ас. д-р Бисера Николовска, ас. д-р Весна Наунова и ас. д-р Андријана Ѓорѓеска да бидат избрани во звањето асистент по предметот Хирургија.

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. д-р Александар Чапароски, с.р.

Проф. д-р Оливер Станков, с.р.

Проф. д-р Елизабета Мирчевска Жоговска, с.р.

Прилог бр. 3

**РЕЦЕНЗИЈА
НА РАКОПИСОТ „ХРОНИЧНА ОПСТРУКТИВНА БЕЛОДРОБНА БОЛЕСТ“
ОД УРЕДНИКОТ АВТОР ПРОФ. Д-Р ЈОРДАН МИНОВ**

Врз основа на Одлуката на Наставно-научниот совет на XLV редовна седница, одржана на 27.12.2022, бр. 02-5990/22, за членови на Рецензентската комисија за рецензирање на ракописот за монографијата **Хронична опструктивна белодробна болест** од авторите: проф. д-р Јордан Минов (уредник и автор), проф. д-р Драган Мијаќоски, проф. д-р Сашо Столески, ас. д-р Анета Атанасовска и ас. д-р Драгана Бислимовска од Катедрата за медицина на трудот, проф. д-р Деска Димитријевска, н. сор. д-р Елена Јовановска Јанева, ас. д-р Марија Здравеска, ас. д-р Дејан Тодески, ас. д-р Александра Татабитовска, ас. д-р Ирфан Исмаили и ас. д-р Даниела Буклиоска Илиевска од Катедрата за интерна медицина и проф. д-р Катерина Ставриќ од Катедрата за семејна медицина, избрани се проф. д-р Јованка Караџинска Бислимовска и проф. д-р Томе Стефановски.

По добивањето на ракописот и неговото детално разгледување и анализа, до Наставно-научниот совет на Медицинскиот факултет во Скопје, рецензентите го поднесуваат следниов

ИЗВЕШТАЈ

I. ОПШТ ДЕЛ

Основни податоци за ракописот

Назив на ракописот:	Монографија: „Хронична опструктивна белодробна болест“
Назив на предметната програма:	/
Назив на студиската програма:	/
Фонд на часови и ЕКТС-кредити (доколку ракописот е наменет за повеќе предмети, да се наведат сите предмети):	/
Предметот _____ на _____ факултет е _____ (изборен/задолжителен) предмет со фонд на часови _____, број на ЕКТС-кредити _____ и се слуша во _____ семестар.	
Реден број на изданието:	прво издание
Општи податоци за ракописот:	Ракописот кој е предаден на рецензија содржи 255 страници (формат Б4), напишани на компјутер со фонт Ариел 12 со македонска поддршка. Текстот е поделен во 19 поглавја (вклучувајќи ја литературата и содржи 27 слики и 29 табели).

РЕЦЕНЗЕНТИ

**Проф. д-р Јованка Караџинска Бислимовска, с.р.
Проф. д-р Томе Стефановски, с.р.**

**II. ПОСЕБЕН ДЕЛ ОД РЕЦЕНЗЕНТОТ: ПРОФ. Д-Р
ЈОВАНКА КАРАЦИНСКА БИСЛИМОВСКА**

<p>Краток опис на содржината:</p>	<p>Монографијата Хронична опструктивна белодробна болест содржи 19 поглавја: „Дефиниција и историски аспекти на ХОББ“, „Епидемиологија и фактори на ризик на ХОББ“, „Патогенеза на ХОББ (Патогенетски механизми и Генотипови, ендотипови и фенотипови на ХОББ)“, „Патоанатомски, патохистолошки и патофизиолошки карактеристики на ХОББ“, „Клинички манифестации на ХОББ (Клинички манифестации на стабилна ХОББ, Клинички фенотипови на ХОББ, Клинички манифестации на егзацербациите, Клинички манифестации на коморбидитетите, Природен тек на болеста)“, „Дијагноза на ХОББ (Дијагноза на стабилна ХОББ, Дијагноза на егзацербациите, Дијагноза на коморбидитетите)“, „Коморбидитети на ХОББ-. (Кардиоваскуларни коморбидитети, Метаболни коморбидитети, Остеопороза, Анемија, Кахексија)“, „Третман на ХОББ (Третман на стабилна ХОББ, Фармаколошки третман на стабилна ХОББ, Лекови што се употребуваат во третманот на стабилната ХОББ, Техника на примена на инхалаторите, Избор на иницијален тераписки модалитет и терапија на одржување, Нефармаколошки третман на ХОББ, Мерки и активности насочени кон факторите што ја забрзуваат прогресијата на болеста, Пулмонална рехабилитација, Вакцинација, Инвазивни тераписки методи, Кислородна поддршка, Вентилаторна поддршка, Третман на егзацербациите на ХОББ, Третман на коморбидитетите, Третман на пациентите во терминална фаза на болеста)“, „Пулмонална рехабилитација кај ХОББ“, „Менаџмент на ХОББ во примарна здравствена заштита, „ХОББ и работоспособност“, „ХОББ и секојдневни активности (Исхрана кај пациентите со ХОБ, ХОББ и дневна физичка активност, ХОББ и управување со моторно возило, ХОББ и патување со автомобил, воз и авион, ХОББ и викенди, празници и годишни одмори, ХОББ и домашни обврски, ХОББ и ментално здравје)“, „Преклопување на астма и ХОББ“, „ХОББ и бронхиектазии“, „ХОББ и белодробен карцином“, „Професионална ХОББ“, „Хронични опструктивни заболувања на белите дробови во детската и адолесцентската возраст“, „Превенција на ХОББ“, на кои на крајот е приклучен и Прилог 1. Извештај од Научноистражувачкиот проект за ХОББ на Катедрата за медицина на трудот, Медицински факултет, УКИМ, главен истражувач: проф. д-р Јордан Минов.</p>
--	---

	<p>Секое од наведените поглавја на монографијата обработува одделен специфичен аспект од болеста, прикажувајќи ги актуелните познавања и ставови, како и личните експертски видувања на авторите за одделните аспекти на ХОББ.</p> <p>Монографијата „Хронична опструктивна белодробна болест“, напишана од наставници и асистенти од три катедри на Медицинскиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје (Катедра за медицина на трудот, Катедра за интерна медицина и Катедра за семејна медицина) е издадена со цел да придонесе во подобро клиничко препознавање и менаџирање на ХОББ во праксата, како и соодветно решавање на овој актуелен значаен јавноздравствен проблем во нашата средина.</p> <p>За полесно следење и разбирање на изнесената материја, по секое поглавје е наведена користена литература.</p>
<p>Оцена за усогласеноста со предметната програма:</p>	<p>/</p>
<p>Предлози за потребни корекции:</p>	<p>нема</p>
<p>Оцена на ракописот:</p>	<p>Монографијата „Хронична опструктивна белодробна болест“ е современо учебно помагало кое обработува едно интересно и актуелно прашање од пулмологијата кое долги години ја задржува важноста во клиничката и превентивната медицина. Тоа е резултат, од една страна, на растечкиот број заболени од ХОББ секаде во светот и кај нас, со сета сериозност на болеста и можните здравствени, социјални и економски последици, а, од друга страна, на растечкиот тренд на неповолни еколошки феномени што потекнуваат од животната и работната средина, а вклучуваат различни еколошки фактори, какви што се климатските промени, аерозагадувањето и аерополутантите од работното место, кои придонесуваат за развој на болеста. Значењето на темата е поддржано со најнови епидемиолошки показатели за ХОББ (инциденца, преваленца, Disability-adjusted life years (DALYs) и др.) на Светската здравствена организација, како и со податоци од бројни научни студии за ХОББ, спроведени во светот и кај нас, кои укажуваат на сериозноста на овој јавноздравствен проблем.</p> <p>Материјата во монографијата е презентирана преку современ академски модел, со добро конципирана содржина, јасно формулирани ставови и прецизни дефиниции на клучните елементи на ХОББ. И покрај</p>

	<p>учеството на повеќе автори, уредникот постигнал унифициран пристап во излагањето на научната материја, поддржан од медицина базирана на докази и бројни релевантни референтни извори на податоци и, најважно, со клиничка пракса како резултат на сопственото искуство од долгогодишна работа во оваа област.</p> <p>Монографијата, пред сè, е наменета за студентите на додипломските и постдипломските студии по медицина кои имаат интерес да го продлабочат своето знаење во областа на пулмологијата и да бидат мотивирани секогаш во својата медицинска пракса да научат нешто повеќе и нешто ново. Но, исто така, таа ќе биде од корист за оние професионалци-пулмолози кои ја владеат материјата, а ќе сакаат да го проверат тоа што го знаат и истовремено да го ажурираат своето знаење со најновите информации за одредени аспекти на ХОББ, како и за докторите специјалисти и специјализанти од различни гранки на медицината (интерна медицина, медицина на трудот, семејна медицина и др.) кои во секојдневната пракса се среќаваат со пациенти со ХОББ и имаат потреба од дополнителни сознанија за ова прашање со можноста за имплементација во пракса, во интерес и бенефит на своите пациенти.</p>
<p>Категоризација:</p>	<p>монографија</p>
<p>Заклучок со предлог за оправданоста за објавување:</p>	<p>Ракописот предаден на рецензија содржи 255 страници (формат Б4), напишани на компјутер, со фонтоот Ариел 12. Текстот е поделен во 19 поглавја (вклучувајќи ја литературата по секое поглавје) и содржи 27 слики и 29 табели.</p> <p>Ракописот е напишан во академски стил, концизно и јасно, со разбирлив медицински речник, со што во целост ги задоволува стандардите за една монографија.</p>

Врз основа на изнесеното, чест ми е и задоволство овој ракопис да го поддржам и да го предложам да се отпечати како монографија, примарно наменет за студентите на додипломските и постдипломските студии на Медицинскиот факултет.

Во Скопје, 25.1.2023 година

РЕЦЕНЗЕНТ

Проф. д-р Јованка Караџинска Бислимовска, с.р.

II. ПОСЕБЕН ДЕЛ ОД РЕЦЕНЗЕНТОТ: ПРОФ. Д-Р ТОМЕ СТЕФАНОВСКИ

<p>Краток опис на содржината:</p>	<p>Монографијата Хронична опструктивна белодробна болест содржи 19 поглавја: „Дефиниција и историски аспекти на ХОББ“, „Епидемиологија и фактори на ризик на ХОББ“, „Патогенеза на ХОББ“, „Патоанатомски, патохистолошки и патофизиолошки карактеристики на ХОББ“, „Клинички манифестации на ХОББ“, „Дијагноза на ХОББ“, „Коморбидитети на ХОББ“, „Третман на ХОББ“, „Пулмонална рехабилитација кај ХОББ“, „ Менаџмент на ХОББ во примарна здравствена заштита, „ХОББ и работоспособност“, „ХОББ и секојдневни активности“, „Преклопување на астма и ХОББ“, „ХОББ и бронхиектазии“, „ХОББ и белодробен карцином“, „Професионална ХОББ“, „Хронични опструктивни заболувања на белите дробови во детската и адолесцентската возраст“, „Превенција на ХОББ“ и Прилог 1. Извештај од Научноистражувачкиот проект за ХОББ на Катедрата за медицина на трудот, Медицински факултет, УКИМ, Скопје, при што по секое поглавје е наведена користената литература.</p> <p>Монографијата е напишана од наставници и асистенти од три катедри (Катедра за медицина на трудот, Катедра за интерна медицина и Катедра за семејна медицина) на Медицинскиот факултет при УКИМ, Скопје, односно авторите се од катедрите во чија теоретска и практична настава значаен дел има изучувањето на хроничната опструктивна белодробна болест (ХОББ).</p>
<p>Оцена за усогласеноста со предметната програма:</p>	<p>/</p>
<p>Предлози за потребни корекции:</p>	<p>нема</p>
<p>Оцена на ракописот:</p>	<p>Според морбидитетот и морталитетот, како и според огромните трошоци на националните здравствени системи, ХОББ е еден од најважните актуелни глобални јавноздравствени проблеми. Познавањата за етиопатогенезата, клиничките манифестации, поврзаноста со други хронични болести на белите дробови, како и за третманот на болеста и нејзината превенција во последниве децении се значајно зголемени, но за повеќе нејзини аспекти сè уште има контроверзи кои се предмет на интензивно проучување.</p>

	<p>Во монографијата „Хронична опструктивна белодробна болест“ обработени се најважните аспекти на болеста и презентирани се актуелните познавања и непознаници, како и личните ставови на авторите кои подолго време се занимаваат со оваа болест во својата секојдневна работа. Монографијата, напишана од десетина автори со униформен пристап во презентирањето на одделните аспекти на ХОББ, ќе претставува корисно учебно помагало за студентите на Медицинскиот факултет во совладувањето на делови од материјалот на неколку предмети (Интерна медицина, Медицина на трудот, Семејна медицина, Педијатрија и др.). Во исто време, монографијата ќе биде и корисно учебно помагало за студентите на магистерските и докторските студии на Медицинскиот факултет, како и на специјализантите од неколку медицински гранки (интерна медицина и пулмологија, медицина на трудот, семејна медицина, физијатрија, спортска медицина и др.). Од друга страна, монографијата може многу да им помогне во секојдневната работа на специјалистите од наведените медицински гранки во нивната секојдневна работа.</p>
Категоризација:	монографија
Заклучок со предлог за оправданоста за објавување:	<p>Ракописот предаден на рецензија има 255 страници (формат Б4), напишани на компјутер со фонтоот Ариел 12. Текстот е поделен во 19 поглавја со литература по секое поглавје и содржи 27 слики и 29 табели. Ракописот во целост ги задоволува стандардите и критериумите за една монографија наменета како учебно помагало за студентите на сите три циклуси студии на Медицинскиот факултет при УКИМ, Скопје.</p>

Врз основа на изнесеното, чест ми е и задоволство овој ракопис да го поддржам и да го предложам да се отпечати како монографија, примарно наменет за студентите на додипломските и постдипломските студии на Медицинскиот факултет.

Во Скопје, 27.1.2023 година

РЕЦЕНЗЕНТ

Проф. д-р Томе Стефановски, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА

ЗА ОЦЕНА НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА „ТЕКОВНА СОСТОЈБА ВО ОДНОС НА ЗНАЕЊЕТО, СТАВОТ И ПРАКТИКАТА ЗА ЧОВЕЧКИОТ ПАПИЛОМЕН ВИРУС И ПРИДРУЖНИТЕ ФАКТОРИ КАЈ НАСЕЛЕНИЕТО ВО РЕПУБЛИКА КОСОВО“ ОД М-Р ЕРНАД КОСУМИ, ПРИЈАВЕНА НА МЕДИЦИНСКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

Наставно-научниот совет на Медицинскиот факултет во Скопје, на својата XLV редовна седница одржана на 27.12.2022 година, формираше Комисија за оцена на докторската дисертација со наслов „Тековна состојба во однос на знаењето, ставот и практиката за човечкиот папиломен вирус и придружните фактори кај населението во Република Косово“ од кандидатот докторанд м-р Ернад Косуми, во состав: проф. д-р Јордан Минов (претседател), проф. д-р Моме Спасовски (ментор), проф. д-р Розалинда Исјановска (член), проф. д-р Гордана Ристовска (член) и проф. д-р Весна Велиќ Стефановска (член).

Комисијата во наведениот состав, со внимание ја прегледа и ја оценува докторската дисертација и на Наставно-научниот совет на Медицинскиот факултет му го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

АНАЛИЗА НА ТРУДОТ

Докторската дисертација на кандидатот д-р Ернад Косуми се фокусира на знаењето, ставот и практиката во врска со човечкиот папиломен вирус (ХПВ) и неговите поврзани фактори меѓу населението во Република Косово. Дисертацијата содржи 118 страници и компјутерски обработен текст во фонт Arial со проред 2.0 и големина на букви 12.

Авторот има употребено разни извори во истражувањето, вклучувајќи 105 библиографски единици, како што се научни трудови, статии, книги, национални прописи, меѓународни акти и интернет-ресурси. Ова покажува сеопфатен и добро заокружен пристап кон темата на истражување и му дава на читателот широк спектар на перспективи за ова прашање.

Во однос на форматот, употребата на компјутерски обработен текст со фонт Arial, проред 2.0 и големина на букви 12 е вообичаена во академското пишување и ги прави презентираниите информации лесно читливи. Генерално, докторската дисертација обезбедува темелно испитување на темата и е вреден придонес во областа на истражување.

Во однос на структурата, трудот е добро организиран, со 8 поглавја, со јасни наслови и поднаслови, што им олеснува на читателите да го следат текот на презентираниите информации. Во воведот се споменува и теоретската рамка и методите на истражување, што укажува на пристапот на авторот кон студијата.

Во воведот на трудот се претставени предметот и целите на истражувањето, хипотезите, истражувачките прашања, теоретската рамка и методите на истражување. Кандидатот го споменува значењето на проблемот и препораката од СЗО за спроведување на вакцинацијата против на ХПВ во националните програми за имунизација. Тие, исто така, забележуваат дека малата покриеност со вакцината може да се должи на недостаток на знаење и свест и ја нагласуваат важноста од спроведување на национално истражување за решавање на ова прашање. Воведот го поставува контекстот за истражувањето и дава јасна насока за остатокот од трудот.

Генерално, воведот обезбедува добра основа за истражувањето и јасно ги наведува намената, целите и насоката на студијата. Исто така, го истакнува значењето на проблемот и пристапот што авторот го преземал да го адресира проблемот.

Истражувањето е од клучно значење за разбирање на моменталната ситуација и за идентификување на областите каде што треба да се вложат напори за подобрување на прифаќањето и опфатот на вакцинацијата. Со справување со незнаењето и коригирање на

негативните ставови и практики, имплементацијата на стратегиите може да доведе до повисоки нивоа на прифаќање и подобрена покриеност со вакцинацијата против ХПВ. Ова, пак, може да има значително влијание врз јавното здравје и да помогне во спречување на рак на грлото на матката и други болести поврзани со ХПВ.

Воведот е составен од шест потпоглавја, од кои секое се однесува на различни аспекти на темата на истражувањето. Првите четири потпоглавја даваат сеопфатен преглед на епидемиологијата на инфекцијата со ХПВ и придружните болести, вакцината против ХПВ, програмите за имунизација и стратегиите за вакцинација, како и дијагностицирањето и третманот на болестите поврзани со ХПВ.

Вклучувањето на идната перспектива во потпоглавје 1.5 ја покажува свесноста на авторот за моменталната состојба на теренот и помага да се контекстуализира истражувањето. Анализата на ситуацијата во Република Косово во потпоглавје 1.6 дава вредни сознанија за моменталната ситуација и ја истакнува важноста на истражувањето.

Ова истражување има јасен и добро образложен **мотив**. Недостигот на студии поврзани со ХПВ и вакцината против ХПВ во Република Косово и потребата од информации за поддршка на интервенциите во јавното здравство кои ќе го зголемат знаењето и разбирањето за ХПВ и вакцината против ХПВ се убедливи причини за спроведување на ова истражување.

Целта на истражувањето е да се соберат локално добиени податоци за да помогнат во развојот на политики за воведување и промовирање на вакцината против ХПВ во Република Косово. Ова е клучно за намалување на стапката на рак на грлото на матката со зголемување на администрацијата на вакцината против ХПВ и ПАП-тестот.

Генерално, истражувањето има релевантна и важна цел, а мотивацијата на авторот е за пофалба. Фокусот на добивање локално добиени податоци ја нагласува потребата за локализирано истражување кое е специфично за контекстот, што може да има значително влијание врз јавното здравје.

Во **второто поглавје**, целите на оваа студија се јасно наведени и концизни. Целта е да се истражи нивото на свесност, знаењето, ставовите и практиките во врска со инфекциите со ХПВ и вакцината против ХПВ кај младата популација во Република Косово. Оваа цел е добро дефинирана и лесно разбирлива.

Специфичните цели се, исто така, добро дефинирани и конзистентни со целта на студијата. Целта 1 се фокусира на проценување на нивото на инфекција со ХПВ и свесноста за вакцините против ХПВ кај населението, додека целта 2 се фокусира на проценка на нивото на знаењето, ставовите и практиките во врска со ХПВ и болестите поврзани со ХПВ. Целта 3 има за цел да ја процени врска помеѓу демографските карактеристики (на пр., пол, возраст, образование, место на живеење, брачен статус и сексуално однесување) и нивото на свесност, знаење, ставови и практики во врска со ХПВ и болестите поврзани со ХПВ. Вклучувањето на демографските карактеристики во анализата додава дополнителна длабочина на студијата и ќе помогне да се утврдат можните врски помеѓу овие фактори и знаењето, ставовите и практиките за ХПВ и вакцината против ХПВ.

Хипотезата е добро структурирана и се заснова на специфичните цели на студијата. Хипотезата ја тестира разликата во нивото на знаење, свесност и ставови кон инфекциите со ХПВ, вакцината против ХПВ и болестите поврзани со ХПВ во однос на различните демографски карактеристики и сексуалното однесување.

Генерално, поглавјето „Цели“ е добро составено и дава јасен и концизен преглед на намената и целите на студијата.

Во **третото поглавје** беше спроведена студија на пресек за да се оцени знаењето и свесноста за инфекцијата со човечкиот папиломен вирус (ХПВ) кај поединци на возраст од 18 до 34+ години, во одредена временска рамка од јуни 2021 до август 2021 година.

Големината на примерокот е 500 учесници, кои беа избрани со пригоден примерок на подобни кандидати. Податоците беа собрани со помош на онлајн прашалник, адаптиран од студијата на Знаење, став и пракса (ЗСП) во слична социокултурна средина на Република Косово.

Прашалникот беше организиран во 4 дела, вклучувајќи демографски информации, знаење, став и пракса за ХПВ и вакцината против ХПВ. Прашалникот беше пилотиран на 50 учесници и беше модифициран врз основа на повратните информации. Податоците беа зачувани на компјутер заштитен со лозинка.

Студијата го мери знаењето прашувајќи за целната група за ХПВ, начинот на пренесување и како учесниците дознале за ХПВ.

Ставот беше измерен со прашување за верувањата во безбедноста и ефикасноста на вакцината против ХПВ и желбата за примање на вакцината.

Практиката се мери со прашањето дали учесниците ја примиле вакцината против ХПВ и причините поради кои не ја примиле.

Поглавјето 4 се состои од четири подпоглавја кои ги содржат наодите од истражувањето. Првото потпоглавје ги испитува социодемографските карактеристики, второто потпоглавје ги разгледува сексуалните активности, третото потпоглавје го испитува знаењето и свесноста за ХПВ и болестите поврзани со ХПВ и четвртото потпоглавје ги анализира ставовите и мислењата за вакцината против ХПВ.

Студијата опфати 500 возрасни лица со опсег на возраст од 18 до 34+ години. Мнозинството од испитаниците се жени (60 %) и со средно образование (60,2 %). Поголем процент од испитаниците живееле во урбани средини (64,8 %). Испитаниците биле главно слободни (40,4 %) или во врска (31,4 %), а околу половина биле вработени (44,8 %).

Дополнително, 26 % од испитаниците биле во брак, додека 1,8 % биле разведени. 33,4 % од испитаниците се студенти, 14,6 % се невработени, 3 % се уште на училиште, а 4,2 % имале друг професионален статус.

Треба да се забележи дека процентуалната разлика во возрасните групи беше статистички незначителна со р-вредност помала од 0,05. Податоците претставуваат слика од социодемографските карактеристики на учесниците во студијата и можат да обезбедат вреден увид во популацијата што се проучува.

Во однос на сексуалните навики од резултатите од истражувањето за сексуална активност меѓу 500 учесници, првото прашање ги прашува испитаниците дали се сексуално активни или не, при што 69,4 % изјавиле дека се сексуално активни, а 28,8 % дека се сексуално неактивни. 9 учесници не одговориле на прашањето (1,8 %).

Второто прашање го покажува бројот на испитаници во секоја категорија, при што 255 учесници (51,0 %) изјавиле дека имале само еден сексуален партнер во изминатите 12 месеци и 59 учесници (11,8 %) изјавиле дека имале 2-3 сексуални партнери. 14 учесници (2,8 %) изјавиле дека имале 4-5 сексуални партнери и 13 учесници (2,6 %) изјавиле дека имале 5 или повеќе партнери. 9 учесници не одговориле на ова прашање (1,8 %).

Третото прашање ги прикажува резултатите како проценти. Податоците покажуваат дека 75,4 % од учесниците не користеле кондом при последната сексуална средба, додека 22,8 % изјавиле дека користеле кондом. 9 учесници не одговориле на ова прашање (1,8 %).

Податоците даваат вредни информации за сексуалното однесување и практики на учесниците во студијата.

Во однос на знаењето за ХПВ, оваа студија наведува дека 70 % од испитаниците знаеле за ХПВ, а 29,6 % не. Постои значајна поврзаност помеѓу социо-демографските карактеристики (место на живеење, образование, работен статус, употреба на кондоми) и знаењето за ХПВ, но не и со демографските карактеристики (возраст, пол, брачен статус, сексуална активност, број на партнери). Испитаниците од урбаните средини, со средно или високо образование, вработени и кои користеле кондоми покажале повеќе познавање за ХПВ во споредба со оние од руралните средини, со основно образование, невработени и кои не користеле кондоми.

Во однос на начинот на пренесување на ХПВ, 54,2 % од испитаниците знаеле како се пренесува, но немало корелација со социо-демографските карактеристики. Мнозинството од испитаниците (60,8 %) не знаеле дали ХПВ може да помине сам по себе, а мнозинството (59,8 %) не знаеле дали ХПВ може да се излечи со антибиотици. Мнозинството (58,4 %) не знаеле дали ХПВ може да предизвика рак на грлото на матката или на устата. Разликата помеѓу одговорите „не знам“ и другите одговори беше статистички значајна за сите три прашања.

Резултатите од истражувањето за ставовите кон вакцината против ХПВ се сумирани на следниов начин:

- 58,6 % од испитаниците не знаеле дали вакцината против ХПВ е безбедна, 33,4 % се согласуваат дека е безбедна, 6,0 % не се согласуваат и 2,0 % не дале одговор. Разликата меѓу оние кои не знаеле за безбедноста и оние кои дале точен одговор беше значајна ($p < 0,05$).
- 46,6 % од испитаниците изјавиле дека не знаат дали можеби ќе се заразат со ХПВ во иднина, 41,2 % се согласиле дека можеби ќе се заразат, 9,2 % не се согласуваат и 3,0 % не дале одговор. Разликата помеѓу одговорите кои се искажале позитивно и оние што не знаеле дали ќе се заразат не беше значајна ($p > 0,05$).
- 71,3 % од испитаниците изјавиле дека не знаат дали можеби ќе имаат рак на грлото на матката во иднина, 7,3 % се согласиле дека можеби ќе имаат, 19,0 % не се согласуваат, а 2,4 % не одговориле. Разликата помеѓу одговорите кои се согласуваат и оние што не знаеле дали би имале рак на грлото на матката беше значајна ($p < 0,05$).
- Не беше забележана корелација помеѓу социо-демографските карактеристики и ставовите за потенцијален развој на рак на грлото на матката во иднина ($p > 0,05$).
- 8,8 % од испитаниците посочиле дека би ја дале вакцината против ХПВ на нивната ќерка, 28,0 % се изјасниле дека не би го сториле тоа, 62,0 % одговориле со „не знам“, а 1,2 % не дале одговор. Јазот помеѓу одговорите „не знам“ и останатите одговори беше значаен ($p < 0,05$).
- 97 % од испитаниците изјавиле дека не ја примиле вакцината против ХПВ, 2,2 % не одговориле, а 0,8 % ја примиле вакцината; разликата беше значајна ($p < 0,05$).

Како заклучок, резултатите од истражувањето покажуваат дека значителен дел од испитаниците имаат ограничено разбирање за вакцината против ХПВ и нејзините потенцијални здравствени придобивки. Постои значителен јаз меѓу оние што не се сигурни за безбедноста на вакцината и оние што се свесни за нејзината безбедност. Резултатите, исто така, сугерираат дека е потребна поголема едукација за да се зголеми свесноста и разбирањето за вакцината против ХПВ и нејзиното влијание врз спречувањето на ракот на грлото на матката. Резултатите од истражувањето ја нагласуваат потребата од подобро здравствено образование и комуникација за да се осигура дека поединците донесуваат информирани одлуки за нивното здравје и благосостојба.

Покрај тоа, нискиот процент на испитаници кои посочиле дека ќе ја дадат вакцината против ХПВ на нивната ќерка укажува на потреба од зголемена промоција на придобивките и безбедноста на вакцината за родителите и старателите. Високиот процент на испитаници кои се изјасниле дека не ја примиле вакцината против ХПВ, исто така, укажува дека може да има

бариири за пристап и користење на вакцината, што би можело да се решат преку подобрена испорака на вакцини и напори за информирање. Свкупно, резултатите од истражувањето ја истакнуваат важноста од континуираните напори за едукација на поединците и зголемување на пристапот до вакцината против ХПВ за да се спречи ширењето на ХПВ и да се намали ризикот од рак на грлото на матката.

Во **Поглавје 5 (Дискусија)** се коментираат добиените резултати и се споредуваат со резултатите од други истражувања спроведени со иста или слична целна група.

Забележително е тековното истражување што се спроведува за знаењето за инфекциите со човечкиот папиломен вирус (ХПВ) во Република Косово бидејќи се опишува како најсеопфатно и најобемно истражување спроведено на оваа тема.

Резултатите од истражувањето покажуваат дека нивото на знаење за ХПВ е под влијание на социо-демографски фактори, како што се местото на живеење, степенот на образование, работниот статус и употребата на кондоми, наместо демографските карактеристики како што се возраста, полот, брачниот статус, сексуалната активност и бројот на партнери. Резултатите покажуваат дека постои значајна разлика во знаењето за ХПВ помеѓу испитаниците кои знаат и не знаат за тоа, при што 70 % од испитаниците имаат одредено познавање за ХПВ, а 29,6 % немаат никакво знаење. Наодите ја отфрлаат првичната хипотеза дека нема разлика во нивото на знаење и свесност за ХПВ врз основа на демографските карактеристики.

Според податоците наведени во тезата, се заклучува дека резултатите од тековната студија се споредливи со претходните студии кои го истражувале знаењето за ХПВ. Ова е очигледно од сличностите во резултатите, како што се:

- Поголемиот дел од учесниците имаа ниско или умерено знаење за ХПВ, што е во согласност со другите студии.
- Високото ниво на образование е значајно за подобро знаење за ХПВ, што е поддржано од неколку студии.
- Една шведска студија откри корелација помеѓу приходот и знаењето за ХПВ, што би можело да биде интересно да се истражува понатаму.
- Мал број учесници во оваа студија знаеле дека ХПВ може да помине сам по себе, што е слично на резултатите од другите истражувања.
- Над половина од учесниците во оваа студија знаеле дека ХПВ е сексуално пренослива инфекција, што е во согласност со резултатите од другите студии.
- 37,2 % од учесниците во оваа студија знаеле дека ХПВ може да предизвика рак на грлото на матката, но 58,4 % не го знаеле тоа, што е исто така во согласност со другите студии.

Резултатите од студијата укажуваат на значајна разлика во знаењето и ставовите кон вакцината против ХПВ врз основа на различни социо-демографски карактеристики. Резултатите ја оспоруваат хипотезата дека нема разлика во знаењето и ставовите кон вакцината против ХПВ врз основа на демографските карактеристики. Понатаму, студијата ја истакнува потребата од дополнително образование и споделување информации за вакцината против ХПВ, бидејќи мнозинството од испитаниците не знаеле дали ќе ја дадат вакцината на своите ќерки, а голем процент и самите не ја примиле вакцината.

Резултатите од оваа студија се во согласност со наодите на Garbutt et al. (2021), кој заклучил дека постои недостиг на знаење и свесност за вакцината против ХПВ кај општата популација и важноста од обезбедување едукација и информации за вакцината за зголемување на знаењето и разбирањето.

Генерално, резултатите од тековната студија се усогласуваат со наодите од претходните истражувања за знаењето за ХПВ.

Обезбедените резултати го поддржуваат отфрлањето на третата хипотеза. Податоците укажуваат на статистички значајна разлика во знаењето, свесноста и односот кон болестите поврзани со ХПВ и нивната дијагноза и превенција меѓу различни демографски групи. Наодите ја нагласуваат важноста на насочените стратегии за образование и комуникација, особено за демографските групи со помалку знаење и свесност за ХПВ и неговите последици.

Резултатите од студијата презентирани во оваа теза се усогласуваат со наодите од претходните студии кои го истражувале знаењето, ставовите и верувањата на родителите за вакцинацијата против ХПВ. Резултатите покажуваат дека само 8,8 % од испитаниците би дале вакцина против ХПВ на својата ќерка, со висок процент (62 %) од испитаниците кои не знаат дали би го сториле тоа. Ова е во согласност со претходните студии кои открија дека многу родители веруваат дека нивното дете е премладо за вакцината и не гледаат потреба од тоа, како и загриженоста за испраќање порака дека сексуалната активност е прифатлива. Овие наоди ја нагласуваат потребата за подобро образование и информации за родителите за придобивките и важноста на вакцината против ХПВ, особено во заштитата од ракот поврзан со ХПВ. Резултатите, исто така, ги поддржуваат наодите од претходните студии кои ја идентификуваа потребата за поефективни стратегии за комуникација и едукација за да се зголеми знаењето и разбирањето за вакцината против ХПВ.

Анализата го поддржува отфрлањето на четвртата хипотеза. Резултатите покажуваат дека интернетот е почесто користен извор на информации за ХПВ во споредба со други извори како што се образованието, давателите на здравствени услуги и печатените медиуми. Ова ја нагласува важноста од користење на онлајн платформи за едукација на јавноста за ХПВ и болести поврзани со ХПВ, како и важноста за обезбедување точни и веродостојни информации на интернет за да се спротивстави на сите дезинформации што може да кружат.

Резултатите предлагаат дека матичните лекари имаат клучна улога во ширењето информации за вакцинацијата против ХПВ. Наодите од анкетите во Италија и Аргентина покажуваат дека луѓето кои добивале информации од медицински професионалци имаат подобро знаење и поголем интерес да дознаат повеќе за вакцината против ХПВ. Рамката ЗСП ја нагласува значајноста на знаењето во обликувањето на ставовите и прифаќањето на вакцината. Студијата покажа дека по едукативна интервенција, 20 % од испитаниците кои првично не сакале да вакцинираат го промениле својот став. Резултатите ја нагласуваат важноста од едукација на заедницата и подготовка на пациентите за вакцинација против ХПВ.

Врз основа на резултатите, се укажува на тоа дека постојат разлики во процентот на примање на вакцините против ХПВ, кои се под влијание на фактори како што се: пол, раса, етничка припадност и социо-економски статус. Ова се усогласува со други студии кои покажаа слични резултати. Понатаму, се наведува дека зголемувањето на опфатот со вакцината против ХПВ има потенцијал да ја намали појавата на ХПВ и поврзаната смртност од рак, како и да создаде колективен имунитет. Ова е поткрепено со истражување кое ги покажува придобивките од поголема покриеност со вакцинација против ХПВ. Дополнително, акцентот на вакцинирањето на момчињата е нагласен како начин да се заштитат повеќе поединци од болести поврзани со ХПВ по споредлива цена, што е во согласност со другите студии кои ја дискутираа важноста од зголемување на примањето на ХПВ вакцините кај мажите.

Сепак, и покрај потврдената безбедност и ефикасност, стапките на примање на ХПВ вакцините остануваат далеку пониски од целта поставена од „Здрави луѓе“ и пониски од другите вакцини препорачани за младите. Неколку истражувања покажаа дека факторите како што се полот, расата, етничката припадност и социоекономскиот статус можат да влијаат на стапките на вакцинирање.

Шестото поглавје дава заклучоци за интервенција на јавното здравство насочена кон подобрување на знаењето за ХПВ и болестите поврзани со ХПВ и зголемување на прифаќањето на вакцината против ХПВ.

Студијата заклучи дека знаењето за ХПВ кај луѓето во Република Косово е слабо и треба да се подобри за да се промени односот кон примањето вакцина против ХПВ.

1. Знаењето за ХПВ кај луѓето во Република Косово е слабо и треба да се подобри преку програми за здравствена едукација и подигање на свеста.
2. Ставот кон вакцината за ХПВ е низок до умерен, а стапката на вакцинација е само 0,8 %.
3. Ставот кон ХПВ, вакцината и другите фактори се значително поврзани со примањето на вакцината.
4. Вакцините против ХПВ треба да бидат вклучени во националната програма за имунизација бидејќи сè уште нема воспоставена програма.
5. Здравствените работници играат клучна улога во промовирањето на вакцината против ХПВ и зголемувањето на нејзиното примање.
6. Тековната пандемија на COVID-19 претставува можност за промовирање на вакцината против ХПВ бидејќи луѓето се посвесни за важноста на вакцините и инфраструктурата за вакцини е зајакната.
7. Важно е да се едуцираат луѓето за ризиците поврзани со ХПВ и придобивките од вакцинацијата за да се разликува од вакцината против COVID-19.

Седмото поглавје содржи сеопфатен преглед на литературата која беше користена за целите на оваа докторска дисертација. Овој дел вклучува вкупно 105 релевантни извори од релевантните области.

ОЦЕНА НА ТРУДОТ

Докторската дисертација на д-р Ернад Косуми е добро структурирано научно истражување во областа на јавното здравство, кое има за цел да ги процени моменталните знаења, ставови и практики во врска со ХПВ и вакцината против ХПВ кај населението во Република Косово. Употребата на пристапот од аспектот на јавното здравје за проучување на темата е за пофалба, бидејќи овозможува сеопфатна анализа на моменталната ситуација и идентификација на факторите кои влијаат на прифаќањето на вакцината против ХПВ. Истражувањето е насочено и кон предлагање на јавноздравствени интервенции за вклучување на вакцината во националната програма за имунизација и со тоа да се зголеми опфатот со вакцината против ХПВ, која е клучна мерка за превенција од рак на грлото на матката. Генерално, описот на дисертацијата го истакнува неговото потенцијално значење во придонесот за подобрување на јавното здравје во Република Косово.

Докторската дисертација на кандидатот д-р Ернад Косуми, со наслов: „Тековна состојба во однос на знаењето, ставот и практиката за хуманиот папиломавирус и придружните фактори кај населението во Република Косово“, според мислењето на Комисијата за оцена, ги исполнува основните услови и стандарди за подготовка на докторски труд.

ИСПОЛНЕТОСТ НА ЗАКОНСКИТЕ УСЛОВИ ЗА ОДБРАНА НА ТРУДОТ

Пред одбраната на докторската теза, кандидатот ги објави (како прв автор, во меѓународни научни списанија) следниве рецензирани истражувачки трудови:

1. Kosumi E, Isjanovski V, Spasovski M. Knowledge about human papillomavirus and associated factors among population in the Republic of Kosova. Arch Pub Health [Internet]. 2022 Dec. 30 [cited 2023 Jan. 30];14(2):21-33. Available from: <https://www.idpress.eu/aph/article/view/6059>
2. Kosumi E, Kosumi M, Spasovski M. Attitude and practice on Human Papillomavirus, Human Papillomavirus Vaccine and associated factors among population in the Republic

of Kosova. Arch Pub Health [Internet]. 2022 Dec. 30 [cited 2023 Jan. 30];14(2):34-45.
Available from: <https://www.id-press.eu/aph/article/view/6067>

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Докторската дисертација на д-р Ернад Косуми е револуционерна студија во областа на јавното здравје, која е единствена студија од областа на јавното здравје која ги оценува знаењата, ставовите и практиките на луѓето во врска со ХПВ и вакцината против ХПВ во Република Косово со научен метод. Резултатите од истражувањето ќе го олеснат спроведувањето на иницијативата за јавно здравје насочена кон зголемување на опфатот на вакцината против ХПВ како јавноздравствена мерка за спречување на рак на грлото на матката.

Заклучоците и препораките засновани на наодите може да послужат како основа за напорите на јавното здравство за зголемување на примањето на вакцината против ХПВ како начин за спречување на рак на грлото на матката.

Со оглед на наведеното, Комисијата му предлага на Наставно-научниот совет на Медицинскиот факултет да ја прифати позитивната оценка и да закаже одбрана на докторската дисертација на кандидатот д-р Ернад Косуми со наслов: „Тековна состојба во однос на знаењето ставот и практиката за човечкиот папиломен вирус и придружните фактори кај населението во Република Косово“.

КОМИСИЈА

Проф. д-р Јордан Минов, претседател, с.р.
Проф. д-р Моме Спасовски, ментор, с.р.
Проф. д-р Розалинда Исјановска, член, с.р.
Проф. д-р Гордана Ристовска, член, с.р.
Проф. д-р Весна Велиќ Стефановска, член, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА

ЗА ОЦЕНА НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА „ТРЕНДОВИ НА РАСТ, ОБЕЗИТЕТ И ПУБЕРТЕТ: ЕТНИЧКИ И ДЕМОГРАФСКИ ВАРИЈАЦИИ КАЈ КОХОРТА НА МАШКИ И ЖЕНСКИ ДЕЦА ВО СЕВЕРОЗАПАДНИОТ ДЕЛ ОД РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА“

ОД Д-Р АРЈЕТА РАУФИ, ПРИЈАВЕНА НА МЕДИЦИНСКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

Врз основа на член 112 од Законот за високото образование (Службен весник на Република Македонија бр. 82/2018), член 257 од Статутот на Медицинскиот факултет во Скопје, во состав на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје (бр. 458 од 17.10.2019) и член 61 од Правилникот за условите, критериумите и правилата за запишување и студирање на трет циклус – докторски студии на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје (Универзитетски гласник бр. 245/2013), Наставно-научниот совет на Медицинскиот факултет во Скопје, на својата редовна XLV седница одржана на 27.12.2022 година, по предлог на Советот на студиската програма на трет циклус – докторски студии по медицина, донесе Одлука за формирање на Комисија за оцена на докторската дисертација на кандидатката д-р Арјета Рауфи со наслов: „Трендови на раст, обезитет и пубертет: етнички и демографски варијации кај кохорта на машки и женски деца во северозападниот дел од Република Северна Македонија“, во состав: проф. д-р Костантина Кузевска Манева (претседател), проф. д-р Марина Крстевска Константинова (ментор), проф. д-р Лидија Карева (член), проф. д-р Соња Бојациева (член) и проф. д-р Весна Велиќ Стефановска (член).

Комисијата во наведениот состав, со внимание ја прегледа и ја оцени докторската дисертација и на Наставно-научниот совет на Медицинскиот факултет му го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

АНАЛИЗА НА ТРУДОТ

Докторската дисертација на кандидатката д-р Арјета Рауфи, со наслов: „Трендови на раст, обезитет и пубертет: етнички и демографски варијации кај кохорта на машки и женски деца во северозападниот дел од република северна Македонија“, содржи 181 страница компјутерски обработен текст во фонт Times New Roman, со 1,5 проред и големина на букви 12, со 270 библиографски единици, меѓу нив научни трудови, статии, книги, национални прописи, меѓународни акти и интернет-ресурси. Текстот е збогатен со 49 табели и 33 графикони.

Трудот започнува со апстракт на македонски и англиски јазик и листа на кратенки. Структуриран е во 10 глави и, воедно, ги содржи сите делови на еден научноистражувачки проект: резиме, вовед, мотив за изработка на докторската дисертација, цели, хипотези, материјал и методи, статистичка обработка, резултати на истражувањето и дискусија на добиените резултати по што следат заклучоците и користената литература. Начинот на изложување е јасен и концизен, лесно се следи и, воедно, побудува интерес за одбраната тема на истражување. Деловите се систематизирани во точки и потточки со наслови и поднаслови, со што се обезбедува соодветно следење на материјата која е обработена во истражувањето.

Во **воведот** на трудот, изложени се актуелните истражувачки прашања, теоретската рамка на истражувањето и актуелните научни сознанија од анализираната област. Воведот на докторската дисертација е поделен на три поглавја, кои се однесуваат на: раст, нутритивен статус и пубертет.

Првото поглавје на воведниот дел, докторантката го започнува елаборирајќи го растот во детската возраст. Почнувајќи од физиолошките процеси, кои се, сепак, сложени,

и продолжувајќи по систематизиран редослед на хормоналните, генетските и нутритивните фактори, факторите на надворешната средина, сè до социоекономските фактори кои влијаат во регулација на растот во детската возраст. Понатаму, докторантката во посебни поднаслови ја потенцира важноста и објаснува за секој од наведените фактори, со детална поделба и опис за нивното влијание врз растот.

Во понатамошниот текст се објаснуваат нарушувањата на растот, почнувајќи од низок раст и состојби поврзани со низок раст, па до високиот раст и состојбите поврзани со високиот раст. Првично се акцентираат нормалните варијанти на низок раст, како фамилијарен низок раст, конституционален низок раст со задоцнет пубертет и раст кај недоношени деца. Понатаму, со објаснети поднаслови, се опишуваат патолошките нарушувања на растот, каде што се вклучени: ендокрини, хромозомски, скелетни и метаболички нарушувања, хронични заболувања кои влијаат на растот, до вродени дефекти и малнутриција.

Идиопатскиот низок раст се дефинира на крајот како посебен ентитет на раст под просекот за возраст, пол, популација кај деца со нормална гестациска големина при раѓање, при нормален нутритивен статус, отсуство на хронични болести, ендокринолошки дефицити или некои хромозомски абнормалности.

Накратко, имаме и опис на високиот раст кој најчесто се препишува на конституционалниот или фамилијарен висок раст со релативно мал број на деца со идентификувана патолошка причина.

Во второто поглавје на воведниот дел е поставен нутритивниот статус, каде што докторантката се фокусира на прекумерната тежина/натхранетост и обезноста како едни од најзначајните здравствени предизвици во последнава декада. Се потенцира дека додека некогаш некои болести се сметале за болести на возрасната доба, во поново време, прекумерната тежина и дебелина во детската возраст е проследена со предвремена манифестација на дијабетес тип 2, неалкохолно замастување на црниот дроб, хиперлипидемија, хипертензија, срцеви придружни болести, па сè до зголемен ризик на појава на карциноми.

По поставената дефиниција за дебелината според Меѓународната класификација на болестите 11 (ICD-11), во понатамошниот текст се објаснува како се одредува нутритивниот статус, односно како се класифицира дали детето спаѓа во групата на деца со нормална тежина, прекумерна тежина или натхранети, дебели или обезни, или под тежина – потхранети. Се објаснува драстичната зголемена преваленција на прекумерната тежина и обезитет според објавите на СЗО на 340 милиони деца глобално. Постојаниот пораст, во споредба со 2010 година, се удвоил во земјите со ниско-средни приходи, додека тројно зголемување е настанато во земјите со ниски приходи.

Во посебни поднаслови се објаснуваат генетските и негенетските фактори како преплет на етиолошки причинители наброени во детската дебелина. Се објаснува, од генетски аспект, класификацијата на полигенски, моногенски и синдромски форми на дебелина. Додека, пак, од негенетските фактори се опишува широка палета, почнувајќи од социоекономскиот статус, средината, културелните влијанија, доењето, спиењето, па сè до поновите истражувања на ендокрините дизруптери. Не се исклучуваат и секундарните причинители на појавата на дебелината, како што се: невролошките, ендокрините, медикаментозните и психијатриските болести.

Во понатамошниот текст, детално се опишани коморбидитетите причинети од дебелината во детската возраст, и тоа: кардиолошки и кардиоваскуларни, пулмонални, гастроинтестинални, ендокринолошки, невролошки, мускулно-скелетни и ортопедски, сè до психосоцијални.

Докторантката концизно ги објаснува постапките на клиничката проценка, почнувајќи од деталната анамнеза, физикалниот преглед, лабораториските скрининг-

испитувања, сè до продлабочените испитувања на ехосонографија на срце и абдомен за евентуалните можни коморбидитети. На крајот од поглавјето се објаснува третманот за справување со тежината во пристап на четирите етапи дадени од Експертскиот комитет за процена, превенција и третман на деца и адолесценти со прекумерна тежина и дебелина (Expert Committee on the Assessment, Prevention, and Treatment of Child and Adolescent Overweight and Obesity) .

Во третото поглавје на воведниот дел е поставен пубертетот, каде што од почеток се дефинира пубертетот и се објаснуваат низата хормонални, физички и психолошки промени кои настануваат во текот на оваа сложена транзиција што го означува крајот на детството. Комплексноста на механизмите имплицирани на почетокот на пубертетот, од невроендокринолошките механизми до генетските фактори, метаболичките фактори и факторите на надворешната средина, е опишана во посебни потпоглавја.

Од генетските фактори, како доминантна одредница се набројува значителниот напредок во идентификувањето на гените кои влијаат на пубертетскиот тајминг, со откривање на стотици вообичаени генетски локуси, како и на можните причини на еден предвремен или одложен пубертет. Сепак, како најважни потенцијални придонесувачи на промената кон поран почеток на пубертет во споредба со претходните генерации се опишани: подобрените социоекономски услови и здравствена заштита, исхраната, зголемената преваленција на обезитетот во детската возраст, па до поновите мислења на влијанието на ендокрините дисруптори. Понатаму, во текстот се опишуваат физичките промени на секундарни сексуални карактеристики и возраста на промените кај физиолошкиот пубертет, па до нарушувањата на пубертетот, како предвремениот и одложениот пубертет и нивната класификација.

Докторантката ја потенцира важноста на широките варијации во темпото на пубертетското созревање не само поради психосоцијалните и бихејвиоралните аспекти на сексуалното однесување на адолесцентите, но и поради веќе предвидените и докажаните долгорочни ризици по здравјето. Особено за раната возраст на менарха, која е ризик-фактор за појава на карцином на дојка, на кардиоваскуларни болести, дијабетес, депресија, и нарушувања во однесувањето.

Како заклучок на воведниот дел, накратко се објаснуваат секуларните трендови во висина, тежина и пубертет кај децата. Додека некои од овие трендови можат да се сметаат за корисни, како што е зголемувањето во висина, другите, како зголемувањето на дебелината и намалената возраст на почетокот на пубертетот, може да имаат негативни последици врз здравјето на децата.

Во **втората глава** се обработува **мотивот** за изработка на докторската дисертација. Докторантката ја истакнува потребата од спроведување на студија со акцент на растот, нутритивен статус кај децата, како важни индекси кои ја одразуваат здравствената состојба на детската популација. Освен тоа, мотивацијата потекнува и од големиот број на студии во литературата од поново време кои укажуваат дека детската дебелина во 21 век е во пандемски размери и е една од најзагрижувачките медицински и јавноздравствени проблеми. Назначена е нејзината поврзаност со сериозни коморбидитети кои влијаат на здравствениот квалитет на физичкото и менталното здравје, со зголемен ризик за појава на предвремена манифестација на дијабетес тип 2, неалкохолно замастување на црниот дроб, хиперлипидемија, хипертензија, срцеви коморбидитети, анксиозност, депресија, па сè до зголемен ризик на појава на карциноми. Друг мотив е дека во многу европски земји и во светот пошироко се следи и таканаречен секуларен тренд на порано постигнување на пубертетска зрелост. Докторантката го потенцира и фактот дека научните истражувања во врска со растот, обезитетот и пубертетот во детската возраст во Република Северна Македонија се прилично инсуфициентни. Потребата да се добијат нови знаења и податоци кои ќе ја

отсликаат состојбата во северозападниот дел на Република Северна Македонија, дали се следат секуларните трендови на пораст на висина, на порано пубертетско созревање, и зголемена преваленција на прекумерната тежина и дебелина е претставен како главен мотив за започнување и реализирање на истражувањето. Разликите помеѓу популациите, во висина, тежина и возраст на почеток на пубертетот, беше дополнителен мотив за истражување и докажување дали во нашето поднебје децата од различни етникуми се разликуваат во нивниот потенцијал за раст и развој.

Во третата и четвртата глава на докторскиот труд се претставени **целите** и **хипотезите** на истражувањето, кои се коректно поставени и доследно провејуваат низ понатамошниот тек на докторската дисертација. Кандидатката ги дефинира **целите** на докторскиот труд во два дела, и тоа:

Главни цели на истражувањето:

1. Проценка на растот кај децата и одредување на преваленцата на низок и висок раст и разликите на раст кај различни етникуми, пол и возраст.
2. Проценка на нутритивниот статус кај испитуваните децата и преваленцата на прекумерна тежина и дебелина кај различни етникуми, пол и средини.
3. Проценка и скрининг на постоењето на ризикот на централен обезитет преку мерење на обем на половината (WC) обемот на колкови (HC), одредување на односот на обемот на половина и колкови (WHR) и односот на обем на половина и висина (WHtR).
4. Истражување за возраста и прогресијата на пубертетот кај здравите женски деца.

Специфични цели на истражувањето:

1. Проценка на разликите на пубертетското созревање кај женските деца во различни етникуми.
2. Регистрирање на возраста на прва менарха.
3. Споредување на влијанието на Covid-19 пандемијата во стапката на индексот на телесната маса кај децата пред и постковидно.

Во петтата глава, **Материјал и методи**, докторантката јасно ги дефинира дизајнот и типот на студијата, испитуваната популација, критериумите за селекција и протоколот и применетите методи на истражувањето. Спроведената студија е од типот на епидемиолошка проспективна студија на пресек, реализирана од крајот на февруари 2022 до почеток на април 2022. Студијата опфатила $n=1011$ деца од двата пола, на возраст од 6 до 13 години, од различни етнички припадности и различни средини при систематски школски преглед во амбуланта на училишна и детска превентивна ЈЗУ – Здравствен дом – Тетово.

Поради појава на Covid-19 пандемијата, во март 2020 година, за да се спореди влијанието на пандемијата пред и постковид во стапката на индексот на телесна маса (БМИ), во студијата била приклучена и ретроспективна студија на пресек од март 2019 до март 2020 година. Студијата опфатила преглед на собрани податоци на $n=1034$ на здрави деца од двата пола на возраст од 6 до 13 години од различни етнички припадности, евидентирани при систематски школски преглед во амбуланта на училишна и детска превентивна ЈЗУ – Здравствен дом – Тетово.

Адекватно се опишани методите, каде што при физикалниот преглед, децата биле евалуирани за телесна висина и тежина, мерени биле обем на половина и обем на колкови. Во склоп на физикалниот преглед кај девојчињата биле евалуирани и секундарните сексуални карактеристики, како што се: развој на гради, срамни влакна, аксиларно и пубично, и регистрирана била возраста на првата менарха.

Тежината и висината на испитаниците била измерена согласно со препораките на Светската здравствена организација со помош на дигитална вага со најблиската утврдена прецизност од 0,1 кг и харпенден стадиометар, каде што читањето е забележано и

изразено со најблиската утврдена прецизност 0,1 мм. По измерената висина кај испитаниците, таа била анализирана во специјални конструирани и ревидентирани шеми за раст за одредена возраст и пол.

Во студијата е користена класификација според CDC (центар за контрола и превенција на болестите) заради широката и најприфатената употреба на класификацијата за клинички цели. Од ревидентираниите шеми на CDC, пресметано било сè за секое дете z- score крива и перцентилна крива. Децата кои биле на висина исцртана под линијата на 3 % перцентил или под -2 SD стандардни отстапувања под просекот или под -2 z-score биле пресметани како деца со низок раст во споредба со другите деца. Додека, пак, детето со висина исцртана над 97 % перцентил или над $+2$ SD стандардни отстапувања над просекот или над $+2$ z-score било пресметано како дете со висок раст во споредба со другите деца.

Сџаџусоџ на тежината кај децата се разликува во класификација на категории од категориите на БМИ за возрастните, бидејќи составот на телото кај децата варира како што децата растат и варира помеѓу девојчињата и момчињата особено во возраста на пубертетот. Според тоа, кај децата по пресметувањето на БМИ според формулата – тежина изразена во килограми и поделена со квадратот на висината изразена во метри (kg/m^2), вредностите биле споредувани во посебни графикони за пол и возраст со цел да се одреди перцентилната крива. Перцентилот на БМИ за возраста и полот покажува како тежината на детето се споредува со тежината на другите деца од иста возраст и пол. Од ревидентираниите шеми на CDC пресметано било за секое дете z- score криви и перцентилни криви. Децата кои според измерениот БМИ во графиконите за возраста и полот спаѓаат под 5 перцентил, ги сметаме како деца под нормална тежина или потхранети. Помеѓу 5 до 85 перцентил се децата со нормална тежина, додека, од 85. до 95. перцентил спаѓаат децата со прекумерна тежина или натхранети еднакви и ≥ 95 th перцентил се дебели.

За предвидување на централната или абдоминалната дебелина во студијата, измерени се: обемот на половина, обемот на колкови и пресметани се соодносот на половината и колковите (WHR) и односот на половината и висината (WHtR).

Обемот на половината е вообичаена антропометриска мерка за предвидување на абдоминална дебелина и е општо прифатена мерка за централна дебелина како ризик-фактор за инсулинска резистенција и за кардиоваскуларни болести. Обемот на половината е измерена согласно со препораките на СЗО, со помош на нерастежна антропометриска лента, помеѓу најниската граница на ребрата и горната граница на илијачниот гребен. Децата во тек на мерењето биле единствено во долен веш, во природно исправено стоење со стапалата блиску една до друга, со рацете на страна и мерењата се направени на крајот на нормалното издишување. Секое мерење било реализирано два пати со точност од 0,1 cm (1 mm). Обемот на колковите е, исто така, измерен според истите препораки, помеѓу најширокиот дел од колковите на ниво на големиот трохантер. Во последниве декади развиени се бројни студии за соодносот на половината и колковите (WHR) и односот на половината и висината (WHtR) како алтернативен скрининг за дебелина кај детска возраст. Во студијата е сметано дека кај децата, абдоминална дебелина имаме кога обемот на половината е еднаква или над $WC \geq 90$ перцентил или кога односот на обем на половината и висина WHtR е еднаков или над $\geq 0,5$. Според поновите репрезентативни примероци на студии, во студијата е земена за база како пресек на однос на обем на струк и колкови за $WHR > 0,88$ кај девојчињата и $WHR > 0,89$ кај момчињата.

При одредувањето на возраста на почетокот на пубертетот, докторантката истакнува дека возраста варира во голема мера помеѓу поединци и различни раси, етнички популации и демографски населенија, и таа може да се разликува и до 4 години.

Во студијата, фенотипските промени на појава на секундарни сексуални карактеристики биле проценети според познатиот метод на Таннер и Whitehouse кој датира од 60-тите и е широко познат како „фази на Танер“ и кој и до ден-денес се користи во клинички проценки на пубертетот.

Развојот на градите кај женските деца бил проценет преку клинички преглед и бил градуиран на скала (Б1-Б5) кај девојчињата.

Растот на срамните влакна во пубична регија – пубарха е втор важен фенотипски знак на секундарни сексуални карактеристики за време на пубертетот. И во проценка на пубархата кај женските деца бил користен широко прифатениот метод на фазите на Танер, кои биле градуирани на скала П1-П5. Растот на срамните влакна во аксиларната регија – аксиларха, како друг фенотипски знак на пубертетот, е проценето на скала АН1-АН3.

Менархата како последна сексуална карактеристика, со која се означува крајот на пубертетот, има спектар на разликување кај различни етнички и расни групи. Во студијата кај девојчињата е регистрирана и возраста на првата менарха.

Статистичката обработка на податоците е претставена во шестата глава. Податоците добиени со истражувањето биле обработени во SPSS software package, version 22.0 for Windows. Анализата на атрибутивните (квалитативни) серии била направена преку одредување на коефициент на односи, пропорции и стапки, а е прикажана како апсолутни и релативни броеви. Преваленцијата на испитуваните параметри од интерес била прикажана како однос помеѓу застапеноста и целата маса изразена како процент. Нумеричките (квантитативни) серии биле анализирани со мерките на централна тенденција (просек, медијана, минимални вредности, максимални вредности, интерактивни рангови), како и со мерки на дисперзија (стандардна девијација). Shapiro-Wilk W тест било користен за утврдување на правилноста на дистрибуцијата на фреквенцијата на испитуваните варијабли како висина, тежина, БМИ, WC, HC, WHR и WHtR. Pearson Chi square test, Fisher exact test, и Fisher Freeman Halton exact test беа користен за утврдување на асоцијацијата меѓу одредени белези во групите испитаници со различен третман. За споредба на пропорциите користен Difference test. Факторите на ризик биле квантифицирани преку користење на однос на веројатности (Odd ratio – OR) и интервалите на доверба – confidence intervals (CI). Споредбата на два, односно повеќе независни нумерички параметри со неправилна дистрибуција на фреквенциите била направена на консеквентно Mann Whitney U тест, односно со Krushal Wallis H test. За креирање на специфичните табели на селектираните параметри (БМИ, WC, HC, WHR и WHtR) според, возраст, пол и етничка припадност, како и графичкиот перцентилен приказ, бил користен LMS-метод. За утврдување на статистичка значајност била користена двострана анализа со ниво на статистичка сигнификантност од $p < 0,05$.

Резултатите од докторската дисертација се претставени во седмото поглавје и се систематизирани во потпоглавја што овозможува нивен прегледен пристап. Докторантката ги изнесува резултатите соодветно, постапно и детално, следејќи го редоследот на зададените цели, а кои се претставени со 49 табели и 33 графикони, со соодветни коментари кои корелираат со прикажаните резултати.

Во студија за проценка на преваленцијата на растот децата со низок раст во целиот примерок изнесувала 1,8 %, додека преваленцијата на момчиња со низок раст била 1,5 %, а кај девојчиња изнесувала 2,1 %.

Преваленцијата на висок раст во целиот примерок изнесувала 7,5 %, кај момчињата 8,2 %, додека кај девојчињата 6,7 %. Според етникуми, највисоки биле децата од македонскиот етникум со 9,2 %, следно од албанскиот, 7,9 %, турскиот, 4,2 % и ромскиот, кој имала најмала стапка на висок раст, 1,7 %, и најголема на низок раст.

Во студијата во рамките на евалуацијата на нутритивниот статус била направена анализа на БМИ (kg/m^2) и класифициран БМИ според стандардизирани и унифицирани шеми на CDC за возраст и пол. Преваленцијата на потхранетост, вкупно кај двата пола, изнесувала 5,9%, на прекумерна тежина или натхранетост 15,5 %, а на обезноста 21,9 %. Според добиените податоци преваленцијата на прекумерна тежина/ натхранетост и обезност кај целиот примерок за двата пола се движела на 37,4 %. Од добиените резултати постоела сигнификантна разлика со доминирање на поголема преваленција на прекумерна тежина /натхранетост и обезни момчиња 17,7% vs. 23,9% во споредба со преваленцијата на девојчињата 13,1% vs. 19,8%.

Поради периодот на КОВИД-19 пандемијата направена била и дополнителна анализа на влијанието на КОВИД-19 пандемијата врз евентуалната промена на индексот на телесна маса БМИ. Анализата на преваленцијата на класифициран БМИ според години (2019/2022) за целите примероци на училишни деца (6-13 години) укажува на намалување на преваленцијата на потхранетост од 10,1% →2019 на 5,9% →2022, зголемување на преваленцијата на прекумерна тежина/натхранетост од 13,5% →2019 на 15,5 % →2022, со пораст на 2 % и зголемување на обезноста од 19,6% →2019 на 21,9% →2022 година со пораст на 2,3 % Вкупната преваленција на прекумерна тежина/натхранетост и обезитет пред ковид и постковид се движела од 33% →2019 на 37.4 % →2022 со вкупен пораст 4,4% .

За $p < 0,05$, утврдена била сигнификантна асоцијација на зголемена преваленција на прекумерна тежина/натхранетост и обезност со 2022 година (Pearson Chi square test: $X^2=13,813$; $df=3$; $p < 0,003$)

Кај добиените резултати впечатлива била разликата по полови, каде што момчињата имале поголема зголемена преваленција на прекумерна тежина/натхранетост во 2022 споредено со 2019 година кај мнозинството на испитувани возрасти од 15% →2019 на 17.7 % →2022 со пораст на 2,7 % во споредба со девојчињата 12.1% →2019 на 13,1 % →2022. со пораст на 1 %. Разликата по полови опстојувала и во споредување на обезноста. Со поголема преваленција на обезност кај момчињата 22,1% →2019 на 23,9 % →2022 со пораст 1.8% во споредба со девојчињата 17,2 % →2019 на 19,8 % →2022 со пораст 2,6 %.

Освен приметените сигнификантни разлики кај прекумерна тежина/натхранети и обезни помеѓу пре- и постковид периодот, разликите се приметувале и во потхранетоста, согледано било и генерално намалување на потхранетоста во 2022 споредено со 2019 година за секоја од анализираните возрасти (6-13) години. За $p < 0,05$, сигнификантно помала пропорција на потхранети во 2022 споредено со 2019 година имало кај 6+ години момчиња ($p=0,008$), како и сигнификантно помала пропорција на потхранети вкупно за момчињата во 2022 споредено со 2019 ($p=0,017$).

Истражувањето опфатило и анализа на показателите на централен обезитас, и тоа: WC-обем на половина; HC-обем на колкови; WHR-однос половина /колк; и WHtR-однос половина/висина. Просечните вредностите кај момчињата, односно девојчињата изнесувале кај вкупниот примерок консеквентно за: WC - $68,87 \pm 13,99$ vs. $65,93 \pm 11,60$ cm.

Вредностите кај момчињата, односно девојчињата изнесувале консеквентно за: а) WC - $68,87 \pm 13,99$ vs. $65,93 \pm 11,60$; б) HC - $76,28 \pm 13,50$ vs. $65,93 \pm 11,60$; в) WHR - $0,91 \pm 0,36$ vs. $0,87 \pm 0,07$; г) WHtR - $0,50 \pm 0,08$ vs. $0,48 \pm 0,07$. За целиот примерок, вредностите за параметрите WC, HC, WHR, и WHtR биле повисоки кај момчињата споредено со девојчињата. Кај целиот примерок преваленцијата на висок ризик за WHR изнесувала 47,6%, а преваленцијата на висок ризик за WHtR изнесувала 36,7%.

Утврдена била сигнификантна асоцијација на машкиот пол со висок ризик за WHR ($X^2=22,536$; $df=7$; $p=0,0001$) и висок ризик за WHtR ($X^2=7,536$; $df=7$; $p=0,006$).

Кај момчињата, преваленцијата на висок ризик за WHR изнесувала 54,8 %, а преваленцијата на висок ризик за WHtR изнесувала 40,6 %. Кај девојчињата, преваленцијата на висок ризик за WHR изнесувала 39,8 %, а преваленцијата на висок ризик за WHtR изнесувала 32,3 %. При анализата на целиот примерок не била утврдена сигнификантна асоцијација.

Во студија за проценката на пубертетските фази била направена евалуација на секундарните сексуални карактеристики кај девојчињата од примерокот, и тоа преку 3 параметри, како развој на градите, проценка на срамните влакна и регистрација на возраста на прва менарха.

Вкупно во целиот примерок девојчиња, преваленцијата на фазите на развој на градите на Б1 изнесувала 49 %, следена со преваленциите на Б2 – 16,7%, Б3 – 16,2% и Б4 – 18,1%. Кај ниедно од девојчињата не било утврдено фаза Б5. Преваленцијата на фазите на развој на градите според возраст Б2 од 2,6% на 6+ години постепено се зголемувало од 8,0% на 7+ , 13,5% на 8+ , 30,6% на 9+ со највисока вредност на 10+ години 43,1 % и 11+ години – 25,8%. Просечната возраст на развој на градите на фаза Б2 кај вкупниот примерок на девојчињата била 9.38+/-1.3 години. Во споредба кај сите четири етникуми, најниска просечна вредност била регистрирана кај турскиот етникум со 9,11+/- 1,19 години , следено од ромскиот со 9,13+/- 0.63 години, македонскиот со 9,41+/- 1,22 години и кај албанскиот етникум со 9,43+/- 1.44 години. За подвлекување е регистрацијата на развој на градите пред 8 години на Б2 фазата кај 6+ години и на 7+ години.

Во студијата вкупно во целиот примерок девојчиња, преваленцијата на проценетите срамни влакна П1 изнесувала 54,8 %, следена со преваленциите на П2 – 13,1 %, П3 – 13,8 % и П4 – 18,3 %. Истовремено, преваленцијата на П2 од 1,1% на 7+ години постепено се зголемува со највисока вредност на 10+ години – 27,5%. Преваленцијата на П3 било 0 % од 6+→8+ години, со постепено зголемување до највисока преваленција од 40,3% на 11+ години. Фазата П4 беше регистрирана на 10+ години со преваленција од 7,8% и нејзино постепено зголемување до 68% на 12+ години. Просечната возраст на развој на срамни влакна на фаза П2 кај вкупниот примерок на девојчињата била 9.93+/-1.36 години.

Преваленцијата на АН1 во целиот примерок на девојчиња изнесувала 64,8 %, следена со преваленциите на АН2 – 15,4 %, и АН3 – 19,8%. Преваленцијата на АН2 од 1,1% на 7+ години има највисока вредност на 11+ години – 40,3%. Преваленцијата на АН3 беше 0% од 6+→8+ години, со постепено зголемување до највисока преваленција од 70% на 13+ години. Просечната возраст на развој на срамни влакна на фаза АН2 кај вкупниот примерок на девојчињата била 11,01+/-1,421години.

Во рамките на истражувањето, направена била и анализа на возраста на прва менарха според етникум. Од вкупно 480 девојчиња на возраст 6-13 години, менарха пријавиле 93 (19,4 %). Преваленцијата на менараха била највисока меѓу девојчињата од македонски етникум – 23,8 %, следено со девојчиња од турски етникум – 18,8 %, девојчиња од албански етникум, 17,6 % и најниска преваленција кај девојчиња од ромски етникум – 8,3 %. Дополнително била направена и анализа на девојчињата во однос на просечната старост на добивање на менарха. Просечната возраст на добивање на прва менарха кај сите девојчиња изнесувала 10,97±1,16 години. Додека во споредба со етникуми, најниска просечна старост била регистрирана кај Ромите 10,54±0,18 години, следено од девојчињата од турски – 10,94±0,76, кај македонски етникум – 10,88±1,07 и највисока кај албанскиот етникум – 11,07±1,33 години.

За $p > 0,05$, немаше сигнификантна разлика меѓу етникумите во однос на просечната возраст на регистрацијата на фазите од развој на градите, фазите на пубарха и во однос на возраста на добивање на прва менарха.

Осмата глава на докторскиот труд е посветена на **дискусијата**, која претставува критичка споредба на добиените резултати со објавените студии во литературата, со аргументирани толкувања на причините за утврдените сличности и разлики.

Дискусијата започнува со анализирање на приметениот тренд на зголемување на растот во популациите во текот на изминатите 100 години.

Според преглед на датабазата (NCD-RisC), северноевропските и западноевропските деца и адолесценти биле во просек највисоките во светот во 2019 година, а се проценува дека голем дел од оваа предност било постигната пред крајот на 20 век. За да се увиди како се движеле секуларните промени на висина на раст кај децата во Република Северна Македонија од датабазата (NCD-RisC), докторантката дополнително ги презема и анализирани податоците за растот на машките и женските деца во Северна Македонија во возрастните групи од 6 до 13 години споредно со првичните податоци на раст од 1985 до последните во 2019 година.

Според анализата, приметен е секуларен пораст на висина споредено 1985/ 2019 година кај момчињата и кај девојчињата на 6+ години 2,22 cm vs. 2,16cm; на 7+ години – 2,16 cm vs. 2,02 cm; на 8+ години 2,10 cm vs. 1,87 cm; на 9+ години 2,06 vs. 1.72 cm; на 10+ години – 2,04 vs. 1,57 cm; на 11+ години 2,03 cm vs. ≤ ; на 12+ години – 2,05 vs. 1,27 cm; на 13+ години 2,11 cm vs. 1,12 cm .

Дискусијата продолжува со коментарите за преваленција на прекумерна тежина/натхранетоста и обезноста која во актуелната студија на докторантката за двата пола се движела 37,4 %. Истите се споредуваат со многу податоци од литературата. Од кои највпечатливи се големата мета студија во периодот од 2007 до 2010 година децата на возраст 7-13 години, во С. Македонија, имаале преваленција на прекумерна тежина/натхранетост и дебелина со застапеност од 24,5% .

Дополнително, споредена е и со последнава објава на COSI (*European Childhood Obesity Surveillance Initiative*) . Во земјите кои учествувале во истражувачкиот круг на COSI 2019 година, вклучена е и С. Македонија, преваленција на прекумерна тежина /натхранетост (вклучувајќи и обезноста) била на 35%. Според COSI во споредба со 2010 година, во 2019 година имало зголемување на прекумерната тежина /натхранетост до 3% и дебелина до 2,1% . Во споредба со податоците на Светската федерација за дебелина (WOF), Глобалниот атлас на детската дебелина обезбедува податоци за проценка на ризикот за преваленцијата на дебелината кај децата на возраст од 5 до 19 години. WOF во 2022 година на вториот атлас за дебелина, по објавениот прв во 2019 год. стапката на ризик во детската популација е пресметана на многу висок ризик на 4,5%, при што С. Македонија е со индекс на ризик од 7/11. Се очекува во С. Македонија, зголемување на стапката на дебелина до 52,5 % кај децата на возраст од 5 до 19 години до 2030 година. Во споредба со другите земји според *Lobstein et al., 2022* од Европа, С. Македонија и сите наши соседни држави се рангирани во 10 земји со најголема преваленција на обезитет. Десетте европски земји рангирани се по следниот редослед: Унгарија, Турција, Хрватска, Грција, Бугарија, Србија, Албанија, С. Македонија, Словенија и Романија. Актуелната студија на докторантката е поткрепена и со заклучокот дека постои сигнификантна разлика со доминирање на поголема преваленција на прекумерна тежина/ натхранети и обезни момчиња 17,7% vs. 23,9%, во споредба со преваленцијата на девојчињата 13,1% vs. 19,8%. Тие се споредуваат со бројни студии на половни разлики, каде што се забележува остра разлика во распространетоста на дебелината по пол кај сите возрастни групи.

Посебен дел во дискусијата докторантката посветува и на влијанието на КОВИД-19 пандемијата врз индексот на телесната маса, за која цел биле користени две бази на податоци со консеквентно 1034 и 1004 испитаници од 2019/ 2022 година. Од студијата се забележува зголемување на вкупната преваленција на прекумерна тежина/натхранетост и обезитет пред и постковид која се движела од 33% →2019 на 37.4 % →2022 со вкупен

пораст 4,4%. По споредување на студии од литературата се приметувва дека сепак пандемијата Ковид-19 имала значително влијание врз здравјето и благосостојбата на децата, вклучувајќи ја и нивната тежина.

Во понатамошниот текст на дискусијата, докторантката дава осврт на разликите на вредностите за параметрите на обработениот дел за централен обезитет WC, HC, WHR, и WHtR кои биле сигнификантно повисоки кај момчињата споредено со девојчињата за WC ($p=0,007$), WHR ($p=0,001$), и WHtR ($p=0,002$). Во споредба на студијата на COSI која проценувала WC и WHtR како мерки на абдоминална дебелина измерени кај 7-годишни деца во десет избрани земји низ Европа, С. Македонија се вбројувала втора по соседната држава Грција и следена од Шпанија со високи вредности на обем на половината.

Дискусијата продолжува со коментарите за пубертетските фази со евалуација на секундарните сексуални карактеристики на девојчињата од примерокот, и тоа преку 3 параметри како развој на градите, проценка на срамни влакна и на менарха.

Најдени се само две претходни репрезентативни студии во врска со пубертетот од нашата држава и тие се критично споредени со актуелната студија. Во преглед од литературата имаме богата споредба на трите пубертетски фази со студии од европски, американски и, поопширно, од светот, во врска со прогресијата на пубертетот кај женските деца.

Актуелните податоци од студијата за просечната возраст на појава на Б2-фазата на развој на градите и забележаната појава на Б2 и на 6-годишна и 7-годишна возраст, ниската просечна возраст на прва менарха и постојните разлики во етникуми ни укажуваат на следење на секуларните трендови на порано пубертетско созревање и кај нашите деца.

Докторантката ја завршува дискусијата според поновите дебати во медицинската заедница за потребата да се собираат тековни и релевантни податоци на секуларните трендови на порано пубертетско созревање, со цел да се редефинира поимот предвремен пубертет. Самите увидени секуларни промени на разлики на сексуално созревање во различни географски региони, етникуми и раси ни укажуваат дека традиционалната дефиниција на предвремен пубертет е можно да е застарена, барем во некои региони од светот.

Во деветтата глава од докторската дисертација се претставени **заклучните согледувања**, кои докторантката ги дели на цели 19 на број, со констатација дека со актуелната студија биле потврдени истражувачките прашања двете поставени хипотези.

Во десеттата глава од докторската дисертација е претставена **литературата**, која е обемна, прегледна и коректно цитирана според прифатените стандарди, и е уште еден показател за актуелноста на темата.

ОЦЕНА НА ТРУДОТ

Докторската дисертација на кандидатката д-р Арјета Рауфи, со наслов: „Трендови на раст, обезитет и пубертет: етнички и демографски варијации кај кохорта на машки и женски деца во северозападниот дел од република северна Македонија“, претставува истражување во научното подрачје на педијатријата со потесна област и во педијатриската ендокринологија. Изработката на темата на оваа докторска дисертација има за цел збогатување на научните податоци, во отсликување на трендовите на раст, нутритивен статус и пубертетот во детската возраст во северозападниот дел на РС Македонија. Посебна вредност и придонес на овој труд е идентификацијата на зголемената преваленција на детската дебелина и дијагностицирање на централната дебелина со цел за разбирање и превенција врз долгорочните здравствени последици од

состојбата. Исто така, покрај базичната вредност, докторатот има и практична вредност во понатамошна мотивација за формирање на превентивни едукациони мерки за превенција на алармантниот растечки тренд на дебелината во детската популација во нашето поднебје.

Докторската дисертација на кандидатката д-р Арјета Рауфи, со наслов: „Трендови на раст, обезитет и пубертет: етнички и демографски варијации кај кохорта на машки и женски деца во северозападниот дел од република северна Македонија“, според мислењето на Комисијата за оцена, ги исполнува основните услови и стандарди за подготовка на докторски труд.

ИСПОЛНЕТОСТ НА ЗАКОНСКИТЕ УСЛОВИ ЗА ОДБРАНА НА ТРУДОТ

Кандидатката, пред одбраната на докторскиот труд, ги објавила (како прв автор, во меѓународни научни списанија или еден труд во списание со импакт-фактор) следниве рецензирани истражувачки трудови:

- [1]. Raufi A, Konstantinova-Krstevska M. Prevalence of Overweight and Obesity in Children: Variation in Different Ethnicities, Age, and Sex in North Macedonia. *Pril (Makedon Akad Nauk Umet Odd Med Nauki)*. 2022 Jul 13;43(2):23-31.
- [2]. Raufi A, Konstantinova-Krstevska M, Aziri- Shishko B. Детска дебелина: етиологија, последици и третман. *Medicus* 2022 Sep 2; Vol. 27 (2): 196-20.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Главни научни придонеси на оваа докторска дисертација се: 1. збогатување на научните податоци, како еден од ретките научни придонеси обработени во нашето поднебје за отсликување на трендот на растот, нутритивниот статус и пубертетот во детската возраст; 2. увидената потреба на понатамошно следење на нутритивниот статус и ризикот од дебелината кај педијатриската популација; 3. превентивна проценка за потребата за развивање на повеќеслојни, сеопфатни стратегии за да се спречи заканувачкиот ризик на континуирано зголемување на преваленцијата на дебелината кај децата и адолесцентите.

Подрачје на примена се: педијатрија, педијатриска ендокринологија и школка медицина, со цел зголемување на јавната свест на медицинските работници за зголемениот ризик од дебелина кај детската популација; поттикнување на превентивни програми за едукација на родителите и децата за навиките во исхраната, физичката активност, намалување на седечкото однесување, па сè до воспоставување национални политики за начинот на организирање здрави навикки во потрошувачката на храна во заедницата и во училиштето.

Неопходни се понатамошни поопсежни и посеопфатни истражувања за да се оцени состојбата и во другите делови на земјата, со цел формирање и обезбедување на долгорочен план за мониторирање и превенција на дебелината кај педијатриската популација. Исто така, потребни се продлабочени дополнителни истражувања за влијанието на факторите на животната средина и начинот на живот врз возраста и прогресијата на пубертетот.

Со оглед на наведеното, Комисијата му предлага на Наставно-научниот совет на Медицинскиот факултет да ја прифати позитивната оценка и да закаже одбрана на докторската дисертација на кандидатката д-р Арјета Рауфи, со наслов: „Трендови на раст, обезитет и пубертет: етнички и демографски варијации кај кохорта на машки и женски деца во северозападниот дел од Република Северна Македонија“.

КОМИСИЈА

Проф. д-р Костантина Кузевска Манева, претседател, с.р.

Проф. д-р Марина Крстевска Константинова, ментор, с.р.

Проф. д-р Лидија Карева, член, с.р.

Проф. д-р Соња Бојациева, член, с.р.

Проф. д-р Весна Велиќ Стефановска, член, с.р.

ДР-Образец 8

РЕЦЕНЗИЈА

ЗА ОЦЕНА НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА „ИСТРАЖУВАЊЕ И КРИТИЧКА АНАЛИЗА НА ОПТИМАЛЕН МОДЕЛ ЗА ПРОЦЕНКА НА ЗДРАВСТВЕНИОТ РИЗИК ВО ОКОЛИНАТА НА ИНДУСТРИСКИ КОНТАМИНИРАНИ ТОЧКИ ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА“ ОД М-Р САНДРА КОСТЕСКА, ПРИЈАВЕНА НА МЕДИЦИНСКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

Наставно-научниот совет на Медицинскиот факултет во Скопје, на седницата одржана на 27.12.2022 година, формираше Комисија за оцена на докторската дисертација со наслов: „Истражување и критичка анализа на оптимален модел за проценка на здравствениот ризик во околината на индустриски контаминирани точки во Република Северна Македонија“ од кандидатката м-р Sandra Костеска, во состав: проф. д-р Јордан Минов (претседател), проф. д-р Драган Ѓорѓев (ментор), проф. д-р Розалинда Исјановска (член), проф. д-р Марија Топузовска Латковиќ (член) и проф. д-р Дејан Мираковски (член).

Комисијата во наведениот состав, со внимание ја прегледа и ја оцени докторската дисертација и на Наставно-научниот совет на Медицинскиот факултет му го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

АНАЛИЗА НА ТРУДОТ

Докторската дисертација на кандидатката м-р Sandra Костеска, со наслов „Истражување и критичка анализа на оптимален модел за проценка на здравствениот ризик во околината на индустриски контаминирани точки во Република Северна Македонија“, содржи 88 страници компјутерски обработен текст во фонт Georgia, со проред 1,5 линии и големина на букви 12pt, со 9 фусноти, 117 библиографски единици, меѓу нив научни трудови, статии, книги, национални прописи, меѓународни акти и интернет-ресурси.

Трудот е структуриран во 9 глави, вовед и заклучни согледувања. Деловите се систематизирани во точки и потточки со наслови и поднаслови, со што се обезбедува соодветно следење на материјата која е обработена во истражувањето.

Во **воведот** на трудот, изложени се основните дефиниции користени во трудот и претставени се предметот и целите на истражувањето, хипотезата, истражувачките прашања, теоретската рамка и методите на истражувањето. Кандидатката укажува на комплексното влијание на индустриски контаминирани точки (ИКТ) и нивната сериозност како јавно-здравствен проблем. Се надоврзува на користените и препорачаните модели на меѓународно ниво за проценка на здравствениот ризик на резидентното население во околината на ИКТ. Кандидатката, исто така, образложува дека причините кои влијаат на проценките и перцепцијата на резидентното население во однос на ризиците, неопходно е детално да се проучуваат во насока да се создаде ефективна комуникација на ризикот помеѓу владите и јавноста.

Во **првата глава** од докторската дисертација, кандидатката ја објаснува дефиницијата за индустриски контаминирани точки и нивната поврзаност со современиот технолошки развој, притоа ставајќи главен акцент на штетното влијание врз човековото здравје и животната средина и социоекономскиот статус на населението кое живее во нивна непосредна близина. Во прилог на ова, се истакнува дека несоодветното проектирање и управување со индустриските активности придонесува за загадување на воздухот, водата и почвата што предизвикува загриженост по здравјето на работниците и населението што живее во околината на индустриските постројки. Особено загрижувачки се токсичните агенси кои имаат директно влијание врз здравствената состојба на експонираната популација и ранливите категории, вклучително и децата. Од друга страна, пак, дополнително, ИКТ се карактеризираат со комплексност која доаѓа од различниот социо-економски контекст и прашања поврзани со нееднаквостите и т.н. еколошка правда. Кандидатката дава осврт и на состојбата со ИКТ во Република Северна Македонија и го става во фокус на вниманието, проблемот со депонијата на лндан оценета со највисок степен на еколошки и здравствен ризик лоцирана во Скопскиот Регион. Ги анализира меѓународните приоди за проценка на влијанието врз здравјето на ИКТ низ годините наназад сè до сегашните и широко прифатени публикувани водичи креирани врз база на епидемиолошките податоци за

негативните ефекти на ИКТ врз здравјето на населението. Објаснува дека комплексноста во еколошкото здравје и социјалните аспекти на ИКТ, методологијата и пристапот во истражувањето на влијанието на ИКТ врз здравјето се многу хетерогени. Некои земји го имаат потребното искуство во оваа област, а некои, пак, имаат лимитирани ресурси и помалку интензивни студии. Поголемиот дел од нив ги следат препораките на Светската здравствена организација, која полага силни заложби во однос на оваа проблематика. СЗО има публикувано неколку документи во кои се опишани специфични прашања поврзани со здравјето на населението и контаминираниите подрачја, вклучувајќи ги и стратегиите на комуникација и инволвирање на заинтересираните страни. Кандидатката ја објаснува и потребата од истражувања поврзани со перцепцијата на ризикот и важноста од соодветна комуникација на ризикот и мултисекторска инволвираност при процесот на негово дефинирање и управување.

Во **втората глава**, изнесен е основниот мотив за истражувањето, кој произлегува од фактот што и покрај широката литературна база поврзана со ова комплексно подрачје и искуствата на развиените земји, сè уште не може да се одреди веродостојна слика за здравствениот импакт и применетиот методолошки приод за негова проценка во рамки на контаминираниите зони, како и фактот што отсуствува хармонизиран методолошки пристап во проценката на здравствениите ризици поврзани со индустриски контаминираниите точки во Република Северна Македонија. Дополнителен мотив е и фактот што во Република Северна Македонија постојат повеќе бариери во управувањето со контаминираниите точки: непостоење на официјална национална стратегија за ремедијација на контаминираниите точки, непостоење на специфичен закон за заштита на почва, недостаток на технички водичи за истражување на контаминацијата, проценка на здравствениот и еколошкиот ризик и приоритизација на потребните акции и управување со контаминираниите точки, недоволен институционален капацитет, како и непостојана координација меѓу институциите на национално ниво.

Во **третата глава**, претставени се целите на ова истражување, при што основна цел е преку анализа на соодветно селектирани литературни податоци поврзани со различни сегменти и методолошки приоди за проценка на здравствениот ризици во индустриски контаминираниите точки на меѓународно и на национално ниво, да се направи увид и да се изготви компаративна анализа на досегашниот приод за проценка на здравствено-еколошкиот ризик на индустриски контаминираниите точки во Република Северна Македонија. Дополнителна цел е и да се добијат податоци за перцепцијата на локалното население, односно неговото мислење и ставовите во однос на ризиците поврзани со ИКТ.

Во **четвртата глава** се дефинирани истражувачките прашања, насочени кон докажување на достапност на доволно валидни сознанија поврзани со примената на соодветен методолошки приод за проценка на здравствениот ризик кои заедно со сознанијата од истражувањето на перцепција на ризикот ќе дадат валидна основа за комуникација на ризикот и воспоставување на национална рамка за спроведување на ефикасен систем за идентификација и управување со здравствениот ризик во индустриски контаминираниите точки.

Петата глава од докторската дисертација ги прикажува дизајнот на студијата и материјалот/примерокот на истражувањето. Во неа се објаснети користените методи за селекција и евалуација на прегледаната литература, при што фокусот е ставен на студии изведени во периодот 2000 – 2017 година и публикувани податоци од истражувањата за проценка на ризик спроведени во Република Северна Македонија. Опишана е методологијата и алатките за анкетното истражување на перцепција на ризикот спроведено во периодот декември 2021 – јануари 2022 година, на населението кое живее во околината на една индустриски контаминирана точка во Скопскиот Регион. Во оваа глава се претставени и статистичките методи за обработка на податоците добиени во текот на истражувањето.

Во **шестата глава**, текстуално, табеларно и графички се претставени резултатите од прегледот на релевантната литература и применетите методолошки матрици во селектирани меѓународни студии, методот за проценка на ризик применет во ИКТ АД ОХИС и анкетното истражување во јавноста. Во **седмата глава**, презентирана е дискусијата на наодите – проценките со наодите во слични истражувања, пред сè на меѓународно поле, како и посебна дискусија за резултатите од истражувањето на перцепцијата на ризикот. Во седмата глава се опишани и ограничувањата на студијата, при што се наведува дека повеќето студии поврзани со

истражувањата на здравствениот импакт на ИКТ се публикувани во списанија каде што методолошкиот пристап, главно, бил надвор од рамката на поставената методологија за проценка на јавноздравствен ризик, а во дел од нив вклучувајќи ја и студијата во АД ОХИС недостасуваат епидемиолошки податоци за евентуалниот специфичен морбидитет и/или морталитет на населението во околината на ИКТ. Недостатокот на публикувани податоци за линдан во рамки на европските граници, исто така, претставува ограничување за релевантна проценка на здравствениот ризик.

Осмата глава ги резимира главните наоди во студијата ставајќи ги во релација со истражувачките прашања, а ги излистува и **заклучните согледувања** кои водат до предлог-чекори за идни истражувања дискутирани во последната **деветта глава**. Спроведениот методолошки пристап за проценка на здравствениот ризик на ИКТ во Република Северна Македонија ги следи препораките на меѓународните водичи. Според овие препораки, како клучни приоритети при креирање на политиките кои се однесуваат на влијанието на индустриски контаминирани точки врз човековото здравје се потенцираат следниве: формирање на детални листи на индустриски контаминирани точки и податоци за нивната надлежност, идентификација на индустриската активност во ИКТ, независно дали сè уште се одвива или се одвивала во минатото, типот на контаминацијата и големината на локалната популација, утврдување на евентуални постоечки податоци за проценката врз здравјето, дали биле спроведени претходно и кои недостатоци се утврдени, распределба на ресурси за истражувања кои се поврзани со проценка на здравствениот ризик, како и за ремедијација со цел отстранување на хазардите по здравјето, обезбедување на сериозен и мултидисциплинарен приод за проценка и активности поврзани со здравствениот импакт на ИКТ, развој на план на активности за итни и неитни одговори за намалување на влијанието на ИКТ, потенцирање на постоењето на повеќекратна експозиција на животната средина и повеќекратни влијанија врз здравјето, вклучувајќи нееднаква распределба на влијанијата, во сите комуникации и дебати поврзани со ИКТ, промовирање и запознавање на јавноста со влијанието на ИКТ врз човековото здравје, активно инволвирање во случај на потреба од итна транзиција на методите од услови на проценка на единечна експозиција во сериозен и мултидисциплинарен приод кој вклучува обединување на еколошкиот и здравствениот сектор заедно. Непостоењето на здравствени податоци и епидемиолошки студии ја лимитира проценката за целокупниот здравствен импакт. Врската меѓу здравствените податоци од базаите, почнувајќи од матичните лекари, итните служби, хоспитализациите и податоците за смртност на индивидуално ниво, би довело до подобрување на можноста за идентификување на суспектни суппопулации кои се изложени на токсичните ефекти од еколошките хазарди на ИКТ, како и прибирање здравствени податоци на индивидуално ниво. Пристапот за проценка на ризикот врз здравјето и влијанието врз здравјето треба да вклучува хармонизирани стратегии кои ќе ги земат предвид комплексните мешавини од еколошки, здравствени и социјални аспекти на ИКТ. Резултатите од ова истражување ја потврдуваат потребата од воспоставување на заеднички јазик помеѓу експертите од различни дисциплини и поголема транспарентност во комуникација на ризикот.

Предмет на истражување

Предмет на студијата е преку анализа на селектирани литературни податоци поврзани со различни сегменти и методолошки приоди за проценка на здравствените ризици во индустриски контаминирани точки на меѓународно и национално ниво, да се спроведе увид и направи компаративна анализа на досегашниот приод за проценка на здравствено-еколошкиот ризик на индустриски контаминирани точки во постојните демографски, социјално-економски и јавно здравствени околности во Република Северна Македонија. Дополнителна цел е да се добијат податоци за перцепцијата на локалното население, односно неговото мислење и ставовите во однос на ризиците поврзани со ИКТ и нивото на информираност на јавноста.

Специфичните цели на истражувањето, пак, се насочени кон преглед и анализа на достапни и соодветно селектирани потребни литературни податоци за индустриски контаминирани точки во Европа, кон разработка на методолошки матрици за проценка на влијанијата врз животната средина и проценка на ризикот по здравјето на популацијата во индустриски контаминирани точки, како и критичка анализа на спроведениот методолошки пристап за проценка на здравствениот ризик во индустриски контаминираниот зона АД Охис

Скопје, која безмалку во сите категоризации правени досега е оценета со највисок еколошки но и јавно здравствен ризик. Понатаму, специфичните цели поврзани со истражувањето на перцепцијата на резидентното население во околината на спомената контаминирана зона, се насочени кон добивање податоци за перцепцијата на ризиците по однос на влијанието врз здравствената состојба на локалното население, за степенот и довербата на достапните информации за еколошките ризици и поврзаноста меѓу факторите на перцепција на ризик, возраста, образованието на резидентното население и влијанието на когнитивните фактори.

Податоци за состојбата на подрачјето во кое е работена дисертацијата

Современиот индустриски развој резултира со бројни придобивки кои произлегуваат, пред сè, од социоекономски развој, но сепак бројни се и штетните ефекти и влијанија врз здравјето на луѓето и животната средина во целост. Проценките на Европската агенција за животна средина (ЕЕА) за 2011 година се дека во рамки на земјите членки на Агенцијата, постојат околу 2,5 милиони потенцијално контаминирани подрачја. Од сите контаминирани подрачја, индустриски контаминирани точки (ИКТ) предизвикуваат голема загриженост од перспектива на јавното здравје, главно поради токсиколошкиот профил на бројните загадувачки супстанции, заради изложеноста на локалното население, како и заради потенцијалните здравствени ефекти и влијанија кај населението што живее во тие области.

Карактеризацијата на целокупното влијание на ИКТ е комплексна задача затоа што честопати се работи за мултипли експозиции на хетерогени опасности и смеси од хемикалии кои афектираат неколку медиуми на животната средина, повеќе агенсии од повеќе извори, близина до густо населени области, и пред сè комплексност која доаѓа од различниот социо-економски контекст во кое живее резидентното население. Во последнава декада постои значаен интерес за промовирање на проценката на влијанието врз здравјето (Health Impact Assessment – HIA), во рамки на европските стручни дебати. Светската здравствена организација (СЗО) воспоставува колаборативни центри, а се формира и Европска мрежа на експерти и релевантни институции, кои на база на спроведени студии публикуваат водичи во кои се дадени насоки за методолошките приоди за проценка на здравствениот импакт во ИКТ, како и упатства за еколошкиот и здравствениот сектор за начинот на разбирање и комуникација на здравствениот импакт.

Во карактеризацијата на влијанието на ИКТ врз здравјето, вклучени се два главни методолошки приода: проценка на здравствениот ризик NHRA (Human Health Risk Assessment) и епидемиолошки студии. Проценката на ризикот врз здравјето се заснова на квантитативна пресметка на веројатноста да се појави заболувањето, во функција на дозата на експозиција на даден агенс, најчесто хемиска супстанција. Класичната методологија на NHRA, која е применета во повеќе студии, се заснова на четири чекори: идентификација на контаминентот, проценка на врската доза-одговор (реакција), проценка на експозицијата и карактеризација на ризикот. Епидемиолошките студии, пак, ја истражуваат директната врска меѓу експозицијата и здравствената состојба на афектираната популација. Во зависност од целта, овие студии се групираат во три главни категории: студии за опис на здравствениот профил на населението кое живее во близина на ИКТ со можна поврзаност со локалните еколошки ризик-фактори, студии за анализа на поврзаноста меѓу еколошката експозиција и здравствениот исход и причината за негова појава, со цел проверка на претходно поставена хипотеза и надзор/контрола на развојниот модел на здравствениот профил на населението.

Постојните докази за штетните еколошки влијанијата врз здравјето и благосостојбата на населението се бројни, а секојдневно се кумулираат и нови сознанија. Бројни епидемиолошки студии и студии на биомониторинг го потврдуваат негативниот резултат од влијанието на ИКТ. Голем придонес на овие сознанија дал проектот спроведен во Италија (2007 – 2010), каде што била проучувана поврзаноста на изложеноста на населението кое живее во близина на ИКТ и морбидитетот/болестите и смртноста како резултат на тие изложености, пред сè, тешки метали, ПАЈ (полициклични ароматични јаглеводороди) и халогени соединенија. Постојат неколку случаи во кои според резултатите на проектот постојат а ригорозни докази за зголемена инциденција на: рак на желудник кај двата пола, зголемена смртност од рак на желудник, зголемен број болнички приеми од респираторни болести, зголемена инциденција и болнички приеми од нон-Хоџкин лимфоми, меланом и рак на дојка. Проектот пресметал 3508 зголемен број на смртни случаи од сите причини што одговара на 439 смртни случаи годишно, и тоа: 1321 случај од

респираторни заболувања, 898 од рак на бели дробови и 588 смртни случаи од неоплазми на плеврата. Прегледот на епидемиолошката литература за негативните ефекти врз здравјето на населението кое живее покрај големи петрохемиски објекти покажува конзистентен доказ за поврзаност со болести на респираторниот систем, вклучувајќи го и ракот на белите дробови. Додека по однос на леукемиите, се смета дека постои поврзаност, за не-Хочкинов лимфом, Хочкинова болест, мултипли миелом, неоплазми на мочниот меур и перинатални состојби, како пријавени асоцијации со проблематични толкувања.

Социјалните нееднаквости поврзани со проблемот на ИКТ се ретко застапени во процесот на донесување на национални политики и одлуки. Особено малку внимание се посветува на нееднаквостите во изложеноста и поврзаните здравствени ризици со тие изложености кај децата кои живеат во близина на ИКТ, имајќи предвид дека депривираниите групи на население најчесто живеат во таквите области. Уште во раните деведесетти години, спроведените епидемиолошките студии во Соединетите Американски Држави обезбедиле научни докази за специфичните влијанија на загадувањето на животната средина и пошироко, покажувајќи дека заедниците кои живеат на контаминираниот подрачје имаат тенденција да се карактеризираат со висока преваленција (застапеност) на одредени етнички малцинства и популација со неповолен социоекономски статус. Сето ова претставува детерминанта на лошо здравје. Заклучоците на овие студии водат до потрагата по „еколошка правда“, што значи посочување на хетерогеноста во дистрибуцијата на еколошкиот ризик, потреба од спроведување на чистење на контаминираниот подрачје и животната средина и поддршка на најранливите групи на население.

Паралелно со заложбите на СЗО, во зависност од развојот на индустријата кој радикално се менува, се започнуваат стратегии за воспоставување правни рамки. Во многу земји, со воведувањето на нормативи и регулативи се настојува да се обезбеди минимизирање на негативните ефекти, се планираат активностите почнувајќи од почетната фаза, изборот на локацијата и приспособување кон најсовремените технологии. Меѓутоа, податоците укажуваат дека ова не секогаш се применува, особено кога старите технолошки процеси продолжуваат со својата активност во населена област или кога нормативите и стандардите се слабо имплементирани или не се во согласност со интензитетот на емисиите. Во ваков случај, кога здравјето може да биде или е директно афектирано, неопходно е соодветно планирање со цел да се обезбеди разумен и постојан економски развој без појава на неочекувани негативни ефекти. Ова подразбира комбинација од добро воспоставена легислатива, транспарентни практики во индустријата, активна соработка меѓу инволвираните заинтересирани страни и најважно, веродостојна проценка на здравствениот импакт.

Повеќето земји во светот имаат процеси и процедури за проценка на еколошките влијанија (Environmental Impact Assessment - EIA), со цел да спроведат проценка на потенцијалните влијанија на развојните процеси врз животната средина. Овие процедури со кои се настојува да се предвидат потенцијалните негативни ефекти на предложените развојни процеси врз животната средина, вообичаено се законски регулирани и се дел од одобрениот процес на проектот. Иако овие процеси се покажале како ефективни во редуцирањето на неповолните ефекти врз животната средина, сепак се лимитирани во нивниот капацитет да обезбедат заштита на здравјето и благосостојба на населението кое е под влијание на развојните процеси.

Економиите во транзиција, вклучително и Република Северна Македонија, сè уште се соочуваат со сериозни проблеми настанати како резултат на несоодветно расчистување на старите депонии на индустриските и производствени капацитети. Овие индустриски контаминирани депонии се сметаат за еколошки „жаришта“. Во Република Северна Македонија се идентификувани 16 индустриски контаминирани точки, пред сè како резултат на несоодветно управување со отпадот во рударскиот, технолошкиот и металуршкиот сектор. Рударскиот и металуршкиот сектор, кои имаат долга историја во нашата држава, довеле до примена на најсовремени технологии во таа област, но помошните објекти и раководствени практики во тоа време биле под стандардите. Тоа доведува до несоодветно управување со отпадот од тие индустриски гранки пред се заради незнаење и неинформираност за проблемот, неспроведување на законите, недефиниран имот на депониите, несоодветен мониторинг на животната средина и др. Несоодветна диспозиција на органохлорни пестициди – НСН изомери, вклучително и гама НСН (линдан), на најмалку 4 локации во АД ОХИС – Скопје е неприфатлив ризик по здравјето на

човекот и животната средина имајќи предвид дека тој е класифициран во листата на POPs хемикалии (перзистентни органски загадувачи на листата хемикалии под Стокхолмската конвенција). Според, податоците на СЗО и Агенцијата за истражување на ракот (IARC) од 2015 година, линданот е класифициран во прва група на канцерогени супстанции за човекот и се смета за директен причинител на нон-Хоџкин лимфом, супресор на имуниот систем и ендокринолошки дизраптер (нарушувач). Од горенаведените причини, депонијата со линдан во АД ОХИС – Скопје е оценета со највисок еколошки, но и јавноздравствен ризик, но досега никогаш не е правено опсежно истражување на тие аспекти.

Во развиените земји, владите и индустрискиот сектор полагаат посебно внимание и третман на еколошките проблеми предизвикани од индустриските активности. Сепак, од друга страна гледано, постои загриженост помеѓу јавноста и останатите заинтересирани страни кои сметаат дека ризикот од индустриските активности е недоволно управуван. Како една од причините и иден предизвик, тие го посочуваат недостатокот на комуникацијата на ризикот меѓу резидентното население, владите и индустрискиот сектор. Дополнително, овој недостаток има влијание врз процесот на донесување одлуки, кој не може да се спроведе доколку не може да се постигне договор меѓу сите инволвирани страни. Истражувањата на оваа проблематика покажале дека владите најчесто донесуваат одлуки за развој на индустриските активности врз основа на експертските и научно проценетите ризици, меѓутоа, сепак, мислењето за ризиците на локалното резидентно население не е доволно разбрано и земено предвид. Како резултат, индустриите растат и покрај јавното незадоволство. Токму затоа, разликите во воочувањето на ризиците меѓу резидентното население, владите и индустрискиот сектор се сметаат за главна причина за проблемите во комуникација на ризикот.

Причините кои влијаат на оценките и перцепцијата на резидентното население во однос на ризиците, неопходно е детално да се проучуваат во насока да се создаде ефективна комуникација на ризикот помеѓу владите и јавноста. Зајакнувањето на фундаменталните познавања на резидентното население за факторите кои влијаат врз оценките на ризик, може да помогне комуникацијата на ризикот да постигне ефективно воспоставени насоки за комуникација, како и соодветно селектирани начини и форми на информирање и проследување на поттикнувачки информации меѓу заинтересираните страни. Интересот за проценка на перцепцијата на ризикот и влијанието врз неговата комуникација бележи сигнификантен пораст и е предмет на многу научни дебати и истражувања.

Краток опис на применетите методи

Студијата претставува студија на пресек која вклучува проверка на концепциска рамка на валиден модел за проценка на здравствено-еколошки ризици во околина на контаминирани подрачја, со цел негова примена при анализа и идентификација на слабите точки во постојниот систем во Република Северна Македонија. Студијата се состои од три дела. Првиот дел опфаќа преглед на научна и сива литература со користење на методот за брз систематски преглед на податоци. За селекција на податоците и литературата користени се базаите PubMed и Medline, а вклучени се студии изведени во периодот 2000 – 2017 година. Студиите се анализирани според однапред поставени влезни индикатори од кои најважни се начин-процес на прибирање на потребни податоци, поставени индикатори за експозиција и индикатори за карактеризација на ризикот. Како критериуми за исклучување се наведени студии кои се поврзани со влијанието на работната средина и професијата врз здравјето. Вкупно 12 меѓународни студии се селектирани и вклучени во анализата. Во анализа на сивата литература се користени и податоци за националните политики, програми, интервенции и проекти кои нудат корисни системски решенија за проценка и управување со здравствените ризици во околина на ИКТ. Географскиот фокус е ставен на земјите во Европа кои имаат долго искуство со проблемот на ИКТ. Пребарувањето на „сивата литература“ вклучува пребарување на веб-страниците на релевантни меѓународни и национални институции (стручни организации, министерства, академски институции, невладин сектор и сл.), при што со прегледот се опфатени нивните годишни и технички извештаи, проекти, евалуациони извештаи и др.

Земајќи ги предвид матриците анализирани при прегледот на литературата, во вториот дел од студијата е направена компаративна анализа на применетиот модел во Република Северна Македонија, при што се извршени преглед, анализа и споредба со публикувани извештаи од

спроведена проценка на ризик на ИКТ АД Охис – Скопје во периодот 2000 – 2019 година, со користење на податоците објавени на интернет-страницата на Канцеларијата за неразградливи органски загадувачи POPs во Скопје.

Третиот дел е анкетно истражување на перцепцијата на ризик во околината на една индустриска точка, АД Охис – Скопје. Истражувањето поврзано со перцепцијата на локалното население е спроведено анонимно и доброволно во периодот декември 2021 – јануари 2022 година, со доставување на стандардизиран модифициран прашалник во електронска форма преку електронска пошта и објавен на социјалните мрежи и интернет-страницата на скопските општини. Прашалникот, на кој одговор дале 220 испитаници, се состои од четири дела кои имаа за цел да истражат: а) карактеристики на испитаниците; б) перцепција на ризикот; в) достапност на информации поврзани со животната средина; г) услови на живеење и здравствена состојба. Прашалникот содржи затворени прашања со кои од испитаниците се бара да дадат одговор за една изјава според скалата на Likert, отворени прашања за кои се бара информација во квантитативна и квалитативна форма, како и делумно затворени прашања со избор на алтернативата „друго“. Во прашалникот се вклучени и прашања за биолошки податоци, социодемографски информации и податоци за здравствена состојба (пол, возраст, образование, место на живеење, лична здравствена состојба).

Во анализата на резултатите од истражувањето се користени и дескриптивни статистички методи со одредување мерки на централна тенденција и аналитички статистички методи со корелација и Pearson χ^2 (хи-квадрат тест) и t-тест за независни примероци и анализа на варијанса.

Краток опис на резултатите од истражувањето

Резултатите од анализата на селектираните студии по претходно поставени влезни индикатори докажуваат дека индустриски контаминираниите точки покриваат широка палета на хетерогени индустриски активности. Во сите нив е прикажана хетерогена методологија и пристап во истражувањата на влијанието на индустриски контаминираниите точки, но, сепак, применети се три главни принципи на проценка на експозицијата кон еколошките полутанти: преку одредување на концентрацијата на полутантот, оддалеченоста на населението од изворот и спроведениот биомониторинг. Во однос на прибирање на здравствени податоци, регистрите за канцер и вродени аномалии и податоци, податоци за морбидитет од виталната статистика и хоспитализации од болничките регистри се користени извори во прегледаните студии.

Анализата на спроведената проценка на ризик на индустриски контаминираната точка АД Охис – Скопје, споредено со постојните меѓународни протоколи, докажува дека таа методолошки ги следи препораките на меѓународно препорачаните водичи само во делот за спроведување на индиректна квантитативна анализа на изложеноста на населението. За таа цел е извршена проценка на потенцијалната експозиција на утврдените патишта на експозиција, земајќи ги предвид различните групи на популација и фактори како што се возраста, однесувањето, работниците во фабриките кои се активни во моментот, земјоделските работници и резидентното население во околината на мапираната локација. Податоците за изворите на контаминација, точките на експозицијата и дизајнот на земање примероци се добиени од деталната карактеризација на самата локација. Утврдено е дека недостасуваат податоци за директна изложеност (со примена на биомониторинг), како и податоци за карактеризацијата на здравствениот ризик и евентуалниот директен импакт врз здравјето на населението. Резултатите покажале и отсуство на континуиран мониторинг систем на медиумите во контаминираната зона и недостаток на епидемиолошки студии со податоци за здравствениот ефект.

Спроведеното анкетно истражување на резидентното население докажува дека населението ја перцепира директната поврзаност меѓу експозицијата и влијанието на еколошката средина врз здравствената состојба, како и дека социоекономските карактеристики, пол, возраст и степен на образование, имаат влијание врз нивото на перцепција на ризиците. Резултатите од анкетното истражување покажале дека резидентното население има високо ниво на перцепција и е чувствително на влијанието на еколошките ризици од антропоген и природен карактер и смета дека постои директна поврзаност меѓу експозицијата и влијанието на еколошката средина врз здравствената состојба. Од типот на ризиците на кои се изложени граѓаните најмногу стравуваат од аерозагадувањето, но не е мал бројот и на оние што се загрижени за влијанието на загадувањата

од индустријата. Испитаниците кои се повеќе информирани за еколошките ризици полошо ја оценуваат еколошката состојба во која живеат. За одбележување е и податокот дека половина од испитаниците живеат во непосредна околина на ИКТ АД ОХИС. Достапноста на доволно информации и довербата во изворите, желбата за напуштање на местото на живеење кај испитаниците влијае на начинот на кој тие ја оценуваат сериозноста на еколошката средина во која живеат со негативна сигнификантна корелација. Повозрасните испитаници и испитаниците со повисок степен на образование сметаат дека е посериозна еколошката состојба на животната средина во која живеат, при што може да се заклучи дека социоекономските карактеристики, пол, возраст и степен на образование, имаат влијание врз нивото на перцепција на ризиците. Најголем дел од испитаниците сметаат дека е многу веројатно лошите услови во контаминирана еколошка средина да бидат причина за појава на бројни патолошки состојби, меѓу кои канцер, леукемии и генетски малформации.

По однос на ваквиот вид јавноздравствени проблеми, резидентното население покажува низок процент на доверба во локалната самоуправа, што докажува дека начинот на комуникација на ризикот влијае на нивото на јавната доверба во справувањето со него.

ОЦЕНА НА ТРУДОТ

Докторската дисертација со наслов: „Истражување и критичка анализа на оптимален модел за проценка на здравствениот ризик во околината на индустриски контаминирани точки во Република Северна Македонија“, од кандидатката м-р Сандра Костеска, претставува истражување во областа на здравствената екологија чија примарна цел е увид и компаративна анализа на досегашниот приод за проценка на индустриски контаминирани точки во Република Северна Македонија, споредбено со искуствата и насоките дадени во релевантните студии и водичи, како и да се добијат податоци за мислењето и ставовите на резидентното население во однос на ризиците поврзани со индустриски контаминирани точки. Наодите од оваа докторска дисертација ќе претставуваат значаен придонес кон бројните студии во светот (а ретки кај нас), за проценка на ризиците и влијанијата на контаминирани подрачја, во временска рамка кога сè уште не е возможно да се проектира веродостојна и темелна слика за здравствениот импакт на контаминирани зони. Не помалку е важен придонесот кон создавање научна база на податоци на национално ниво, кои се од исклучителна важност во креирањето на политиките за управување со контаминирани подрачја.

Земајќи го предвид сето гореизнесено, Комисијата за оцена е на мислење дека докторската дисертација со наслов: „Истражување и критичка анализа на оптимален модел за проценка на здравствениот ризик во околината на индустриски контаминирани точки во Република Северна Македонија“, од кандидатката м-р Сандра Костеска, ги исполнува основните услови и стандарди за подготовка на докторски труд.

ИСПОЛНЕТОСТ НА ЗАКОНСКИТЕ УСЛОВИ ЗА ОДБРАНА НА ТРУДОТ

Кандидатката, пред одбраната на докторскиот труд, ги објавила (како прв автор, во меѓународни научни списанија или еден труд во списание со импакт-фактор) следниве рецензирани истражувачки трудови:

- [3]. Автор-и: Kostaska Sandra and Gjorgjev Dragan „Systematic review and comparative analysis of current methodological approach for risk assessment of “Ohis Plant Skopje“, објавен: Archives of Public Health, Volume 12, Number 3, published 15 December 2020, doi.org/10.3889/aph.2020.5654.
- [4]. Автор-и: Kostaska Sandra and Topuzovska Latkovik Marija „Evaluation and relation of determinants of risk perception in the resident population living near industrially contaminated sites“, објавен: Archives of Public Health, Volume 14, Number 2, published 7 December 2022, doi.org/10.3889/aph.2022.6066.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Главниот научен придонес на кандидатката во овој труд е во темелната разработка на методолошките матрици за проценка на влијанијата врз животната средина и проценка на ризикот по здравјето на популацијата во околина на индустриски контаминирани точки, што досега не е направено кај нас. Овие согледувања несомнено ќе придонесат во создавање на основа за воспоставување оптимална национална рамка за спроведување на ефикасен систем за идентификација, управување и комуникација на здравствениот ризик во овие подрачја.

Подрачје на примена и ограничувања. Се очекува предложениот пристап при оценка на јавноздравствениот ризик во околината на ИКТ да се земе предвид во процесот на евалуација и/или реевалуација на јавноздравствениот аспект на постојните и/или идни ИКТ во државата, со задолжително вклучување и на епидемиолошкиот метод кој засега не е земен предвид.

Можните понатамошни истражувања треба да се насочат кон спроведување на епидемиолошки студии за одредување на здравствениот профил на населението, студии за биомониторинг и истражувања со цел зголемување на јавната доверба, како и истражување на некои дополнителни фактори кои имаат улога во комуникација на ризикот.

Со оглед на наведеното, Комисијата му предлага на Наставно-научниот совет на Медицинскиот факултет да ја прифати позитивната оценка и да закаже одбрана на докторската дисертација со наслов: „Истражување и критичка анализа на оптимален модел за проценка на здравствениот ризик во околината на индустриски контаминирани точки во Република Северна Македонија“ од кандидатката м-р Сандра Костеска.

КОМИСИЈА

Проф. д-р Јован Минов, претседател, с.р.

Проф. д-р Драган Ѓорѓев, ментор, с.р.

Проф. д-р Розалинда Исјановска, член, с.р.

Проф. д-р Марија Топузовска Латковиќ, член, с.р.

Проф. д-р Дејан Мираковски, член, с.р.

Прилој бр. 5

**ПРЕГЛЕД
НА ОДОБРЕНИ ТЕМИ НА МЕДИЦИНСКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ**

1. Магистерски трудови

Ред · бр.	Име и презиме на кандидатот	Назив на темата		Име и презиме на менторот	Датум и бр. на Одлука на ННС/НС за прифаќање на темата
		на македонски јазик	на англиски јазик		
1.	Мила Царовска	„Проценка на одговорот на здравствениот систем при родово базирано насилство во Северна Македонија“	„Assessment of health system response in cases of gender based violence in North Macedonia“	Проф.д-р Моме Спасовски	09-555/39 09.02.2023 год.

ПРЕГЛЕД
НА ОДОБРЕНИ ТЕМИ НА МЕДИЦИНСКИ ФАКУЛТЕТ/ИНСТИТУТ

1. ДОКТОРСКИ ТРУДОВИ

Ред. бр.	Име и презиме на кандидатот	Назив на темата		Име и презиме на менторот	Датум и бр. на Одлука на ННС/НС за прифаќање на темата
		на македонски јазик	на англиски јазик		
1.	Љубица Димитријевска	„Карцином на бели дробови- јавно здравствен проблем на денешницата“	„Lung cancer-public health challenge of the 21 st century“	Проф. д-р Ирина Павловска	09.02.2023 0905-555/61
2.	Александра Стаменова	„Влијанието на семејната средина врз исхраната, навиките за здрав животен стил и дебелина кај децата“	„Influence of the family environment on children's nutrition, lifestyle and obesity“	Проф. д-р Игор Спироски	09.02.2023 0905-555/62

**ПРЕГЛЕД
НА ОДОБРЕНИ ТЕМИ НА МЕДИЦИНСКИ ФАКУЛТЕТ/ИНСТИТУТ**

2. ДОКТОРСКИ ТРУДОВИ

Ред. бр.	Име и презиме на кандидатот	Назив на темата		Име и презиме на менторот	Датум и бр. на Одлука на ННС/НС за прифаќање на темата
		на македонски јазик	на англиски јазик		
1.	Софија Златеска Ѓуриќ	"Проценка на ефикасноста на Пликатурираната-модифицирана Brunch-ова колпосуспензија, со користење на ултразвук на долен уринарен тракт"	„Evaluation of the modified Burch colposuspension, by using an ultrasound of the lower urinary tract“	Проф. д-р Марина Крстевска Костантинова	09.02.2023 0905-555/54
2.	Анита Кокарева	„Евалуација на фактори кои доведуваат до десатурација и постоперативни белодробни компликации кај пациенти при торакални интервенции и вентилација на едно белодробно крило“	„Evaluation of factors for perioperative hypoxemia and postoperative pulmonary complications occurrence in patients undergoing one-lung ventilation“	Проф. д-р Силвана Јованова	09.02.2023 0905-555/55
3.	Илир Османи	„Споредба на ефектите од различните мултифокални леќи врз видната остринa и задоволството на пациентите после операција на катаракта“	„Comparision of the effects of different multifocal lenses on visual acuity and patient satisfaction after cataract surgery“	Проф. д-р Јане Нетковски	09.02.2023 0905-555/56
4.	Наташа Битољану	“Улогата на цитокините и факторите на раст во одредување на староста на раните”	„The role of cytokines and growth factors in estimation of wound age“	Проф. д-р Златко Јаковски	09.02.2023 0905-555/57
5.	Викторија Белакапоска Српанова	“Полиморфизми на гени кај аритмии и кардиомиопатии асоцирани со ненадејна срцева смрт и нивна улога во судско-медицинската експертиза”	„Gene polymorphisms in arrhythmias and cardiomyopathies associated with sudden cardiac death and their role in forensic medical expertise“	Проф. д-р Златко Јаковски	09.02.2023 0905-555/58

ПРЕГЛЕД
НА ОДОБРЕНА ТЕМА ЗА МАГИСТЕРСКИ ТРУД НА ПЕДАГОШКИОТ ФАКУЛТЕТ
„СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“ ВО СКОПЈЕ

Ред. Бр.	Име и презиме на кандидатот	Назив на тема		Име и презиме на менторот	Датум и бр.на Одлука од ННС за прифаќање на темата
		На македонски јазик	На англиски јазик		
1	Бехаре Мустафа	„Атлетика како дисциплина која придонесува за заштита на физичкото, менталното и емоционалното здравје на учениците од петто одделение“	„The Impact of Alhletics on The students from fifth grade in terms of physical, emotional and mental health“	Проф.д-р Бујар Саити	02-76/9 од 30.01.2023

ПРЕГЛЕД
На прифатени теми за изработка на магистерски труд на
Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје
Наставно-научен совет – 27.01.2023 година

Ред. број	Кандидат	Тема (на македонски јазик)	Тема (на англиски јазик)	Комисија	Број и датум на одлука
1.	Горан Трпеноски	„Улогата на Државната комисија за спречување на корупцијата (ДКСК) во сузбивањето на криминалот во контекст на новите надлежности“	„The role of the State Commission for prevention of Corruption in combating crime in the context of the new competencies,“	1. Проф. Д-р Никола Тупанчески (ментор) 2. Проф. Д-р Ана Павловска Данева 3. Проф. Д-р Александра Деаноска Трендафилова	02-85/38 од 30.01.2023 година

Скопје, 09.02.2023 година

Изработил: м-р Илија Манасиев,
советник за студентски прашања

Декан,
Проф. д-р Сашо Георгиевски

ПРЕГЛЕД

На прифатени теми за изработка на докторски дисертации на
Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје
Наставно-научен совет – 27.01.2023 година

Ред. број	Кандидат	Тема (на македонски јазик)	Тема (на англиски јазик)	Комисија	Број и датум на одлука
1.	м-р Елена Стојанова Златева	„Анализа на начинот на уредување на управувањето со акционерското друштво преку императивните прописи во корелација со начелото на слобода на договарање при изработката на статутот на друштвото“	„Analysis of the methods of regulating of the management of the joint stock company throughout the mandatory provisions of the law in correlation with the principle of freedom of contracting when preparing the statute of the company“	1. проф. д-р Димитар Гелев, 2. проф. д-р Горан Коевски и 3. проф. д-р Дарко Спасевски	02-85/41 од 07.02.2023 година
2.	м-р Андриана Матлиоска	„Права и положба на работниците при реструктурирање на работодавачот“	„Rights and legal position of employees in case of restructuring of the employer“	1. Проф. д-р Тодор Каламатиев (ментор), 2. Проф.д-р Лазар Јовевски и 3. Проф.д-р Александар Ристовски	02-85/40 од 07.02.2023 година

Скопје, 09.02.2023 година

Декан,
Проф. д-р Сашо Георгиевски

Изработил: м-р Илија Манасиев,
советник за студентски прашања

РЕЦЕНЗИЈА

ЗА ОЦЕНА НА ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА „СОСТОЈБА, ПОТЕНЦИЈАЛИ И ПЕРСПЕКТИВИ ЗА РАЗВОЈ НА СПОРТСКИОТ ТУРИЗАМ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА“ ОД М-Р ДАРКО ПАНОВ, ПРИЈАВЕНА НА ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

Наставно-научниот совет на Природно-математичкиот факултет/Институт за географија во Скопје, на седницата одржана на 25.1.2023 година, формираше Комисија за оцена на докторската дисертација на кандидатот м-р Дарко Панов со наслов: **СОСТОЈБА, ПОТЕНЦИЈАЛИ И ПЕРСПЕКТИВИ ЗА РАЗВОЈ НА СПОРТСКИОТ ТУРИЗАМ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**, во состав: проф. д-р Благоја Маркоски (претседател), проф. д-р Ристо Мијалов (ментор), проф. д-р Милан Наумовски (член), проф. д-р Дејан Илиев (член) и проф. д-р Дејан Методиевски (член).

Комисијата во наведениот состав, со внимание ја прегледа и ја оцени докторската дисертација и на Наставно-научниот совет на Природно-математичкиот факултет/Институт за географија му го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

АНАЛИЗА НА ТРУДОТ

Докторската дисертација на кандидатот м-р Дарко Панов, со наслов: **СОСТОЈБА, ПОТЕНЦИЈАЛИ И ПЕРСПЕКТИВИ ЗА РАЗВОЈ НА СПОРТСКИОТ ТУРИЗАМ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**, содржи 273 страници компјутерски обработен текст во фонт Times New Roman со 1,5 проред и големина на букви 12 pt, со 206 фусноти и 306 библиографски единици, меѓу нив научни трудови, статии, книги, национални прописи, меѓународни акти и интернет- ресурси.

Трудот е структуриран во 14 глави, во кои влегува и заклучокот, како и воведот, литературата и прилозите. Деловите се систематизирани во точки и потточки со наслови и поднаслови, со што се обезбедува соодветно следење на материјата која е обработена во истражувањето.

Во **воведот** на трудот се истакнува тоа дека туризмот претставува еден од важните двигатели на економијата, а особено во оние земји кои располагаат со квалитетни природно-географски ресурси и социо-географски карактеристики. Во најголемиот број европски и светски држави, а особено во оние што се карактеризираат со значителен туристички промет, исклучително големо влијание се посветува на спортскиот туризам. Според тоа, истакнува кандидатот, како една од позначајните претпоставки за правилното следење на оваа проблематика, мошне важно е да се истакне категоризацијата на спортскиот туризам, а сето тоа со цел преземање определени постапки во реализацијата на овој вид туризам. Овде е најважно да се истакне дека во трудот за првпат се прикажани состојбите со спортскиот туризам во светот, во нашата земја и во нашето непосредно опкружување, како и степенот на неговиот развој во нив.

Првата глава во докторската дисертација е насловена „Методолошки пристап во научноистражувачката методологија“. Овде се обработени осум потточки, како што се: преглед на достигнувањата на научната дисциплина поврзани со предметот на истражувањата, предмет на истражување, цели на истражувањето, образложение на научноистражувачкиот материјал, хипотетска рамка, методолошки пристап, очекуван научен придонес и примена на резултатите од истражувањето. Од кусиот приказ на првата глава, покрај стандардните методолошки принципи во научноистражувачката работа, предметот, целите и слично, еден од најважените моменти е тој дека спортскиот туризам во нашата земја е многу малку проучуван и дека кандидатот вложил големи напори во систематизацијата на потточките од една, како и во нивната анализа, од друга страна.

Втората глава е насловена „Теоретски основи на спортскиот туризам“. Овде кандидатот сметал дека најголеми ефекти ќе се постигнат доколку таа се систематизира во три точки и исто толку потточки во кои, покрај појавата и развојот на туризмот, ќе ги обработи и историскиот преглед на развојот на туризмот, дефинирањето и поделбата на туризмот, појавата и развојот на спортскиот туризам, историскиот преглед на развојот на спортскиот туризам и дефинирањето и поделбата на спортскиот туризам. Овде, со оглед на тоа дека за појавата, историскиот преглед и дефинирањето и поделбата на туризмот имаме поголем број сознанија, дефиниции и истражувања и овие точки ни се релативно познати, како најзначајни точки би ги истакнале појавата и развојот на спортскиот туризам, неговиот историски преглед како и неговата поделба и дефинирање. Овде, со оглед на ограниченоста на просторот кој ни е достапен за анализа, сметаме дека како најважен дел од оваа глава е да ги прикажеме двете најприфатени дефиниции за тоа што е спортски туризам, а во чие формирање дал свој придонес и самиот кандидат. Имено, според првата дефиниција, спортскиот туризам претставува патување од некомерцијални причини за учество или следење на спортски активности надвор од постојаното место на живеење. Според втората дефиниција, спортскиот туризам претставува израз на однесувањето на луѓето во текот на нивното слободно време, односно времето за одмор, кое се користи делумно во природната средина, а делумно во објекти за спорт и рекреација.

Третата глава е насловена како „Општа претстава за спортот денес“. Таа е систематизирана во четири точки, и тоа: дефинирање и видови спорт, видови натпреварувања и спортски манифестации, спортска инфраструктура и спортот во општеството. Во видовите на спорт, според кандидатот, како најприфатлива поделба е онаа на: професионален спорт, аматерски спорт, рекреативен спорт и спорт за лица со попреченост. Според содржините, пак, на настаните, видовите натпреварувања и спортски манифестации, ги дели на: социјални, деловни, културни и спортски. За секој од нив се дадени соодветни анализи. Во однос на спортската инфраструктура, покрај стандардната потребна инфраструктура која е карактеристична и за инфраструктурата и на спортските објекти, во спортската инфраструктура кандидатот ги поместува објектите за одмор, спорт, рекреација и туризам, како што се: стадиони, спортски сали, планинарски домови, ски-лифтови, одморалишта во чиј состав има објекти за исхрана, како и објекти за спортски содржини и др. Во овој дел од дисертацијата, кандидатот дава мошне детален приказ на најквалитетните спортски објекти во светот, како и посебно на спортските објекти во нашата земја со сите најважни основни и дополнителни содржини, како и нивното големо значење во економскиот придонес од нив. Овде, од посебен интерес е да се каже дека е обработена спортската инфраструктура за лицата со попреченост.

Четвртата глава носи наслов „Категоризација на спортскиот туризам“. Тој е категоризиран во четири точки, а тие се: поделба на спортскиот туризам според видот на спорт, поделба на спортскиот туризам според компетентниот формат, поделба на спортскиот туризам според инфраструктурната основа и останати можни варијанти и поделби. Видовите на спорт, како општо познати категории, се поединечно наведени во текстот, додека видовите спортски туризам кандидатот ги определува според однесувањето на луѓето. Како такви, тој ги наведува следните: активен спортски туризам, манифестационен спортски туризам, комплементарен спортски туризам, носталгичен спортски туризам и некои други. За сите нив се дадени соодветни дефиниции и образложенија. И овде, слично како и во претходните глави, Панов дава детален преглед на најголемиот број вакви манифестации во светот, а посебно во нашата земја. Кандидатот, поделбата според компетитивниот формат, поделбата на спортскиот туризам ја направил врз основа на активното или пасивното учество на натпревари во национални лиги, куп првенства, меѓународни натпревари, ревијални натпревари и сл. Според инфраструктурната основа, кандидатот ја навел специфичната материјална инфраструктура, како што се: спортските сали, игралишта, базени, куглани, услови за управување со јахти, сурфање, јавање коњи и др.

Во **петтата глава** која носи наслов „Категоризација на спортските туристи“, обработени се пет точки, и тоа: видови спортски туристи, активни спортски туристи, манифестациони спортски туристи, комплементарни спортски туристи и носталгични спортски туристи. Активните спортски туристи се оние што земаат активно учество во спортските натпревари или настани, манифестационите спортски туристи се оние што патуваат за да следат спортски натпревари или настани, комплементарните спортски туристи се оние што практикуваат спорт или спортски активности за време на својот одмор во одбраната дестинација и носталгичните спортски туристи се оние што патуваат и посетуваат места кои претставуваат дел од спортското наследство. Сите овие категории спортски туристи се проследени со соодветни и најкарактеристични примери како во светот, така и во нашата земја.

Шестата глава носи наслов „Влијанието на спортскиот туризам врз општествено-економскиот развој“. Овде кандидатот Панов дава опсежна анализа на структурата на економските влијанија, импактот на спортскиот туризам врз општествено-економскиот развој како во светот, така и во нашата земја, но и нејзиното непосредно опкружување. Притоа тој, со егзактно точни показатели, се осврнува на директното и индиректното влијание на спортскиот туризам врз општествено-економскиот развој на глобално, но и на национално ниво. Во продолжение, тој ги наведува инфраструктурните бенефити, како и наследствата од спортскиот туризам, потоа развојните искуства, како оние позитивните, така и оние кои имаат негативен импакт. Овде, како најкарактеристичен пример би го издвоиле податокот кој го дава кандидатот за тоа кои земји имаат најголем процент на учество на туристите во спортските активности. Овде доминираат Холанѓаните кои земаат учество со дури 43 %, потоа следуваат Германците со високи 34 %, Французите со 15 % итн. Инаку, активниот спортски туризам, според истражувањата на кандидатот, е пазар кој генерирал повеќе од 230 милијарди американски долари во 2016 година на годишно ниво, со потенцијален раст од 20 % во годините што следуваат.

Во **седмата глава** која носи наслов „Состојба на спортскиот туризам во светот и во Република Македонија“, станува збор за степенот на развојот на спортскиот туризам во развиените држави, степенот на развојот на спортскиот туризам во непосредното опкружување на нашата земја, како и за степенот на развојот на спортскиот туризам во Република Македонија. Овде се потенцира дека заедно спортот и туризмот претставуваат моќна движечка економска сила во општествата со огромен потенцијал да генерираат широк спектар на економски бенефити. Така, проценката на Светската туристичка организација се дека приходите кои се генерирале во 2016 година од спортскиот туризам изнесувале близу 10 % од вкупниот туристички промет.

Во продолжение на текстот во овој дел од дисертацијата, кандидатот дава опсежен приказ на меѓународните комитети и федерации кои управуваат со сите видови спортови, како што се: МОК, ФИБА, ФИФА, ИХФ и др. Покрај нив, развојот на спортскиот туризам варира во различни земји. Овде се дадени истражувањата за земјите во кои бенефитите од спортскиот туризам се најголеми, а овој вид туризам има заземено голем замав. Такви се: Австралија, Нов Зеланд, Канада, Ј. Африка, Јапонија, Голема Британија, Германија, Франција, Шпанија и Италија. Од непосредното и посредното опкружување се анализирани: Бугарија, Грција, Србија, Албанија и Хрватска.

Во однос на степенот на развојот на спортскиот туризам во Република Македонија, со помош на детална анкета, направени се опсежни анализи за преференците кај домашното население кои укажуваат на тоа дека тоа најголем интерес прикажува за спортовите, како што се: ракометот, фудбалот, кошарката, боречките вештини, пливањето, атлетиката, стрелаштвото, планинскиот велосипедизам, параглајдерството, спортско-рекреативното качување итн.

Во факторите за развојот на спортскиот туризам, како што е, впрочем, и насловот на **осмата глава**, станува збор за видовите фактори за развојот на туризмот, како што се природно-географските фактори, општествените фактори, антропогените фактори и

анализата на спортските институции. Во првите се обработени релјефните карактеристики, климатските особености, хидрографските карактеристики и карактеристиките на растителниот и животинскиот свет. За сите нив кандидатот смета дека се исклучително поволни за развој на скоро сите видови туризам и спортски туризам. Слично мислење има и во однос на останатите фактори, како што се општествените и антропогените, а особено оние антропогените кои овозможуваат продолжен престој како на обичните, така и на спортските туристи. Овде Панов дава податок за повеќе од 9 000 недвижни антропогени објекти, како што се: археолошки локалитети, манастири, цркви, џамии и сл. Во продолжение, кандидатот овие факти ги потврдува преку егзактни бројчани показатели приложени во соодветни табеларни прикази. На крајот од оваа глава, дадени се попис и анализа на сите спортски институции во Република Македонија, а како најважни, како што е веќе напоменато претходно, посебен третман им дава на Агенцијата за млади и спорт (АМС), Македонскиот олимписки комитет (МОК), Фудбалската федерација на Македонија (ФФМ), Кошаркарската федерација на Македонија (КФМ) и Ракометната федерација на Македонија (РФМ). За сите нив се дадени детални карактеристики за нивната работа, како и за нивниот придонес во развојот не само на спортот, туку и на туризмот, но и на спортскиот туризам.

Деветтата глава носи наслов „Маркетинг и менаџмент на спортскиот туризам“. Овде се опфатени неколку поглавја, односно: промоција и пропаганда на туризмот, таргет- групи и истражување на пазарот, анализа на културите и спортот во функција на избор на спорт за развој на соодветен туризам и организација на спортските натпревари во функција на туризмот. Како основни, односно примарни форми на промотивни активности, кандидатот ги издвоил: економската пропаганда, промотивните активности, односите со јавноста, личната продажба, директниот маркетинг и, како најнов тренд, дигиталниот маркетинг, односно изработката на веб-платформи и на мобилни апликации. Во продолжение, кандидатот се осврнува на таргет-групите и истражувањето на пазарот кои ги определува според објективните и субјективните групи на фактори. Суштината на оваа сегментација на пазарот се состои, всушност, во поделба на туристите (потрошувачите) во помали хомогени делови, односно групи (сегменти) и која поделба се заснова на нивните сличности и нивните идентификувани потреби. За анализа на културите и спортот во функција на избор на спорт за развој на соодветен туризам, кандидатот се определил да користи бројни статистички показатели поврзани со спортот и спортскиот туризам. Во тој правец, тој дава соодветни примери за развојот на спортовите и нивната популарност во поедини земји. Покрај другото, тој овде истакнува дека спортот и туризмот претставуваат едни од приоритетите на Европската Унија и дека таа, преку различни структурни фондови, ги поддржува како спортот, така и спортскиот туризам. Овде е спомната програмата ERASMUS + (Sport), преку која се финансираат различни проекти од овие области. Спортските, пак, манифестации претставуваат врвот на организацијата во областа на спортскиот туризам, односно неговите бенефити. Овде се дадени класични примери за бројот на туристи и бројот на посетители во одделни периоди во Македонија, како и апроксимативното учество на спортскиот туризам.

Во **десеттата глава**, која носи наслов „Стратегија за развој на спортскиот туризам“ се обработени повеќе значајни точки. Така, државните мерки и програми се класифицирани како еден важен дел од стратегијата во кои се опфатени и обработени видовите субвенции и стимулации, како и поддршката на спортските колективи. Како втор елемент, односно точка, е прикажана и анализирана стимулацијата на спортските туристи, односно даночните олеснувања, како и државната помош за приоритетните спортови за кои, впрочем, стана збор во некои од претходните поглавја. Во општествените мерки, како важен стратешки елемент за развојот на спортскиот туризам е обработена точката за вклучувањето на спортот во пошироките општествени рамки, додека во последната точка од оваа глава кандидатот се осврнува на спортската политика и развој која ја анализира од два аспекта, односно од аспект на стратегија за

развој на туризмот и спортскиот туризам како и од аспект на превземањето соодветни мерки за стимулација на спортските туристи. Во делот за субвенциите, како една од позначајните мерки за развој на спортскиот туризам се издвоени следните субвенции: за странски организиран туристички промет, за нискобуџетни компании, систем на ваучери за домашен туризам, субвенции од 200 000 денари за рурален туризам, субвенции за доделување ознака национален ресторан во висина од 200 000 денари, односно меана и др. Како дел од стратегијата, овде се издвоени некои препознатливи производи во спортскиот туризам. Од нив, најзначајни се: спортските игри, турнирите од секаков вид, спортските кампови, спортско-рекреативните активности, адреналинските спортови, шампионати и циклични натпревари, конференции и собири и др.

Во **единаесеттата глава** е дадена SWOT-анализата, односно анализа која претставува еден вид метод на стратешко планирање во кој се дадени и анализирани предностите, слабостите, можностите и заканите на спортскиот туризам, како и анализа на резултатите од спроведеното анкетно испитување поврзано со туризмот и спортот.

Сите овие анализи се распределени во четири обемни, но лесно читливи табеларни прикази во кои посебно се анализирани и назначени предностите, недостатоците, можностите и заканите, и тоа посебно на понудата, на побарувачката и на регулативата поврзана со спортскиот туризам во нашата земја. Како дел од оваа глава, кандидатот подготвил и реализирал анкетни прашалници што, од своја страна, претставува своевидна новост во истражувањето на спортот, спортските активности и спортскиот туризам. Самиот прашалник се состои од четири вида прашања, односно демографски прашања, прашања за учество на спортски активности, прашања за патување и туризам и прашања за спортски туризам. Впрочем, материјалот од прашалниците, како и анкетните листови претставуваат составен дел од оваа дисертација и може да се проследат од неа. Инаку да го споменеме уште и тоа дека во анкетата, која е спроведена по електронски пат, земале учество 235 испитаници, од кои 122 од машкиот, односно 113 од женскиот пол. Најголемиот број од испитаниците биле на возраст помеѓу 31-50 години, додека најмал на оние што имале повеќе од 61 година.

Во **дванаесеттата глава** е даден заклучокот, односно заклучните согледувања. Во таа насока, спортскиот туризам во светот е еден од најперспективните и најкомплексните форми на туризам на светско ниво. Тој е водечка туристичка форма, која според повеќето развиени земји придонесува со голем процент во вкупното туристичко движење и потрошувачка во нив. Поради согледувањата на високоразвиените земји кои ги препознаваат придобивките од спортскиот туризам, односно директните влијанија врз БДП, вработеноста, инвестициите, платниот биланс и девизниот прилив, и другите сродни дејности, како и останатите индиректни влијанија, тие темелно и студиозно пристапуваат кон проучување, унапредување и развој на овој вид туризам. Стратешкото пристапување и планираниот развој, каде што се вклучуваат експерти од областа на спортскиот туризам, создаваат, односно креираат услови на туристичка политика која ќе предизвика акцент и развој на овој вид туризам, а сè со цел за раст на туристичкиот промет во овој сектор, а со тоа и во туристичкиот сектор воопшто.

Претпоследното **тринаесетто** и последното **четиринасетто** поглавје се однесуваат на користената литература и прилозите. Во поглавјето кое се однесува на користената литература, вклучува дела од домашни и странски автори, монографии, учебници, книги, трудови и други научни дела објавени во домашни или меѓународни научни списанија и публикации од соодветната област, додека во последното поглавје кое се однесува на прилозите, вметнати се анкетните листови и табели кои се користени при процесот на истражување во дисертацијата.

Предмет на проучување

Предметот на проучувањето на оваа докторска дисертација е спортскиот туризам, односно неговата состојба, потенцијалите и перспективите за неговиот развој во Република Северна Македонија. Секако дека предметот на проучувањето е во

најтесна корелација со туризмот, односно да се укаже на индуктивната функција на спортскиот туризам врз туризмот во нашата земја воопшто. Со оглед на тоа што оваа тема, односно предметот на проучување е релативно еден вид пионерски обид во однос на оваа проблематика во нашата земја, сознанијата презентирани во дисертацијата, покрај другото, имаат за цел унапредување на овој вид туризам, а со тоа, како што е понапред кажано, да се унапреди туризмот воопшто. Тоа од најголема причина што нашата земја има исклучително поволни услови за ваквиот вид туризам, односно поволни природно-географски, социо-географски и секаков вид други услови поврзани со предметот на истражување. Овде, да не го забораваме и најбитниот факт, а тоа е дека Република Македонија претставува спортска нација, а на тоа укажуваат големиот број факти кои се презентирани во дисертацијата, се разбира како предмет на нејзиното проучување.

Податоци за состојбата на подрачјето во кое е работена дисертацијата

Република Македонија е држава во која спортскиот туризам, за жал, е ставен на маргините не само во делот од научноистражувачката работа, туку и во реалното практикување на овој вид туризам. Поточно кажано, за оваа проблематика има исклучително мал број истражувања, а институциите на системот кои се задолжени за оваа проблематика досега не обрнувале некое посериозно внимание кон неа. Во таа насока, слободно може да се каже дека состојбата на подрачјето во кое е работена дисертацијата кај нас е мошне непроучена тема. Според горенаведеното, а со оглед на тоа што кај нас воопшто не се води некоја посебна статистика за учеството на спортскиот туризам во вкупниот реализиран промет во туризмот, кандидатот, со помош на бројни теренски и анкетни истражувања, вложил напори да постави некаков вид база на податоци која може да послужи во понатамошните истражувања и проучувања на оваа тема.

Краток опис на применетите методи

Во однос на методите, односно методолошкиот пристап во научноистражувачката работа, кандидатот употребил поголем број методи. Некои од нив се стандардни и се практикуваат во истражувањето на некои делови од дисертацијата за кои тие се карактеристични, додека некои од методите се употребуваат за првпат, односно тие се карактеристични само за проблематиката на темата која е обработена. Во таа насока, кандидатот ги систематизирал следниве фази и методи: фаза на истражување, фаза на обработка на податоците и фаза на објавување на резултатите и изведување заклучоци, образложенија и предлози. Во однос на методите кои се применети, тие се следните: метод на теренски истражувања, метод на електронска анкета, математичко-статистички метод, метод на анализа и синтеза, математичко-статистички метод, метод на оценка и валоризација и метод на анализа и синтеза.

Краток опис на резултатите од истражувањето

Иако нашата држава, наведува кандидатот, е богата со природни богатства и културно-историски знаменитости, сепак таа е сиромашна во однос на понудата и содржините со која би ја надополнила спортско-туристичката понуда. Недостасуваат квалитетна спортска инфраструктура, сообраќајна инфраструктура, квалитетни и квантитетни спортски содржини во сместувачките капацитети и студиозен и, на долги стази, одржлив раст и развој на спортскиот туризам. Исто така, во нашата држава, за жал, не е утврден потенцијалот што може да се искористи во функција на развој на спортскиот туризам, а нејасно е и разбирањето на економските резултати што произлегуваат од него. За да се пристапи кон креирањето и развојот на спортскиот туризам и поради овие причини, пред сè, неопходно е да се утврдат реалните недостатоци од една, и можностите од друга страна.

Кандидатот, преку неговите истражувања со повеќе примери, анализи и интервјуа, се обидел да анализира конкретни статистички податоци, да ги приближи, односно да претстави јасна слика за повеќето бенефити од спортскиот туризам и да ги поттикне горенаведените фактори сериозно и студиозно да ја сфатат оваа форма на туризам, бидејќи истата според неговите прогнози учествува со повеќе од 20 % од

странските ноќевања на регионално и окулу 15 % на државно ниво. Доколку се има предвид, а според повеќето општо прифатени дефиниции во светот, во врска со вонпансионската потрошувачка на туристите, дека спортските туристи во просек трошат од 20 до 50 % повеќе средства во текот на еден престој во однос на останатите видови туристи, тогаш горенаведениот процент, а во врска со потрошувачката би бил за истиот процент зголемен.

Република Македонија, покрај базата на спортски туристи кои ја посетуваат земјата преку меѓународните спортски натпреварувања, манифестации и настани што е заклучено понапред во текстот, исто така има потенцијал за развој на спортскиот туризам, бидејќи поседува одлични климатски, хидрографски, природно-географски и антропогени фактори за развој на овој вид туризам.

ОЦЕНА НА ТРУДОТ

Докторската дисертација на кандидатот м-р Дарко Панов, со наслов: **СОСТОЈБА, ПОТЕНЦИЈАЛИ И ПЕРСПЕКТИВИ ЗА РАЗВОЈ НА СПОРТСКИОТ ТУРИЗАМ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**, претставува истражување во научното подрачје на географијата, односно на потесната област од туризмот. Изработката на оваа докторска дисертација има за цел да го започне процесот на валоризацијата на спортскиот туризам во делот од туризмот и со тоа да придонесе за реализацијата на што поголем бенефит од туризмот, односно реализација на поголеми економски ефекти од него. Покрај тоа, целта на темата е и тоа да се укаже дека преку спортскиот туризам може да се унапреди и самиот спорт, односно тој да се издигне на уште повисоко ниво.

Докторската дисертација на кандидатот м-р Дарко Панов, со наслов: **СОСТОЈБА, ПОТЕНЦИЈАЛИ И ПЕРСПЕКТИВИ ЗА РАЗВОЈ НА СПОРТСКИОТ ТУРИЗАМ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**, според мислењето на Комисијата за оцена, ги исполнува основните услови и стандарди за подготовка на докторски труд.

ИСПОЛНЕТОСТ НА ЗАКОНСКИТЕ УСЛОВИ

Кандидатот, пред одбраната на докторскиот труд, ги објавил следниве рецензирани истражувачки трудови:

1. Panov. D, Panov.N, Dimeska.H(2017): SOME ASPECT OF THE CRISES AND THEIR INFLUENCE OVER TOURISM, Меѓународна научна конференција „Геополитички процеси во современиот евроазиски простор“, Бања Лука.
2. Panov. N, Panov. D(2017): DEMOGRAPHIC IMAGE AS AN IMPORTANT SEGMENT OF THE DEVELOPMENT OF SPORTS TOURISM. International Scienific Conference GEOBALKANIKA.
3. Dimeska. H, Panov. D,(2017): QUALITATIVE AND QUANTITATIVE FEATURES OF SPORTS TOURISM ON THE MOUNTINES IN THE REPUBLIC OF MACEDONIA, Географски разгледи бр. 50, 133-142. ПМФ, Географски институт, Скопје.

Главните научни придонеси на кандидатот се оформувањето на серија базни податоци и истражувања кои ќе придонесат во понатамошно истражување на проблематиката обработена во дисертацијата.

Подрачјето на примена е повеќекратно, и тоа се однесува на унапредувањето на туристичките вредности на нашата земја низ процесот на искористувањето на потенцијалните можности со кои таа располага, а со тоа и реализација на што поголем економски бенефит од спортскиот туризам. Значи, подрачјето се однесува на туризмот, спортскиот туризам и економијата. Во однос на ограничувањата, основен ограничувачки фактор претставува недоволно развиената свест за високите можности од унапредувањето на спортскиот туризам.

Можните понатамошни истражувања би се одвивале во правец на формирање база податоци за спортскиот туризам, искористување меѓународни искуства, изготвување посебни стратегии како на државно, така и на регионално ниво, како и

унапредувањето на свеста на туристичкиот сектор за земање што поголемо учество во реализацијата на проекти кои ќе се однесуваат на спортскиот туризам.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Со оглед на наведеното, Комисијата му предлага на Наставно-научниот совет на Природно-математичкиот факултет во Скопје да ја прифати позитивната оценка и да закаже одбрана на докторската дисертација на кандидатот м-р Дарко Панов, со наслов: **СОСТОЈБА, ПОТЕНЦИЈАЛИ И ПЕРСПЕКТИВИ ЗА РАЗВОЈ НА СПОРТСКИОТ ТУРИЗАМ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА.**

Комисијата, исто така, предлага насловот на темата да се видоизмени и да гласи: **СОСТОЈБА, ПОТЕНЦИЈАЛИ И ПЕРСПЕКТИВИ ЗА РАЗВОЈ НА СПОРТСКИОТ ТУРИЗАМ ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА.** Ова Комисијата го предлага од причина што кандидатот ја пријавил темата пред уставните измени за промена на името. Оваа промена Комисијата ја предлага по укажувањето на службите од Ректорската управа, како и на службите од ПМФ. По укажувањата дека докторската дисертација нема да може да биде валидизирана со претходниот наслов, Комисијата ја прифати оваа сугестија и го дава горенаведениот предлог кој ќе нема никакви негативни импликации врз темата.

КОМИСИЈА

Проф. д-р Благоја Маркоски, претседател, с.р.

Проф. д-р Ристо Мијалов, ментор, с.р.

Проф. д-р Милан Наумовски, член, с.р.

Проф. д-р Дејан Илиев, член, с.р.

Проф. д-р Дејан Методијевски, член, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА

ЗА ОЦЕНА НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА „АНАТОМО-МОРФОЛОШКИ ПРОМЕНИ НА ОРАЛНИТЕ КОСКИ КАЈ ЖЕНИ СО ОСТЕОПОРОЗА“ ОД Д-Р МЕРИТА ШКОДРА БРОВИНА, ПРИЈАВЕНА НА СТОМАТОЛОШКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

Наставно-научниот совет на Стоматолошкиот факултет во Скопје, на седницата одржана на 30.1.2023 година, формираше Комисија за оцена на докторската дисертација на кандидатката д-р Мерита Шкодра Бровина со наслов: АНАТОМО-МОРФОЛОШКИ ПРОМЕНИ НА ОРАЛНИТЕ КОСКИ КАЈ ЖЕНИ СО ОСТЕОПОРОЗА, во состав: проф. д-р Јадранка Бундевска (претседател), проф. д-р Билјана Капушевска (ментор), проф. д-р Гордана Ковачевска (член), проф. д-р Јулијана Николовска (член) и проф. д-р Весна Коруноска Стевковска (член).

Комисијата во наведениот состав, со внимание ја прегледа и ја оцени докторската дисертација и на Наставно-научниот совет на Стоматолошкиот факултет му го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

АНАЛИЗА НА ТРУДОТ

Докторската дисертација на кандидатката д-р Мерита Шкодра Бровина со наслов: АНАТОМО-МОРФОЛОШКИ ПРОМЕНИ НА ОРАЛНИТЕ КОСКИ КАЈ ЖЕНИ СО ОСТЕОПОРОЗА, содржи 92 страници компјутерски обработен текст во фонт Times New Roman, со single проред и големина на букви 12, 100 библиографски единици, меѓу нив научни трудови, статии, книги, национални прописи, меѓународни акти и интернет-ресурси.

Трудот е структуриран во 8 (осум) глави, вовед и заклучни согледувања. Деловите се систематизирани во точки и потточки со наслови и поднаслови, со што се обезбедува соодветно следење на материјата која е обработена во истражувањето.

Во **воведот** на трудот, изложени се предметот и целите на истражувањето, хипотезата, истражувачките прашања, теоретската рамка и методите на истражувањето. Кандидатката укажува дека остеопорозата е метаболичко заболување на коските кое се карактеризира со микроархитектонско нарушување на нивната структура и губење на густината на коскената маса, што резултира со фрактури на коските. Остеопорозата ги погодува жените трипати повеќе од мажите. Развојот на болеста е поврзан со фазата на менопауза како резултат на драстичниот пад на нивото на естрогенскиот хормон, кој е од фундаментално значење како во метаболичките процеси на формирање на коските, така и во метаболичкиот процес на разградување на коскената маса. Морфолошките промени за време на остеопорозата ги вклучуваат и оние на коските на вилиците, особено на мандибулата, поради нејзината структурна трабекуларна градба. Коскената густина се мери со ДЕХА-тест (двојна енергетска рендгенска апсорпциометрија), што е и дијагностички златен стандард. Идентификувањето на структурните промени во коските на вилицата преку радиоморфометриски индикатори во панорамската радиографија е од особено значење, имајќи предвид дека остеопорозата е латентна болест.

Одредувањето на коскената густина е од фундаментално значење пред да се планира протетска рехабилитација, овозможувајќи му на терапевтот, кој ја почитува проценката на квалитетот на коските, да ги преземе сите процедурални терапевтски мерки за време на изработката на вкупните протези со цел одржување на интегритетот на коските.

Затоа, целите на оваа докторска дисертација се:

1. Евалуација на коскената густина на долната вилица (mandibule) со помош на визуелниот индикатор МЦИ – Klementti индикатор и односот со остеопоротичниот статус.
2. Евалуација на квантитативните радиоморфометриски индикатори МИ, ПМИ, МРИ и корелација со БМД–тело.

3. Утврдување на улогата на стоматологот и стоматолошките радиолошки прегледи во пронаоѓањето на раните знаци на болеста.
4. Проценките на состојбата на квалитетот и квантитетот на коските на вилицата ќе му овозможат на терапевтот да планира и да пристапи кон протоколот во процесот на протетска рехабилитација според состојбата со квалитетот на коските на вилиците што ги носат протезите.
5. Резиме на заклучоци и препораки за протетска рехабилитација и специфики при работењето на тотални протези за пациенти со остеопороза.

Втората глава од докторската дисертација е насловена: **Преглед на достигнувањата поврзани со предметот на истражување.** Во неа е анализирана остеопорозата, која ги напаѓа повеќе жените во менопауза отколку мажите и претставува мултифакторна болест.

Според податоците на СЗО – остеопорозата е присутна кај повеќе од 75 милиони луѓе во САД, Јапонија и Европа, предизвикувајќи над 8,9 милиони фрактури на годишно ниво. Иако инцидентноста е голема како и последиците врз здравјето на човекот, остеопорозата уште останува недетектирана, сè додека не се случи фрактура на коските. Ова се појавува како резултат на недостаток на болка, како и недостаток на информираност на населението поврзано со болеста и последиците од неа. Начинот на живот игра посебна улога во одржувањето на коските. Храна богата со Са и витамин D, комбинирана со физичка активност, е големо значење.

Остеопорозата се дели на: примарна остеопороза (со непозната етиологија) и секундарна остеопороза (со позната, загрижувачка етиологија).

Остеопорозата е болест која може да биде спречена и излекувана, но бидејќи болеста се развива во тивка форма, многу луѓе не успеваат да ја дијагностицираат на време за да добијат соодветен третман.

Густината на коските во принцип се мери со користење на дуална (двојна) енергија – дензиометрија на X-зраци наречена DXA.

Мандибуларната и максиларната радиографија се препорачува за болните од остеопороза од две причини – со цел избегнување на други радиолошки процедури за кои е потребно повеќе зрачење и протетички цели кои се надоврзуваат директно со остеопорозата.

Густината на коската може да се процени од страна на протетичарот користејќи радиоморфометриски методи и оптичко мерење на коската (дензиометриска анализа).

Мандибуларната и максиларната радиографија се препорачува за болните од остеопороза од две причини – со цел избегнување на други радиолошки процедури за кои е потребно повеќе зрачење и протетички цели кои се надоврзуваат директно со остеопорозата.

Морфолошките промени може да се видат на двете вилици, посебно на мандибула. Ова не е случајност бидејќи мандибулата е составена, главно, од кортикалниот дел кој ја затвора трабекуларната структура на коската.

Постои доста забележлива разлика меѓу губењето на коскената маса меѓу долната вилица – мандибулата и горната – максилата. Процесот на ресорпција е од три до четири пати повисок во мандибулата отколку во максилата.

Густината на коската во вилица може да се процени од панорамската радиографија, користејќи ги радиоморфометриските мерки на мандибулата. Истражувачите пронашле поврзаност измеѓу остеопенија и остеопороза и промените во густината на коските користејќи неколку радиоморфометриски параметри-индекси како што се: MCI – Кортикален мандибуларен индекс, PMI – панорамен мандибуларен индекс, MI – ментален индекс, сè со цел да може да се надгледуваат знаците на остеопороза, како и квалитетот на коските. Густината на коската во вилица може да се процени од панорамската радиографија, користејќи ги радиоморфометриските мерки на мандибулата.

Во последната деценија, бројни истражувања се ориентирани и известуваат за поврзаноста помеѓу остеопорозата и густината на оралните коски. Детектираните промени во оралната радиографија резултирале понатаму со детекција на редукцијата

на масата на коските во другите делови од телото. Има и истражувања кои не успеале да ја најдат оваа поврзаност. Жените во менопауза кај кои е дијагностицирана ерозија на кортексот на мандибулата имале поголем ризик за вертебрална остеопороза. Покрај тоа, ризикот за остеопороза бил 23 пати поголем кај жените со двата параметра – тенок и еродиран кортекс во споредба со нормален и тенок кортекс. Сите овие жени треба да бидат упатени за БМД (BMD) тест пред да се појави фрактура. Возраста игра важна улога и покажува значајна корелација со ширината на кортексот на мандибулата.

И покрај одреден број на истражувања, потребата за дополнително истражување во оваа област е голема со цел да се разјасни врската меѓу остеопорозата и влијанието врз губењето на коските на вилицата, како и поврзаноста измеѓу остеопорозата и мерните индекси).

Во **третата глава** е дадено **Образложение на работните хипотези и тези**, каде што тие ќе бидат потврдени или одбиени во зависност од добиените резултати. Во овој случај, сите поставени хипотези, почнувајќи од О хипотеза, па сè до б, се потврдени, т.е. се прифатени.

Во **четвртата глава, Применети научни методи и начин на работа** - истражувањето е спроведено во Специјалистичката поликлиника во Приштина – Одделот за мобилната протетика по одобрувањето на Етичко-стручен комитет на Стоматолошката комора. Истражувањето околу промените во коските на вилицата каде што се изработуваа протезите е извршено кај жените по менопауза кај кои е дијагностицирана остеопороза. При тоа е испитувана анализата на мерките на минералната густина на коските, БМД-вредности, според критериумите на DXA и T-score (резултати) вредности. Во студијата учествувале вкупно 60 пациенти (жени на возраст 50 – 80 години, поделени на две групи. Истражувачката група ја сочинувале 30 жени, поделени на две подгрупи: прва група, возраст 50 – 60 години и втора група, возраст 60 – 80 години. Контролната група е составена од 30 жени на возраст 50 – 80 години кај кои не е дијагностицирана остеопороза.

Евентуалните промени во мандибулата се истражувани со панорамска радиографија и индексите се измерени користејќи го последниот дигитален систем на мерките во начин да се евидентираат можни грешки кои можат да се случат.

На две мерни страни (точки) на мандибулата се регистрирани три мерења: MCI-Mandibular Cortical Index (MCI) што според Klement и сор. е поделен во три подгрупи (C1- C3), потпирајќи се на изгледот на долната граница на мандибуларниот кортекс дистално од менталната форама (дупка), како што се гледа и со радиографија; C1 – ендостеалната маргина на кортексот е јасна од двете страни; C2 – ендостеалните маргини покажуваат семилунарни дефекти; C3 – кортексот е многу порозен; MI (Mental Index или MCW (Mandibular Cortical Width) – се однесува на ширината на долната граница на мандибулата под двете ментални форами според методот на Лагертон. Менталната форамен се идентификува со една линија која поминува нормално на тангентата до долниот крај на мандибулата и низ центарот на менталната форама. Ширината на кортексот на мандибулата се мери во оваа точка. MI е просекот на одредената ширина на двете страни во менталната форама. Границата на MI-индексот е < 3 mm, додека за PMI < 0.3mm. PMI - ја опишува пропорцијата на ширината на кортексот од растојание од менталната форама до долниот крај на кортексот на мандибулата MI / h.

Во **петтата глава** се прикажани **Добиени резултати и нивно значење**, и тоа во 1 слика, 56 табели и 24 графיקони.

Просечната возраст на пациентите варираше помеѓу $62,90 \pm 7,07$ со мин./макс. вредности 51/77. Помеѓу возраста на испитаниците од двете истражувачки групи, разликата во возраста е незначителна за $Z = 0,33$ и $p > 0,05$ ($p = 0,73$). Постои значајна разлика помеѓу возраста и вредностите на DEXA-тестот – со зголемување на возраста вредностите на DEXA - тестот значително се намалуваат за $p < 0,001$ (Pearson Chi-Square test). Вредностите на DEXA-тестот на пациентот на контролната група за $Z = -6,68$ и $p < 0,001$ ($p = 0,000$) се значително повисоки од студиската група.

МЦИ - индексот од прва категорија С-1 што претставува нормален изглед на кората на долната вилица без промени во квалитетот на коската, го среќаваме само кај групата жени со Т-резултат $< -2,5$ на 63,33 %, додека кај жените со Т - резултат $> -2,5$, мандибулата во никој случај нема кортекс од нормална категорија. Корелацијата помеѓу DEXA-тестот и индексот МЦИ е значајна (Fisher's Exact Test = 42,260) $p < 0,001$.

Помеѓу вредностите на DEXA-тестот и МИ-индикаторот, докажана е силна релативна позитивна корелација за Spearman Rank Order $R = 0,49$ $p < 0,05$. МРИ кај жените со Т - резултат над $-2,5$ е поголем од оној кај жените со Т - резултат подолу $-2,5$ за $Z = -0,27$ и $p > 0,05$. Не постои значајна корелација помеѓу остеопорозата и МРИ-индексот $p > 0,05$. Постои значајна корелација помеѓу индексот ПМИ и вредностите на DEKSA -тестот (Fisher's Exact Test = 13,196) и $p < 0,01$.

Мерењата шест месеци по протетската рехабилитација не покажале значителни разлики од мерењата пред почетокот на третманот за: МЦИ McNemar Test = 1,00 ($p > 0,05$), МИ незначителна разлика за $Z = 1,29$ и $p > 0,05$, ПМИ незначителна разлика $Z = 1,82$ и $p > 0,05$, МРИ незначителна разлика $Z = 1,92$ и $p < 0,05$ ($p = 0,05$).

Во однос на важноста на релевантните радиоморфометриски индикатори во предвидувањето на болеста остеопороза, МЦИ има најголемо влијание, (Wald = 6,296/ $p < 0,05$ ($p = 0,012$), потоа следи ПМИ-индексот Wald = 1,340/ $p > 0,05$ ($p = 0,247$), а најслабо влијание во предвидувањето на развојот на болеста остеопороза во нашето истражување има МИ-индексот Wald = 0,847/ $p > 0,05$ ($p = 0,357$).

Чувствителноста на МЦИ за остеопороза е 70 % (95 % CI) и специфичност 63,33 %.

Чувствителноста на МИ за остеопороза е 90 % (95 % CI) и специфичност 36,67 %, за намалена вредност на МИ < 3 mm.

Чувствителноста на ПМИ за остеопороза е 63,33 % (95 % CI) и специфичност 76,67 % за намалена вредност на ПМИ < 3 mm.

Во **шестата глава**, насловена **Примена на резултати од истражувањето и можни насоки за натамошно истражување**, резултатите од оваа студија ќе им служат на протетичарите да ги идентификуваат промените во коските на вилицата. Наодите од ова истражување ќе бидат додатен водич за лекарите кои ќе имаат дополнителни податоци за да се спремаат за идентификација и соодветни мерења за да може да ги препознаваат раните знаци на болеста на остеопороза.

Истражувањето ќе им помогне на лекарите по идентификацијата правилно да планираат во согласност со состојбата на носните коски и работниот план и да ги преземат сите мерки за да се спречат можните фрактури. Во исто време, лекарот ќе има дополнителни податоци и дополнително ќе придонесе за здравствената едукација на пациентите, што е од суштинско значење за понатамошниот развој на здравјето на коските.

Во **седмата глава**, која се однесува на заклучните согледувања, кандидатката, врз основа на целите на истражувањето, ја оценува важноста на радиоморфометриските индикатори и важноста на панорамската радиографија во раното откривање на знаците на остеопороза, морфолошките промени во долната вилица за време на остеопорозата, како и го оценува влијанието на протези на вредностите на радиоморфометриските индикатори по шест месеци, со следните **заклучоци**:

1. Радиоморфометриските индикатори се вредни алатки за одразување на состојбата на телесните коски преку анализа на нивните вредности во панорамската радиографија.
2. Панорамската радиографија може да се смета како валидна алатка за откривање на коскените промени и за радиоморфометриски мерења.
3. Според нашите податоци, квалитативниот визуелен индикатор е валиден показател за откривање на состојбата на коските.
4. Не беше пронајдена значајна врска помеѓу интеракцијата на радиоморфометриските индикатори.
5. Индексот МИ може да се смета како вреден индекс за истражување на остеопорозата во панорамската радиографија.

6. Во нашето истражување за ПМИ не ни се дадени податоци од голема дијагностичка вредност, па затоа истражувањето во однос на ПМИ треба да биде подетално.
7. Според нашата анализа, ресорпцијата на алвеоларниот гребен не е поврзана со остеопороза.
8. Бидејќи е комплексен мултифакторијален процес, влијанието на остеопорозата врз стапката на ресорпција треба дополнително да се испита.
9. Кај пациентите со остеопороза, пред протетската рехабилитација, треба да се процени квалитативната и квантитативната состојба на вилиците.
10. Терапевтските процедури треба да се засноваат на конкретни препораки насочени кон намалување на стресот на вилицата и контрола на распределбата на силата за цвакање.
11. Советувањето на пациентите со остеопороза за посебна грижа за вилиците треба да биде во центарот на вниманието.
12. По протетската рехабилитација, нашата опсервациска евалуација (по 6 месеци) не покажа никакви значајни податоци за промените во вредностите на радиоморфометриските индикатори и влијанието на носењето протези врз вредностите на радиоморфометриските индикатории и квалитетот на коските што ги поддржуваат протезите.
13. На пациентите со остеопороза им се препорачуваат редовни посети во интервали од шест месеци за да се следи квалитетот на коската на вилицата.
14. Стоматолозите имаат доволно вредни податоци за да ги анализираат панорамските радиографии и да користат радиоморфометриски индикатори за да го проценат квалитетот на коските на вилицата.
15. Обуката и рутинското спроведување на стоматолозите за откривање на раните знаци на остеопороза би било големо достигнување во медицината, директно влијаејќи на раното откривање на болеста, намалувајќи ја високата цена на болеста за поединецот, семејството и државата.
16. Превенцијата на болеста значајно би влијаела на зголемување на свесноста на пациентот поради присуството на болеста и нејзините тешки компликации.

Во **осмата глава** е даден **Список на користената литература и други извори** и во неа кандидатката ја наведува литературата што ја користела во идеја и оформување на овој труд. Користена е современа и релевантна научна литература. Посочени се 101 референца, повеќето со понов датум на објавување од страна на авторитетни научни имиња и во меѓународни реномирани научни списанија.

Предмет на истражување

Предметот на истражување е фокусиран во истражување на поврзаноста на губењето на густината на коската на долната вилица со користење на радиоморфометриски индикатори. Горната вилица не покажува доволни специфики поради разните анатомски структури и нивното суперпонирање при радиолошки преглед. Затоа истражувачите како главен параметар на вреднување во нивните истражувања ја земаат долната вилица и одредени радиоморфометриски индикатори кои што ги користат за време на истражувањето (MI, PMI dhe MCI).

Податоци за состојбата на подрачјето во кое е работена дисертацијата

Иако досегашните научни истражувања за жените во менопауза и присутноста на остеопорозата треба да се има предвид дека ова заболување е метаболичко заболување на коските кое се карактеризира со микроархитектонско нарушување на нивната структура, губење на густината на коскената маса, што резултира со фрактури на коските. Особен е фактот на поврзаноста помеѓу остеопорозата и беззабноста на мандибулата. Авторката со ова истражување ги прати модерните текови во научноистражувачката дејност, што ја прави оваа дисертација прва од ваков тип кај нас. Искуствата и резултатите се показатели на тоа каква е поврзаноста кај пациентите со

остеопороза и мандибиларна тотална беззабност. Параметрите вклучени во ова испитување даваат патоказ за терапија на ваквите пациенти.

Краток опис на применетите методи

Радиоморфометриските мерења кај пациенти – жени на одредена возраст и дијагностицирани со остеопороза врз основа на вредностите од претходното тестирање со ДЕКСА (DEXA), ќе дадат податоци кои што ќе бидат додадени на истражувањата поврзани со корелацијата помеѓу општото губење на густината на коските и губењето на густината на коските во вилиците.

Кај сите пациенти од истражувачката група ќе бидат извршени клиничко орални испитувања. Податоците од општото здравје како и претходните радиографички испитувања се дел од протоколот за рехабилитација. Ќе бидат направени радиоморфометриските мерења и ќе бидат подложени на протетичка рехабилитација врз основа на препораките произлезени од протоколите од многуте истражувања во оваа насока.

Краток опис на резултатите од истражувањето

Просечната возраст на пациентите варираше помеѓу $62,90 \pm 7,07$ со мин./макс. вредности 51/77. Помеѓу возраста на испитаниците од двете истражувачки групи, разликата во возраста е незначителна за $Z = 0,33$ и $p > 0,05$ ($p = 0,73$). Постои значајна разлика помеѓу возраста и вредностите на DEXA - тестот – со зголемување на возраста вредностите на DEXA - тестот значително се намалуваат за $p < 0,001$ (Pearson Chi-Square test). Вредностите на DEXA - тестот на пациентот на контролната група за $Z = -6,68$ и $p < 0,001$ ($p = 0,000$) се значително повисоки од студиската група.

МЦИ - индексот од прва категорија С-1 што претставува нормален изглед на кората на долната вилица без промени во квалитетот на коската. Помеѓу вредностите на DEXA - тестот и МИ - индикаторот, докажана е силна релативна позитивна корелација.

Мерењата шест месеци по протетската рехабилитација не покажаа значителни разлики од мерењата пред почетокот на третманот.

Во однос на важноста на релевантните радиоморфометриски индикатори во предвидувањето на болеста остеопороза, МЦИ има најголемо влијание, ($Wald = 6,296/p < 0,05$ ($p = 0,012$), потоа следи ПМИ-индексот $Wald = 1,340/p > 0,05$ ($p = 0,247$), а најслабо влијание во предвидувањето на развојот на болеста остеопороза во нашето истражување има МИ-индексот $Wald = 0,847/p > 0,05$ ($p = 0,357$).

Чувствителноста на МЦИ за остеопороза е 70 % (95 % CI) и специфичност 63,33 %.

Чувствителноста на МИ за остеопороза е 90 % (95 % CI) и специфичност 36,67 %, за намалена вредност на МИ < 3 mm.

Чувствителноста на ПМИ за остеопороза е 63,33 % (95 % CI) и специфичност 76,67 % за намалена вредност на ПМИ < 3 mm.

ОЦЕНА НА ТРУДОТ

Докторската дисертација на кандидатката д-р **Мерита Шкодра Бровина**, со наслов: **АНАТОМО-МОРФОЛОШКИ ПРОМЕНИ НА ОРАЛНИТЕ КОСКИ КАЈ ЖЕНИ СО ОСТЕОПОРОЗА**, претставува истражување во стоматолошката протетика. Изработката на темата на оваа докторска дисертација има за цел да го прои каже истражувањето со давање осврт на протетичкиот пристап кај пациентите со остеопороза, протетичката рехабилитација и преземање на сите мерки на претпазливост за да не се наруши квалитетот на коските. Од значење е и вреднувањето на густината на коската во долната вилица користејќи го МЦИ (МСИ) индексот, но секогаш со релацијата со остеопоротичниот (osteoporotic) статус.

Очекуваните резултатите од истражувањето се потврдување или не на хипотезата за поврзаноста на општото губење на коските и губењето на густината на коските во вилиците. Истовремено од научен аспект ќе има дополнително истражување кое што ќе се додаде во многуте податоци ширум светот.

Докторската дисертација на кандидатката д-р **Мерита Шкодра Бровина** со наслов: **АНАТОМО-МОРФОЛОШКИ ПРОМЕНИ НА ОРАЛНИТЕ КОСКИ КАЈ ЖЕНИ**

СО ОСТЕОПОРОЗА, според мислењето на Комисијата за оцена, ги исполнува основните услови и стандарди за подготовка на докторски труд.

Исполнетост на законските услови за одбрана на трудот

Кандидатката, пред одбраната на докторскиот труд, ги објавила (како прв автор, во меѓународни научни списанија или еден труд во списание со импакт-фактор) следниве рецензирани истражувачки трудови:

1. Шкодра Бровина М., Капушевска Б. Идентификација на остеопорозата во секојдневната стоматолошка практика и нејзиното значење. Македонски стоматолошки преглед. Македонски стоматолошки преглед. 45 (1): 1-4. ISSN 2545-4757, 2022; <https://stomfak.ukim.edu.mk/2022/10/1>
2. Шкодра Бровина Мерита. Радиоморфометриски индикатори, нивната важност во раното откривање на остеопорозата РСК. 2022 година; 1: 43 – 45, <https://osk-ks.org/revista-e-stomatologeve-te-kosoves/3250/>

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Главни научни придонеси на кандидатката. Од истражувањето на кандидатката добиени се резултати кои даваат голем придонес во областа на ендокринологијата, задржувајќи се на пациентите во менопауза со дијагностицирана остеопороза. Придонесот кај овие дијагностицирани пациенти од стоматолошки аспект е терапевтскиот пристап на тоталната беззабност кај нив.

Подрачје на примена и ограничувања. Со анализа на испитуваните параметри кои ја анализираат мандибулата на беззабните пациенти во услови на остеопороза се диктира примената на терапијата во однос на тоталните изработки.

Можни понатамошни истражувања се: продолжување на испитувањата во областа на остеопорозата кај беззабни пациенти од машки пол.

Со оглед на наведеното, Комисијата му предлага на Наставно-научниот на Стоматолошкиот факултет да ја прифати позитивната оценка и да закаже одбрана на докторската дисертација на кандидатката **д-р Мерита Шкодра Бровина** со наслов: **АНАТОМО-МОРФОЛОШКИ ПРОМЕНИ НА ОРАЛНИТЕ КОСКИ КАЈ ЖЕНИ СО ОСТЕОПОРОЗА.**

КОМИСИЈА

Проф. д-р Јадранка Бундевска, претседател, с.р.

Проф. д-р Билјана Капушевска, ментор, с.р.

Проф. д-р Гордана Ковачевска, член, с.р.

Проф. д-р Јулијана Николовска, член, с.р.

Проф. д-р Весна Коруноска Стевковска, член, с.р.

Прилог бр. 3

**РЕЦЕНЗИЈА
НА РАКОПИСОТ „ПЛЕТЕНИНИ“ ОД АВТОРКАТА
ЕЛЕНА ТОМОВСКА**

Врз основа на Одлуката на Наставно-научниот совет на Технолошко-металуршкиот факултет, бр. 02-508/1, од 5.4.2022, за членови на Рецензентската комисија за рецензирање на учебникот „Плетенини“ од авторката д-р Елена Томовска, вонреден професор, наменет за студентите на Технолошко-металуршкиот факултет во Скопје, за предметот Плетенини, избрани се д-р Костадинка Љапчева, редовен професор во пензија, Технолошко-металуршки факултет – Скопје и д-р Соња Јордева, вонреден професор, Техничко-технолошки факултет – Штип.

По добивањето на ракописот и неговото детално разгледување и анализа, до Наставно-научниот совет на Технолошко-металуршкиот факултет во Скопје, рецензентите го поднесуваат следниов

ИЗВЕШТАЈ

III. Општ дел

Основни податоци за ракописот

Назив на ракописот:	Плетенини
Назив на предметната програма:	Плетенини
Назив на студиската програма:	Дизајн и инженеринг на облека
Фонд на часови и ЕКТС-кредити (доколку ракописот е наменет за повеќе предмети, да се наведат сите предмети):	Фонд на часови: 3+2, ЕКТС-кредити: 6
Предметот Плетенини на Технолошко-металуршкиот факултет е задолжителен предмет со фонд на часови – 3+2, број на ЕКТС-кредити – 6 и се слуша во четвртиот семестар.	
Реден број на изданието:	прво издание
Општи податоци за ракописот:	Ракописот кој е предаден на рецензија содржи 222 страници (формат А4), напишани на компјутер, со големина на фонтот 12. Текстот е поделен во 13 поглавја (вклучувајќи ја литературата) и содржи 170 слики и 3 табели.

РЕЦЕНЗЕНТИ

Проф. д-р Костадинка Љапчева, с.р.

Проф. д-р Соња Јордева, с.р.

IV. ПОСЕБЕН ДЕЛ ОД РЕЦЕНЗЕНТОТ: Д-Р КОСТАДИНКА ЉАПЧЕВА

<p>Краток опис на содржината:</p>	<p>Материјалот во ракописот Плетенини е изложен во 12 глави без литературата.</p> <p>Во првата глава се дефинирани плетенините како текстилни површини, додека во втората глава е даден краток преглед на историскиот развој на плетенините во облекувањето.</p> <p>Во третата глава е претставен котелецот, како основен конструктивен елемент на плетенината и механичките принципи на технологијата на плетење.</p> <p>Четвртата глава дава преглед на функционалните елементи на машините за плетење, со опис на различните видови игли кои се користат при плетењето, фазите на формирање на котелец за соодветните игли, платините, бравите и финоста на машините.</p> <p>Во петтата глава се класифицирани плетачките машини според различни основи.</p> <p>Во шестата глава се обработени едноигленичните, двоигленичните и интерлок кружно плетачките машини со голем дијаметар. Обработени се механизмите за доведување на преѓа, механизмите во плетачкиот систем на машината и механизмите за одведување на плетенина.</p> <p>Во седмата глава се разработени преплетките на плетенини кај кружно плетачки машини со голем дијаметар, вклучувајќи и жакарски преплетки, како и специјални плетенини (подставни, плиш и вештачко крзно).</p> <p>Во осмата глава е објаснета технологијата на плетење на рамноплетачки машини со V-игленица преку механизмите за додавање и одведување на преѓа и плетачкиот систем на машината.</p> <p>Деветтата глава им е посветена на преплетките карактеристични за рамноплетачките машини и специфично обликуваните плетенини (вкроени, целосна облека) кои се добиваат на овие машини.</p> <p>Во десеттата глава е даден преглед на кружно плетачките машини со мал и среден дијаметар. Обработени се механизмите на машините, тродимензионалното обликување на плетенини и можностите за мострирање на машините.</p>
--	---

	<p>Во еднаесеттата глава се разработени својствата на кулирните плетенини, и тоа: физичките (должина на котелец, густина на плетенините, површинска маса, исполнетост), механичките (растегливост, еластичност), естетските (брчкање, пилинг и абразија) и комфорните.</p> <p>Во дванаесеттата глава е даден преглед на основопреплетувачките машини, принципите на основопреплетувањето и преплетките кај основните плетенини.</p>
Оцена за усогласеноста со предметната програма:	Содржината на учебникот е целосно усогласена со барањата на предметната програма.
Предлози за потребни корекции:	Предлозите за корекции за подобрување на квалитетот на текстот се внесени во ракописот.
Оцена на ракописот:	Ракописот во целост ги обработува плетенините, нивната структура, својства и технологии. Систематизиран е на начин што овозможува негово лесно следење и оформување на целина од знаење. Стилот на пишување е соодветен како за студентите, така и за сите инженери кои работат во областа на индустријата за текстил и облека.
Категоризација:	учебник
Заклучок со предлог за оправданоста за објавување:	<p>Ракописот кој е предаден на рецензија содржи 222 страници (формат А4), напишани на компјутер, со големина на фонтот 12. Текстот е поделен во 13 поглавја (вклучувајќи ја литературата) и содржи 170 слики и 3 табели.</p> <p>Врз основа на изнесените податоци за ракописот, тој може да се користи како учебник за предметот Плетенини, но може да го користат и инженери и сите оние кои имаат интерес за оваа област.</p>

Врз основа на изнесеното, чест ми е и задоволство овој ракопис да го поддржам и да го предложам да се отпечати како учебник по предметот Плетенини, примарно наменет за студентите на Технолошко-металуршкиот факултет.

Во Скопје, 2023 година

РЕЦЕНЗЕНТ

Проф. д-р Костадинка Љапчева, редовен професор во пензија, с.р.

Технолошко-металуршки факултет, УКИМ, Скопје

III. ПОСЕБЕН ДЕЛ ОД РЕЦЕНЗЕНТОТ: Д-Р СОЊА ЈОРДЕВА

<p>Краток опис на содржината:</p>	<p>Ракописот Плетенини ги обработува својствата, структурата и дизајнот на плетенините, како и технологиите за нивно добивање. Поделен е во 12 поглавја, и тоа:</p> <p><i>Појавје 1. Плетенините како текстилен материјал</i> – ги дефинира плетенините како текстилна површина.</p> <p><i>Појавје 2. Плетенините во историјата на облеката</i> – дава краток преглед на употребата на плетенините.</p> <p><i>Појавје 3. Овие термини и принципи на технологијата на влечење</i> – ги претставува конструктивните елементи на плетенината, постапките при производство на плетенини и машините за плетење.</p> <p><i>Појавје 4. Функционални елементи на машините за влечење</i> – ги обработува основните и помошните функционални елементи на плетачките машини.</p> <p><i>Појавје 5. Поделба на машините за влечење</i> – ги класифицира плетачките машини по различни критериуми.</p> <p><i>Појавје 6. Кружно влечачки машини со голем дијаметар</i> – ги систематизира трите типа на кружно плетачки машини со голем дијаметар и нивните механизми.</p> <p><i>Појавје 7. Можености за модифирање на кружно влечачки машини</i> – ги претставува преплетките кај цевчестите плетенини на стандардни, жакарски и специјални машини.</p> <p><i>Појавје 8. Рамновлечачки машини со V-иленца</i> – ги објаснува механизмите кај рамноплетачките машини.</p> <p><i>Појавје 9. Можености за модифирање кај рамновлечачки машини со V-иленца</i> – дава осврт на преплетките и плетената облека која се изработува на рамноплетачки машини.</p> <p><i>Појавје 10. Кружно влечачки машини со мал и среден дијаметар</i> – претставува преглед на чорпарските автомати, чорапите и преплетките кај чорапи и на машините со среден дијаметар.</p>
--	--

	<p><i>Појавје 11. Структура и својства на културните плетеници – опфатени се физичките, механичките и комфорните својства на плетениците и својствата на изглед.</i></p> <p><i>Појавје 12. Основни рејлетувачки машини – ги дава специфичностите на основното преплетување, структурата и преплетките кај основните плетеници.</i></p>
Оцена за усогласеноста со предметната програма:	Материјалот претставен во ракописот во целост се согласува со наставната програма.
Предлози за потребни корекции:	Корекциите се имплементирани во ракописот.
Оцена на ракописот:	<p>Ракописот <i>Плетеници</i> е напишан на стручен, едноставен, интересен и разбирлив начин.</p> <p>По концепција, структура, обем и сеопфатност, ракописот во целост го презентира проблемот што е предмет на обработка и им овозможува на студентите да се стекнат со темелни знаења од оваа област.</p>
Категоризација:	учебник
Заклучок со предлог за оправданоста за објавување:	<p>Ракописот кој е предаден на рецензија содржи 222 страници (формат А4), напишани на компјутер, со големина на фонтот 12. Текстот е поделен во 13 поглавја (вклучувајќи ја литературата) и содржи 170 слики и 3 табели.</p> <p>Врз основа на изнесените податоци за ракописот, тој може да се користи како учебник за предметот Плетеници, но може да го користат и инженери и сите оние кои имаат интерес за оваа област.</p>

Врз основа на изнесеното, чест ми е и задоволство овој ракопис да го поддржам и да го предложам да се отпечати како учебник по предметот Плетеници, примарно наменет за студентите на Технолошко-металуршкиот факултет.

Во Скопје, 2023 година

Рецензент

Проф. д-р Соња Јордева, вонреден професор, с.р.

Технолошко-технички факултет, УГД, Штип

РЕЦЕНЗИЈА

НА УЧЕБНОТО ПОМАГАЛО “ANIMAL MANAGEMENT IN DISASTERS – BASIC PRINCIPLES” ОД ГРУПА АВТОРИ, ИЗДАНИЕ ОД ФАКУЛТЕТОТ ЗА ВЕТЕРИНАРНА МЕДИЦИНА ВО СКОПЈЕ

Наставно-научниот совет на Факултетот за ветеринарна медицина во Скопје, на својата седница одржана на 26.12.2022 год., донесе Одлука бр. 0201-1833/17 со која нè избра за рецензенти на учебното помагало “Animal management in disasters – Basic principles” на англиски јазик, од авторите: проф. д-р Лазо Пендовски, Факултет за ветеринарна медицина – Скопје, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје, проф. д-р Јоже Старич, Ветеринарен факултет, Универзитет во Љубљана (Словенија), проф. д-р Халил С. Биричич, Универзитет „Афион“ од Кочатепе (Турција), доц. д-р Мирослав Косевски, Факултет за ветеринарна медицина – Скопје, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје, проф. д-р Игор Улчар, Факултет за ветеринарна медицина – Скопје, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје, проф. д-р Зехра Хајрулаи-Муслиу, Факултет за ветеринарна медицина – Скопје, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје, доц. д-р Мартин Николовски, Факултет за ветеринарна медицина – Скопје, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје, проф. д-р Ксенија Илиевска, Факултет за ветеринарна медицина – Скопје, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје и проф. д-р Флорина Поповска-Перчиниќ, Факултет за ветеринарна медицина – Скопје, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје.

Со наведената одлука, за рецензенти сме избрани проф. д-р Влатко Илиески и проф. д-р Пламен Тројачанец, кои заеднички го поднесуваат следниов

ИЗВЕШТАЈ

ЗАЕДНИЧКИ ДЕЛ

Назив на учебникот, односно учебното помагало	“Animal management in disasters - Basic principles”
Име и презиме на авторот (авторите)	Лазо Пендовски, Јоже Старич, Халил С. Биричич, Мирослав Косевски, Игор Улчар, Зехра Хајрулаи-Муслиу, Мартин Николовски, Ксенија Илиевска, Флорина Поповска-Перчиниќ
Назив на предметната програма за која се однесува	Опфатени се повеќе предметни програми: 1. Анатомија на животните; 2. Хистологија со ембриологија; 3. Физиологија на животните; 4. Анимална хигиена 5. Однесување и благосостојба на животните; 6. Патолошка физиологија; 7. Општа хирургија со анестезиологија; 8. Специјална хирургија со ортопедија
Назив на студиската програма;	Интегрирани студии од прв и втор циклус по ветеринарна медицина
Фонд на часови настава и вежби и ЕКТС-кредити	1. 120+150 (17,5 ЕКТС-кредити); 2. 60+90 (8,5 ЕКТС-кредити); 3. 105+105 (13,7 ЕКТС-кредити); 4. 45+75 (7,9 ЕКТС-кредити); 5. 15+15 (3,0 ЕКТС-кредити); 6. 60+75 (8,5 ЕКТС-кредити); 7. 30+60 (6,0 ЕКТС-кредити); 8. 60+90 (10,0 ЕКТС-кредити).

Број на студенти во една генерација кои ќе го користат предложениот учебник	Студиската програма е акредитирана за 35 студенти финансирани од буџетот на РСМ и 15 студенти со школарина.
Дали се работи за прво издание или не	Прво издание
Предлог за начинот на издавање на секој поединечен наслов (печатена или електронска форма). За издавање во електронска форма е потребна согласност од авторот	Печатена форма
Предлог за тираж, формат, број на страници и прилози во боја за секој предложен наслов	300 копии, 136 страници, содржи 173 слики и две табели.
Општи податоци за учебникот/ учебното помагало (број на страници, прилози, заглавија или делови и сл.)	Учебното помагало е на англиски јазик и се состои од 136 страници чија содржина е презентирана во вкупно шест глави. Содржи 173 слики и две табели.

РЕЦЕНЗЕНТИ

Проф. д-р Влатко Илиески, с.р.

Проф. д-р Пламен Тројчанец, с.р.

ПОСЕБЕН ДЕЛ ОД РЕЦЕНЗЕНТОТ: проф. д-р ВЛАТКО ИЛИЕСКИ

<p>Краток опис на содржината</p>	<p>Се работи за интердисциплинарно учебно помагало за стручен третман на животните во услови на несреќи од најразличен тип. Напишано е на англиски јазик за да биде применливо и за студентите од додипломските студии по ветеринарна медицина на англиски јазик. Во првото поглавје се дадени основни податоци од анатомијата и физиологијата на животните, од аспект на загрозеност на животното при несреќи. Второто поглавје дава осврт на стресот кај домашните животни, и тоа најпрво за стресот како феномен општо, а потоа и конкретно за стресот како фактор во услови на несреќа. Третото поглавје ја обработува благосостојбата на животните, и најпрво се осврнува на самиот поим благосостојба на животните, а потоа повторно оди поконкретно за благосостојба на животните при несреќи. Четвртото поглавје ги прикажува техниките на манипулација, ракување, фиксација и клинички преглед на животните во време на несреќи. Петтото поглавје е посветено на седација и анестезија на мали животни како една од клучните интервенции во состојба на несреќи. Последното шесто поглавје е посветено на евтаназијата на животните во време на несреќи. Тука се дадени критериумите за донесување одлука за евтаназија на животното, како и принципите и техниките на евтаназија со кои се запазува безбедноста на луѓето и на животните, рационалноста и практичноста, но и морално-етичките принципи.</p>
<p>Оцена дали предложениот учебник, односно учебно помагало е во согласност со предметната програма</p>	<p>Учебното помагало е мултидисциплинарно, односно со него студентите се запознаваат со одделни содржини од различни предметни програми, наведени погоре.</p>
<p>Оцена на учебникот, односно учебното помагало</p>	<p>Текстот е пишуван на лесен и разбирлив јазик и ги содржи сите елементи кои треба да ги содржи еден прирачник кој ќе се користи како учебно помагало за студентите на Факултетот за ветеринарна медицина во Скопје. Секое поглавје содржи и соодветни илустрации, со што авторите на сликовит и практичен начин го прикажуваат менаџментот на животните во време на незгоди и тоа во сите фази од циклусот на справување со животните при незгоди. Тоа овозможува ендоставна, јасна и прецизна презентација на техниките и разбирање на проблемите од областите што се обработуваат.</p>
<p>Категоризација (учебник или учебно помагало)</p>	<p>Мултидисциплинарно учебно помагало, кое може да се користи во наставата од различни предметни програми (наведени погоре).</p>

Заклучок со предлог за оправданоста за објавување на трудот	Врз основа на изнесеното, чест ми е и задоволство овој ракопис да го поддржам и да го предложам да се издаде како учебно помагало, кое ќе биде од голем интерес за подготовка на испитите од страна на студентите на Факултетот за ветеринарна медицина, но и за пошироката стручна јавност од областа на безбедност, заштита, спасување, а особено за докторите по ветеринарна медицина.
Предлози за потребни корекции	Нема
Изјава дека трудот не содржи дискриминаторски содржини утврдени со позитивните прописи во Република Северна Македонија	Овој ракопис не содржи никакви дискриминаторски содржини по ниедна основа.
Изјава за процентот на промените согласно со член 27 од овој Правилник	Се работи за прво издание, така што нема вакви промени.
Други елементи	

Рецензент
Проф. д-р Влатко Илиески, с.р.

ПОСЕБЕН ДЕЛ ОД РЕЦЕНЗЕНТОТ: ПРОФ. Д-Р ПЛАМЕН ТРОЈАЧАНЕЦ

<p>Краток опис на содржината</p>	<p>Ракописот е учебно помагало од интердисциплинарен тип, бидејќи негова тема е стручниот третман на животните во услови на несреќи од најразличен тип. Текстот е напишан на англиски јазик, бидејќи учебното помагало треба да го користат и студентите од додипломските студии по ветеринарна медицина на англиски јазик. Ракописот се состои од шест поглавја, од кои првите три се теориски, а наредните три практични. Така, првото поглавје опфаќа накусо основни податоци за анатомијата и физиологијата на домашните животни, додека во второто поглавје се зборува за стресот кај домашните животни, каде што најпрво се дадени традиционалните и современите научни согледувања на стресот како феномен, а потоа и поконкретно за стресот како фактор во услови на несреќа. Третото поглавје на извесен начин се надоврзува на второто, бидејќи ја опфаќа благосостојбата на животните, при што најпрво е објаснет самиот поим благосостојба на животните, а потоа се оди на подетален осврт на благосостојбата на животните во услови на несреќа. Наредните три поглавја се од практичен карактер, и исто така покажуваат една функционална целина. Тие го обработуваат практичниот третман со животни во услови на несреќи од сите аспекти: во четвртото поглавје се зборува за техниките на манипулација, ракување, фиксација и клинички преглед; во петтото, за седација и анестезија на мали животни; а последното, шесто поглавје ја опфаќа најчувствителната тема – евтаназијата на животните во време на несреќи. Во ова поглавје, најпрво се дадени критериумите за донесување одлука за евтаназија на животното, а потоа и принципите и техниките на евтаназија. Во последното поглавје е нагласено запазувањето на безбедноста на луѓето и на животните, рационалноста и практичноста, но и морално-етичките принципи при вршењето евтаназија на животно.</p>
<p>Оцена дали предложениот учебник, односно учебно помагало е во согласност со предметната програма</p>	<p>Учебното помагало опфаќа повеќе научни дисциплини, односно е во согласност со содржините на предметните програми наведени погоре.</p>
<p>Оцена на учебникот, односно учебното помагало</p>	<p>Стилот со кој е напишан ова учебно помагало е лесен и разбирлив, и обединува содржини, за кои студентите за да се запознаат би требало да консултираат повеќе одделни книги, кои не се лесно достапни. Покрај тоа, текстот е збогатен и со соодветни илустрации. Со ова помагало,</p>

	студентите добиваат една заокружена целина на податоци за една комплексна тема, која во светот е сè позначајна, а кај нас, за жал, досега не ѝ се посветувало соодветно внимание.
Категоризација (учебник или учебно помагало)	Се работи за учебно помагало кое ќе се користи во наставата на предметните програми наведени погоре.
Заклучок со предлог за оправданоста за објавување на трудот	Врз основа на изнесеното, овој ракопис го оценувам позитивно, и со голема чест и задоволство предлагам да биде издаден како учебно помагало, бидејќи сметам дека ќе им биде од голема корист не само на студентите на Факултетот за ветеринарна медицина за совладување на дел од знаењата и вештините предвидени во горенаведените предметни програми, туку и на пошироката стручна јавност вклучена во безбедноста, заштитата, спасувањето на животните, првенствено на докторите по ветеринарна медицина, но и на други професии (полиција, армија, пожарникари итн.).
Предлози за потребни корекции	Нема
Изјава дека трудот не содржи дискриминаторски содржини утврдени со позитивните прописи во Република Македонија	Во овој ракопис нема никакви дискриминаторски содржини.
Изјава за процентот на промените согласно со член 27 од Правилник	Бидејќи се работи за прво издание, нема вакви промени.
Други елементи	

Рецензент

Проф. д-р Пламен Тројачанец, с.р.

Прилог бр. 5

**ПРЕГЛЕД
НА ОДОБРЕНИ ТЕМИ НА ФАКУЛТЕТ ЗА ДИЗАЈН И ТЕХНОЛОГИИ НА МЕБЕЛ И
ЕНТЕРИЕР ВО СКОПЈЕ**

3. МАГИСТЕРСКИ ТРУДОВИ

Ред. бр.	Име и презиме на кандидатот	Назив на темата		Име и презиме на менторот	Датум и бр. на Одлука на ННС за прифаќање на темата
		на македонски јазик	на англиски јазик		
1.	Дипл. инж. Јета Рацај	„Техничко-технолошка анализа на вештачко конвективно сушење на пилански сортименти“	„Technical-technological analysis of convective wood drying of sawmill assortments “	д-р Горан Златески, редовен професор	30.1.2023 год. 02-48/2-I-9

РЕЦЕНЗИЈА
НА РАКОПИСОТ „БИОЛОГИЈА, ЕКОЛОГИЈА И СУЗБИВАЊЕ НА ПЛЕВЕЛИТЕ“
ОД АВТОРОТ ПРОФ. Д-Р ЗВОНКО ПАЦАНОСКИ

Врз основа на Одлуката на Наставно-научниот совет на Факултетот за земјоделски науки и храна во Скопје, бр. 21, за членови на Рецензентската комисија за рецензирање на учебникот „Биологија, екологија и сузбивање на плевелите“ од авторот: проф. д-р Звонко Пацаноски, наменет за студентите на Факултетот за земјоделски науки и храна во Скопје, за предметот Хербологија, избрани се проф. д-р Гордана Глаткова, редовен професор на Земјоделскиот институт во Скопје и проф. д-р Елизабета Мискоска-Милевска, редовен професор на Факултетот за земјоделски науки и храна во Скопје.

По добивањето на ракописот и неговото детално разгледување и анализа, до Наставно-научниот совет на Факултетот за земјоделски науки и храна во Скопје, рецензентите го поднесуваат следниов

ИЗВЕШТАЈ

I. ОПШТ ДЕЛ

Основни податоци за ракописот

Назив на ракописот:	Биологија, екологија и сузбивање на плевелите
Назив на предметната програма:	Хербологија
Назив на студиската програма:	сите студиски програми на ФЗНХ при УКИМ во Скопје
Фонд на часови и ЕКТС-кредити (доколку ракописот е наменет за повеќе предмети, да се наведат сите предмети):	3+2+2
Предметот Хербологија на Факултетот за земјоделски науки и храна во Скопје е задолжителен и изборен предмет со фонд на часови 3+2+2, број на ЕКТС-кредити – 6 и се слуша во VI семестар.	
Реден број на изданието:	прво издание
Општи податоци за ракописот:	Ракописот кој е предаден на рецензија содржи 650 страници (формат Letter), напишани на компјутер, со големина на фонтот 12. Текстот е поделен во 5 поглавја (вклучувајќи ја литературата) и содржи 32 слики, една шема и 354 табели.

РЕЦЕНЗЕНТИ

Проф. д-р Гордана Глаткова, с.р.
Проф. д-р Елизабета Мискоска-Милевска, с.р.

II. ПОСЕБЕН ДЕЛ ОД РЕЦЕНЗЕНТОТ: ПРОФ. Д-Р ГОРДАНА ГЛАТКОВА

<p>Краток опис на содржината:</p>	<p>Учебникот содржи 5 поглавја:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поим, дефиниција и поделба на плевелите 2. Карактеристики на плевелите 3. Аутоекологија 4. Синекологија 5. Сузбивање на плевелите. <p>Во првото поглавје, авторот го објаснува поимот плевел поаѓајќи од своето, но, и од различни гледишта и аспекти, нагласувајќи дека не постои унифицирана дефиниција која го објаснува поимот плевел. Имајќи ја предвид комплексноста на плевелите, авторот изнесува неколку класификации (поделби) на плевелите кои се направени според различни критериуми и основи.</p> <p>Во второто поглавје ги опишува биолошко-еколошките карактеристики на плевелите и плевелните семиња според кои тие се разликуваат од другите растенија. Исто така, го објаснува поимот „банка на семиња“ и неговото значење за сузбивањето на плевелите. Авторот во ова поглавје ги изнесува и физичките карактеристики на плевелите, начинот на нивното размножување и ширење, објаснувајќи ги разликите и сличностите со останатите растенија. Тој ги нагласува штетите кои ги предизвикуваат плевелите, но и можноста за нивна употреба за корисни цели.</p> <p>Во третото поглавје, јасно е објаснета екологијата на плевелите, нагласувајќи го комплексниот однос меѓу чинителите на културните фитоценози во кои плевелите играат значајна улога. Исто така, авторот ги дефинира агроеколошките фактори, нивната поделба и значење, како и животните облици на плевелите. Изнесена е и поделбата на плевелите на различни еколошки групи направена според секој агроеколошки фактор посебно. Во ова поглавје, објаснети се и биотичките фактори, како и заемното делување на растенијата преку конкуренција и алелопатија. Како посебен, издвоен од останатите биотички фактори, назначен е антропогениот фактор чие влијание во последниве неколку декади значително се зголемува. Авторот го дефинира односот на плевелите кон позначајните агротехнички мерки.</p> <p>Во четвртото поглавје се говори за фитоценологијата како еколошка дисциплина,</p>
--	---

	<p>која, покрај другото, ги објаснува сложените заемни односи во растителните заедници (фитоценози), каде што плевелите заземаат значајно место. Анализирани се својствата на фитоценозата, нејзината морфологија и динамика, а направена е и нејзина класификација.</p> <p>Петтото поглавје е најголемо поглавје во овој учебник. Во него јасно се опишани сите мерки за сузбивање на плевелите. Истакната е основната поделба на мерките на директни и индиректни. Објаснети се посебно агротехничките, физичките, хемиските и за првпат во нашата стручна и научна литература детално се опишани биолошките мерки за сузбивање (биохербицидите). Од аспект на хемиската борба со плевелите, дефинирани се хербицидите со сите свои карактеристики и поделби според различни основи и критериуми. Посебно се објаснети помошните средства (адитиви или аѓуванти) и потенцирано е нивното значење од аспект на безбедна употреба на хербицидите. Како посебно потпоглавје е „Плевели во земјоделските култури и нивно сузбивање“, во кое за секоја култура посебно се наведени плевелите кои ги заплевелуваат и мерките (со акцент на хербиците) кои се преземаат за нивно сузбивање. Опишана е отпорноста, односно резистентноста на плевелите кон хербицидите. Исто така, како значајна е посочена и отпорноста, односно толерантноста на културните растенија кон хербицидите. За секое поглавје, посебно посочени се соодветни литературни извори.</p>
<p>Оцена за усогласеноста со предметната програма:</p>	<p>Учебникот е целосно усогласен со предметната програма и ЕКТ-системот.</p>
<p>Предлози за потребни корекции:</p>	<p>Предложените корекции на авторот му се доставени преку опцијата Track changes.</p>
<p>Оцена на ракописот:</p>	<p>Учебникот е напишан на разбирлив македонски јазик. Во целост и јасно ја претставува материјата. Тој е сублимат на сето она што проучува хербологијата како наука. Во него е собрано целокупното знаење и долгогодишно искуство на авторот во областа на плевелите. Претставува единствено дело од ваков вид на нашите простори. Овој учебник ќе биде од голема полза за студентите на Факултетот за земјоделски науки и храна, како и за сите оние кои сакаат подлабоко да навлезат во науката за плевелите и нивното сузбивање.</p>

Категоризација:	учебник
Заклучок со предлог за оправданоста за објавување:	Ракописот кој е предаден на рецензија содржи 650 страници (формат Letter), напишани на компјутер, со големина на фонтот 12. Текстот е поделен во 5 поглавја (вклучувајќи ја литературата) и содржи 32 слики, една шема и 354 табели.

Врз основа на изнесеното, чест ми е и задоволство овој ракопис да го поддржам и да го предложам да се отпечати како учебник по предметот Хербологија, примарно наменет за студентите на Факултетот за земјоделски науки и храна во Скопје.

Во Скопје, 2023 година

РЕЦЕНЗЕНТ

Проф. д-р Гордана Глаткова, с.р.

II. ПОСЕБЕН ДЕЛ ОД РЕЦЕНЗЕНТОТ: ПРОФ. Д-Р ЕЛИЗАБЕТА МИСКОСКА-МИЛЕВСКА

<p>Краток опис на содржината:</p>	<p>Ракописот е напишан во 5 поглавја: 1. Поим, дефиниција и поделба на плевелите 2. Карактеристики на плевелите 3. Аутоекологија 4. Синекологија Сузбивање на плевелите. Во првото поглавје, авторот го дефинира поимот плевел и презентира повеќе поделби на плевелите според различни критериуми. Во второто поглавје се говори за биолошко–еколошките карактеристики по кои плевелите се разликуваат од останатите растенија. Во третото поглавје, акцентот е ставен на екологијата на плевелите, односно се говори за односите во рамки на агрокосистемот. Во четвртото поглавје, фокусот се однесува на синекологијата или фитоценологијата, со цел подобро да се разберат сложените односи во рамки на плевелните растителни заедници. Петтото поглавје е најголемото поглавје и го третира проблемот кои се однесува на сузбивање на плевелите.</p>
<p>Оцена за усогласеноста со предметната програма:</p>	<p>Ракописот претставува целосен материјал преку кој студентите ќе можат да добијат сознанија потребни за предметната материја, но и ќе може целосно да се реализираат барањата на предметната програма и ЕКТ-системот.</p>
<p>Предлози за потребни корекции:</p>	<p>Предложените корекции му се доставени на авторот во Track Changes-формат.</p>
<p>Оцена на ракописот:</p>	<p>Ракописот е напишан на македонски јазик. Авторот на јасен начин, со разбирлив стил, ја претставува материјата. Согласно со структурата на материјалот, концизноста и јасноста на стилот на пишување, логичноста во изнесувањето на содржините, како и посочените литературни извори, овој учебник укажува на тоа дека ќе им овозможи на студентите на Факултетот за земјоделски науки и храна да стекнат соодветни теоретски знаења.</p>
<p>Категоризација:</p>	<p>учебник</p>
<p>Заклучок со предлог за оправданоста за објавување:</p>	<p>Ракописот кој е предаден на рецензија содржи 650 страници (формат Letter), напишани на компјутер, со големина на фонот 12. Текстот е поделен во 5 поглавја (вклучувајќи ја литературата) и содржи 32 слики, една шема и 354 табели.</p>

Врз основа на изнесеното, чест ми е и задоволство овој ракопис да го поддржам и да го предложам да се отпечати како учебник по предметот Хербологија, примарно наменет за студентите на Факултетот за земјоделски науки и храна во Скопје.

Во Скопје, 2023 година

РЕЦЕНЗЕНТ

Проф. д-р Елизабета Мискоска-Милевска, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА
ЗА ОЦЕНА НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА
„РУРАЛНИ СИСТЕМИ ЗА ПОВРЗАНО ЗДРАВСТВО: ДИЗАЈН НА ИОТ-СИСТЕМИ ЗА
АКТИВНО ПОМОГНАТО ЖИВЕЕЊЕ ВО РУРАЛНА ОКОЛИНА СО КОРИСТЕЊЕ НА
LoRaWAN И НЕИНВАЗИВНИ СЕНЗОРИ“
ОД М-Р АЦЕ ДИМИТРИЕВСКИ,
ПРИЈАВЕНА НА
ФАКУЛТЕТОТ ЗА ИНФОРМАТИЧКИ НАУКИ И КОМПЈУТЕРСКО ИНЖЕНЕРСТВО
ВО СКОПЈЕ

Наставно-научниот совет на Факултетот за информатички науки и компјутерско инженерство во Скопје, на седницата одржана на 16.1.2023 година, формираше Комисија за оцена на докторската дисертација на кандидатот м-р Аце Димитриевски со наслов „Рурални системи за поврзано здравство: дизајн на ИОТ-системи за активно помогнато живеење во рурална околина со користење на LoRaWAN и неинвазивни сензори“, во состав: д-р Соња Филипоска, (претседател), проф. д-р Владимир Трајковиќ (ментор), проф. д-р Анастас Мишев (член), проф. д-р Ефтим Здравевски (член), и проф. д-р Снежана Савоска (член).

Комисијата во наведениот состав, со внимание ја прегледа и ја оцени докторската дисертација и на Наставно-научниот совет на Факултетот за информатички науки и компјутерско инженерство му го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

АНАЛИЗА НА ТРУДОТ

Докторската дисертација на кандидатот м-р Аце Димитриевски, со наслов „Рурални системи за поврзано здравство: дизајн на ИОТ-системи за активно помогнато живеење во рурална околина со користење на LoRaWAN и неинвазивни сензори“, заедно со додатоците содржи **94 страници** компјутерски обработен текст во фонт Times New Roman, со единечен проред и големина на букви 11, со **132 библиографски единици**, меѓу нив научни трудови, статии, книги, национални прописи и интернет-ресурси. Трудот содржи 43 слики и 8 табели.

Трудот е структуриран во **9 глави**, вклучително со вовед и заклучни согледувања. Деловите се систематизирани во точки и потточки со наслови и поднаслови, со што се обезбедува соодветно следење на материјата која е обработена во истражувањето.

Во **воведната глава** е опишана темата на докторската дисертација и придобивките од направеното истражување во неа. Дефиниран е предметот на истражување во тезата, мотивацијата и целите кон кои се стреми. Кандидатот ги воведува поимите поврзани со докторската дисертација и ги поставува проблемите на истражувањето. Понатаму ги разгледува технологиите кои се искористени во изработката на дисертацијата. Исто така, во воведот е даден осврт кон користените методологии и техники на истражување. Во рамките на оваа глава, даден е и опис на структурата на докторската дисертација и се наведува листа од објавените трудови кои произлегуваат од истражувањата поврзани со дисертацијата.

Во **вторава глава** е направен преглед на литературата поврзана со технолошки потпомогнато следење на приматели на неа. Конкретно, претставена е литературата за набљудување на спиење и нарушувања на сон. Понатаму, прегледани се најчесто користените техники за енергетски ефикасни бежични сензорски мрежи (wireless sensor networks, WSN) кои комуницираат преку LoRa комуникациски канал. Исто така, анализирана е литературата за енергетска ефикасност на сензори и уреди од интернетот на нешта (IoT).

Во **третата глава** се попрецизно дефинирани истражувачките тези. Дополнително, опишани се потенцијалните кориснички сценарија на системот претставен во дисертацијата. Овие сценарија ги претставуваат можностите што системот за рурално поврзано здравство треба да е во можност да ги задоволи. Врз основа на овие сценарија, се дефинираат ограничувањата на системот што произлегуваат од околностите во кои тој треба да функционира. Првото сценарио е наоѓање на изгубена личност преку LoRa базирани предаватели. Второто сценарио е откривање на абнормални промени кај примателот на неа, особено промени поврзани со спиењето. Третото

сценарио е надгледување на домот со цел да се зголеми безбедноста и да се намали ризикот од инциденти.

Во **четвртата глава** е обработена архитектурата на системот предложен во рамките на оваа дисертација. Анализирани се предизвиците со кои треба да се справи системот за рурално поврзано здравство, а кои произлегуваат од ограничените ресурси и недостатоци во инфраструктурата. Архитектурата е дизајнирана врз основа на овие ограничувања. При тоа, прво е претставен општиот преглед на архитектурата а потоа се разгледани компонентите на предложената архитектура.

Во **петтата глава** се дефинирани хардверските уреди кои се користат во секој слој на мрежната топологија на дефинираната архитектура. Особен акцент е ставен на е-здравствениот портал и на уредите од интернетот на нешта како составен дел на предложената архитектура. Анализирани се различните сензори и микроконтролери како составни компоненти на таквите уреди.

Во **шестата глава** се обработува темата на енергетска ефикасност на уредите од интернетот на нешта. Изработени се енергетски профили на сензорите и микроконтролерите во нивните различни стадиуми и измерени се временските интервали потреби за извршување на специфични задачи. Дополнително се обработени техники за енергетска ефикасност и нискоенергетски стадиуми на делумна и целосна хибернација на уредите. За тие различните стадиуми се анализирани различните можности за будење/активирање на уредите и одделните компоненти преку надворешни сигнали.

Во **седмата глава** се прикажани експерименталните резултати изработени во оваа дисертација. Претставени се резултатите од експериментот за откривање на нарушување на сон со неинвазивни сензори, и резултатите за енергетска ефикасност на уредите од интернетот на нештата поврзани со продолжување на работниот век на батерија која ги напојува овие уреди.

Во **осмата глава** се дискутирани резултатите, придобивките и недостатоците на понудените решенија и системи. Дополнително, врз основа на експерименталните резултати, дискутирано е дали хипотезите се делумно или целосно потврдени односно негирани.

Во **заклучните согледувања** (последната **деветта глава**) се претставени главните резултати и придобивки од остварените истражувања, како и осврт на нивната можна примена и понатамошни подобрувања.

Предмет на истражување

Предмет на истражувањето на докторската дисертација е применливоста на современите технологии и достигнувања во интернет на нештата, пресметување во магла, и пресметување во облак во дизајнирање на архитектура за рурално поврзано здравство. При тоа, искористени се достигнувањата во мрежните технологии, особено во нискоенергетските мрежи со голем домет и персоналните мрежи. Од хардверски аспект, во докторската дисертација се применуваат микроконтролери што работат со многу мала потрошувачка и поддржуваат нискоенергетски режими на работа. Во дисертацијата се прави анализа на карактеристиките на овие технологии во поглед на нивното влијание врз рурално поврзано здравство. Со тоа, предметот на истражување ги опфаќа следниве теми:

- Оваа дисертација ја поставува хипотезата дека овие достигнувања, искористени како целина, овозможуваат минимум функционален систем за набљудување и поддршка на приматели на неа кои живеат во рурални средини.
- Во областа на уредите на интернетот на нешта, поставена е хипотезата дека е можно да се користат неинвазивни сензори кои со приспособен хардверски дизајн можат да функционираат повеќе месеци без потреба за сервис или екстерно полнење на батерии.
- Од аспект на неинвазивните сензори, дисертацијата ја истражува хипотезата дека без користење на телесни сензори, а преку сензори поставени во околината може да се препознае промена на здравствената состојба на примателите на неа.

Податоци за состојбата на подрачјето во кое е работена дисертацијата

Традиционалните модели на здравствена заштита се подобруваат со усвојување на дигитални технологии. Тоа, меѓу другото, вклучува користење сензори за надгледување на пациенти, користење и примена на концептот на интернет на нештата.

Подобрувањата во здравствената заштита, во комбинација со стареењето на населението, со што се зголемува потребата од здравствени услуги, ги оптоваруваат болниците и медицинскиот персонал, кои не секогаш го имаат потребниот капацитет да обезбедат квалитетна и навремена здравствена заштита. Од друга страна, тенденцијата за намалување на должината на престојот во болниците, што исто така ја намалува изложеноста на болести стекнати во болница, создава потреба за следење и нега на пациентите во домашни услови. Активното следење на пациентите во домашни услови може да го подобри придржувањето кон здравствените препораки.

Напредокот на медицината и подобриот пристап до здравствените услуги во развиените земји го има подобро квалитетот на животот на возрасните лица. Од друга страна, економската состојба во повеќето земји во развој резултира со поголема појава домови во кои живеат повеќе генерации заедно. Во земјите со забрзана урбанизација, младите луѓе зачестено мигрираат од економски причини, додека пензионираното население останува во нивните често рурални домови. Овој тренд остава зголемен број на возрасна популација осамена. Ова старо население може да живее независен и продуктивен живот, па голем дел одлучува да остане во своите домови додека се во можност за тоа. Дополнително, со доминантно возрасно население, а без државни регулации и промоција на инвестиции во рурални средини, се намалува мотивацијата за понудувачите на технолошките и телекомуникациските услуги да обезбедат стабилна дистрибуција на електрична енергија и мрежна поврзаност во тие области.

Покрај недостатоците во телекомуникациската и електричната инфраструктура, руралните средини имаат дополнителни предизвици како ретка населеност, неразвиена патна инфраструктура, оддалеченост до урбани центри и недостиг на обучени работници. Овие предизвици се разликуваат од локација до локација, но дизајнирањето на критичните системи како амбиентално помогнато живеење и поврзано здравство треба преку холистички пристап да ги земе во предвид сите овие можни ограничувања.

Краток опис на применетите методи

Во рамките на тезата се користат различни методолошки пристапи кои се преклопуваат помеѓу себе за да се овозможи идентификација на посеопфатни наоди. Низ тезата се користат низа техники, вклучувајќи метод на компаративна анализа, метод на квалитативна анализа, метод на дедукција, метод на експеримент, метод на истражување, метод на практична примена и метод на синтеза. Направени се проценки за техничките можности и идните начини на развој на системи за поврзано здравство и потпомогнато живеење. Со помош на аналитички пристап се дефинираат сите пристапи и модели кои се дел од оваа фаза со цел да се проценат предностите и недостатоците на секој од нив. Покрај тоа, извршени се повеќе анализи на специфични студии на случај, со цел да се добие валидно разновидно множество на побарувања и да се зголеми општоста на извлечените заклучоци. Деталите собрани за време на експериментот се трансформирани во податочно множество над кое се искористени повеќе софистицирани статистички анализи. Анализирани се факторите што создаваат разлика меѓу потрошувачката на енергија во системите за поврзано здравство во рурални средини, испитувајќи ја количината на информациите што се пренесуваат и влијанието што тие го остваруваат во вкупната корисничка доверба во предложениот систем. На овој начин, може да се утврдиме која од променливите има какво било значење во резултатите. На крајот, во последната фаза од дисертацијата, се прави синтеза на резултатите добиени од различните слоеви на истражувањето, што дополнително ги продлабочува добиените наоди и ги зајакнува поставените позиции.

Краток опис на резултатите од истражувањето

Главни придобивки од оваа докторска дисертација се:

- Предложена е архитектура што тежнее да одговори на дел од предизвиците на поврзаното здравство особено кога се користат неинвазивни сензори што генерираат помала количина податоци. Предложената архитектура заснована на флексибилноста на архитектурата за магла овозможува подобро поставување на компјутерските и мрежните ресурси со што може да се дизајнираат поскалабилни, безбедни и интероперабилни системи. Паметното филтрирање и проток на податоци може да ги заштити личните податоци на корисниците на ваквите системи.
- Покажани се врските помеѓу здравствените симптоми и нарушувањата на спиењето. Презентирираниот систем се состои од повеќе сензори од два типа за следење на квалитетот на спиењето. Експерименталните податоци покажаа силна корелација помеѓу различни типови на сензори кои детектираат движења за време на спиењето. Разгледани беа односите помеѓу движењата во спиењето, квалитетот на спиењето и нарушувањата на спиењето. Следењето на спиењето и нарушувањата на спиењето, може да укаже на постоење на здравствени проблеми како што е синдромот на опструктивна апнеа при спиење. Овој пристап може да се користи и како алтернативно домашно следење на спиењето кога пациентот не може да добие специјализиран мониторинг во центрите за спиење поради логистички ограничувања.
- Проценети се методите за намалување на потрошувачката на енергија и зголемување на животниот век на батеријата во уредите од интернетот на нешта. Анализираниот сензорски комплет овозможува откривање на лица, вклучително и препознавање на нивните дејствија, притоа зачувувајќи ја приватноста на личноста

ОЦЕНА НА ТРУДОТ

Докторската дисертација на кандидатот м-р Аце Димитриевски, со наслов „Рурални системи за поврзано здравство: дизајн на IoT-системи за активно помогнато живеење во рурална околина со користење на LoRaWAN и неинвазивни сензори“, претставува истражување во техничките науки, поточно во примената на современите компјутерски технологии во поврзаното здравство во рурални средини. Изработката на темата на оваа докторска дисертација остварува научен придонес во развојот, примената и евалуацијата на напредните технологии во поврзаното здравство.

Согласно со законските прописи, дисертацијата беше поднесена во Системот за анализа и пронаоѓање на плагијати во трудови при Министерството за образование и наука (plagijati.mon.gov.mk) на ден 2.2.2023 од страна на менторот. Согласно со извештајот од системот, добиен на 2.2.2023, дисертацијата е оригинално дело, односно нема индиции на плагијаризам. Извештајот од системот менторот го испрати во електронска форма на plagijati@finki.ukim.mk.

Докторската дисертација на кандидатот м-р Аце Димитриевски со наслов „Рурални системи за поврзано здравство: дизајн на IoT-системи за активно помогнато живеење во рурална околина со користење на LoRaWAN и неинвазивни сензори“, според мислењето на Комисијата за оценка, ги исполнува основните услови и стандарди за подготовка на докторски труд.

ИСПОЛНЕТОСТ НА ЗАКОНСКИТЕ УСЛОВИ ЗА ОДБРАНА НА ТРУДОТ

Кандидатот, пред одбраната на докторскиот труд, објавил како прв автор, два труда во меѓународно списание:

- [1]. **A. Dimitrievski**, E. Zdravevski, P. Lameski, M. V. Villasana, I. Miguel Pires, N. M. Garcia, F. Flores-Revuelta, and V. Trajkovik "Towards Detecting Pneumonia Progression in COVID-19 Patients by Monitoring Sleep Disturbance Using Data Streams of Non-Invasive Sensor Networks", објавен во *Sensors* 2021, Број 21, Издание 9, 3030, со Thompson Reuters импакт-фактор 3.275.
- [2]. **A. Dimitrievski**, S. Filiposka, F. J. Melero, E. Zdravevski, P. Lameski, I. M. Pires, N. M. Garcia, J. P. Lousado, and V. Trajkovik, "Rural Healthcare IoT Architecture Based on Low-Energy LoRa", објавен во *International Journal of Environmental Research and Public Health* 2021, Број 18, Издание 14, 7660, со Thompson Reuters импакт-фактор 3.390.

Дополнително, кандидатот објавил трудови на девет меѓународни конференции (на седум како прв автор), и тоа:

- [1]. **A. Dimitrievski**, E. Zdravevski, P. Lameski, R. Goleva, S. Koceski, and V. Trajkovik, "Fog Computing for Personal Health Principles", објавен во 8th International conference on applied internet and information technologies, 2018.
- [2]. **A. Dimitrievski**, E. Zdravevski, P. Lameski, and V. Trajkovik, "Addressing Privacy and Security in Connected Health with Fog Computing", објавен во 5th EAI International Conference on Smart Objects and Technologies for Social Good.
- [3]. **A. Dimitrievski**, S. Savoska, I. Chorbev, B. Ristevski, and V. Trajkovik, "Data processing within ambient assisted living system", објавен во AIIT International conference on Applied Internet and Information Technologies, 2019.
- [4]. E. Zdravevski, P. Lameski, **A. Dimitrievski**, M. Grzegorowski and C. Apanowicz, "Cluster-size optimization within a cloud-based ETL framework for Big Data," објавен во 2019 *IEEE International Conference on Big Data (Big Data)*, Los Angeles, CA, USA, 2019.
- [5]. P. Lameski, **A. Dimitrievski**, E. Zdravevski, V. Trajkovik, and S. Koceski, "Challenges in data collection in real-world environments for activity recognition", објавен во IEEE EUROCON, 2019.
- [6]. **A. Dimitrievski**, S. Savoska, and V. Trajkovik, "Fog computing for personal health: Case study for sleep apnea detection", објавен во 13th conference on Information Systems and Grid Technologies, 2020.
- [7]. **A. Dimitrievski**, S. Filiposka, B. Cico, and V. Trajkovik, "Energy conservation using ultra low power timers for sustainable environmental monitoring", објавен во IEEE MECO 2021.
- [8]. **A. Dimitrievski**, N. Koceska, E. Zdravevski, P. Lameski, B. Cico, S. Koceski, and V. Trajkovik "Sleep Apnea Detection in Fog Based Ambient Assisted Living System", објавен во 4th International Conference on Recent Trends and Applications in Computer Science and Information Technology 2021.
- [9]. **A. Dimitrievski**, E. Zdravevski, P. Lameski, and V. Trajkovik, "Facilitating privacy-preserving activity recognition in age-friendly environments through low- power devices", објавен во 19th International Conference on Mobile Systems and Pervasive Computing (MobiSPC), 2022.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Главен научен придонес на кандидатот е анализа на влијанието на различни индикатори кои ќе го подобрат искуството за корисниците на системите за потпомогнато живеење и поврзано здравство во рурални средини. Предложената архитектура е флексибилна, скалабилна и интероперабилна. Со тоа се обезбедува множество на сценарија за користење и услуги наменети, пред сè, за стари лица што живеат во рурални средини. Поспецифично, како пример, преку студијата на случај, во овој труд се покажани врските помеѓу одредени здравствени симптоми и нарушувањата на спиењето. Анализирани се и решенија со кои се овозможува откривање на лица, вклучително и препознавање на нивните дејствија, притоа зачувувајќи ја приватноста на личноста.

Од друга страна, резултатите од направените анализи на методите за намалување на потрошувачката на енергија и зголемување на животниот век на батеријата во уредите од интернетот на нешта обезбедуваат поголем животен век на таквите услуги интегрирани во предложената архитектура.

Со оглед на наведеното, Комисијата му предлага на Наставно-научниот совет на Факултетот за информатички науки и компјутерско инженерство да ја прифати позитивната оценка и да закаже одбрана на докторската дисертација на кандидатот **м-р Аце Димитриевски** со наслов: **Рурални системи за поврзано здравство: дизајн на IoT-системи за активно помогнато живеење во рурална околина со користење на LoRaWAN и неинвазивни сензори.**

КОМИСИЈА

Проф. д-р Соња Филипоска, претседател, с.р.

Проф. д-р Владимир Трајковиќ, ментор, с.р.

Проф. д-р Анастас Мишев, член, с.р.

Проф. д-р Ефтим Здравевски, член, с.р.

Проф. д-р Снежана Савоска, член, с.р.

Издвоени мислења (доколку има):

РЕФЕРАТ

ЗА ИЗБОР НА НАСТАВНИК ВО СИТЕ НАСТАВНО-НАУЧНИ ЗВАЊА ВО ОБЛАСТИТЕ МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ СО ОСНОВИ НА АРАНЖИРАЊЕ (60916), ОРКЕСТРАЦИЈА (60916) И ХАРМОНИЈА И ПОЛИФОНИЈА СО АНАЛИЗА (60908), НА ФАКУЛТЕТОТ ЗА МУЗИЧКА УМЕТНОСТ ВО СКОПЈЕ

Врз основа на конкурсот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Факултет за музичка уметност – Скопје, објавен во весникот „Вечер“ од 20.10.2022 година, за избор на наставник во сите наставно-научни звања по областите музички инструменти со основи на аранжирање (60916), оркестрација (60916) и хармонија и полифонија со анализа (60908) на Факултетот за музичка уметност во Скопје, и врз основа на Одлуката на Наставно-научниот и уметнички совет, арх.бр. 02-750/1, донесена на 9.11.2022 година, формирана е Рецензентска комисија во состав: проф. м-р Јана Андреевска, проф. д-р Горан Начевски и проф. м-р Сашо Татарчевски.

Како членови на Рецензентската комисија, по прегледувањето на доставената документација го поднесуваме следниов

ИЗВЕШТАЈ

На објавениот конкурс за избор на наставник во сите наставно-научни звања во областите музички инструменти со основи на аранжирање (60916), оркестрација (60916) и хармонија и полифонија со анализа (60908), во предвидениот рок се пријавија двајца кандидати: м-р Ангел Спироски и м-р Елизабета Илиевска.

ЕЛИЗАБЕТА ИЛИЕВСКА

1. БИОГРАФСКИ ПОДАТОЦИ И ОБРАЗОВАНИЕ

Елизабета Илиевска (Бете Илин) е родена на 21.12.1982 година во Скопје. Со средно музичко образование се стекнала во ДМБУЦ „Илија Николовски-Луј“ – Скопје. Во 2001 година се запишала на Факултетот за музичка уметност во Скопје, на студиската програма Музичка теорија и педагогија на која дипломира во 2005 година. Од 2003 година паралелно започнала да студира и на студиската програма Композиција во класата на проф. м-р Гоце Коларовски. Дипломира на Одделот по композиција во 2008 година под менторство на проф. Живоин Глишиќ, со просечен успех 9,09. Во 2009 година ја добила наградата „Томислав Зографски“ за најуспешен студент од генерацијата на Факултетот за музичка уметност во Скопје од Фондацијата „Зографски“. Магистрира композиција на Факултетот за музичка уметност во Скопје, во 2011 година, во класата на проф. д-р Димитрије Бужаровски со успех 10,00.

Редовно работи на својата надградба преку учество на семинари, обуки и работилници, како на пример Меѓународниот семинар по композиција во Охрид 2003, семинарот при фестивалот Акордеон арт“ Сараево, 2012, 2013 и 2014, и низа обуки за наставници во училиштата.

Кандидатката активно се служи со англискиот јазик.

2. НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ

М-р Елизабета Илиевска работи како наставник во ДМБУЦ „Илија Николовски-Луј“ во Скопје од учебната 2009/2010 година, каде што ги предава предметите Хармонија, Композиција и Подготовка за водење на училиштен оркестар.

Како ментор по предметот Хармонија, со свои ученици учествува на општински, регионални и државни натпревари на кои имаат освоено 84 награди, а на меѓународните натпревари по Хармонија се добитници на 16 награди. Околу 15 ученици

под менторство на м-р Елизабета Илиевска изработиле и успешно одбраниле теми од предметот Хармонија, како нивна проектна матурска тема.

Наставата по предметот Композиција успешно ја организира и ја реализира со изведба на задачите на учениците. Во 2013 година, 10 ученици по Композиција под менторство на м-р Илиевска, заедно со уште 10 ученици од Шведска, биле дел од проектот „Friendship“. Во рамките на проектот, учениците пишувале теми кои подоцна таа ги вклопила во едно дело што го оркестрирала. Делото е изведено во Македонија и Шведска. Дваесетина ученици под нејзино менторство подготвиле и одбраниле проектна матурска задача по овој предмет.

М-р Елизабета Илиевска е реализатор и на воннаставни активности, како концерти на хорот и оркестарот од ученици на ДМБУЦ, промоција на работата на училиштето во пошироката јавност, проекти за промоција на еколошката свест.

Во летниот семестар од академската 2021/2022 година, м-р Е. Илиевска била ангажирана на Факултетот за музичка уметност во Скопје, како лице од праксата, по предметите Музички инструменти со основи на аранжирање, Хармонија на популарни жанрови и Теорија на музика со хармонија.

3. СТРУЧНО-УМЕТНИЧКА ДЕЈНОСТ

Обемниот композиторски опус на м-р Елизабета Илиевска опфаќа дела од вокалната (соло песни и хорска музика) и инструменталната музика (дела за соло инструменти и разни камерни ансамбли во кои најзастапена е хармониката, како и за симфониски оркестар).

Листа на композиции:

Композиции за камерни ансамбли:

Дуа: “Dancing with my shadow” – viola and piano; “Adagio” – violin and piano; “After rain – sun” – four handed piano; “Time for fun” – double bass and accordion; “Toccata” – duo cellos; “Spomen” – tenor/bass and piano; “Razdelenost” – tenor and piano (bass and piano/accordion); “Timeline” – guitar and cello; “Macedonian paraphrase No.2” – four handed piano; “Rm pa pa” – duo accordions; “Escape” – saxophone/clarinet and cello

Триа: “Macedonian paraphrase No.1”, “Macedonian paraphrase No.2”, “Macedonian paraphrase No.3”, “Passacaglia” – trio accordions; “Tango Macedone” – violin, piano, accordion (violin, piano, cello); “Variations” – clarinet, cello, accordion; “Hand” – violin, viola, accordion; “Hope, Faith and Love” – cello, accordion and piano; “Alisios” – six handed piano; “Toccata” – 2 violins, piano; “Kokett” – 2 flutes, piano

Квартети: “MaKEDONIKUM” – flute, oboe, accordion, double bass; “Happy friends” – flute, clarinet, violin, accordion

Квинтети: “Il miosospiro” – I violin, II violin, viola, cello, accordion; “Wind quintet”(fl., ob., cl., fg., cor.); “Abraccio” – solo guitar and string quartet

Секстет: “The New Tomorrow” – solo accordion and string quintet

Септет: “Clowns” – violin, cello, flute, clarinet, accordion, xylophone, vibraphone

Ансамбл: “Drzh – Drzh”

Оркестарски дела (симфониски, дувачки и гудачки оркестар):

“Capriccio” – solo accordion and symphonic orchestra; “Fantasy” – symphonic orchestra; “The New Tomorrow” – solo accordion and string orchestra; “Duellum” – duo accordions and string orchestra; “Sunrise” - duo accordions and string orchestra; “Ad Astra” - solo accordion and string orchestra; “Princess birthday” – children suite for piano and orchestra; “Robert’s suite” – symphonic orchestra; “Salvos” – wind orchestra

Хорски дела: „Иже Херувими“ за женски хор; “Pecal” за мешан хор

Композиции за соло инструмент:

Хармоника: “Scherzo”, “Miniature”, “Grotesque”, “12”, “Tenderness”, “Funny alphabet” (suite), “Dej-gi-di”, “Done”, “Dafino”; фaрот: “Play”; кларинет: “I Piece”, “II Piece”, “III Piece”, “IV Piece”; гитара: “Aurora”; пијано: “Agony”, “Ecstasy”, “I Miniature”, “II Miniature”, “III Miniature - Air”, “IV Miniature - Dance”, “One minute”, “Wild”, “Felem”; виолина: “Little train”

Оркестрации за класични состави: работи на оркестрирање и нотографија на 4-от став од „Концертштук“ од Вебер и на „Кармен фантазија“ од Дербенко за потребите на фестивалот „Premio Leo Sironi“ Болоња, Италија; работи на аранжмани и нотографија на делата „Обливион“, „Детето од Бачин“ и „Адиос Нонињо“ од Пјацола за виолончело, хармоника и пијано.

Аранжмани на популарна музика: оркестрации за песните “I don’t know your name”, “I know” од Александар Масевски и “Woody Guthrie” од Jimmy Lafaveza “Fames” оркестар под водство на проф. Олег Кондратенко и Андреа и нејзиниот бенд; автор на музика и аранжман на песната „Ајде во школо“ во изведба на Лорика Сарачини за детскиот фестивал “Ylberi”.

Музика за медија: изготвува музика за цинглови и реклами; користена нејзина авторска музика во документарецот “Stay different” на Maria di Biaggio.

Публикации: Од публикациите што кандидатката ги наведува Комисијата, како единствено референтна и поткрепена со податоци за изданието го издвојува вклучувањето на композицијата „Македоникум“ во збирката „Концертен репертоар на хармоника“, издадена од Музичката академија на Источно Сараево, БиХ (ISBN 978-86-902179-7-7, „Меркур“, Белград.

Изведби на делата

Композициите на м-р Елизабета Илиевска редовно се изведуваат на концертните подиуми во Македонија и повеќе земји во светот од страна на врвни изведувачи. Соработува со истакнати македонски музички уметници, солисти и камерни состави.

Од многубројните изведби на нејзините дела, како позначајни Комисијата посебно би ги издвоила:

- „Капричо“ за хармоника и симфониски оркестар во 2011 година го изведе Македонската филхармонија, под диригентската палка на маестро Саша Николовски-Ѓумар и Бојан Волчевски како солист.
- Хорот „Драган Шупевски“ при ФМУ – Скопје на концертот „Вечерна жртва во 2005 година го изведе нејзиното дело „Иже Херувими“.
- Композицијата „The New Tomorrow“ за хармоника и гудачки оркестар во 2018 г. е изведена во салата на Берлинската филхармонија, од светски познатиот хармоникаш Грејсон Мејсфилд од Нов Зеланд и камерен оркестар од Берлинската филхармонија под водство на маестро Владимир Зубицки, Украина/Италија. Истата година, оваа композиција Грејсон со гудачки оркестар ја изведе на отворањето на Светскиот трофеј за хармоника во Викторија, Канада. Делото „The New Tomorrow“ е премиерно изведено за состав хармоника и гудачки квинтет во Лозана, Швајцарија, во 2017 година.
- Делото „Duellum“ за две хармоники и камерен оркестар во изведба на АкордиоМ (Зорица Каракутовска и Филип Стамевски) е премиерно изведено на концертот по повод Светскиот ден на хармониката во 2018 година, одржан на големата сцена во МНТ.

- Делото „Роденденот на принцезата“ (концертна свита за солисти, оркестар и наратор) е премиерно изведено на концерт по повод „Денот на пијаното“ во 2018 година.
- Делото „Sunrise“ за две хармоники и камерен оркестар изведено од АкордиоМ е премиерно изведено на концерт во Филхармонија по повод Светскиот ден на хармониката во 2019 година.
- Претседателот на Светската унија на хармоникашите Мирко Патарини од Италија го изведе делото „Дафино“ на јубилејниот концерт по повод 80 години од основањето на The Accordionists & Teachers Guild (ATG) во Чикаго (САД) во јули 2022 година.
- Македонските парафрази од Е. Илиевска се изведувани од страна на АкордиоМ како дел од нивниот репертоар на концерти во Италија, САД и Бугарија.
- Дуото Кировски повеќепати ја има изведено композицијата “Dancing with my shadow”.

4. СТРУЧНО-ПРИМЕНУВАЧКА ДЕЈНОСТ

М-р Елизабета Илиевска е член на жири-комисии на домашни и меѓународни натпревари.

1. Член на меѓународна жири-комисија:

- 2015 – 2019 година: жири во категориите „Chamber music – Classical“ и „Chamber music – World Music“ на Светскиот Куп одржани по редослед во Турку (Финска), Ростов на Дон (Русија), Осимо (Италија), Каунас (Литванија), Шенжен (Кина) и 2022 година во Зофинген (Швајцарија)

- 2019: жири во категорија теоретски дисциплини – Хармонија на меѓународниот натпревар „Михајло Николовски“ во Битола; жири во категорија „Composition“ на интернационалниот фестивал Кастелфидардо, Италија;

- 2020: жири во категорија „Composition“ на интернационалниот фестивал Кастелфидардо, Италија (онлајн);

- 2021: жири на интернационалниот фестивал Розето, Италија (онлајн)

2. Член на национална жири-комисија:

- 2019: жири во категорија теоретски дисциплини – хармонија на општински, регионален и државен натпревар за млади музичари во Скопје

- 2022: жири во категорија теоретски дисциплини – хармонија на општински, регионален и државен натпревар за млади музичари во Скопје

Од **дејностите од поширок интерес**, се издвојуваат:

-2005: потпретседател на здружението „Љубители на класичната музика“, Скопје

- 2006: Посебна пофалница за делото „Кловнови“ од Пре Арт, Швајцарија

- 2010: прва награда за композицијата „Танго Мачедоне“ на „Акордеон арт фестивал“, Пинето, Италија; Највисока награда за композицијата „Македонски времеплов“ на „Акордеон Арт Фестивал“, Италија, 2011

- член на СОКОМ од 2004 до 2010 година

- 2015: признание „CIA Honored Friend“, доделено од Светската унија на хармоникашите во Турку, Финска.

Во 2015 година, Елизабета Илиевска како единствен македонски композитор учествува во меѓународниот проект „Микрокосмос“, кој опфаќа 60 композиции и 60 концерти проследени со работилници во Белгија, Луксембург, Бугарија, Швајцерија, Франција, Грција и Македонија. На овој проект, Илиевска се претставува со делото „One minute“ за соло пијано.

На меѓународниот фестивал за современа музика „ppIANISSIMO“ во Софија (2017 и 2018), кој е во рамки на меѓународниот проект „Мозаик“, на кој се изведуваат 39 дела од 39 автори од 39 држави, Илиевска учествува со делото „Escape“ за кларинет и виолончело.

Елизабета Илиевска, како потпретседател на Македонската асоцијација на хармоникашите „Љубители на класичната музика“ од Скопје, која е членка на Светската унија на хармоникашите (Confederation Internationale des Accordeonistes CIA, членка на Интернационалниот музички совет на УНЕСКО), е дел од организациониот одбор на меѓународен стручен проект CIA Winter Congress Skopje, одржан во 2008 година.

Елизабета Илиевска е дел од организациониот одбор и стручниот уметнички совет кој работи на изготвување и пријавување на уметнички национални и меѓународни проекти (учества на генерални собранија, на светските купови за хармоника, како и меѓународниот проект „WORLD ACCORDION DAY“), поддржани од Министерството за култура.

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. м-р Јана Андреевска, с.р.

Проф. д-р Горан Начевски, с.р.

Проф. м-р Сашо Татарчевски, с.р.

ОБРАЗЕЦ 1
ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО,
НАСТАВНО-СТРУЧНО И СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ

Кандидат:

м-р Елизабета Зоран Илиевска

Институција:

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје,

Факултет за музичка уметност – Скопје

Научни области:

музички инструменти со основи на аранжирање, оркестрација и хармонија
и полифонија со анализа

ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНИ ЗВАЊА – ДОЦЕНТ,
ВОНРЕДЕН ПРОФЕСОР И РЕДОВЕН ПРОФЕСОР НА СТРУЧНО-
УМЕТНИЧКИ ПРЕДМЕТИ

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
1	За доцент, вонреден професор и редовен професор по стручно-уметничките предмети може да биде избрано и лице без научен степен – доктор на науки, кое има завршено соодветно високо образование од втор циклус	ДА
2	Признати уметнички и стручни дела, односно остварувања кои се од особено значење за афирмација на културата и уметноста во и надвор од земјата (да се наведат/опишат)	Музичкото творештво на Елизабета Илиевска, како и многубројните изведби на нејзините дела на концертните подиуми во Македонија и странство од страна на врвни домашни и странски изведувачи се од големо значење за афирмација на македонската музичка култура. Од изведбите, позначајни се: симфониско дело „Капричо“ од страна Македонската филхармонија, изведби на делото „The New Tomorrow“ во Берлин, Германија и Викторија, Канада.
3	Има способност за наставна работа	ДА

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. м-р Јана Андреевска, с.р.

Проф. д-р Горан Начевски, с.р.

Проф. м-р Сашо Татарчевски, с.р.

ОБРАЗЕЦ 2
КОН ИЗВЕШТАЈОТ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО ЗВАЊЕ

Кандидат:

м-р Елизабета Зоран Илиевска

Институција:

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Факултет за музичка уметност – Скопје

Научни области:

музички инструменти со основи на аранжирање (60916), оркестрација (60916) и хармонија и полифонија со анализа (60908)

НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активноста:	Поени
Одржување настава на прв циклус студии		
1	Учебна 2021/2022, летен семестар, неделен фонд 10 часа	6
Настава во школи и работилници		
4	„Едукативен музички камп“, 13 – 17.11.2019, Сурдулица, Србија – предавач	1
5		
Вкупно		7

НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активноста:	Поени
/		
Вкупно		/

СТРУЧНО-УМЕТНИЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активноста:	Поени
СОЗДАДЕНИ И ИЗВЕДЕНИ ДЕЛА ЗА СОЛО ИНСТРУМЕНТ (ПРЕМИЕРИ)		
2	3.4.2004, Денови на македонска музика, Музеј на град Скопје - Четири минијатури за пијано + Четири пиеси за кларинет	8
3	1.4.2006, Денови на македонска музика, Музеј на град Скопје - „Дванаесет“	4
5	23.5.2014, Концерт на Љупчо Колевски, Кавадарци - „Секавање“	4
7	12.11.2017, Париз, Франција - “Escape”	4
8	12.11.2018, авторски концерт, Камерна сала при Македонската филхармонија, Скопје - “Abraccio”	4
9	9.10.2021, Концерт по повод Светскиот ден на хармониката, Фоаје на Филхармонија, Скопје - „Доне“	4
10	7.5.2022, Концерт по повод Светскиот ден на хармониката, Фоаје на Филхармонија, Скопје - „Дафино“	4

СОЗДАДЕНИ И ИЗВЕДЕНИ ДЕЛА ЗА КАМЕРНИ АНСАМБЛИ (ПРЕМИЕРИ)		
11	13.1.2005, Концерт „Вечерна жртва“ на Хорот „Драган Шуплевски“, Соборен храм Св.Климент Охридски - „Иже херувими“	6
12	3.4.2005, Денови на македонска музика, Музеј на град Скопје - „Пасакаља“	6
13	1.2.2006, Концерт на ансамблот Сонемус, Дубровник - „Кловнови“	6
14	30.3.2007, Денови на македонска музика, Музеј на град Скопје - “Hand”	6
16	1.4.2008, Денови на македонска музика, Музеј на град Скопје - „МАКЕДОНИКУМ“	6
17	23.3.2009, Денови на македонска музика, Музеј на град Скопје - “Time4fun”	6
18	28.3.2010, Денови на македонска музика, Музеј на град Скопје - “Tango Macedone”	6
19	30.3.2011, Денови на македонска музика, Музеј на град Скопје - “Il mio sospiro”	6
20	6.5.2011, Свечен концерт по повод Светскиот ден на хармониката, Скопје - „Варијации“	6
21	27.3.2012, Денови на македонска музика, Музеј на град Скопје - “Hope, Faith and Love”	6
22	5.5.2012, Свечен концерт по повод Светскиот ден на хармониката, Скопје - „Разделеност“	6
23	4.5.2013, Свечен концерт по повод Светскиот ден на хармониката, Скопје - „Македонска парафраза 1“	6
24	9.10.2013, XXII интерфест Битола, Концерт на дуото Кировски - “Dancing with my shadow”	6
25	6.5.2014, Свечен концерт по повод Светскиот ден на хармониката, Скопје - „Македонска парафраза 2“	6
27	18.10.2014, фестивал „Златна лира“, Скопје - „Времеплов“ за гитара и виолончело	6
28	7.4.2015, Денови на македонска музика, Музеј на град Скопје - „По дожд доаѓа сонце“	6
29	16.5.2015, Свечен концерт по повод Светскиот ден на хармониката, Скопје - „Македонска парафраза 3“	6
30	8.5.2016, Свечен концерт по повод Светскиот ден на хармониката, Скопје - „Рм па па“	6
31	24.3.2017, Лозана, Швајцарија - “The New Tomorrow”	6
32	28.3.2018, Ден на пијаното, Салон 19.19, Скопје - „Роденденот на принцезата“	6
33	6.5.2018, Свечен концерт по повод Светскиот ден на хармониката, Скопје - „Duellum“	6
35	1.6.2019, Дипломатски хуманитарен концерт „Слушни ме со своето срце“, Скопје - „Држ, држ“	6
36	11.11.2019, Концерт на Божидар Пејќиќ, Македонска филхармонија, Скопје - “Lumin”	6
37	12.4.2022, Денови на македонска музика, Музеј на македонската борба, Скопје - „Алисиос“	6

СОЗДАДЕНИ И ИЗВЕДЕНИ ДЕЛА ЗА СИМФОНИСКИ ОРКЕСТАР (ПРЕМИЕРИ)		
39	25.3.2011, Македонска филхармонија - „Капричо“ за хармоника и симфониски оркестар	8
Вкупно		184

СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активноста:	Поени
Член на меѓународна жири-комисија		
1	2015 – член на жири, “Chamber music - Classical” и “ Chamber music - World Music” на Светски куп, Турку, Финска	2
2	2017 – член на жири, “Chamber music - Classical” и “ Chamber music - World Music” на Светски куп, Осимо, Италија	2
	2018 – член на жири, “Chamber music - Classical” и “ Chamber music - World Music” на Светски куп, Каунас, Литванија	2
	2019 – член на жири, “Chamber music - Classical” и “ Chamber music - World Music” на Светски куп, Шенжен, Кина	2
	2019: член на жири во категорија теоретски дисциплини – Хармонија на меѓународниот натпревар „Михајло Николовски“ во Битола	2
	2020 – член на жири во категоријата за композиција, Интернационален фестивал Кастелфидардо, Италија (онлајн)	2
	2021 – член на жири на Интернационалниот фестивал во Росето, Италија (онлајн)	2
	2022 – член на жири, “Chamber music - Classical” на Светски куп, Зофинген, Швајцарија	2
Член на национална жири-комисија		
	2019, член на жири во категорија теоретски дисциплини – хармонија на Државен натпревар за млади музичари, Скопје	1
	2022, член на жири во категорија теоретски дисциплини – хармонија на Државен натпревар за млади музичари, Скопје	1
Објавено дело во каталог на меѓународна манифестација		
	Вклучување на „Македоникум“ во збирката „Концертен репертоар на хармоника“ издаден од Музичката академија во Источно Сараево, БиХ (ISBN 978-86-902179-7-7 Меркур, Белград)	2
Вкупно		20
Дејности од поширок интерес		
	2010, прва награда за композицијата „Танго Мачедоне“ на „Акордеон арт фестивал“, Пинето, Италија	3
	2011, Највисока награда за композицијата „Македонски времеплов“ на „Акордеон арт фестивал“, Пинето, Италија	3
6	Член на организационен/програмски одбор на стручен собир, 2009-2022, WORLD ACCORDION DAY, Confederation Internationale des Accordeonistes Event, Skopje (14x0.5)	7
Вкупно		13
Вкупно		33

ПРОФЕСИОНАЛНИ РЕФЕРЕНЦИ НА КАНДИДАТОТ ЗА ИЗБОР ВО ЗВАЊЕ	Поени
НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ	7
НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ	/
СТРУЧНО-УМЕТНИЧКА ДЕЈНОСТ	184
СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЈНОСТ	33
Вкупно	224

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. м-р Јана Андреевска, с.р.
Проф. д-р Горан Начевски, с.р.
Проф. м-р Сашо Татарчевски, с.р.

АНГЕЛ СПИРОСКИ

1. БИОГРАФСКИ ПОДАТОЦИ И ОБРАЗОВАНИЕ

Кандидатот м-р Ангел Спироски е роден 1996 година во Струга, каде што го завршил средното музичко образование. Во 2014 година се запишал на Факултетот за музичка уметност во Скопје, на Одделот за композиција во класата на проф. м-р Дарија Андовска, а во 2015 година паралелно започнал со своите студии на Одделот за оркестарско диригирање во класата на проф. м-р Сашо Татарчевски.

Во јуни 2019 се стекнал со диплома: оркестарски диригент со просечна оценка – 9.52, додека во февруари 2020 со диплома – дипломиран композитор (со највисоки почести – CUM LAUDE) и просечна оценка – 9,50.

Вториот циклус студии на студиската програма Музичка интерпретација и композиција, Спироски ги завршува во 2021 година, со просечна оценка – 10.

Има посетувано семинари и мастер-класови кај реномирани уметници како: Ēriks Ešenvalds (Латвија), Uroš Lajovic (Словенија), Gediminas Gelgotas (Литванија), Snezana Nestic (Србија/Германија), Olga Viktorova (Украина/Русија), Hirvo Surva (Естонија), Bernhard Wulff (Германија), Jean-Luc Fafchamps (Белгија), Steffen Schleiermacher (Германија) и др.

Кандидатот активно се служи со англиски, италијански, српски и хрватски јазик.

Во моментот, Спироски е дел од тимот за продукција и тимот за аудиопродукција при Македонската филхармонија.

2. НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ

За време на учебната 2019/2020, на Факултетот за музичка уметност во Скопје, кандидатот Ангел Спироски извршува настава по предметот Оркестар, раководејќи со Дувачкиот оркестар и забележувајќи успешен настап по поголема пауза на овој ансамбл. Во два наврати во 2021 и 2022 година, кандидатот Спироски е раководител на кампот *Еџно Македонија*, во организација на Музичка младина на Македонија. Во настанот “Living Music Project”, во рамки на Cinedays 2021, кандидатот Спироски се јавува во улога на асистент при проектот за филмска музика.

3. СТРУЧНО-УМЕТНИЧКА ДЕЈНОСТ

Во 2020 година добива нарачка од еминентниот фестивал за универзитетски хорови – “Universitas Cantat” од Познањ, Полска. Неговата композиција „Додола“ за мешан хор е задолжителна композиција на петнаесеттото издание на фестивалот кое се одржува во периодот од 17 – 21.5.2022, а истата композиција македонската премиера ја доживува на 2.9.2022 како дел од програмата на јубилејниот концерт – 50 години ЖМХ при МКЦ.

Во 2021 година, Спироски добива нарачка од шеф-диригентот на Македонската филхармонија – маестро Габриел Бебешелеа, а композицијата „Фанфари за измачените“, маестро Бебешелеа премиерно ја изведува со Македонската филхармонија на 4.2.2021.

Истата година се случува и светската премиера на композицијата “...seufzt” за гудачки оркестар во Нојвид, Германија, пишувана како дел од мастерклас фокусиран на изведувачките техника присутни во музиката на денешницата, а во организација на Европската унија на музички натпревари за млади. Композицијата премиерно ја изведува ансамблот New Ideas Chamber Orchestra од Литванија.

Во 2022 година во Аоста, Италија, во рамки на Европскиот семинар за хорска композиција, композицијата “Hymn of Love” за мешан хор се наоѓа на програмата на завршниот концерт како дел од избраните композиции премиерно изведени од Arcova Vocal Ensemble.

Композицијата “V-root-ОКК” е премиерно изведена во рамки на 62. Охридско лето, а е нарачка од Музичка младина на Македонија.

Во 2022 година, во улога на презентер, учествува на „BACH.2 FUTURE European Classical Music Forum“ во Будимпешта, Унгарија.

Како диригент, кандидатот Ангел Спироски има настапувано со: вториот хор при Факултетот за музичка уметност, хорот „Драган Шуплевски“ при ФМУ – Скопје, камерниот оркестар при ФМУ – Скопје, дувачкиот оркестар на ФМУ – Скопје, ансамблот за современа музика „КонТемпора“, Македонска филхармонија, камерни ансамбли на Музичка младина на Македонија.

Во рамки на фестивалот „DAM“ во Приштина, Косово, се јавува како гостин диригент на холандскиот ансамбл за современа музика – „oerknal!“.

Листа на композиции:

- „**RE-RECYCLING**“, за соло кларинет in-B
- „**Прогонство во бездна**“, за соло гитара
- „**Symbiogenesis**“, за соло хармоника
- „**Blending**“, за соло контрабас
- „**Кога некој заминува**“, за глас и пијано
- „**Циклотимија**“, за соло гитара
- „**Итерација**“, за камерен ансамбл
- „**PERMAFROST**“ за соло пијано
- „**Ora Iacentem**“, за пијано трио
- „**Salvation Creak**“ за камерен ансамбл
- „**Can You Bounce on a Transparent Trampoline!?**“, за соло обоа
- „**FunFare for the Struggled**“, за дувачки оркестар
- „**Lullaby for the Parents**“, за соло виола
- „**Сè ќе помине**“, за мешан хор
- „**Orison**“, за соло виола
- „**The Triune Hypothesis**“, за гудачки квартет
- „**Dodola**“, за мешан хор
- „**The Hymn of Love**“, за мешан хор
- „**V-root-OKK**“, за гудачки оркестар
- „**Дисномија**“, за мешан хор и голем симфониски оркестар - аз
- „**iterferREvolution**“, за флејта, бас тромбон и перкусии
- „**a prayer is hard to interrupt**“, за гудачки квартет
- „**Непокор**“, за мешан хор
- „**Resurrection**“, за соло труба in-B, гудачки оркестар и 4 перкусионисти.

4. СТРУЧНО-ПРИМЕНУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Во 2016 и 2017 година неговите композиции „Итерација“ за камерен ансамбл и „Ora Iacentem“ за пијано трио се наградени на Конкурсот за откуп на музички композиции, објавуван од страна на Министерството за култура на Република Македонија.

Во март 2019, кандидатот Спироски ја добива втората награда на првото издание на Балканскиот натпревар по композиција – „Сребрен Рис“ во Приштина, Косово, а со тоа и нарачка за дело од Косовската филхармонија.

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. м-р Јана Андреевска, с.р.
Проф. д-р Горан Начевски, с.р.
Проф. м-р Сашо Татарчевски, с.р.

ОБРАЗЕЦ 1
ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО,
НАСТАВНО-СТРУЧНО И СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ

Кандидат:

м-р Ангел Ристе Спироски

Институција:

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје,

Факултет за музичка уметност – Скопје

Научни области:

музички инструменти со основи на аранжирање, оркестрација и хармонија и полифонија со анализа

ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНИ ЗВАЊА – ДОЦЕНТ,
ВОНРЕДЕН ПРОФЕСОР И РЕДОВЕН ПРОФЕСОР НА СТРУЧНО-
УМЕТНИЧКИ ПРЕДМЕТИ

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
1	За доцент, вонреден професор и редовен професор по стручно-уметничките предмети може да биде избрано и лице без научен степен – доктор на науки, кое има завршено соодветно високо образование од втор циклус	ДА
2	Признати уметнички и стручни дела, односно остварувања кои се од особено значење за афирмација на културата и уметноста во и надвор од земјата (да се наведат/опишат)	Композиции за соло инструменти, камерни инструментални состави, хорски состави и камерни и симфониски оркестри изведувани и на домашната и на меѓународната сцена. Целовечерни концерти и настапи во улога на диригент со разни ансамбли во Македонија и странство. Добитник на награди на домашни и меѓународни конкурси.
3	Има способност за наставна работа	ДА

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. м-р Јана Андреевска, с.р.

Проф. д-р Горан Начевски, с.р.

Проф. м-р Сашо Татарчевски, с.р.

ОБРАЗЕЦ 2
КОН ИЗВЕШТАЈОТ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО И
НАСТАВНО-СТРУЧНО ЗВАЊЕ

Кандидат:

м-р Ангел Ристе Спироски

Институција:

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје,

Факултет за музичка уметност – Скопје

Научни области:

музички инструменти со основи на аранжирање, оркестрација и хармонија
и полифонија со анализа

НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активноста:	Поени
Одржување настава на прв циклус студии		
1	Учебна 2019/2020 – неделен фонд 4 часа X 2 семестра	4.8
Настава во школи и работилници		
2	3 – 10.8.2021 – Етно Македонија - раководител на кампот за етномузика и World Music	1.5
3	9 – 22.7.2021 – Living Music Project 2021 - асистент при проектот за филмска музика	1
4	13 – 21.6.2022 – Етно Македонија - раководител на кампот за етномузика и World Music	1.5
	Вкупно	8.8

НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активноста:	Поени
ПРЕДАВАЊЕ НА СТРУЧЕН СОБИР СО МЕЃУНАРОДНО УЧЕСТВО:		
УЧЕСТВО НА НАУЧЕН/СТРУЧЕН СОБИР СО РЕФЕРАТ		
1	12-13.05.2022 - BACH.2 FUTURE - одржана (усна) презентација на Европската конференција за класична музика	1
	Вкупно	1

СТРУЧНО-УМЕТНИЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активноста:	Поени
СОЗДАДЕНИ И ИЗВЕДЕНИ ДЕЛА ЗА СОЛО ИНСТРУМЕНТ (ПРЕМИЕРИ)		
1	Премиерна изведба на композицијата „ RE-RECYCLING “ за соло кларинет in-B – 37. Денови на македонска музика (2014). Во изведба на: Христијан Ристески Датум: 13.4.2014 Место: Музеј на град Скопје, Македонија	4
2	Премиерна изведба на композицијата „ Прогонство во бездна “, за соло класична гитара – 37. Денови на македонска музика (2014) Во изведба на: Филип Величковски Датум: 13.4.2014 Место: Музеј на град Скопје, Македонија	4

3	Премиерна изведба на композицијата „Symbiogenesis“ , за соло хармоника – 38. Денови на македонска музика (2015) Во изведба на: Ања Јагодик Датум: 6.4.2015 Место: Музеј на град Скопје, Македонија	4
4	Премиерна изведба на композицијата „Blending“ , за соло контрабас – 38. Денови на македонска музика (2015) Во изведба на: Петруш Петрушевски Датум: 6.4.2015 Место: Музеј на град Скопје, Македонија	4
5	Премиерна изведба на композицијата „Can You Bounce on a Transparent Trampoline!?” , за соло обоа Во изведба на: Андреј Петрески Датум: 5.6.2019 Место: ФМУ – Скопје, Македонија	4
6	Премиерна изведба на композицијата „Приспивна за родителите“ , за соло виола Во изведба на: Верица Ајтовска Датум: 19.2.2021 Место: Концертна сала при ООМУ „Ристо Јуруков“ – Кочани, Македонија	4
7	Премиерна изведба на композицијата „Orison“ , за соло виола. Во изведба на: Илза Бафтијари Датум: 8.12.2021 Место: Музеј на македонската борба – Скопје, Македонија	4
СОЗДАДЕНИ И ИЗВЕДЕНИ КАМЕРНИ ДЕЛА (ПРЕМИЕРИ)		
8	Премиерна изведба на композицијата „Кога некој си заминува“ за глас и пијано – 39. Денови на македонска музика (2016). Во изведба на: Дамијан Каранфилов (баритон) и Ана Велиновска (пијано) Датум: 8.4.2016 Место: Музеј на град Скопје, Македонија	6
9	Премиерна изведба на композицијата „Итерација“ , за кларинет in-B, виолина, виолончело, контрабас, пијано и перкусии – 40. Денови на македонска музика (2017). Во изведба на: ансамбл КонТемпора Датум: 29.3.2017 Место: Музеј на град Скопје, Македонија	6
10	Премиерна изведба на композицијата „Ora Iacentem“ за пијано трио – 41. Денови на македонска музика (2018). Во изведба на: ансамбл Меитар Датум: 3.4.2018 Место: Камерна сала на Македонска филхармонија	6
11	Премиерна изведба на композицијата „Salvation Creak“ за камерен ансамбл – 14. ДАМ фестивал (2018). Во изведба на: ансамбл oerknall!, дир. Грегори Шарет Датум: 29.3.2019 Место: Salla e Kuce – Приштина, Косово	6
12	Премиерна изведба на композицијата „FunFare for the Struggled“ , за ансамбл од метални дувачи Во изведба на: Македонска филхармонија; дир. Габриел Бебешелеа Датум: 4.2.2021 Место: Голема сала на Македонската филхармонија	6

13	Премиерна изведба на композицијата „...seufzt“ за гудачки оркестар. Во изведба на: New Ideas Chamber Orchestra, дир. Гедиминас Гелготас Датум: 26.6.2021 Место: Museum Sayner Hutte – Бендорф, Германија	6
14	Премиерна изведба на композицијата „The Triune Hypothesis“, за гудачки квартет – 45. Денови на македонска музика (2022) Во изведба на: гудачки квартет „Атака“ Датум: 5.4.2022 Место: Музеј на македонската борба, Скопје, Македонија	6
15	Премиерна изведба на композицијата „Додола“, за мешан хор. Во изведба на: фестивалски хор при фестивалот „Универзитас Кантат“, дир. Сашо Татарчевски Датум: 21.5.2022 Место: аула при Универзитетот „Адам Мицкевич“ – Познањ, Полска	6
16	Премиерна изведба на композицијата „The Hymn of Love“, за мешан хор. Во изведба на: Arcova Vocal Ensemble, дир. Лука Скакабарози Датум: 23.7.2022 Место: Teatro Splendor – Аоста, Италија	6
17	Премиерна изведба на композицијата „V-root-ОКК“, за гудачки оркестар. Во изведба на: камерен оркестар „Саша Николовски-Ѓумар“ при МММ, дир. Борјан Цанев Датум: 28.7.2022 Место: Црква „Св. Софија“ – Охрид, Македонија	6

ДИРИГИРАЊЕ СО КАМЕРЕН ОРКЕСТАР (ЦЕЛОВЕЧЕРЕН КОНЦЕРТ)

18	Концерт за деца (ансамбл КонТемпора; наратор: Дејан Лилик) Програма: С. Прокофјев – Петар и волкот Датум: 18.11.2019 Место: Камерна сала на Македонската филхармонија	4
19	Дипломски концерт (проектен оркестар) Програма: А. Перт – Silouan’s Song В.А. Моцарт – Концерт за виолина и оркестар бр. 3 В.А. Моцарт – Концерт за фагот и оркестар Датум: 10.6.2019 Место: Камерна сала на Македонската филхармонија	4
20	Концерт на ансамблот „НОНЕТ+“ при МММ Програма: Д. Андовска – Илуминации Ч. Ајвс – The Unanswered Question Л. Шпор – Нонет оп. 31 Б. Мартину – Нонет бр. 2 Датум: 2.11.2019 Место: Музеј на македонската борба – Скопје, Македонија	4
21	Концерт на ансамблот „НОНЕТ+“ при МММ Програма: Д. Андовска – Илуминации Ч. Ајвс – The Unanswered Question	4

	Л. Шпор – Нонет оп. 31 Б. Мартину – Нонет бр. 2 Датум: 07.11.2019 Место: Чешки културен центар – Софија, Бугарија	
22	Концерт за деца (оркестар Грифон; наратор: Дамијан Каранфилов) Програма: С. Прокофјев – Петар и волкот Датум: 11.9.2020 Место: Дом на култура „Кочо Рацин“ – Кичево, Македонија	4
23	Концерт на оркестар Грифон Програма: Г. Коларовски - Распеви В. Толе – A Psalmodiae Vuono Ф. О. Манфредини – Синфонија бр. 7. оп. 2 Г. Холст – St. Paul's Suite Датум: 27.9.2021 Место: Teatri Skamra – Елбасан, Албанија	4
24	Концерт на оркестар Грифон Програма: П.И. Чајковски – Серенада за гудачи А. Аренски – Варијации на тема од Чајковски А. Перт – Cantus in Memoriam Benjamin Britten Б. Бритн – Simple Symphony оп. 4 Датум: 13.11.2021 Место: Salla E Kuce – Приштина, Косово	4
25	Концерт на ансамблот „НОНЕТ+“ при МММ Програма: С. Барбер – Адаџо за гудачи, оп. 11 Х. Фон Бибер – Батаља А. Перт – Fratres Г. Холст – A Moorside Suite Датум: 8.7.2022 Место: Дом на културата „Никола Јонков Вапцаров“ – Делчево, Македонија	4
26	Концерт на ансамблот „НОНЕТ+“ при МММ Програма: С. Барбер – Адаџо за гудачи, оп. 11 Х. Фон Бибер – Батаља А. Перт – Fratres Г. Холст – A Moorside Suite Датум: 11.7.2022 Место: Црква Св. Софија – Охрид, Македонија	4
27	Концерт на Living Music Project 2022 (НОНЕТ+) Премиерни изведби на музика за филм напишани за време на меѓународната работилница во рамки на фестивалот CineDays Датум: 13.7.2022 Место: Младински културен центар – Скопје, Македонија	4
ДИРИГИРАЊЕ СО КАМЕРЕН ОРКЕСТАР (ДРУГ НАСТАП)		
28	Музика вВива (Дувачки оркестар при ФМУ – Скопје) Програма: С. Р. Хазо – Pertshire Majesty Датум: 18.12.2019 Место: Факултет за музичка уметност – Скопје, Македонија	1

29	Концерт на ансамблот КонТемпора Програма: А. Спирски – Salvation Creak Датум: 21.10.2020 Место: Музеј на македонската борба – Скопје, Македонија	1
ДИРИГИРАЊЕ СО СИМФОНИСКИ ОРКЕСТАР		
30	War Requiem (Македонска филхармонија) Програма: Б. Бритн – Воен реквием Датум: 19.5.2022 Место: Соборна црква „Св. Климент Охридски“ – Скопје, Македонија	8
ДИРИГИРАЊЕ СО СИМФОНИСКИ ОРКЕСТАР (ДРУГ НАСТАП)		
31	„Звукот на идната генерација“ (Македонска филхармонија) Програма: Ц. Росини – Севилски берберин, Увертира Датум: 14.6.2018 Место: Голема сала на Македонската филхармонија	2
Вкупно		140

СТРУЧНО-ПРИМЕНУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност:	Поени
1	Член на комисија во Македонска филхармонија во 2022ра	1
ДЕЈНОСТИ ОД ПОШИРОК ИНТЕРЕС		
2	Награда за научни/уметнички постигнувања од струкова организација - за композицијата „Итерација“ - за композицијата „Ora Iacentem“	6
3	Меѓународна награда за уметнички постигнувања - за композицијата „Salvation Creak“	7
Вкупно		14

ПРОФЕСИОНАЛНИ РЕФЕРЕНЦИ НА КАНДИДАТОТ ЗА ИЗБОР ВО ЗВАЊЕ	Поени
НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ	8,8
НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ	1
СТРУЧНО-УМЕТНИЧКА ДЕЈНОСТ	140
СТРУЧНО-ПРИМЕНУВАЧКА ДЕЈНОСТ	14
Вкупно	163,8

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. м-р Јана Андреевска, с.р.
Проф. д-р Горан Начевски, с.р.
Проф. м-р Сашо Татарчевски, с.р.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Врз основа на целокупната доставена документација, Рецензентската комисија ја вреднуваше и ја оценуваше наставно-образовната, стручно-уметничката дејност и стручно-применувачката дејност, како и дејноста од поширок интерес на кандидатите соодветно согласно со обрасците во прилог и заклучи дека и двајцата пријавени кандидати ги исполнуваат и општите и посебните услови на конкурсот пропишани со Законот за високото образование и Правилникот за критериумите и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања и асистенти-докторанди на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје. Двајцата кандидати соодветно на својата возраст пројавуваат богата активност на полето на творештвото, но и пошироко, на други полиња неопходни за професионалното делување на еден современ композитор и педагог. Со оглед на фактот дека и двајцата кандидати во однос на стручно-уметничката дејност имаат повеќе од доволно бодови од премиерни изведби на делата, Комисијата одлучи и кај двајцата подеднакво да бидат земени предвид само тие, а не и репризните изведби, ниту, пак, создадените неизведени дела.

Врз основа на изнесените податоци за севкупната активност на кандидатите, но и врз основа на личното познавање на кандидатите и нивното творештво, а водејќи се од потребата за создавање и развој на наставно-научен и стручно-уметнички подмладок, Комисијата има чест и задоволство да му предложи на Наставно-научниот и уметнички совет на Факултетот за музичка уметност во Скопје, м-р Ангел Спироски да биде избран во звањето **доцент** во областите: музички инструменти со основи на аранжирање (60916), оркестрација (60916) и хармонија и полифонија со анализа (60908), без засновање работен однос.

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. м-р Јана Андреевска, с.р.
Проф. д-р Горан Начевски, с.р.
Проф. м-р Сашо Татарчевски, с.р.

РЕФЕРАТ

ЗА ИЗБОР НА НАСТАВНИК ВО СИТЕ НАСТАВНО-НАУЧНИ ЗВАЊА ВО НАСТАВНО-НАУЧНАТА ОБЛАСТ ФУНДАМЕНТАЛНА КИНЕЗИОЛОГИЈА НА ФАКУЛТЕТОТ ЗА ФИЗИЧКО ОБРАЗОВАНИЕ, СПОРТ И ЗДРАВЈЕ ВО СКОПЈЕ

Врз основа на конкурсот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Факултет за физичко образование, спорт и здравје – Скопје, објавен во весниците „Вечер“ и „Коха“ од 24.11.2022 година, за избор на наставник во сите наставно-научни звања во наставно-научната област фундаментална кинезиологија (50400), и врз основа на Одлуката на Наставно-научниот, бр. 0201-1244/3 донесена на 22.22.2022, формирана е Рецензентска комисија во состав: проф. д-р Даниела Шукова Стојмановска, редовен професор на Факултетот за физичко образование, спорт и здравје, проф. д-р Ленче Алексовска-Величковска, редовен професор на Факултетот за физичко образование, спорт и здравје и проф. д-р Митричка Џамбазовска Старделова, редовен професор на Факултетот за физичко образование, спорт и здравје.

Како членови на Рецензентската комисија, по прегледувањето на доставената документација го поднесуваме следниов

ИЗВЕШТАЈ

На објавениот конкурс за избор на наставник во сите наставно-научни звања во научната област фундаментална кинезиологија (50400), во предвидениот рок се пријави вонр. проф. д-р Владимир Вуксановиќ.

1 БИОГРАФСКИ ПОДАТОЦИ И ОБРАЗОВАНИЕ

Кандидатот вонр. проф. д-р Владимир Вуксановиќ е роден во Скопје, Република Македонија. Средно образование завршил во Е.Т.У.Ц. „Михајло Пупин“, 1995 година. Со високо образование се стекнал на Факултетот за физичко образование, спорт и здравје (претходно: Факултет за физичка култура). Дипломирал на 27.6.2003 година, со просечен успех 8,76.

Кандидатот активно се служи со англиски јазик.

Во учебната 2003/2004 се запишал на втор циклус (магистерски) студии, на насоката кинезиологија. Студиите ги завршил 2008 година, со просечен успех 9,6. На 6.5.2008 година го одбрал магистерскиот труд на тема: „Промени на максималниот силов потенцијал на флексорите на зглобот на лакотот по шест неделно програмирано вежбање со стандардни и модифицирани репетитивни напрегања кај студентите од Факултетот за физичка култура во Скопје“.

Докторска дисертација пријавил на 14 септември 2009 година на Факултетот за физичка култура. Дисертацијата на тема: „Споредба на промените на силовиот мускулен потенцијал на флексорите и екстензорите на зглобот на лакотот кај адолесценти по шест неделно програмирано вежбање со модифицирани репетитивни мускулни напрегања“ ја одбрал на 19.12.2012 година, пред Комисија во состав: проф. д-р Јован Јовановски (ментор), проф. д-р Александар Туфекчиевски (претседател), проф. д-р Ванчо Поп Петровски (член), проф. д-р Гино Стрезовски (член) и проф. д-р Илија Клиначаров (член). Со тоа се стекнал со научниот степен доктор на науки од научната област кинезиологија.

На 12.4.2017 година е избран во звањето доцент на Факултетот за физичко образование, спорт и здравје во областа фундаментална кинезиологија.

Во моментот е вонреден професор во областа на фундаменталната кинезиологија. Последниот реферат за избор е објавен во Билтен бр. 1166 од 2 април 2018 година.

Рецензентската комисија ги имаше предвид вкупните научни, стручни, педагошки и други остварувања на кандидатот од почетокот на кариерата, објавени во Билтен бр. 1142 (од 15.3.2017), како и вкупните научни, стручни, педагошки и други остварувања на кандидатот од последниот избор до денот на пријавата, врз основа на сета поднесена документација која е од важност за изборот.

2 НАУЧНИ, СТРУЧНИ, ПЕДАГОШКИ И ДРУГИ ОСТВАРУВАЊА НА КАНДИДАТОТ ОД ПОСЛЕДНИОТ ИЗБОР ДО ДЕНОТ НА ПРИЈАВАТА

Наставно-образовна дејност

Во рамките на наставно-образовната дејност на УКИМ, кандидатот вонр. проф. д-р Владимир Вуксановиќ изведува теоретска, практична и теренска настава, како и вежби на прв циклус на 4-годишната студиска програма за професор по физичко образование, на тригодишната програма за спортски тренери (кондициска подготовка, фитнес и бодибилдинг, и велосипедизам) и на втор циклус студии на студиската програма Кинезиологија. Избран е за ментор при Универзитетската школа за докторски студии на УКИМ (на докторските студии по кинезиологија).

Кандидатот бил ментор на 5 дипломски труда, а како член во комисија за оцена/или одбрана учествувал уште на 5 дипломски трудови.

Научноистражувачка дејност

Вонр. проф. д-р Владимир Вуксановиќ, од последниот реизбор, има објавено вкупно 21 научен труд од научната област фундаментална кинезиологија, од кои 7 во меѓународни научни списанија, 12 труда во стручно-научни публикации и 2 во меѓународна книга на апстракти.

Кандидатот е автор или коавтор на две книги:

- автор/уредник на рецензирана книга: „Кондициски тренинг во фудбал” (ISBN:978-608-66708-0-1).
- коавтор на рецензирана книга: „Ефекти од иновативните тандем часови по физичко образование (одделенски наставник и наставник по физичко образование) кај децата од одделенска настава [Erasmus+, ka2 2017-1-mko1-ka201-035380](#) ефекти од иновативните тандем часови по физичко образование (одделенски наставник и наставник по физичко образование) кај децата од одделенска настава” (ISBN:978-608-4861-04-1).

Во изборниот период, вонр. проф. д-р Владимир Вуксановиќ учествувал во изготвување, пријавување и реализација на научниот проект Erasmus+ Cooperation for innovation and the Exchange of Good practices, KA201, Strategic Partnership for school education - 2017-1-MKO1-KA201-035380 (Еразмус+сорботка за иновации и размена на добри практики, KA201, Стратешко партнерство за училишно образование).

Кандидатот остварил експертски активности во евалуација на научноистражувачки проекти во организација на Министерството за наука на Црна Гора (2019).

Вонр. проф. д-р Владимир Вуксановиќ е координатор на 3 студиски програми на Факултетот за физичко образование спорт и здравје.

Кандидатот бил ментор на еден магистерски труд.

Вонр. проф. д-р Владимир Вуксановиќ активно е вклучен во стручно-апликативната работа на Факултетот за физичко образование, спорт и здравје. Член е на уредувачкиот одбор на меѓународното списание Research in physical education, sport and health - PESH (Истражувања во физичко образование, спорт и здравје). Учествува и во организација и промоција на Отворени денови на Факултетот за физичко образование, спорт и здравје (2019, 2022).

Стручно-апликативна дејност и дејност од поширок интерес

Освен тоа, кандидатот вонр. проф. д-р Владимир Вуксановиќ е вклучен и во многу активности надвор од Факултетот, како:

- врши стручно-апликативната работа во Фудбалската федерација на Македонија (ФФМ), како кондициски тренер на сениорската репрезентација на Македонија;
- дел е од тимот за подготовка на програми за УЕФА Фитнес лиценца (Едукативен центар на ФФМ);
- исто така, врши стручно-апликативна работа во тенискиот клуб „Тениспарк”, велосипедскиот клуб „Енерџи” и фитнес-клубот „Фитнес револуција”.

Особена активност кандидатот покажува како генерален секретар на Македонската асоцијација на инструктори за снежни спортови.

Оценка од самоевалуација

Кандидатот вонр. проф. д-р Владимир Вуксановиќ доби позитивна оценка од анонимно спроведените анкети на студентите на Факултетот за физичко образование, спорт и здравје.

Заклучок и предлог

Врз основа на целокупната доставена документација и личното познавање на кандидатот, Рецензентската комисија позитивно ја вреднува и ја оценува наставно-образовната, научноистражувачката и стручно-апликативната дејност, како и дејноста од поширок интерес на вонр. проф. д-р Владимир Вуксановиќ.

Врз основа на изнесените податоци за севкупната активност на кандидатот од последниот избор до денес, Комисијата заклучи дека вонр. проф. д-р Владимир Вуксановиќ поседува научни и стручни квалитети и според Законот за високото образование и Правилникот за критериумите и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања и асистенти-докторанди на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, ги исполнува сите услови да биде избран во звањето редовен професор во научната област фундаментална кинезиологија.

Според гореизнесеното, Комисијата има чест и задоволство да му предложи на Наставно-научниот совет на Факултетот за физичко образование, спорт и здравје во Скопје, вонр. проф. д-р Владимир Вуксановиќ да биде избран во звањето редовен професор во научната област фундаментална кинезиологија.

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. д-р Даниела Шукова Стојмановска, с.р.
Проф. д-р Ленче Алексовска-Величковска, с.р.
Проф. д-р Митричка Цамбазовска Старделова, с.р.

ОБРАЗЕЦ 1
ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО,
НАСТАВНО-СТРУЧНО И СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ

Кандидат:

Владимир (Слободан) Вуксановиќ

Институција:

Факултет за физичко образование, спорт и здравје

Научна област: ФУНДАМЕНТАЛНА КИНЕЗИОЛОГИЈА (50400)

ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО ЗВАЊЕ – РЕДОВЕН
ПРОФЕСОР/ НАУЧНО ЗВАЊЕ – НАУЧЕН СОВЕТНИК

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
1	<p>Просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на студиите на прв и втор циклус за секој циклус посебно, односно има остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на интегрираните студии од првиот и вториот циклус *</p> <p>Просечниот успех на прв циклус изнесува: 8,76. Просечниот успех на втор циклус изнесува: 9,6. Просечниот успех изнесува 9,18 за интегрираните студии.</p>	Да
2	<p>Научен степен – доктор на науки од научната област за која се избира Назив на научната област: општествена кинезиологија; поле: кинезиологија; подрачје: општествени науки.</p>	ДА
3	<p>Објавени најмалку шест рецензирани научни труда ** во референтна научна публикација согласно со ЗВО во последните пет години пред објавувањето на конкурсот за избор</p>	ДА
3.1	<p>Научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое е индексирано во најмалку една електронска база на списанија со трудови достапна на интернет, како што се: Ebsco, Emerald, Scopus, Web of Science, Journal Citation Report, SCImago Journal Rank или друга база на списанија која ќе ја утврди Националниот совет за високо образование</p> <p>1. Назив на научното списание: Research in Physical Education, Sport and Health 2. Назив на електронската база на списанија: Ebsco 3. Наслов на трудот: Certain relations between motorcycle tests for assessment of coordination and explosive power with the measures of the successful performance of the gymnastic element uprise forward to support I-sit on rings 4. Година на објава: 2022</p> <p>1. Назив на научното списание: Research in Physical Education, Sport and Health 2. Назив на електронската база на списанија: Ebsco</p>	ДА

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
	<p>3. Наслов на трудот: ACTN3 association on maximal muscle power, after 6 weeks of power training 4. Година на објава: 2021</p> <p>1. Назив на научното списание: Research in Physical Education, Sport and Health 2. Назив на електронската база на списанија: Ebsco 3. Наслов на трудот: Influence of an adapted functional football training in improving the specific-motor performances of football players 4. Година на објава: 2020</p> <p>1. Назив на научното списание: Research in Physical Education, Sport and Health 2. Назив на електронската база на списанија: Ebsco 3. Наслов на трудот: Differences in the tests for assessment of strength and speed and speed motor abilities between 3 generations (15, 16 and 17 years old) boys and girls 4. Година на објава: 2020</p> <p>1. Назив на научното списание: Research in Physical Education, Sport and Health 2. Назив на електронската база на списанија: Ebsco 3. Наслов на трудот: The influence of a specially programmed functional training in improving the vertical jump of senior soccer players 4. Година на објава: 2019</p> <p>1. Назив на научното списание: Research in Physical Education, Sport and Health 2. Назив на електронската база на списанија: Ebsco 3. Наслов на трудот: Isokinetic peak torque vs 1RM test results as reliable methods to follow up power development 4. Година на објава: 2018</p>	
3.2	<p>Научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое има меѓународен уредувачки одбор во кој учествуваат членови од најмалку три земји, при што бројот на членови од една земја не може да надминува две третини од вкупниот број на членови</p> <p>1. Назив на научното списание: _____ 2. Меѓународен уредувачки одбор (вкупен број членови, број и припадност по земји): _____ 3. Наслов на трудот: _____ 4. Година на објава: _____</p>	
3.3	<p>Научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое е објавено во земја членка на Европската Унија и/или ОЕЦД</p>	

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
	1. Назив на научното списание: _____ 2. Назив на членката на ЕУ/ОЕЦД _____ 3. Наслов на трудот: _____ 4. Година на објава: _____	
3.4	Книга или дел од книга рецензирана и објавена во земја членка на Европската Унија и/или ОЕЦД 1. Наслов на книгата: _____ 2. Назив на членката на ЕУ/ОЕЦД _____ 3. Издавач, година и место на издавање/објавување: _____	
3.5	Зборник на рецензирани научни трудови, презентирани на меѓународни академски собири каде што членовите на програмскиот или научниот комитет се од најмалку три земји 1. Назив на зборникот: _____ 2. Назив на меѓународниот собир: _____ 3. Имиња на земјите: _____ 4. Наслов на трудот: _____ 5. Година на објава: _____	
3.6	Преводи на капитални дела во области кои ги утврдува Националниот совет за високо образование и научноистражувачка дејност 1. Наслов на преведеното капитално дело: _____ 2. Датум на објава _____ 3. Издавач, место на издавање и година	
4	Објавен рецензиран учебник, монографија, практикум или збирка задачи од научната област за која се избира *** 1. Наслов на учебникот, монографијата, практикумот или збирката задачи: Кондициски тренинг во фудбал 2. Место и година на објава: Скопје, 2021	ДА
5	Претходен избор во наставно-научно звање – вонреден професор, датум и број на Билтен: 2 април 2018 година, Билтен бр.1166	ДА
6	Има способност за изведување на високообразовна дејност	ДА

* На лицата кои имаат заснован работен однос на Универзитетот или на некој од универзитетите во Република Македонија во моментот на стапување во сила на Законот за високото образование (Службен весник на Република Македонија бр. 82/2018), нема да се применуваат одредбите од Законот кои се однесуваат на просекот, односно дека лицата треба да имаат остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на студиите на прв и втор циклус за секој циклус посебно, односно имаат остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на интегрираните студии од првиот и вториот циклус. Во овој случај, полето под реден број 1 не се пополнува.

** За кандидатот/ите кој има повеќе од 6 (шест) научни труда во референтна научна публикација, рецензентската комисија научните труда ќе ги наведе, ќе ги оцени и ќе ги вреднува во Образец 2.

*** Наведениот услов ќе се применува по истекот на три години од денот на стапувањето во сила на Законот за високото образование (Службен весник на Република Македонија бр. 82/2018).

ОБРАЗЕЦ 2

КОН ИЗВЕШТАЈОТ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО И НАСТАВНО-СТРУЧНО ЗВАЊЕ

Кандидат:

Владимир Слободан Вуксановиќ

(име, татково име и презиме)

Факултет за физичко образование, спорт и здравје – Скопје

(назив на факултетот/институцијата)

Научна област:

кинезиологија (504)

фундаментална кинезиологија (50400)

1. НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ		
Р. бр.	Назив на активноста	поени
	<i>(Одржување на настава – од прв циклус студии, поени 0,04- седмично часови x 15 седмици x поени)</i>	
1	Антропомоторика (II семестар, 2017/2018), бр. часови 2+4 (x 4 групи) / 18 часа седмично (4 групи x часа практично + 2 часа теорија) x 15 седмици x 0,04 поени	10,8
2	Антропомоторика (II семестар, 2018/2019), бр. часови 2+4 (x 4 групи)	10,8
3	Антропомоторика (II семестар, 2019/2020), бр. часови 2+4 (x 4 групи)	10,8
4	Антропомоторика (II семестар, 2020/2021), бр. часови 2+4 (x 4 групи)	10,8
5	Антропомоторика (II семестар, 2021/2022), бр. часови 2+4 (x 4 групи)	10,8
6	Теорија и методика на фитнес и бодибилдинг (I сем. 2018/2019) бр. часови 2+2 (1x група)	2,4
7	Теорија и методика на фитнес и бодибилдинг (I сем. 2019/2020) бр. часови 2+2 (1x група)	2,4
8	Теорија и методика на фитнес и бодибилдинг (I сем. 2020/2021) бр. часови 2+2 (1x група)	2,4
9	Теорија и методика на фитнес и бодибилдинг (I сем. 2021/2022) бр. часови 2+2 (1x група)	2,4
10	Теорија и методика на фитнес и бодибилдинг (I сем. 2022/2023) бр. часови 2+2 (1x група)	2,4
11	Теорија и методика на кондициска подготовка (I сем. 2018/2019) бр. часови 2+2 (1x група)	2,4
12	Теорија и методика на кондициска подготовка (I сем. 2019/2020) бр. часови 2+2 (1x група)	2,4
13	Теорија и методика на кондициска подготовка (I сем. 2020/2021) бр. часови 2+2 (1x група)	2,4
14	Теорија и методика на кондициска подготовка (I сем. 2021/2022) бр. часови 2+2 (1x група)	2,4
15	Теорија и методика на кондициска подготовка (I сем. 2022/2023) бр. часови 2+2 (1x група)	2,4
16	Теорија и методика на велосипедизам (I сем. 2019/2022) бр. часови 2+2 (1x група)	2,4
17	Техника и Тактика на фитнес и бодибилдинг (II сем. 2017/2018) бр. часови 2+4 (1x група)	3,6
18	Техника и Тактика на фитнес и бодибилдинг (II сем. 2018/2019) бр. часови 2+4 (1x група)	3,6
19	Техника и Тактика на фитнес и бодибилдинг (II сем. 2019/2020) бр. часови 2+4 (1x група)	3,6
20	Техника и Тактика на фитнес и бодибилдинг (II сем. 2020/2021) бр. часови 2+4 (1x група)	3,6
21	Техника и Тактика на фитнес и бодибилдинг (II сем. 2021/2022) бр. часови 2+4 (1x група)	3,6
22	Техника и Тактика на велосипедизам (II сем. 2019/2020) бр. часови 2+4 (1x група)	3,6
23	Тестирање и анализа во кондициските апликации (II сем. 2019/2020) бр. часови 2+4 (1x група)	3,6
24	Тестирање и анализа во кондициските апликации (II сем. 2020/2021) бр. часови 2+4 (1x група)	3,6
25	Тестирање и анализа во кондициските апликации (II сем. 2021/2022) бр. часови 2+4 (1x група)	3,6
26	Физичка подготовка во фитнес и бодибилдинг (V сем. 2017/2018) бр. часови 1+1 (1x група)	1,2
27	Физичка подготовка во фитнес и бодибилдинг (V сем. 2018/2019) бр. часови 1+1 (1x група)	1,2
28	Физичка подготовка во фитнес и бодибилдинг (V сем. 2019/2020) бр. часови 1+1 (1x група)	1,2
29	Физичка подготовка во фитнес и бодибилдинг (V сем. 2020/2021) бр. часови 1+1 (1x група)	1,2
30	Физичка подготовка во велосипедизам (V сем. 2019/2020) бр. часови 1+1 (1x група)	1,2
31	Физичка подготовка во велосипедизам (V сем. 2021/2022) бр. часови 1+1 (1x група)	1,2

32	Кондициска подготовка специфичен осврт (насока во насока 2020) бр. часови 1+1 (1x група)	1,2
33	Педагошка пракса со изработка на дипломска работа во фитнес и бодибилдинг (VI сем. 2017/2018) бр. часови 2+2 (1x група)	2,4
34	Педагошка пракса со изработка на дипломска работа во фитнес и бодибилдинг (VI сем. 2018/2019) бр. часови 2+2 (1x група)	2,4
35	Педагошка пракса со изработка на дипломска работа во фитнес и бодибилдинг (VI сем. 2019/2020) бр. часови 2+2 (1x група)	2,4
36	Педагошка пракса со изработка на дипломска работа во фитнес и бодибилдинг (VI сем. 2020/2021) бр. часови 2+2 (1x група)	2,4
37	Педагошка пракса со изработка на дипломска работа во велосипедизам (VI сем. 2019/2020) бр. часови 2+2 (1x група)	2,4
38	Педагошка пракса со изработка на дипломска работа во велосипедизам (VI сем. 2021/2022) бр. часови 2+2 (1x група)	2,4
39	Педагошка пракса со изработка на дипломска работа во кондициска подготовка (насока во насока 2020) бр. часови 2+2 (1x група)	2,4
40	Фитнес и бодибилдинг – избран УКИМ (летен семестар 2017/2018) бр. часови 1+1 (1 x гр.)	1,2
41	Фитнес и бодибилдинг – избран УКИМ (зимски семестар 2019/2020) бр. часови 1+1 (1 x гр.)	1,2
42	Фитнес и бодибилдинг – избран УКИМ (летен семестар 2021/2022) бр. часови 1+1 (1 x гр.)	1,2
43	Фитнес и бодибилдинг – избран УКИМ (зимски семестар 2022/2023) бр. часови 1+1 (1 x гр.)	1,2
44	Фитнес и бодибилдинг – избран ФФОСЗ (летен семестар 2017/2018) бр. часови 1+1 (1 x гр.)	1,2
45	Фитнес и бодибилдинг – избран ФФОСЗ (зимски семестар 2018/2019) бр. часови 1+1 (1 x гр.)	1,2
46	Фитнес и бодибилдинг – избран ФФОСЗ (летен семестар 2018/2019) бр. часови 1+1 (1 x гр.)	1,2
47	Фитнес и бодибилдинг – избран ФФОСЗ (зимски семестар 2019/2020) бр. часови 1+1 (1 x гр.)	1,2
48	Фитнес и бодибилдинг – избран ФФОСЗ (летен семестар 2019/2020) бр. часови 1+1 (1 x гр.)	1,2
49	Фитнес и бодибилдинг – избран ФФОСЗ (зимски семестар 2020/2021) бр. часови 1+1 (1 x гр.)	1,2
50	Фитнес и бодибилдинг – избран ФФОСЗ (летен семестар 2020/2021) бр. часови 1+1 (1 x гр.)	1,2
51	Фитнес и бодибилдинг – избран ФФОСЗ (зимски семестар 2021/2022) бр. часови 1+1 (1 x гр.)	1,2
52	Фитнес и бодибилдинг – избран ФФОСЗ (летен семестар 2021/2022) бр. часови 1+1 (1 x гр.)	1,2
53	Фитнес и бодибилдинг – избран ФФОСЗ (зимски семестар 2022/2023) бр. часови 1+1 (1 x гр.)	1,2
	<i>(Одржување на настава – од втор циклус студии, поени 0,05 - седмично часови x 15 седмични поени)</i>	
54	Основи на истражувањата во Фундаменталната кинезиологија (летен 2018) бр. часови 3+2	3,75
55	Основи на истражувањата во Фундаменталната кинезиологија (летен 2019) бр. часови 3+2	3,75
56	Основи на истражувањата во Фундаменталната кинезиологија (летен 2020) бр. часови 3+2	3,75
57	Основи на истражувањата во Фундаменталната кинезиологија (летен 2021) бр. часови 3+2	3,75
58	Основи на истражувањата во Фундаменталната кинезиологија (летен 2022) бр. часови 3+2	3,75
59	Истражувања за трансформација на моторната оперативност и на силовитеспособности - 2018, бр. часови 1+1	1,5
	<i>(Одржување на штеренска настава, поени 0,04 - седмично часови x 15 седмични поени)</i>	
60	Скијање (по I семестар, 2017 год.), бр. часови 1+1 (x 1 група)	0,6
61	Скијање (по I семестар, 2018 год.), бр. часови 1+1 (x 1 група)	0,6

62	Скијање (по I семестар, 2019 год.), бр. часови 1+1 (x 1 група)	0,6
63	Скијање (по I семестар, 2021 год.), бр. часови 1+1 (x 1 група)	0,6
	<i>(Консултации со студенти (0.002 поени)</i>	
64	Просек 120 студенти, x 10 семестри	2,4
	<i>(Член на комисија за оцена или одбрана на дипломска работа, поени 0.1)</i>	
65	Член на 10 комисији за дипломска работа	2
	вкупно	181,9

2. НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност	поени
	<i>(Труд со оригинални научни резултати, објавен во научен/стручен списание поени 3 број на автори=поени: 2=90%, 3=80%, 4+ повеќе=60%)</i>	
66	Vuksanovikj V. , Aceski A, Jovanovski J. Majeric M, Klincarov I, Nikovski G., Saiti A. (2018). Isokinetic peak torque vs 1RM test results as reliable methods to follow up power development, Research in Physical Education, Sport and Health, Vol. 7, No. 1, pp.97-101, ISSN(Print):1857- 8152; ISSN(Online):1857-8160, URL: http://hdl.handle.net/20.500.12188/14349 ;	1,8
67	Tasevski, Z., Gontarev, S., Markovski, N., Ruzdija, K., & Vuksanovikj, V. (2019). The influence of a specially programmed functional training in improving the vertical jump of senior soccer players, Research in Physical Education, Sport & Health, Vol. 8, No. 1, pp.3-8 ISSN(Print):1857-8152; ISSN(Online):1857-8160, URL: http://hdl.handle.net/20.500.12188/14348 ;	1,8
68	Andonovski M., Vuksanovikj V. , Aceski A., (2020), Differences in the tests for assessment of strength and speed and speed motor abilities between 3 generations (15, 16 and 17 years old) boys and girls. 4th International Scientific Conference, Research in Physical Education, Sport and Health, Skopje, Vol. 9, No. 1, pp.151-158, ISSN(Print):1857-8152; ISSN(Online):1857-8160, URL: http://hdl.handle.net/20.500.12188/14388 ;	2,4
69	Tasevski Ž., Markovski N., Vuksanovikj V. , Daskalovski B., Nedelkovski V., (2020), Influence of an adapted functional football training in improving the specific-motor performances of football players, 4th International Scientific Conference, Research in Physical Education, Sport and Health, Skopje, DOI: https://doi.org/10.46733/PESH2090207t URL: http://hdl.handle.net/20.500.12188/14689 ;	1,8
70	Vuksanovikj V. , Aceski A., Hristovski R., Popovski Z., (2021), ACTN3 association on maximal muscle power, after 6 weeks of power training, Research in Physical Education, Sport and Health, Vol. 10, No. 1, pp.3-9 ISSN(Print):1857-8152; ISSN(Online):1857-8160 DOI:10.46733/PESH21101003v, URL: http://hdl.handle.net/20.500.12188/14392 ;	1,8
71	Spasovska, K., Vuksanovikj V. , (2022) Certain relations between motorcycle tests for assessment of coordination and explosive power with the measures of the successful performance of the gymnastic element uprise forward to support I-sit on rings, Research in Physical Education, Sport and Health, Vol. 11, No. 2, pp.85-89 ISSN(Print):1857-8152; ISSN(Online):1857-8160 DOI: https://doi.org/10.46733/PESH22112079s , URL: http://hdl.handle.net/20.500.12188/25339 ;	2,7
	<i>(Труд објавен во зборник на трудови на в.о. установа поени 2 број на автори=поени: 2=90%, 3=80%, 4+ повеќе=60%)</i>	
72	Aceski A., Tufekchjevski A., Spasovska K., Vuksanovikj V. , (2017). Force platform - testing and diagnosis in sport and physical activities, Kondicija Journal No 7, Faculty of physical education sport and health. Skopje, ISSN 1857 - 9620 (Print) ISSN 1857 - 8196 (Online), UDC: 796.012.11.022, URL: http://hdl.handle.net/20.500.12188/14370 ;	1,2
73	Vuksanovikj V. , Aceski A., Tasevski Z., Gontarev S. (2018). Test methods for motor abilities within football players (test descriptions), Kondicija Journal No. 8 Journal, Faculty of physical education sport and health, ISSN 1857 - 9620 (Print) ISSN 1857 - 8196 (Online), UDC: 796.332.012.1, Skopje, URL: http://hdl.handle.net/20.500.12188/14378 ;	1,2
74	Aceski A., Tufekchievski A., Vuksanovikj V. , Spasovska K. (2018). Muscular system coordination. Kondicija Journal No. 8, Faculty of physical education sport and health ISSN	1,2

	1857 - 9620(Print) ISSN 1857 - 8196 (Online)., UDC: 796.015.52, Skopje, URL: http://hdl.handle.net/20.500.12188/14379 ;	
75	Vuksanovikj V. , Aceski A., Tasevski Z, (2018), Strength exercise for football game #1 – entry trainings, Kondicija Journal No.9,, Faculty of physical education sport and health, Skopje. ISSN 1857 -9620 (Print) ISSN 1857 - 8196 (Online) UDC: 796.332.015.572.2, URL: http://hdl.handle.net/20.500.12188/14380 ;	1,6
76	Aceski A., Tufekchievski A., Vuksanovikj V. , Spasovska K. (2018). The role of fundamental motorskills in children, Kondicija Journal No.9, Faculty of physical education sport and health, Skopje. ISSN 1857 - 9620 (Print) ISSN 1857 - 8196 (Online) UDC: 796.012.1-053.2, URL: http://hdl.handle.net/20.500.12188/14381 ;	1,2
77	Vuksanovikj V. , Aceski A., Tasevski Z., 2019, Strength exercise for football #2 – explosive strength (definition, exercises, tests), Kondicija Journal No.10, Faculty of physical education sport and health, Skopje. ISSN 1857 - 9620 (Print) ISSN 1857 - 8196 (Online), URL: http://hdl.handle.net/20.500.12188/14383 ;	1,6
78	Aceski A., Tufekchievski A., Vuksanovikj V. , Spasovska K. (2019). Time measuring instruments in sport and physical activities, Kondicija Journal No. 10, Faculty of physical education sport and health, Skopje. ISSN 1857 - 9620 (Print) ISSN 1857 - 8196 (Online), URL: http://hdl.handle.net/20.500.12188/14384 ;	1,2
79	Vuksanovikj V. , Aceski A., Tasevski Z., Spasovska K., (2019), Strength exercise for football #3 –muscle development (definition, exercises, periodization), Kondicija Journal No.11, Faculty of physical education sport and health, ISSN 1857 - 9620 (Print) ISSN 1857 - 8196 (Online) UDC: 796.332.015.52, Skopje, URL: http://hdl.handle.net/20.500.12188/14385 ;	1,2
80	Spasovska K., Aceski A., Vuksanovikj V. , (2019), Gymnastic skills and body positions in function of the correct posture in preschool and early school age children, Kondicija Journal No. 11, Faculty of physical education sport and health, , ISSN 1857 - 9620 (Print) ISSN 1857 - 8196 (Online), UDC: 796.412.2.012.8-053.4, Skopje, URL: http://hdl.handle.net/20.500.12188/14386 ;	1,6
81	Aceski A., Tufekchievski A., Vuksanovikj V. , Spasovska K., (2019), Application of optical measurement system in diagnostics in sport and physical activities, Kondicija Journal No.11, Faculty of physical education sport and health, ISSN 1857 - 9620 (Print) ISSN 1857 - 8196 (Online), UDC: 796.012.32, Skopje, URL: http://hdl.handle.net/20.500.12188/14387 ;	1,2
82	Vuksanovikj V. , Aceski A., Tasevski Z., Spasovska K., (2020), Strength exercise for football #4 –maximal strength (power), Kondicija Journal No.11, Faculty of physical education sport and health, ISSN1857 - 9620 (Print) ISSN 1857 - 8196 (Online).Skopje, URL: http://hdl.handle.net/20.500.12188/14389 ;	1,2
83	Vuksanovikj V. , Brazanski O., Aceski A., Spasovska K., (2020), Planning / dosaging of the training load - #1, Kondicija Journal No.13, Faculty of physical education sport and health, ISSN 1857 - 9620 (Print) ISSN 1857 - 8196 (Online).Skopje, URL: http://hdl.handle.net/20.500.12188/14390 ;	1,2
84	Vuksanovikj V. , Nestorova, B. M., Tasevski Z., Aceski A., Brazanski O., Spasovska K., (2021), Planning of microcycle in football- dosaging of the training load - #2, Kondicija Journal No. 14, Faculty of physical education sport and health, ISSN 1857 - 9620 (Print) ISSN 1857 - 8196 (Online).Skopje, URL: http://hdl.handle.net/20.500.12188/14391 ;	1,2
	<i>(Ајсџтракџ објавен во зборник на меѓународна конференција јуени 1</i>	
85	Klinčarov I., Vuksanovikj V. , Aceski A., Jovanovski J., Naskov K., Self-assessment among ski instructors with different levels of basic alpine skiing skills. [Book of Abstract], 3rd Scientific Conference SPE BALKAN SKI (13th - 17th December, 2020, Rogla, Slovenia) URL: http://hdl.handle.net/20.500.12188/15421 ;	1
86	Klinčarov I., Aceski A., Jovanovski J., Vuksanović V. , 2019, Physical education curriculum and fundamental motor skills performance level in Macedonian school children, 2019, Book of Abstract, The 6th international Scientific Conference: Anthropological and Teo- Anthropological views on physical activities from the time of Constantine to the modern times, Kopaonik, Serbia, URL: http://hdl.handle.net/20.500.12188/14382 ;	1

	<i>(Учесник во меѓународен научен проект, поени 5)</i>	
87	„Подобрување на квалитетот на физичкото образование на ниво на основно образование и презентирање на неговата важност и значење за здравјето и доброто на генерациите кои доаѓаат“ [Improving the quality of physical education at primary education level and presenting its relevance and importance for the health and wellbeing of the coming generations], Erasmus+ Cooperation for innovation and the Exchange of Good practices, KA201, Strategic Partnership for school education (2017-1-MK01-KA201-035380);	5

	<i>(Одржано предавање на семинар за потребите на домашни спортски здруженија и федерации, поени 0.5)</i>	
88	МАИСС – Македонска асоцијација на инструктори за снежни спортови, 2018	0,5
89	МАИСС – Македонска асоцијација на инструктори за снежни спортови, 2019	0,5
90	МАИСС – Македонска асоцијација на инструктори за снежни спортови, 2020	0,5
91	МАИСС – Македонска асоцијација на инструктори за снежни спортови, 2021	0,5
	вкупно	39

3 СТРУЧНО-ПРИМЕНУВАЧКА ДЕЈНОСТ

	<i>(Книга од стручна област, поени 8)</i>	
92	Алексовска В., Гонтарев С., Ацески А., Мисовски А., Вуксановиќ В., (2020), „Ефекти од иновативните тандем часови по физичко образование (одделенски наставник и наставник по физичко образование) кај децата од одделенска настава Erasmus+, ka2 2017-1-mko1- ka201-035380 ефекти од иновативните тандем часови по физичко образование (одделенски наставник и наставник по физичко образование) кај децата од одделенска настава“ (ISBN:978-608-4861-04-1);	8
93	Автор и уредник на книга: Вуксановиќ В., Христовски Р., Бражански О, Рик А. Д., Ханциски З., Величковска А. Л., Марковски Н., Тасевски Ж. (2021). Кондициски тренинг во фудбал [Fitness preparation in football]. Скопје. Владимир Вуксановиќ (издавач), ISBN:978-608-66708-0-1;	8
	<i>(Експертски активности: евалуација, поени 1)</i>	
94	EVALUATION TASKS - Ministry of Science of Montenegro: Evaluation of the projects submitted under the Call for awarding grants for innovative projects 2019	1
95	Подготовка на програми за УЕФА Фитнес Лиценца (Едукативен центар на ФФМ)	1
96	Подготовка на програми за Македонска асоцијација на инструктори во снежни спортови	1
	<i>(Патентни/иновации прифатени од Државниот завод за индустриска сопственост, Учесство во промотивни активности на факултетот/институтот, поени 0.5)</i>	
97	Промоција + промотивен материјал за Отворен ден на ФФОСЗ, 2019 год	1
98	Промоција + промотивен материјал за Отворен ден на ФФОСЗ, 2020 год.	
	Вкупно	20

3.1. ДЕЈНОСТИ ОД ПОШИРОК ИНТЕРЕС

	<i>(Експертски активности: евалуација)</i>	
99	Координатор на 3 студиски програми (3 програми x 1 поен)	3
	<i>(Член на уредувачки одбор на меѓународно научно/стручно списание -4 години x 1 поен)</i>	
100	Research in physical education, sport and health -PESH, International Journal of Scientific Issues in Physical Education, Sport and Health	4
	<i>(Член на Управен одбор на зоружение поврзано со струката (4 години x 0.3 поен)</i>	
101	Член на управен одбор на Македонска асоцијација на инструктори за снежни спортови	1,2
	вкупно	7

3.2. СПОРТСКА ДЕЈНОСТ

	<i>(Тренинг на спортски клуб, поени 1)</i>	
102	„Energy“ – велосипедски клуб, Скопје, 2018	1
103	„Energy“ – велосипедски клуб, Скопје, 2019	1
104	„Energy“ – велосипедски клуб, Скопје, 2020	1
105	„Energy“ – велосипедски клуб, Скопје, 2021	1

106	„Energy“ – велосипедски клуб, Скопје, 2022	1
107	Тениски клуб „Тениспарк – Поинтер“, Скопје (Горазд Србљак), 2018	1
108	Тениски клуб „Тениспарк – Поинтер“, Скопје (Горазд Србљак), 2019	1
109	Тениски клуб „Тениспарк – Поинтер“, Скопје (Горазд Србљак), 2020	1
110	Тениски клуб „Тениспарк – Поинтер“, Скопје (Горазд Србљак), 2021	1
111	Тениски клуб „Тениспарк – Поинтер“, Скопје (Горазд Србљак), 2022	1
112	Фитнес-клуб „Фитнес револуција“, Скопје, 2018	1
113	Фитнес-клуб „Фитнес револуција“, Скопје, 2019	1
114	Фитнес-клуб „Фитнес револуција“, Скопје, 2020	1
115	Фитнес-клуб „Фитнес револуција“, Скопје, 2022	1
116	Фитнес-клуб „Фитнес револуција“, Скопје, 2022	1
	<i>(Тренер (ментор) на државна репрезентација, поени 2)</i>	
117	Фитнес-тренер на Фудбалска репрезентација на Македонија - А тим 2021	2
118	Фитнес-тренер на Фудбалска репрезентација на Македонија - А тим 2022	2
	<i>(Награди и признанија добиени на државна официјална спортска манифестација, поени 5)</i>	
119	Квалификација во бараж (Play-off) за светско првенство Катар 2022	5
200	Пласман во второ коло за квалификација во бараж (Play-off) за Светско првенство во Катар 2022	5
	Вкупно	29

ПРОФЕСИОНАЛНИ РЕФЕРЕНЦИ НА КАНДИДАТОТ ЗА ИЗБОР ВО ЗВАЊЕ	ПОЕНИ
НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ (НО)	181,85
НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ (НИ)	39
СТРУЧНО-ПРИМЕНУВАЧКА ДЕЈНОСТ (СП) (+ 3.1 + 3.2)	56
ВКУПНО	276,55

Членови на Комисијата

Проф. д-р Даниела Шукова Стојмановска, претседател, с.р.

Проф. д-р Ленче Алексовска-Величковска, член, с.р.

Проф. д-р Митричка Џамбазовска Старделова, член, с.р.

**ПРЕГЛЕД
НА ОДОБРЕНИ ТЕМИ НА ФАКУЛТЕТОТ
ЗА ФИЗИЧКО ОБРАЗОВАНИЕ, СПОРТ И ЗДРАВЈЕ**

ДОКТОРСКИ ТРУДОВИ

Ред. бр.	Име и презиме на кандидатот	Назив на темата		Име и презиме на менторот	Датум и бр. на Одлука на ННС/НС за прифаќање на темата
		на македонски јазик	на англиски јазик		
1.	м-р Благоја Кечовски	„Промени во физичкиот и моторичкиот развој кај учениците од 6 до 10 годишна возраст со различен степен на исхранетост“	“Changes in physical and motor development among students from 6 to 10 years of age with different levels of nutrition”	Проф. д-р Георги Георгиев	07.02.2023 година бр. 0201-89/8.9

**Раководител на докторски студии по кинезиологија
проф. д-р Георги Георгиев**

РЕЦЕНЗИЈА

ЗА ОЦЕНА НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА „НОВИ ТРЕНДОВИ ЗА АНАЛИЗА НА ТЕРПЕНОИДНИОТ ПРОФИЛ И СЛЕДЕЊЕ НА МИКОТОКСИНИ СО ЦЕЛ ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА КВАЛИТЕТ И БЕЗБЕДНОСТ НА ЕКСТРАКТИТЕ ОД КАНАБИС“ ОД М-Р ФАРМ. ТИЈАНА СЕРАФИМОВСКА, ПРИЈАВЕНА НА ФАРМАЦЕВТСКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

Наставно-научниот совет на Фармацевтскиот факултет во Скопје, на IX редовна седница одржана на 22.12.2022 година, формираше Комисија за оцена на докторската дисертација на кандидатката м-р фарм. Тијана Серафимовска со наслов: „Нови трендови за анализа на терпеноидниот профил и следење на микотоксини со цел обезбедување на квалитет и безбедност на екстрактите од канабис“, во состав: проф. д-р Ѓоше Стефков (претседател), проф д-р Јасмина Тониќ Рибарска (ментор), проф. д-р Сузана Трајковиќ Јолевска (член), проф. д-р Катерина Брезовска (член) и проф. д-р Наталија Наков (член).

Комисијата во наведениот состав, со внимание ја прегледа и ја оцени докторската дисертација и на Наставно-научниот совет на Фармацевтскиот факултет му го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Анализа на трудот

Докторската дисертација на кандидатката м-р фарм. Тијана Серафимовска, со наслов: **Нови трендови за анализа на терпеноидниот профил и следење на микотоксини со цел обезбедување на квалитет и безбедност на екстрактите од канабис**, содржи 70 страници компјутерски обработен текст во фонт Times New Roman, со проред 1, големина на букви 12 и 192 библиографски единици, меѓу кои научни трудови, статии, национални прописи, меѓународни акти и интернет-ресурси.

Трудот е структуриран во седум поглавја, вклучувајќи вовед и заклучни согледувања. Деловите се систематизирани во точки и потточки со наслови и поднаслови, со што се обезбедува соодветно следење на материјата што се обработува во истражувањето.

Првото поглавје од докторската дисертација е насловено **Вовед**. Во овој дел, во три потпоглавја е опишан предметот на истражување. Во првото потпоглавје, даден е осврт на историјатот на примената на канабисот во медицински цели, ботаничките податоци за растенијата од родот Cannabis, како и хемискиот состав на растението. Во овој дел, кандидатката става посебен акцент на фармакологијата, потенцирајќи го механизмот на дејство на канабиноидите и улогата на ендоканабиноидниот систем, како и одобрените индикации за употреба на канабиноидите во медицински цели.

Во второто потпоглавје од првото поглавје се наведени податоци за влијанието на микотоксините врз безбедноста и здравјето на луѓето, како и потеклото и начините на нивно создавање во растителните производи. Во посебни поднаслови, опишана е класификацијата на микотоксините, со посебен осврт на четирите афлатоксини (афлатоксин B1, B2, G1, G2) и охратоксин А како потенцијални канцерогени за човекот. Тие можат да ја променат ДНК правејќи ја мутагена, можат да ја инхибираат синтезата на сите видови РНК со инхибиција на РНК-полимеразата, можат да ја инхибираат метаболизмот на липидите и јаглехидратите и да ја намалат функцијата на црниот дроб.

Понатаму, во третото потпоглавје од првото поглавје е опишано значењето на терпените/терпеноидите, а во посебни поднаслови е дадена класификацијата и фармаколошките ефекти на терпените. Во овој дел, во рамките на презентираниите резултати во доменот на достигнувања од научната дисциплина поврзани со предметот на истражување, кандидатката наведува дека терпените како најголема група (на повеќе од 100 различни молекули) на фитопродукти застапени во канабисот, поради нивната способност лесно да ги преминуваат клеточните мембрани и крвно-мозочната бариера, можат да влијаат на медицинскиот учинок на различните типови екстракти на канабис. Ова го потврдува со откритија што ја поддржуваат теоријата на „синергистички ефект“ што се постигнува со комбинирање на канабиноидите (CBD) со други компоненти на канабисот (терпени), што е битен предуслов за потврда на очекуваниот фармаколошки ефект.

Во **второто поглавје** се наведени целите на истражувањето:

- да се воспостави и валидира LC/MS/MS метод за определување на афлатоксини и охратоксин А во сув цвет и во екстракти од канабис;
- да се воспостави експериментален дизајн преку кој ќе се испита дали екстрактот добиен од сув цвет од канабис што содржи максимално дозволено ниво на микотоксини ќе има влијание врз безбедноста и здравјето на луѓето;
- да се воспостави и верификува GC/MS метод за определување на 35 терпени најчесто застапени во растението канабис;
- да се следи терпеноидниот профил во сув цвет од различни вариетети на канабис, како и во екстрактите добиени по процесот на прочистување;
- да се определи количество на изгубени терпени при процесот на екстракција и прочистување.

Во **третото поглавје**, кандидатката детално ги обработува материјалите и методите што се предмет на изведувањето на експериментите и анализите во ова перспективно истражување. Ова поглавје е поделено на два дела. Во првиот дел се дадени материјалите и методите што се користени за истражувањето на микотоксините, додека во вториот дел, материјалите и методите користени за истражување на терпените.

Првиот дел од третото поглавје ја содржи постапката за развој и валидација на LC/MS/MS метод за определување на микотоксини во цвет и екстракти од канабис. Кандидатката детално и систематично го опишува начинот на подготвување и анализа на примероците за секој параметар (афлатоксин В1, В2, G1, G2 и охратоксин А) за спроведената постапка за воспоставување и валидација на методот со цитирање на насоките од Меѓународната конференција за хармонизација за валидација на аналитички метод и Директивата 96/23/ЕС, што ги зема предвид перформансите на аналитичкиот метод и толкувањето на резултатите. Дополнително, кандидатката детално ја опишува постапката за спроведување на експерименталниот дизајн за испитување на хипотезата дали екстрактот добиен од сув цвет од канабис со максимално дозволено ниво на афлатоксини и охратоксин А има влијание врз безбедноста и здравјето на луѓето, што е и предмет на ова истражување. Кандидатката наведува дека експериментот е спроведен со спајкување (додавање на максимално дозволени концентрации на микотоксини, согласно фармакопејата) во веќе анализиран цвет од канабис. Понатаму, кандидатката во овој дел ја опишува и

постапката на екстракција (по спајкување со микотоксини) и подготовката на примерокот за анализа на LC/MS/MS.

Во вториот дел од третото поглавје, дадени се податоци за квалификациската и квантификациската техника (GC/MS метод) за определување на терпени во цвет и екстракти од канабис. Кандидатката дава детални насоки за подготовка на примерокот, подготовка на стандардните раствори и калибрационите криви, како и детален опис на процесот на екстракција и прочистување што е предмет на ова истражување.

Четвртото поглавје од докторската дисертација е насловено **Резултати**. Ова поглавје содржи два дела.

Во првиот дел се прикажани резултатите од истражувањето за влијанието на микотоксините врз здравјето на луѓето. Овој дел почнува со презентација на резултатите добиени од постапката за валидација на LC/MSMS методот за определување на микотоксини во сув цвет и екстракти од канабис. Кандидатката ги прикажува параметрите за валидација на предложениот метод и резултатите добиени при валидацијата, со што потврдува дека методот е соодветен за спроведувањето на планираниот експериментален дизајн и дека добиените резултати ја отсликуваат реалната слика. Наведено е дека коефициентот на корелација за линеарноста на одговорот е поголем од 0,999 за сите микотоксини поединечно во концентрациски опсег од 0,1 до 5 µg/ml за афлатоксин B1, B2, G1 и G2 и во концентрациски опсег од 1 до 50 µg/ml за охратоксин А. Карактеристиките од линеарната регресиона анализа се прикажани табеларно и графички со слики од калибрационите криви за секој микотоксин поединечно во наведеното концентрациско подрачје. Резултатите од прецизност, точност и репродуцибилност на методот се, исто така, прикажани табеларно. Резултатите покажуваат добра прецизност определена како релативна стандардна девијација (% RSD). Понатаму, во текстот, кандидатката ги презентира резултатите од спроведениот експериментален дизајн. Графички се прикажани резултатите од испитувањето на ефектот на матрицата што бил проценет со помош на метод на постекстракција, односно со додавање на стандардни раствори на микотоксини во матрицата по екстракција. Кандидатката ги споредува калибрационите криви на стандардните раствори на микотоксини во растворувач и на стандардните раствори на микотоксини во матрицата. При тоа, кандидатката укажува на влијанието на матрицата на ефикасноста на јонизацијата и репродуцибилноста во изворот на јонизација во масениот детектор, што директно се рефлектира на крајниот резултат. Од тие причини, кандидатката истакнува дека сите анализи и пресметки се направени со користење на калибрационите криви на стандардните раствори во матрица. Резултатите од спроведениот експериментален дизајн со кој се испитува дали екстрактот од сув цвет од канабис со максимално дозволено ниво на афлатоксини и охратоксин А има влијание врз безбедноста и здравјето на луѓето, кандидатката систематично ги прикажува на крајот од овој дел. Прво се прикажани резултатите од микотоксини во сув цвет од канабис пред спајкување, а потоа резултатите од микотоксини во екстракт од канабис добиен од суви цветови по спајкување со додавање на максимално дозволени концентрации на микотоксини, согласно со важечката фармакопеја. Прикажани се резултати од експерименталниот дизајн повторен 3 пати (серија бр. RS0221/1, серија бр. RS0221/2, серија бр. RS0221/3) за потврда на добиените резултати. Резултатите се прикажани табеларно, а во прилог се дадени и типични хроматограми и транзиции на аналитите за секој микотоксин

поединечно. Презентираните резултати покажуваат дека во сувиот цвет пред спајкување нема значителни количини на микотоксини што би можеле да влијаат на валидноста на експериментот, додека во декарбоксилираното масло добиено со екстракција на цветови во кое е додадена максимално дозволена концентрација на микотоксини, концентрациите на афлатоксини и охратоксин А се многу повисоки од оние дозволени според важечката фармакопеја.

Вториот дел од ова поглавје содржи резултати од верификацијата на GC/MS методот за определување на терпеноидниот профил во сув цвет и екстракти од канабис, како и резултати од количество на изгубени терпени при процесот на прочистување. На самиот почеток, презентирани е постапката за верификација на GC/MS методот. Кандидатката ги прикажува параметрите за верификација на предложениот метод и резултатите добиени при верификацијата, со што потврдува дека методот е соодветен за спроведувањето на планираното истражување и дека добиените резултати ја отсликуваат реалната слика. Наведено е дека коефициентот на корелација за линеарноста на одговорот е поголем од 0,99 за сите 35 идентификувани терпени поединечно во концентрациски опсег од 78 до 2500 µg/mL за стандардот за терпени на Restek и во концентрациски опсег од 12,5 до 100 µg/mL за стандардите за терпени на Sigma Aldrich (смеса А и смеса Б). Карактеристиките од линеарната регресиона анализа се прикажани графички со слики од калибрационите криви за секој терпен поединечно во наведеното концентрациско подрачје. Во продолжение, кандидатката табеларно ги прикажува резултатите од определувањето на параметрите лимит на детекција и лимит на квантификација и наведува дека се пресметани како нумеричка (апсолутна) вредност од калибрационата крива. Ретенционите времиња и транзициите на секој терпен поединечно се, исто така, прикажани табеларно. За да се испита количество на изгубени терпени при процесот на екстракција и прочистување, кандидатката на почетокот на истражувањето го определила терпеноидниот профил во сувите цветови од канабис на вкупно 9 вариетети што ги наведува, а потоа пристапила кон процесот на екстракција и прочистување. Истражувањето е повторено 4 пати, и прикажани се резултати од терпеноидниот профил на две декарбоксилирани и две дестилирани масла добиени од 2 различни вариетети на цвет. Резултатите се прикажани табеларно, а во прилог се дадени и типични хроматограми на аналитите за секој терпен поединечно. Прикажаните резултати укажуваат на тоа дека сувите цветови од канабис од различни вариетети може да се разликуваат само по нивниот терпеноиден профил. По процесот на екстракција и прочистување, процентот на терпените се намалил во декарбоксилираното и во дестилираното масло од канабис.

Петтото поглавје од докторската дисертација е насловено **Дискусија**. Во него, кандидатката се осврнува на значењето на сè поголемата медицинска употреба на препаратите на база на канабис. При тоа, кандидатката нагласува дека зголемен интерес за препаратите на база на канабис, наметнува и итна потреба да се разберат можните контаминенти што може да се најдат во овие препарати и како тие може да влијаат на безбедноста и здравјето на луѓето. Имајќи ги наодите предвид, кандидатката укажува на важноста од употреба на стандардизирани екстракти од канабис како појдовна суровина за подготовка на различни фармацевтски дозирани форми на база на канабис за хумана употреба. Понатаму, со експерименталниот дизајн, кандидатката покажува дека етанолот што според Ph.Eur, е класифициран како растворувач од класа 3 со низок ризик за акутна или хронична токсичност е многу добар растворувач за

екстракција на канабиноидите и терпените, но во исто време и за микотоксините. Елаборирајќи ги добиените резултати од експерименталниот дизајн, кандидатката издвојува дека микотоксините при процесот на екстракција не се уништуваат, туку во целост преоѓаат во финалниот екстракт во концентрации многу повисоки од максимално дозволеното ниво и со тоа, овие препарати претставуваат ризик за безбедноста и здравјето на луѓето. Дополнително, во овој дел кандидатката се осврнува на важноста за одгледување на канабисот под контролирани услови за да се избегне раст на мувли, а со тоа и создавање на микотоксини, истовремено посочувајќи дека на овој начин здравјето на луѓето може да се заштити.

Дополнително, во овој дел кандидатката се осврнува на значењето на терпените, како основни состојки на есенцијалните масла во многу растенија, што се користат илјадници години за различни терапевтски цели. Кандидатката нагласува дека хипотетичките синергистички интеракции помеѓу различни канабиноиди и терпени за да се добијат единствени фармаколошки ефекти се истражени во неколку претклинички и клинички студии. Имајќи ги наодите предвид, кандидатката укажува дека постојат доволно докази што потврдуваат директна интеракција помеѓу канабиноидите и терпените и покажуваат дека терпените можат селективно да ја модулираат фармаколошката агонистичка активност на канабиноидите на молекуларно ниво со сè уште непознат механизам. Во продолжение, кандидатката потенцира дека значаен аспект за активација на CB1-рецепторите се употребата на генерално високи концентрации на терпени. Со истражувањето, кандидатката покажува дека при процесот на прочистување (дестилација) на екстрактите од канабис доаѓа до отстранување на терпените од финалните екстракти на канабис. Елаборирајќи ги добиените резултати од истражувањето, кандидатката издвојува дека следејќи ја Германската монографија за екстракти од канабис, процесот на прочистување на суровиот екстракт од канабис е неопходен за да се постигне финална концентрација на THC од повеќе од 95 % во активната фармацевтска состојка. Имајќи предвид дека, генерално, се потребни високи концентрации на терпени за да настане активирање на канабиноидните CB1-рецептори, кандидатката дополнително го поставува прашањето за оправданост на процесот на отстранување на терпените од суровиот екстракт од канабис.

Во **шестото поглавје** се изнесени заклучоците од истражувањето. Најважни заклучоци, имајќи ги предвид поставените хипотези, се:

- афлатоксините, како екстремно токсични секундарни метаболити, можат да достигнат критични вредности во екстрактите од канабис, а тоа може да претставува голем ризик за здравјето на пациентите, особено за оние со компромитиран имунолошки систем;
- употребата на стандардизирани екстракти на канабис за медицински цели може да се потврди само со определување на терпеноидниот профил;
- синергистичкото фармаколошко дејство на терпените со канабиноидите може да изостане како резултат на отстранување на терпените во процесот на прочистување;
- за валидноста на резултатите, кандидатката се повикува на воспоставените и валидирани LC/MS/MS метод за определување на афлатоксини и охратоксин А во сув цвет и во екстракти од канабис и GC/MS за определување на терпеноиден профил во сув цвет и во екстракти од канабис.

Во **седмото поглавје** се наброени 192 референци од користената литература во истражувањето. Публикациите се понови (главно од последните 5 години) и тие се поврзани со темата на истражувањето. Цитирани се според прифатените стандарди.

Предмет на истражување

Предмет на истражување на докторската дисертација на кандидатката м-р фарм. Тијана Серафимовска се новите трендови за анализа на терпеноидниот профил и следење на микотоксини со цел обезбедување на квалитет и безбедност на екстрактите од канабис. Иако доста истражени, микотоксините сè уште се актуелна тема, особено поради нивната канцерогеност. Кандидатката во овој труд го истражува влијанието на микотоксините врз здравјето на луѓето од друг, досега неистражен аспект. Од друга страна, употребата на стандардизирани препарати на база на канабис поради идентичен фармаколошки ефект е многу важно во секојдневната пракса. Стандардизацијата може да се потврди само преку определување на терпеноидниот профил, затоа што терпеноидниот профил е „отпечаток од прст“ или специфичност што е карактеристична за секој вариетет. Прочистувањето на суровите екстракти од канабис, поради усогласување со барањата на монографијата од Германската фармакопеја, наметнува процес на дестилација со кој се отстрануваат терпените за кои е докажано синергистичко фармаколошко дејство со канабиноидите. Спојот на стандарден квалитет на еден препарат со безбедносен профил е нераскинлив за потврда на позитивен фармаколошки ефект.

Податоци за состојбата на подрачјето во кое е работена дисертацијата

Приложената докторска дисертација со наслов: „Нови трендови за анализа на терпеноидниот профил и следење на микотоксини со цел обезбедување на квалитет и безбедност на екстрактите од канабис“ на кандидатката м-р фарм. Тијана Серафимовска, обработува тема што е актуелна и досега не е истражувана од овој аспект. Зголемениот интерес за истражување на оваа тема се должи на легализацијата на канабисот во многу земји и сè поголемата достапност на производите на база на канабис што се користат за лекување на разни патолошки состојби. Научната јавност интензивно работи на истражување на микотоксините како потенцијални канцерогени и тенденција е нивото присуство во финални производи за хумана употреба да се намалува. Покрај тоа, нов тренд, покрај ставање акцент на безбедносниот профил, е потврда на ефикасноста на фармацевтските производи што е тесно поврзана со стандардизација на производите, особено ако тие се од растително потекло што може да биде многу нехомогено. Во докторската дисертација, кандидатката за прв пат изведува два експериментални модела. Со првиот покажува дека микотоксините можат да достигнат критични вредности во екстрактите од канабис и да претставуваат ризик за здравјето на луѓето. Со вториот експериментален модел, кандидатката покажува дека процесот на прочистување на екстрактите од канабис ги отстранува терпените што имаат докажано синергистичко фармаколошко дејство со канабиноидите, а во исто време се битни и за потврда на идентитетот, односно за стандардизација на препаратите на база на канабис.

Краток опис на применетите методи

Докторската дисертација претставува проспективно истражување. За определување на микотоксините во сув цвет и екстракти од канабис, воспоставен и валидиран е нов LC/MS/MS метод. За определување на терпеноидниот профил во сув цвет и екстракти од канабис направена е верификација на постоен GC/MS метод. Добиените резултати потврдуваат дека предложените методи се соодветни за спроведување на планираното истражување и добиените резултати ја отсликуваат реалната слика.

Краток опис на резултатите од истражувањето

Резултатите што се прикажани во ова истражување овозможуваат добивање на сознанија што се од особена важност за научната јавност во областа на контрола на квалитетот и потврда на ефикасноста на препаратите на база на канабис. Со оглед на опширноста на докторската дисертација, резултатите се поделени во две тематски единици: определување на микотоксини во сув цвет и екстракти од канабис и определување на терпеноиден профил во сув цвет и екстракти од канабис. Прикажаните резултати од оптимизација и валидација/верификација на аналитичките методи за определување на овие два параметра потврдуваат дека методите соодветствуваат на строгите критериуми за овој тип анализи. Кандидатката во своите експериментални модели користи научни пристапи што досега не се поставени како такви.

Оцена на трудот

Докторската дисертација на кандидатката м-р фарм. Тијана Серафимовска, со наслов „Нови трендови за анализа на терпеноидниот профил и следење на микотоксини со цел обезбедување на квалитет и безбедност на екстрактите од канабис“, претставува истражување во подрачјето на фармацевтските науки, област: фармацевтски анализи, што е повторливо и применливо. Изработката на темата на оваа докторска дисертација е во согласност со принципите за научно истражување. Во согласност со мотивот, што е детално елабориран земајќи ја предвид состојбата со сè поголемата употреба на препарати на база на канабис, дефинирани се целите на истражувањето. Тие вклучуваат воспоставување и валидација на нов LC/MS/MS метод за определување на микотоксини во сув цвет и екстракти од канабис и верификација на постоен GC/MS метод за определување на терпеноидниот профил во сув цвет и екстракти од канабис, како предуслов за изведување на предложените експериментални модели. Научниот пристап е внимателно избран и методолошки современ. Поставените цели се комплетно реализирани, а добиените резултати се соодветно презентирани и обработени со научно и применето аналитичко и фармаколошко значење. Добиените резултати се сумирани и од нив концизно се изнесени заклучоците од истражувањето, со што кандидатката дава значаен придонес во зголемување на знаењата и искуствата од областа на медицинска употреба на препарати на база на канабис. Дополнително, изведените заклучоци претставуваат значаен придонес во заштитата на јавното здравје и имаат потенцијал да бидат применливи во подобрување на соодветноста на постојните регулативи или креирање на нови регулаторни критериуми.

Докторската дисертација на кандидатката м-р фарм. Тијана Серафимовска, со наслов „Нови трендови за анализа на терпеноидниот профил и следење на микотоксини со цел обезбедување на квалитет и безбедност на екстрактите од канабис“, според мислењето на Комисијата за оцена, ги исполнува основните услови и стандарди за подготовка на докторски труд.

ИСПОЛНЕТОСТ НА ЗАКОНСКИТЕ УСЛОВИ ЗА ОДБРАНА НА ТРУДОТ

Кандидатката, пред одбраната на докторскиот труд, ги објавила (како прв автор, во меѓународни научни списанија или еден во списание со импакт-фактор) следниве рецензирани истражувачки трудови:

1. Serafimovska T., Darkovska Serafimovska M., Mitevska M., Stefanovski S., Keskovski Z., Stefkov Gj., Balkanov T., Tonic Ribarska J., Determination of Terpenoid Profile in Dry Cannabis Flowers and Extracts Obtained from Different Cannabis Varieties, *Journal of Pharmaceutical Research International*, 2021, 33(53B): 214-228. doi: 10.9734/JPRI/2021/v33i53B33698
Назив на електронската база на списанија: **Journal Citation Report, Ebsco, PubMed**
2. Serafimovska T., Stefanovski S., Erler J., Keckovski Z., Stefkov G., Mitevska M., Darkovska Serafimovska M., Balkanov T., Tonic Ribarska J., Does Cannabis Extract Obtained from Cannabis Flowers with Maximum Allowed Residual Level of Aflatoxins and Ochratoxin A have an Impact on Human Safety and Health?, *Front. Med.*, 8:759856, 2021 doi: 10.3389/fmed.2021.759856
Импакт фактор: 5,091, назив на електронската база на списанија: Scopus, PubMed
3. Serafimovska T., Tonic Ribarska J., Trajkov D., Darkovska Serafimovska M., Stefkov Gj., Approved indications for cannabis-based preparations, *IOSR Journal of Pharmacy*, 11(9), 36-40, 2021

Заклучок и предлог

Апликативната примена на воведените, специфични, точни и брзи аналитички методи за квалитативно и квантитативно определување на микотоксини и терпеноиден профил во сув цвет и екстракти од канабис претставува значаен придонес на овој научноистражувачки труд. Овој труд има уште поголемо значење од аспект на применливоста на нововоспоставените експериментални модели за мултиваријантна анализа на податоците со цел проценка на ризикот од употребата на препарати на база на канабис врз здравјето на луѓето и проценка на фармаколошкиот одговор на препаратите на база на канабис.

Внимателното разгледување на поднесениот научноистражувачки труд овозможува јасна потврда на хипотезата дека микотоксините, како екстремно токсични секундарни метаболити, можат да достигнат критични вредности во екстрактите од канабис, а тоа може да претставува голем ризик за здравјето на пациентите. Во оваа смисла во трудот е заклучено дека ризикот за употреба на препарати на база на канабис оптоварени со микотоксини се намалува со одгледување на канабисот под контролирани услови. Научноистражувачкиот труд овозможува јасна потврда и на хипотезата дека синергистичкото фармаколошко дејство на терпените со канабиноидите може да изостане како резултат на отстранување на терпените во процесот на прочистување. Трудот недвосмислено потврдува дека стандардизацијата на препарати на база на канабис може да се потврди само со одредување на терпеноидниот профил. Во оваа смисла поставено е прашањето за оправданост на процесот на отстранување на терпените од екстракт од канабис.

Согласно со добиените резултати, произлегува и можноста за понатамошни истражувања, пред сè од аспект дека спојот на стандарден квалитет на еден препарат со безбедносниот профил се нераскинливи за потврда на позитивен фармаколошки ефект. Нов тренд за обезбедување и потврдување на квалитетот и безбедноста на екстрактите од канабис што се појдовна суровина за добивање на различни фармацевтски дозирани форми на база на канабис, се определување на терпеноидниот профил и определување на микотоксините како предиктор за потврда на безбедносниот профил. Резултатите од ова истражување имаат големо влијание во делот на контрола на квалитет на овие препарати, со цел да се зачува здравјето на пациентите и гарантирање на континуиран позитивен фармаколошки ефект од употребата на овие препарати.

Врз основа на наведеното, Комисијата смета дека се работи за оригинален научноистражувачки труд со научна и апликативна вредност во областа на фармацевтските анализи и фармакологијата. Комисијата му предлага на Наставно-научниот совет на Фармацевтскиот факултет во Скопје да ја прифати позитивната оценка и да закаже одбрана на докторската дисертација на кандидатката м-р фарм. Тијана Серафимовска со наслов: „Нови трендови за анализа на терпеноидниот профил и следење на микотоксини со цел обезбедување на квалитет и безбедност на екстрактите од канабис“.

КОМИСИЈА

Проф. д-р Ѓоше Стефков, претседател, с.р.
Проф. д-р Јасмина Тониќ Рибарска, ментор, с.р.
Проф. д-р Сузана Трајковиќ Јолевска, член, с.р.
Проф. д-р Катерина Брезовска, член, с.р.
Проф. д-р Наталија Наков, член, с.р.

РЕФЕРАТ

ЗА ИЗБОР НА НАСТАВНИК ВО СИТЕ НАСТАВНО-НАУЧНИ ЗВАЊА ВО НАСТАВНО-НАУЧНИТЕ ОБЛАСТИ (ДИСЦИПЛИНИ): СОЦИЈАЛЕН РАЗВОЈ, СОЦИЈАЛНА РАБОТА ВО ЗДРАВСТВО, ОБРАЗОВАНИЕ, СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА И ДРУГО, МЕТОДИКИ НА СОЦИЈАЛНА РАБОТА ПОЕДИНЕЦ, ГРУПА, ЛОКАЛНА ЗАЕДНИЦА НА ФИЛОЗОФСКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

Со одлуката на Наставно-научниот совет на Филозофскиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, донесена на 16. седница одржана на 11.1.2023 година (Одлука бр. 04-138/1 од 12.1.2023 година), определени се членовите на Комисијата за избор на еден наставник (во сите наставно-научни звања) за научните дисциплини: социјален развој (51202), социјална работа во здравство, образование, социјална заштита и друго (51203), методици на социјална работа поединец, група, локална заедница (51205).

Комисијата, составена од: д-р Сунчица Димитријоска, редовен професор на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Филозофски факултет, д-р Светлана Трбојевиќ, редовен професор на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Филозофски факултет и д-р Иван Трајков, редовен професор на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Филозофски факултет, детално ја разгледа единствената пријава поднесена од д-р Владимир Илиевски, вонреден професор на Институтот за социјална работа и социјална политика при Филозофскиот факултет во Скопје.

Врз основа на приложената документација и по нејзиното разгледување, Рецензентската комисија го доставува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Владимир Илиевски е роден на 5.12.1974 година во Дизелдорф, Германија. Основно и средно образование завршил во Скопје. Дипломирал на Институтот за социјална работа и социјална политика на 22.6.1998 година, со просечна оценка 9,4. Магистерските студии ги завршил на истиот институт, со пресечна оцена 9,75, каде што одбрал и магистерска теза на тема: **Социјални услуги на граѓанските здруженија на деца под социјален ризик**, под менторство на проф. д-р Сунчица Димитријоска, на 12.10.2006 година, и стекнал право на научен степен – магистер по социјална политика. Докторската дисертација на тема: **Предрасудите кон лица со психички растројства и нивна вклученост на пазарот на трудот**, под менторство на проф. д-р Верица Стаменкова-Трајкова, ја одбрал на 7.3.2013 година и се стекнал со научен степен – доктор по социјална работа и социјална политика.

Паралелно со неговото школување, почнувајќи од основното образование, па до денес, активно се посветил и на изучувањето на странските јазици и денес активно ги користи германскиот и англискиот јазик.

Работното искуство, како социјален работник, кандидатот го стекнал во Американскиот комитет за бегалци, конкретно во Општинскиот центар „Мост“ во Куманово, во програмата за деца и млади, бегалци – Роми од Косово, кои биле привремено згрижени во семејства.

Од 5.4.2001 до 31.12.2003 година, работел како истражувач во Проектот за заедничка визија, подружница на WSP International, од Женева.

Тој бил вработен, од 26.1.2006 до 12.5.2011 година, како социјален работник во Центарот за ментално здравје, во рамките на ЈЗУ Психијатриска болница „Скопје“ - Скопје. Во текот на неговата стручна работа, работел на индивидуална и групна работа со корисниците на услугите на Центарот, посебно во делот на нивната психосоцијална

подршка, во остварувањето на нивните права, од системот на социјална и здравствена заштита, каде што покажал извонреден ангажман и резултати.

Од 13.5.2011 година, кандидатот се вработил како помлад асистент на Филозофскиот факултет, на Институтот за социјална работа и социјална политика. Од 18.9.2013 година, со Одлука број 04-1189/5, работи како доцент на Институтот за социјална работа и социјална политика.

Во моментот, кандидатот е вонреден професор. Последниот реферат за избор е објавен во Билтен бр.1170, на 1 јуни 2018 година.

Наставно-образовна дејност

Кандидатот д-р Владимир Илиевски, во рамките на неговата наставно-образовна дејност, во рамките на Филозофскиот факултет и Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, изведува настава и вежби на првиот циклус на студиските програми: Социјална работа и социјална политика, Семејни студии и Меѓународни и интеркултурни студии.

На студиската програма на Институтот за социјална работа и социјална политика, кандидатот реализира настава и вежби по следниве предмети: Социјална работа во здравство, Социјална работа со лица со попреченост, Социјални услуги на граѓански организации и Социјална работа со стари лица.

На Институтот за семејни студии, изведувал настава и вежби по предметот Планирање на финансиите во домаќинството и семејните бизниси. Моментално е ангажиран на овој институт со изборниот предмет Социјални услуги на граѓански организации.

На студиската програма Меѓународни и интеркултурни студии, тој е вклучен во спроведување на наставата и вежбите по предметот Вовед во теорија на развој.

На листата изборни предмети за прв циклус студии на УКИМ, застапен е со предметот Застапување во социјалната работа.

Од одржување на настава (предавања и вежби) од прв циклус студии, тој остварува 41,5 поени.

Во рамките на вториот циклус студии на Филозофскиот факултет, тој е ангажиран на студиската програма Социјална работа и социјална политика, со изборниот предмет Социјални сервиси за лица со попреченост.

Кандидатот бил ментор за одбрана на 33 дипломски труда (4,6 поени). Бил член на Комисијата за оценка/одбрана на 3 докторски труда (2,1 поен), 5 магистерски труда (1,5 поени), специјалистички трудови (1,2 поени) и дипломска работа (3 поени).

Кандидатот активно учествувал на многубројни меѓународни и национални работилници, тренинзи, обуки и семинари од областа на социјалната заштита и социјалната работа наменети за различни целни групи.

Врз основа на член 10 и член 11 од Правилникот за критериумите и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје (Универзитетски гласник, бр.411, од 5 ноември 2018 година), кандидатот д-р Владимир Илиевски од наставно-образовната дејност остварил **64,7 поени** и со тоа го надминал минималниот број поени (20) што треба да се остварат за да биде избран за звањето редовен професор.

Научноистражувачка дејност

Од последниот избор на кандидатот, д-р Владимир Илиевски, како што може да се види од приложената биографија, остварена е импозантна научноистражувачка дејност. Тој се јавува како автор и коавтор на трудови со оригинални научни-

истражувачки резултати, кои се објавени во меѓународни научни/стручни списанија, зборници на трудови од научни собири со меѓународни уредувачки одбори, учествува во голем број проекти со истражувачки и апликативен карактер, фокусирајќи се на социјалната работа и социјалната заштита. Кандидатот, како социјален работник по вокација, беше насочен кон проучување на нови научни подрачја, што заслужува посебно признание. Притоа, неговата активност, освен кон теоретските, беше насочена и кон истражувачките димензии на социјалната работа.

Својата стручност д-р Владимир Илиевски ја докажува и преку учество во реализацијата на национални научни проекти (**вкупно 15 поени**) и меѓународни научни проекти (**вкупно 6 поени**) кои биле наменети за различни целни групи, како што се студенти, социјални работници, стручњаци од практиката, воспитувачи, наставници и стручни соработници во предучилишни установи и основни училишта, ученици од средни училишта и корисници на социјални услуги.

Учесник е на меѓународниот научен проект: „Listen the voice of trafficked persons and fight organize crime“, European Union. Во реализацијата на овој проект, од 1.6. до 30.11.2022 година, кандидатот беше вклучен во зајакнување на професионалните компетенции на стручните работници и организационите капацитети на граѓанските организации, во давањето на социјални услуги на различни категории на лица кои се под социјален ризик.

Д-р Владимир Илиевски е раководител на научниот проект: „Компетенции и вештини во социјалната работа во услови на коваријатни и идиосинкратски шокови и кризи“, Филозофски факултет, од 8.11.2022 година. Преку овој проект, главните научни активности на кандидатот се да ги истражи и утврди потребите за специфични компетенции и вештини во социјалната работа во услови на кризи (коваријатни и идиосинкратски).

Тој се јавува како учесник во следниве национални научни проекти:

Едукатор на проектот „СОС ИНФО Центар“, Здружение на социјални работници на град Скопје, поддржан од град Скопје, од 3.5. до 31.10.2022 година и од 1.3. до 30.11.2020 година.

Обучувач на проектот „Зајакнување на капацитетите кај професионалците за проблемите и потребите на децата со аутистичен спектар на нарушувања, во предучилишните и училишните установи“, Македонско научно здружение за аутизам (МНЗА), проект поддржан од Општина Карпош, од февруари до мај 2020 година.

Истражувач на проектот за подигање на јавната свест за проблемот со игри на среќа и спортско обложување, Здружение на социјални работници на град Скопје, поддржан од Македонскиот центар за меѓународна соработка-МЦМС, програма Цивика Мобилитас, од 1.09.2019 година до 31.12.2019 година. Кандидатот д-р Владимир Илиевски во рамките на овој проект беше вклучен во реализирањето на емпириското истражување, кое беше спроведено во шест средни училишта во државата, во анализата на резултатите и подготовката на публикација.

Обучувач во рамките на проектот: Управување со случај на стручни работници од центрите за социјална работа, Агенцијата за вработување, Здружението на социјални работници на Македонија и Министерството за труд и социјална политика, од 1.10. до 30.11.2018 година.

Коавтор е на три монографии (**вкупно 18,4 поени**):

- Васкова, П., Поповска-Суботин, О., Шекуткоска, С., **Илиевски, В.** (2022). Не се клади со животот, Публикација од емпириско истражување за обложување и останати игри на среќа кај учениците од средните училишта 2019-2020 година, Здружение на социјални работници на град Скопје, ISBN 978-9989-2295-3-4.
- Станојковска, Д., **Илиевски, В.** (2020). Едукативен материјал, Управување со случај - актуелности, Здружение на социјални работници на Македонија, ISBN 978-608-66437-1-3.

- Димитријоска, С., Борнарова, С., **Илиевски, В.** (2018). Социјални тешкотии и проблеми на учениците од основните и средните училишта во контекст од потребата од социјална работа во образованието, Извештај од емпириско истражување, Филозофски факултет, Скопје, ISBN 978-608-238-160-2.

Кандидатот објавил два труда (**вкупно 8.5 поени**) со оригинални научни резултати, објавен во научно списание кое нема импакт-фактор за годината во која е објавен трудот, во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое е индексирано во најмалку една електронска база на списанија со трудови, достапна на интернет, како што се: Ebsco, Emerald, Scopus, Web of Science, Journal Citation Report, SCImago Journal Rank, MathSciNet (Mathematical Reviews), Zentralblatt fur Mathematik и Реферативный журнал „Математика“ или друга база на списанија, која ќе ја утврди Националниот совет за високо образование.

Dimitrijoska, S., Trbojevic, S., **Ilievski, V.** (2019). Social Services for elderly people, Journal of Social Policy, Vol.12, No.2: 131-140. Трудот започнува со системска анализа на демографските промени во Република Северна Македонија, пораст на бројот на стари лица, продолжување на животниот век, кои поставуваат посебни барања во областа на социјалната заштита. Во елаборирање на услугите на старите лица, присутен е еден широк дијапазон во нивното групирање, каде поделбите одат во групи на услуги: услуги за информирање и упатување, услуги за стручна помош и поддршка, услуги за советување, услуги во домот, услуги во заедницата и услуги за вонсемејна заштита. Социјалните услуги кои се наменети за старите лица, имаат за цел да ја одржуваат автономијата и независното живеење на старите лица и вклучување во локалната заедница. Со добивање на услуги, на старите лица им се овозможи подобрување на квалитетот на нивниот живот, со што се промовира ефикасна и ефективна социјална и здравствена заштита на старите лица на локално ниво и се подобрува нивната социјална интеграција во локалната заедница и општеството во целина. Во трудот се укажува на воспоставена и развиена меѓусекторска соработка, која овозможува координирање на активности во давањето на услуги на стари лица, во согласност со нивните индивидуални потреби. Старењето се сфаќа како континуитет, а социјалните услуги кои им се потребни на старите лица треба да се организираат како дел од постојани односи, со цел да им се овозможи на старите лица да бидат задоволни од својот живот и да бидат третирали како составен дел на општеството. Секоја локална заедница треба да организира свој систем на услуги и локална програма, во зависност од индивидуалните потреби на старите лица и достапност на лиценцирани даватели на социјални услуги.

Trajkov, I., **Ilievski, V.** (2019). Psychosocial skills of private Security staff professionals. Security Dialogues, Vol.10, No.1-2:265-275.

Д-р Владимир Илиевски објавил три труда со оригинални научни резултати, објавен во научно списание (**вкупно 12 поени**), во кое трудовите што се објавуваат, подлежат на рецензија и кое има меѓународен уредувачки одбор, во кој учествуваат членови од најмалку три земји, при што бројот на членови од една земја, не може да надминува две третини од вкупниот број на членови.

Ilievski, V. (2021). The role of Social Workers in Health System during Covid -19 pandemic, The Eurasia Proceedings of Educational & Social Sciences (EPESS)

Д-р Илиевски ја анализира улогата на социјалните работници во здравствените установи, во работа со пациенти кои се наоѓале на болничко и вонболничко лекување. Се анализира работата на мултидисциплинарните тимови, за време на пандемијата, согласно мерките и препораките за заштита од ковид-19. Елаборирани се податоци од истражувањето за состојбата на социјалните работници, последиците од влијанието на пандемијата „Ковид- 19“ врз стручната работа на социјалните работници во нашиот

здравствен систем. Добиените резултати покажаа дека 51,55 % од анкетираниите лица се соочуваат со проблеми во секојдневното реализирање на своите работни обврски. Вкупно 60,6 % од учесниците имаат проблеми во соработката со институции, здруженија на граѓани и хуманитарни организации со кои имале соработка, а поддршката на корисниците била на повисоко ниво пред пандемијата. Што се однесува до стручната помош и поддршка од социјалните работници, 75,8 % имаат проблем во доставување на социјалните услуги на пациентите и нивните семејства. Со ова се укажува дека, во време на здравствена пандемија, социјалните работници се спречени во спроведувањето на тековните активности и се соочуваат со намалување на квалитетот на доставените услуги. Проблеми се јавуваат и во информирањето и упатувањето на пациентите за расположливите права и социјални услуги, првичната проценка и упатувањето до други институции, со цел да остварат непречен пристап до правата и услугите кои им се потребни. Од спроведеното истражување, констатирано е дека пандемијата ковид-19 влијае на стручната работа на социјалните работници и потребно е нејзино организирање со нов пристап, со кој ќе се овозможи проценка и навремена интервенција, во согласност со индивидуалните потреби на пациентите. Податоците од истражувањето претставуваат добра основа за креирање на програми и политики за поддршка на пациенти, со кои ќе се постигнат поголеми ефекти во нивната поддршка. Dimitrijoska, S., Trbojevic, S., **Ilievski, V.** (2019). European Journal of Social Sciences, The need of professional Social Work in overcoming social problems and social exclusion of children in the process of education January- April 2019, Vol.2: Issue 1, 63-71. **Ilievski, V.**, Trajkov, I., Coneva, A. (2019). Socijalne Studije, Psychosocial support for people with mental disorders, godina 2, broj 2: 51-69.

Кандидатот е коавтор на трудот со оригинални научни/стручни резултати, објавен во зборник на трудови од научен/стручен собир во в.о. установа (**вкупно 1,8 поени**)

Dimitrijoska, S., **Ilievski, V.** (2021). Organizovano stanovanje s podrškom u zajednici osoba s teškoćama u razvoju, Socijalne usluge u zajednici, zbornik radova, Stancic, Centar za rehabilitaciju, Zagreb.

Д-р Владимир Илиевски е автор и коавтор на вкупно 5 (пет) оригинални научни/стручни резултати (**вкупно 21 поен**), објавени во зборник на рецензирани научни трудови, презентирани на меѓународни академски собири, каде што членовите на програмскиот или научниот комитет се од најмалку три земји.

Ilievski, V., Trajkov, I. Trajkovska- Ancevska, Z. (2022). Social problems of students with rare diseases in elementary and secondary education, Conference Proceedings, Institute of Pedagogy, Faculty of Philosophy, Skopje. Авторите прават системска анализа на малку истражувана област, која е комплексна во однос на ретките заболувања, симптоми на болест до болест, но и самата болест. Се укажува на заедничките карактеристики на учениците со ретки болести, во однос на појавувањето на болеста, недостаток на информации за самата болест, намален квалитет на живот, психолошки товар во однос на секојдневните грижи за нивното здравје, нивото на социјалната поддршка која ја добиваат, отежнати релации со семејствата и заедницата, стигматизацијата, дискриминација и потешкотии да се интегрираат во заедницата. Учениците со ретки болести, се соочуваат со здравствени, социјални и образовни проблеми во основното и средното образование. Со истражувањето, добиени се сознанија за социјалните проблеми и потреби со кои се соочуваат учениците кои посетуваат основно и средно образование, како и сознанија за нивните родители. Во трудот е елаборирана малку истражувана област, која е многу актуелна и значајна, и истиот може да послужи за

планирање на поддршката на родителите и самите ученици, за социјално интегрирање во локалната заедница, особено во училишната средина.

Dimitrijoska, S., **Ilievski, V.** (2021). Activation of beneficiaries of finance assistance, Since and Society Contribution of humanities and social sciences, Conference proceedings, Faculty of Philosophy, Skopje.

Радуловиќ, М., **Илиевски, В.**, Бундалевска Авировиќ, И. (2020). Porodica i savremeno društvo,, izazovi i perspective, zbornik radova, modernih znanja, Banja Luka.

Ilievski, V., Damovski, A. (2019). Social support of people with intellectual disability included in the form, Living with support”, Položaj marginalizovanih grupa u društvu, zbornik radova, Centar modernih znanja, Banja Luka.

Dimitrijoska, S., Bogoevska, N., **Ilievski, V.** (2019). Social services conducted by Association of citizens for children victims of violence, Improving of quality of life of children and youth, Conference proceedings, Association for support and creative development of children and youth, University of Tuzla, Faculty of Education and Rehabilitation.

Кандидатот има објавено три апстракти во зборници од меѓународни научни конференции.

Проф. д-р Владимир Илиевски бил рецензент на еден (1) научен/стручен труд во меѓународно списание и на два (2) научни/стручни труда во зборници од меѓународни научни конференции.

Врз основа на член 10 и член 11 од Правилникот за критериумите и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје (Универзитетски гласник бр.411, од 5 ноември 2018 година), кандидатот д-р Владимир Илиевски од научноистражувачката дејност оствари вкупно **99 поени** и со тоа повеќекратно го надмина минималниот број поени (20) што треба да ги оствари за да биде избран за звањето редовен професор.

Стручно-апликативна дејност

Во периодот од последниот избор, кандидатот проф. д-р Владимир Илиевски покажува голем интерес во делот на стручно апликативната дејност и тоа во делот на спроведување на експертски активности, кои се однесуваат во делот на социјалната работа и социјалната заштита.

Тој, како член на Комисијата за даватели на социјални услуги при Министерството за труд и социјална политика, учествувал во давање на стручно мислење во подготовката на Водичот за лиценцирање на даватели на социјални услуги, Министерство за труд и социјална политика, 2022 година.

Д-р Владимир Илиевски бил вклучен како експерт за подготовка на извештај за Проценка на потребите во планскиот регион – Скопје, Детско село, од октомври 2020 до јуни 2021 година и во проектот „Инклузија на децата кои се надвор од училиштата во образовниот систем“, Детска фондација Песталоци, од 20.8. до 15.11.2020 година.

Од страна на Народниот правобранител - Национален превентивен механизам, бил ангажиран како експерт за потребите на Националниот превентивен механизам, во следниве периоди: од 11.9. до 11.10.2019 година и од 15.7. до 15.8.2019 година.

Кандидатот д-р Владимир Илиевски покажува активна вклученост како член на програмскиот одбор на меѓународен научен/стручен собир на следниве меѓународни научни конференции:

- „Aktuelnosti u logopediji, okupacinoj terapiji, psihologiji i socijalnom radu-ALOPS22”, Visoka škola socijalnog rada, Sveučilište Hercegovina, Visoka

strukovna škola, ICEPS, u saradnji sa Komorom socijalne zaštite Srbije i Srpskom logopedskom asocijacijom, 1 i 2 decembar 2022, Beograd.

- Solidarnost u svetu koji se menja: perspective i izazovi za socijalni rad i socijalnu politiku, 41. Susreti socijalnih radnika, naučno-stručni skup sa međunarodnim učešćem, Fakultet političkih nauka, 4 juni 2021 godina, Beograd.
- Advocating equality in a changing word, Faculty of Political Science, Belgrade, June 5, 2020.

Тој е член на програмскиот уредувачки одбор на меѓународните научни списанија *Socijalne studije*, *Fakultet političkih nauka*, *Univerzitet u Sarajevu* и *Journal of Ankara Health Science*, Ankara.

Во рамките на Еразмус плус програмата за индивидуална мобилност на наставен кадар, проф. д-р Владимир Илиевски остварил студиска посета во странство, на *Instituto Superior de Service Social do Porto*, Португалија, од 23.05.2022 до 27.05.2022 година.

Тој е активно вклучен во стручните комисии при Филозофскиот факултет, и тоа како: член на пописна комисија (во 2020, 2019 и 2018), член на Дисциплинска комисија за одговорност на студенти (во 2020 година) и член на Комисија за евалуација (во 2020 година).

Д-р Владимир Илиевски е раководител на студиската програма Социјален менаџмент, втор циклус студии, од 15.9.2021 до 14.9.2024 година.

Кандидатот е член на Извршниот одбор на Здружението на социјални работници на град Скопје и член на Комисијата за лиценцирање на даватели на социјални услуги при Министерството за труд и социјална политика.

Тој соработува со повеќе меѓународни организации за социјални работници, како што се: Меѓународната федерација на социјални работници и Европската асоцијација на училишта за социјална работа.

Д-р Владимир Илиевски реализирал и други професионални и општествени дејности (од поширок интерес), со кои придонел за афирмирање на социјалната работа во земјата и во странство.

Врз основа на член 10 и член 11 од Правилникот за критериумите и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје (Универзитетски гласник бр.411, од 5 ноември 2018 година), кандидатот д-р Владимир Илиевски го надмина минималниот број поени (5) што треба да ги оствари за да биде избран за звањето доцент, освојувајќи **18,3 поени**.

Членовите на Рецензентската комисија констатираат дека кандидатот д-р Владимир Илиевски, вонреден професор на Институтот за социјална работа и социјална политика, постигнал значителни резултати во наставно-образовната, научноистражувачката и стручно-апликативната дејност и придонесува за афирмација и развој на социјалната работа како наука.

Исто така, констатираме дека се работи за личност која е во континуиран научноистражувачки развој и тоа го потврдува преку неговото активно учество на домашни и меѓународни активности, во кои кандидатот на мошне прагматичен начин ги поврзува теоретските и апликативните знаења од повеќе научни области. Автор и коавтор е на повеќе научни трудови, преку кои директно ја демонстрира својата научна и стручна компетентност од тие области.

Врз основа на член 10 и член 11 од Правилникот за критериумите и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања на

Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје (Универзитетски гласник бр.411, од 5 ноември 2018 година), кандидатот д-р Владимир Илиевски, постигнувајќи вкупно 182 поени, го надмина минималниот број поени по сите основи што треба да ги оствари за да биде избран за звањето редовен професор.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Членовите на Рецензентската комисија имаат особена чест и задоволство да му предложат на Наставно-научниот совет на Филозофскиот факултет во Скопје, кандидатот д-р Владимир Илиевски, досегашен вонреден професор, да биде избран во наставно-научното звање **редовен професор** во наставно-научните области (дисциплини): социјален развој (51202), социјална работа во здравство, образование, социјална заштита и друго (51203), методици на социјална работа поединец, група, локална заедница (51205).

Комисија

Проф. д-р Сунчица Димитријоска, с.р.

Проф. д-р Светлана Трбојевиќ, с.р.

Проф. д-р Иван Трајков, с.р.

ОБРАЗЕЦ 1
ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО,
НАСТАВНО-СТРУЧНО И СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ

Кандидат: Владимир Владе Илиевски

Институција: Филозофски факултет, Институт за социјална работа и социјална политика

Научна област: социјален развој, социјална работа во здравство, образование, социјална заштита и друго, методика на социјална работа со поединец, група и локална заедница

ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО ЗВАЊЕ – РЕДОВЕН ПРОФЕСОР

1	<p>Просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на студиите на прв и втор циклус за секој циклус посебно, односно има остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на интегрираните студии од првиот и вториот циклус *</p> <p>Просечниот успех на прв циклус изнесува: 9,4. Просечниот успех на втор циклус изнесува: 9,75. Просечниот успех изнесува 9,57 за интегрираните студии.</p>	да
2	<p>Научен степен – доктор на науки од научната област за кој се избира</p> <p>Назив на научната област: социјална работа и социјална политика; поле: социјална работа и социјална политика; подрачје: општествени науки.</p>	да
3	<p>Објавени најмалку шест рецензирани научни труда ** во референтна научна публикација согласно со ЗВО во последните пет години пред објавувањето на конкурсот за избор</p>	да
3.1	<p>Научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое е индексирано во најмалку една електронска база на списанија со трудови достапна на интернет, како што се: Ebsco, Emerald, Scopus, Web of Science, Journal Citation Report, SCImago Journal Rank или друга база на списанија која ќе ја утврди Националниот совет за високо образование.</p> <p>1. Назив на научното списание: Journal of Social Policy</p> <p>Назив на електронска база на списанија: Ebsco Наслов на трудот: Social services for elderly person Година на објава: 2019</p> <p>2. Назив на научното списание: Security Dialogue</p> <p>Назив на електронска база на списанија: Ebsco Наслов на трудот: Psychosocial skills of private Security staff professionals. Година на објава: 2019</p>	
3.2	<p>Научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое има меѓународен уредувачки одбор во кој учествуваат членови од најмалку три земји, при што бројот на членови од една земја не може да надминува две третини од вкупниот број на членови.</p> <p>1. Назив на научното списание: The Euroasia Proceedings of Educational & Social Siences (EPESS)</p> <p>Меѓународен уредувачки одбор - вкупен број членови – 34 члена</p>	

	<p>- вкупен број на припадност по земји: 2 од Унгарија, 1 од Албанија, 2 од Данска, 1 од Кипар, 1 од Хрватска, 3 од Казахстан, 1 од Алжир, 3 од Србија, 1 од Романија, 2 од Индија, 2 од Арапски Емирати, 2 од Соединети Американски Држави, 2 од Велика Британија, 2 од Северна Македонија, 1 од Нигерија, 1 од Тајван, 1 од Шпанија, 1 од Грузија, 1 од Иран, 1 Русија, 1 од Австрија, 1 од Ирак и 1 од Индонезија.</p> <p>Наслов на трудот: The role of Social Workers in Health System during the Covid -19 pandemic Година на објава: 2021</p> <p>2. Назив на научното списание: Socijalne Studije</p> <p>Меѓународен уредувачки одбор - вкупен број членови – 5 члена</p> <p>Вкупен број на припадност по земји: земји: 2 члена од Босна и Херцеговина, 1 од Србија, 1 од Хрватска, 1 од Северна Македонија.</p> <p>Наслов на трудот: Psihosocial support for people with mental disorders Година на објава: 2019</p> <p>3. Назив на научното списание: European Journal of Social Sciences</p> <p>Меѓународен уредувачки одбор - вкупен број членови: 51 члена</p> <p>- вкупен број на припадност по земји: 1 од Романија, 2 од Велика Британија, 1 од Соединетите Американски Држави, 4 од Италија, 3 од Грција, 2 од Алжир, 1 од Јужна Африка, 1 од Шпанија, 1 од Израел, 1 од Монголија, 1 од Индонезија, 1 од Азербејџан, 2 од Тајланд, 1 од Русија, 2 од Бразил, 1 од Мексико, 3 од Португалија, 1 од Латвија, 2 од Египет, 1 од Индија, 1 од Србија, 1 од Канада, 2 од Босна и Херцеговина, 1 од Аргентина, 1 од Бугарија, 2 од Шведска, 2 од Малезија, 1 од Колумбија, 1 од Мароко, 1 од Индонезија, 1 од Украина, 1 од Пакистан, 1 од Јордан, 1 од Виетнам и 2 од Полска.</p> <p>Наслов на трудот: The need of professional Social Work in overcoming social problems and social exclusion of children in the process of education. Година на објава: 2019</p>	
<p>3.5</p>	<p>Зборник на рецензирани научни трудови, презентирани на меѓународни академски собири каде што членовите на програмскиот или научниот комитет се од најмалку три земји</p> <p>1. Назив на зборник: “75th Anniversary of the Institute of Pedagogy – Educational Challenges and Future Prospects</p> <p>Назив на меѓународен собир: International Scientific Conference “75th Anniversary of the Institute of Pedagogy – Educational Challenges and Future Prospects”</p> <p>Имиња на земјите: Северна Македонија, Египет, Унгарија, Србија, Хрватска, Чешка, Словачка, Турција, Велика Британија, Казахстан, Украина, Италија, Израел, Словенија, Албанија,</p>	<p>да</p>

	<p>Босна и Херцеговина и Црна Гора. Наслов на трудот: Social problems of students with rare diseases in elementary and secondary education Година на објава: 2022</p> <p>2. Назив на зборник: Science and society: contribution of Humanities and Social Sciences</p> <p>Назив на меѓународен собир: International Conference on the occasion of the centennial anniversary of the Faculty of Philosophy</p> <p>Имиња на земјите: Северна Македонија, Австрија, Велика Британија, Турција, Португалија, Русија, Бугарија, Босна и Херцеговина, Италија и Хрватска.</p> <p>Наслов на трудот: Activation of beneficiaries of finance assistance, Since and Society Contribution of humanities and social sciences, Година на објава: 2021</p> <p>3. Назив на зборник: Породица и савремено друштво – изазови и перспективи</p> <p>Назив на меѓународен собир: “Друштвене дивијације”</p> <p>Имиња на земјите: Босна и Херцеговина, Чешка, Северна Македонија, Србија, Црна Гора, Словенија, Шведска, Хрватска</p> <p>Наслов на трудот: Услугите на првиот Семеен Центар на град Скопје во врска со жртвите и сторителите на семејно наислство. Година на објава: 2020</p> <p>4. Назив на зборник: Положај маргинализираних група у друштву</p> <p>Назив на меѓународен собир: Општествене девијације</p> <p>Имиња на земјите: Босна и Херцеговина, Унгарија, Чешка, Северна Македонија, Србија, Црна Гора, Словенија, Шведска, Хрватска</p> <p>Наслов на трудот: Social support of people with intellectual disability included in the form., Living with support” Година на објава: 2019</p> <p>5. Назив на зборник: "Unapređenje kvaliteta života djece i mladih"</p> <p>Назив на меѓународен собир: X Međunarodna naučno-stručna konferencija „Unapređenje kvalitete života djece i mladih“</p> <p>Имиња на земјите: Босна и Херцеговина, Унгарија, Словенија, Турција, Хрватска, Северна Македонија и Црна Гора.</p> <p>Наслов на трудот: Social services conducted by Association of citizens for children victims of violence, Improving of quality of life of children and youth, Година на објава: 2019</p>	
4	<p>Објавен рецензиран учебник, монографија, практикум или збирка задачи од научната област за која се избира ***</p> <p>1. Не се клади со животот, Публикација од емпириско истражување за обложување и останати игри на среќа кај учениците од средните училишта 2019/2020 година.</p>	да

	<p>Место и година на објава: Скопје, 2022 година</p> <p>2. Едукативен материјал за интегрирано водење на случај- актуелности</p> <p>Место и година на објава: Скопје, 2020 година</p> <p>3. Социјалните тешкотии и проблеми на учениците од основните и средните училишта во контекст на потребата од социјална работа во образованието, Извештај од емпириско истражување.</p> <p>Место и година на објава: Скопје, 2018 година</p>	
5	Претходен избор во наставно-научно звање – вонреден професор, датум и број на Билтен:	1 јуни 2018 година, број 1170
6	Има способност за изведување на високообразовна дејност	да

* На лицата кои имаат заснован работен однос на Универзитетот или на некој од универзитетите во Република Македонија во моментот на стапување во сила на Законот за високото образование (Службен весник на Република Македонија бр. 82/2018), нема да се применуваат одредбите од Законот кои се однесуваат на просекот, односно дека лицата треба да имаат остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на студиите на прв и втор циклус за секој циклус посебно, односно имаат остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на интегрираните студии од првиот и вториот циклус. Во овој случај, полето под реден број 1 не се пополнува.

** За кандидатот/ите кој има повеќе од 6 (шест) научни труда во референтна научна публикација, рецензентската комисија научните труда ќе ги наведе, ќе ги оцени и ќе ги вреднува во Образец 2.

*** Наведениот услов ќе се применува по истекот на три години од денот на стапувањето во сила на Законот за високото образование (Службен весник на Република Македонија бр. 82/2018).

ОБРАЗЕЦ 2
КОН ИЗВЕШТАЈОТ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО И НАСТАВНО-СТРУЧНО ЗВАЊЕ

Кандидат: Владимир Владе Илиевски

Институција: Филозофски факултет/Институт за социјална работа и социјална политика.

Научна област: социјален развој, социјална работа во здравство, образование, социјална заштита и друго, методика на социјална работа поединец, група, локална заедница.

НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активноста:	Поени
1.	Одржување на настава од прв циклус студии	
	Застапување во социјалната работа, зимски семестар 2018/2019 (2+2) Предавање:1.2 Вежби: 0.9	2.1
	Групна социјална работа, зимски семестар 2018/2019 (2+2) Вежби:0.9	0.9
	Семејството и проблемите на стареењето зимски семестар 2018/2019 (2+2) Вежби: 0.9	0.9
	Планирање на финансиите во домаќинството и семејните бизниси, летен семестар 2018/2019 (2+2) Предавање: 1.2 Вежби: 0.9	2.1
	Вовед во теорија на развој, летен семестар 2018/2019 (3+1) Предавање:1.8 Вежби: 0.4	2.2
	Вовед во теорија на развој, летен семестар 2019/2020 (3+1) Предавање:1.8 Вежби: 0.4	2.2
	Групна социјална работа, зимски семестар 2019/2020 (2+2) Вежби:0.9	0.9
	Социјална заштита , зимски семестар 2019/2020 (3+2) Вежби: 0.9	0.9
	Застапување во социјалната работа, зимски семестар 2019/2020 (2+2) Предавање:1.2 Вежби: 0.9	2.1
	Социјална заштита, зимски семестар 2020/2021 (3+2) Вежби: 0.9	0.9
	Групна социјална работа, зимски семестар 2020/2021 (2+2) Вежби:0.9	0.9
	Застапување во социјалната работа, зимски семестар 2020/2021 (3+2)	2.7

	Предавање:1.8 Вежби: 0.9	
	Застапување во социјалната работа, зимски семестар 2020/2021 (3+2) Предавање:1.8 Вежби: 0.9	2.7
	Социјална работа во здравство, летен семестар 2020/2021 (3+2) Предавање:1.8 Вежби: 0.9	2.7
	Планирање на финансиите во домаќинството и семејните бизниси, летен семестар 2020/2021 (2+2) Предавање: 1.2 Вежби: 0.9	2.1
	Вовед во теорија на развој, летен семестар 2020/2021 (3+1) Предавање:1.8 Вежби: 0.4	2.2
	Социјални услуги на граѓански организации, зимски семестар, 2021/2022 (3+2) Предавање:1.8 Вежби: 0.9	2.7
	Социјална работа во здравство, летен семестар 2021/2022 (3+2) Предавање:1.8 Вежби: 0.9	2.7
	Вовед во теорија на развој, летен семестар 2021/2022 (3+1) Предавање:1.8 Вежби: 0.4	2.2
	Социјална работа со лица со попреченост, летен семестар 2021/2022 (3+2) Предавање:1.8 Вежби: 0.9	2.7
	Социјална работа со стари лица, летен семестар 2021/2022 (3+2) Предавање:1.8 Вежби: 0.9	2.7
2.	Подготовка на нов предмет	
	Социјални услуги на граѓански организации (СР 7013/18) предавање 1 поен + вежби 0.5 поен	1,5
	Социјална работа со стари лица (СР803И/18, осми семестар, избран предмет) предавање 1 поен + вежби 0.5 поен	1,5
	Социјална работа во здравство (СР6023/18, шести семестар, задолжителен предмет) предавање 1 поен + вежби 0.5 поен	1,5
	Социјална работа со лица со попреченост (СР606И/18, шести семестар, избран предмет) предавање 1 поен + вежби 0.5 поен	1,5
	Социјални сервиси за лица со попреченост (СРСП225И/19, втор циклус, избран предмет) предавање 1 поен.	1

3.	Консултација со студенти во период од 2018/2019 до 2021/2022 година (402 x 0.002) = 0.8	0.8
4.	Ментор на дипломска работа (23x0.2)=4.6	4.6
5.	Член на комисија за оцена и одбрана на докторски труд а) Даниела Станојковска б) Жаклина Анчевска Трајковска в) Кумрије Гагица (3x0.7)=2.1	2.1
6.	Член на комисија за оцена и одбрана на магистерски труд а) Наташа Јаневска Николовска б) Жаклина Буцевска в) Амела Кадриевска г) Вјоса Сејдија д) Елена Граматикова (5 x0.3)=1.5	1.5
7.	Член на комисија за оцена и одбрана на специјалистички труд а) Орхидеја Поповска Пиперковска б) Викторија Ацоска в) Јорданче Јосифов г) Милкица Чичивалиева д) Билјана Танеска ѓ) Дејан Петров (6 x 0.2) =1.2	1.2
8.	Член на комисија за оцена и одбрана на дипломска работа (30x0.1)= 3	3
9.	Пакет материјали за одреден предмет	
	Социјални услуги на граѓански организации	1
	Социјална работа во здравство	1
	Социјална работа со стари лица	1
	Вкупно	64.7

НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активноста:	Поени
1.	Раководител на национален научен проект	
	Раководител на проектот „Компетенции и вештини во социјалната работа во услови на коварјатни и индиосинкратски шокови и кризи“, Филозофски факултет, од 8.11 2022 година	6
2.	Учесник на национален научен проект	
	„СОС Инфо Центар“, Здружение на социјални работници на град Скопје, поддржан од Град Скопје, од 3.5. до 31.10.2022 година.	3
	„Зајакнување на капацитетите кај професионалците за проблемите и потребите на децата со аутистичен спектар на нарушувања, во предучилишните и училишните установи“, Македонски научно здружение за аутизам (МНЗА) поддржан од општина Карпош, од февруари 2020 до мај 2020 година.	3

	„СОС Инфо центар”, Здружение на социјални работници на град Скопје, поддржан од Град Скопје, од 1.2. до 30.11.2020 година.	3
	Подигање на јавната свест за проблемот со игри на среќа и спортско обложување, Здружение на социјални работници на град Скопје, поддржан од Македонски центар за меѓународна соработка-МЦМС, програма Цивика Мобилитас, од 1.9. до 31.12.2019 година.	3
	„Управување со случај на стручни работници од Центрите за социјална работа, Агенцијата за вработување и Центрите за вработување”, Здружение на социјални работници на Македонија” и Министерство за труд и социјална политика, 2018 година, од 1.10. до 30.11.2018 година.	3
3.	Учесник во меѓународен научен проект	
	„Listen the voice of trafficked persons and fight organize crime “,European Union, од 06.06.2022 година до 31.10.2022 година.	5
4.	Монографија	
	Васкова, П., Поповска- Суботин, О., Шекуткоска, С., Илиевски, В. (2022). Не се клади со животот, Публикација од емпириско истражување за обложување и останати игри на среќа кај учениците од средните училишта 2019-2020 година, Здружение на социјални работници на град Скопје, ISBN 978-9989-2295-3-4.	4.8
	Станојковска, Д., Илиевски, В. (2020). Едукативен материјал, Управување со случај – актуелности, Здружение на социјални работници на Македонија, ISBN 978-608-66437-1-3.	7.2
	Димитријоска, С., Борнарова, С., Илиевски, В. (2018). Социјални тешкотии и проблеми на учениците од основните и средните училишта во контекст од потребата од социјална работа во образованието, Извештај од емпириско истражување, Филозофски факултет, Скопје, ISBN 978-608-238-160-2.	6.4
5.	Трудови со оригинални научни резултати, објавени во научно списание кое нема импакт-фактор за годината во која е објавен трудот, во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое е индексирано во најмалку една електронска база на списанија со трудови достапна на интернет, како што се: Ebsco, Emerald, Scopus, Web of Science, Journal Citation Report, SCImago Journal Rank, MathSciNet (Mathematical Reviews), Zentralblatt fur Mathematik и Реферативный журнал "Математика" или друга база на	

	списанија која ќе ја утврди Националниот совет за високо образование.	
	Dimitrijoska, S., Trbojevic, S., Иlievski, V. (2019). Social Services for elderly people, Journal of Social Policy, Vol.12, No.2: 131-140.	4
	Trajkov, I., Иlievski, V. (2019). Psychosocial skills of private Security staff professionals. Security Dialogues, Vol.10, No.1-2:265-275.	4.5
6.	Трудови со оригинални научни резултати, објавени во научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое има меѓународен уредувачки одбор во кој учествуваат членови од најмалку три земји, при што бројот на членови од една земја не може да надминува две третини од вкупниот број на членови	
	Иlievski, V. (2021). The role of Social Workers in Health System during Covid -19 pandemic, The Eurasia Proceedings of Educational & Social Sciences (EPESS) Vol.23: 109-114	5
	Иlievski, V. , Trajkov, I., Coneva, A. (2019). Socijalne Studije, Psychosocial support for people with mental disorders, godina 2, broj 2: 51-69.	4
	Dimitrijoska, S., Trbojevic, S., Иlievski, V. (2019). European Journal of Social Sciences, The need of professional Social Work in overcoming social problems and social exclusion of children in the process of education January- April 2019, Vol.2: Issue 1, 63-71.	4
7.	Трудови со оригинални научни/стручни резултати, објавени во зборник на рецензирани научни трудови, презентирани на меѓународни академски собири каде што членовите на програмскиот или научниот комитет се од најмалку три земји.	
	Иlievski, V. , Trajkov, I. Trajkovska- Ancevska, Z. (2022). Social problems of students with rare diseases in elementary and secondary education, Conference Proceedings, Institute of Pedagogy, Faculty of Philosophy, Skopje.	4
	Dimitrijoska, S., Иlievski, V. (2021). Activation of beneficiaries of finance assistance, Since and Society Contribution of humanities and social sciences, Conference proceedings, Faculty of Philosophy, Skopje.	4.5
	Радуловиќ, М., Илиевски, В. , Бундалевска Авировиќ, И. (2020). Porodica i savremeno društvo,, - izazovi i perspektive, zbornik radova, Centar modernih znanja, Banja Luka.	4
	Иlievski, V. , Damovski, A. (2019). Social support of people with intellectual disability included in the form, Living with support”, Položaj marginalizovanih grupa u društvu, zbornik radova, Centar modernih znanja, Banja Luka.	4.5

	Dimitrijoska, S., Bogoevska, N., Ilievski, V. (2019). Social services conducted by Association of citizens for children victims of violence, Improving of quality of life of children and youth, Conference proceedings, Association for support and creative development of children and youth, University of Tuzla, Faculty of Education and Rehabilitation.	4
8.	Труд со оригинални научни/стручни резултати, објавен во зборник на трудови од научен/стручен собир во в.о установа	
	Dimitrijoska, S., Ilievski, V. (2021). Organizovano stanovanje s podrškom u zajednici osoba s teškoćama u razvoju, Socijalne usluge u zajednici, zbornik radova, Stancic, Centar za rehabilitaciju, Zagreb.	1.8
9.	Рецензија на научен труд	
	Perspektive djece o vršnjacima s intelektualnim teškoćama u školi, Zbornik radova, Filozofski fakultet, Mostar, 2022.	0.2
	Disability or Ability: Social and Medical Model of Disability, DHS- Casopis Filozofskog fakulteta u Tuzli, 2021.	0.2
	Socijalni rad u zdravstvu, Zbornik radova sa konferencije, održane 28.2.2018, Fakultet političkih nauka, Univerziteta u Sarajevu.	0.2
10.	Пленарно предавање на научен/стручен собир со меѓународно учество	
	Ilievski, V. (2022). Uloga Klubova lečenih alkoholičara u lečenju zavisnosti od alkohola, „Aktuelnosti u logopediji, okupacionoj terapiji, psihologiji I socijalnom radu- ALOPS22”, Visoka škola socijalnog rada, Sveučilište Hercegovina, Visoka strukovna škola, ICEPS, u saradnji sa Komorom socijalne zaštite Srbije i Srpskom logopedskom asocijacijom, 1.12.2022 година, Белград.	3
11.	Учество на научен собир со реферат – усна презентација	
	Ilievski, V. , Trajkov., I. Trajkovska- Ancevska, Z. (2022). Social problems of students with rare diseases in elementary and secondary education, Усмено излагање на меѓународната научна конференција “75th Anniversary of the Institute of Pedagogy – Educational Challenges and Future Prospects”, 16.5-18.5.2022, Ohrid, Institute of Pedagogy, Faculty of Philosophy.	0.8
	Ilievski, V. (2021). Social problems of students in primary and secondary schools-the need for social work in primary and secondary education, Усмено излагање на меѓународната научна конференција "Dijete u fokusu - multidisciplinarni pristup", одржана на ден 7. i 8. listopada 2021, Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru.	1
	Dimitrijoska, S., Trbojevic, S., Ilievski, V. (2019). The need of professional Social Work in overcoming social	0.8

	problems and social exclusion of children in the process of education, Усмено излагање на меѓународната научна конференција Social Sciences, EUSER, 17-18 May 2019, Lisbon, Portugal.	
	Иlievski, V. Trajkov, I., Coneva, A. (2018). Psychosocial support for people with mental disorders, Усмено излагање на меѓународната научна конференција „Šedeset godina obrazovanja socijalnih radnika u BiH“, одржана на ден 11.10.2018, Univerzitet u Sarajevu, Fakultet političkih nauka, Univerziteta u Sarajevu.	0.8
12.	Учество на научен собир со постер	
	Angeloska Galevska, N., Ilievska Tomovska, B., Trajkov, I., Иlievski, V. (2022). Improving student competencies and teaching practice through the action research, International Conference on Science and Education (IConSE), November 15-18.2022, Antalya, Turkey.	0.2
	Ilievski, V. (2021). The role of Social Workers in Health System during Covid -19 pandemic, International Conference on Science and Education (IConSE), November 6-9.2021, Antalya, Turkey.	0.5
13.	Апстракти објавени во зборник на конференција	
	Иlievski, V. (2022). Uloga Klubova lečenih alkoholičara u lečenju zavisnosti od alkohola, „Aktuelnosti u logopediji, okupacionoj terapiji, psihologiji I socijalnom radu- ALOPS22“, Visoka škola socijalnog rada, Sveučilište Hercegovina, Visoka strukovna škola, ICEPS, u saradnji sa Komorom socijalne zaštite Srbije i Srpskom logopedskom asocijacijom.	1
	Angeloska Galevska, N., Ilievska Tomovska, B., Trajkov, I., Иlievski, V. (2022). Improving student competencies and teaching practice through action research, International Conference on Science and Education (IConSE), November 15-18.2022, Antalya, Turkey.	0.6
	Иlievski, V. (2021). Social problems of students in primary and secondary schools-the need for social work in primary and secondary education, Međunarodne znanstvene konferencije, "Dijete u fokusu - multidisciplinarni pristup", 7. i 8. listopada 2021, Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru.	1
	Вкупно	99

СТРУЧНО-ПРИМЕНУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Ред.број	Назив на активноста:	Поени
1.	Подготовка на елаборат за нова студиска програма	
	Студиска програма: Социјална работа и социјална политика, прв циклус студии со 240 ЕКТС	1
	Студиска програма: Младинска работа, втор циклус студии со 60 ЕКТС	1
2.	Експертски активности: евалуација, стручна ревизија, супервизија, технички	

	извештаи, вешт наод и мислење, стручно мислење, проценка на капитал, систематизација, методологија	
	Стручно мислење, Водич за лиценцирање на даватели на социјални услуги, Министерство за труд и социјална политика, 2022 година.	1
	Извештај за Проценка на потребите во планскиот регион – Скопје, Детско село, од октомври 2020 до јуни 2021 година.	1
	Евалуатор, проект „Инклузија на децата кои се надвор од училиштата во обрзовниот систем, Детска фондација Песталоци, од 20.8. до 15.11.2020 година.	1
	Експертски извештај, Народниот правобранител-Националниот Превентивен механизам, од 11.9. до 11.10.2019 година.	1
	Експертски извештај, Народниот правобранител, Националниот превентивен механизам, од 15.7. до 15.8.2019 година.	1
3.	Студиски престој во странство	
	Instituto Superior de Service Social do Porto, Еразмус+ индивидуална мобилност на наставен кадар, од 23. до 27.5.2022 година.	0.5
4.	Член на уредувачки одбор на меѓународно научно /стручно списание	
	Socijalne studije, Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Sarajevu.	1
	Journal of Ankara Health Science, Ankara.	1
5.	Член на организационен или програмски програмски одбор на меѓународен научен/ стручен собир	
	Член на програмски одбор „Aktuelnosti u logopediji, okupacionoj terapiji, psihologiji i socijalnom radu-ALOPS22”, Visoka škola socijalnog rada, Sveučilište Hercegovina, Visoka strukovna škola, ICEPS, u saradnji sa Komorom socijalne zaštite Srbije i Srpskom logopedskom asocijacijom, 1 i 2 decembar	1
	Член на програмски одбор, Solidarnost u svetu koji se menja: perspective i izazovi za socijalni rad i socijalnu politiku, 41. Susreti socijalnih radnika, naučno-stručni skup sa međunarodnim učešćem, Fakultet političkih nauka, 4 juni 2021 godina, Beograd.	1
	Член на програмски одбор, Advocating equality in a changing word, Faculty of Political Science, Belgrade, June 5, 2020.	1
6.	Учество на комисији и тела на државни и други органи	
	Член на Извршен одбор на Здружение на социјални работници на град Скопје 0.3 поени	0.3
	Член на Комисија за лиценцирање на даватели на социјални услуги, Министерство за труд и социјална политика	1

7.	Член на факултетска комисија	
	Член на пописна комисија 2020, 2019, 2018 3 x 0.5= 1.5 поени	1.5
	Член на Дисциплинска комисија за одговорност на студенти, 2020 година.	0.5
	Член на Комисија за евалуација, 2020 година. 0.5 поени	0.5
8.	Раководител на студиска програма	
	Социјален менаџмент, втор циклус студии, од 15.9.2021 до 14.9.2024 година.	2
	Вкупно	18.3

ПРОФЕСИОНАЛНИ РЕФЕРЕНЦИ НА КАНДИДАТОТ ЗА ИЗБОР ВО ЗВАЊЕ	Поени
НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ	64,7
НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ	99
СТРУЧНО-ПРИМЕНУВАЧКА ДЕЈНОСТ	18,3
Вкупно	182

Членови на Комисијата

Проф. д-р Сунчица Димитријоска, претседател, с.р.
Проф. д-р Светлана Трбојевиќ, член, с.р.
Проф. д-р Иван Трајков, член, с.р.

ПРЕГЛЕД
ОДОБРЕНИ ТЕМИ НА ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ, „БЛАЖЕ КОНЕСКИ“
2023

Магистерски трудови

Ред. бр.	Име и презиме на кандидатот	Назив на темата		Име и презиме на менторот	Датум и бр. на Одлука на ННС/НС за прифаќање на темата
		на македонски јазик	на англиски јазик		
1.	Војислав Гушевски	„Толкувачко-преведувачката терминологија врз примерот на народните наспроти стручните називи на лековити растенија во германскиот и во македонскиот јазик“	„Interpretive-translational terminology based on the example of trivial compared to formal names of medical plants in the German and Macedonian language“	проф. д-р Силвана Симоска	26.1.2023 10-60/4
2.	Бојана Стојанов	„Работата на толкувачите во дигиталната ера и развојот на далечинското толкување“	„Interpreters' work in the digital age and the development of remote interpreting“	проф. д-р Милан Дамјаноски	26.1.2023 10-48/2
3.	Суада Вуисланин	„Развивање и евалуација на вештината разбирање при читање во наставата по германски јазик на почетно рамниште“	„Development and evaluation of reading comprehension skills in German language teaching at the basic user level“	проф. д-р Емина Авдиќ	26.1.2023 10-51/2
4.	Милена Давиткова	„Вештината зборување на македонските родени говорители во наставата по германски јазик на почетно рамниште“	„Speaking skills of Macedonian native speakers in German language teaching at the basic user level“	проф. д-р Емина Авдиќ	26.1.2023 10-52/2
5.	Љупка Евроска	„Експресивната лексика во авторското творештво на Драги Михајловски“	„The expressive lexis in the works of Dragi Mihajlovski“	проф. д-р Катерина Велјановска	26.1.2023 10-74/2
6.	Елена Николова	„Новата лексика во македонскиот и во словенечкиот јазик“	„The new vocabulary in the macedonian and slovenian language“	проф. д-р Лидија Аризанковска	26.1.2023 10-73/3
7.	Андријана Тасева	„Кратенките и емотиконите во англискиот и во македонскиот јазик употребени во социјалните медиуми како алатка за јазична економичност“	„Abbreviations and emoticons in the English and Macedonian language used in social media as a tool for the economy of language“	проф. д-р Мира Беќар	26.1.2023 10-36/2

ПРЕГЛЕД

на теми за изработка на магистерски труд прифатени од Научниот совет на Земјоделски институт во Скопје на седницата одржана на 27. 01 2023 година

Ред. бр.	Име и презиме на кандидатот	Назив на темата		Име и презиме на менторот	Датум и бр. на Одлука на ННС/НС за прифаќање на темата
		на македонски јазик	на англиски јазик		
1.	Петре Манчев	Ефекти од редуција на приносот врз квалитетните својства на вината од сортата Кратошија (<i>Vitis vinifera</i> L.)	The effects of yield reduction on wines quality properties from Kratoshija variety (<i>Vitis vinifera</i> L.)	Проф. д-р Горан Миланов	0202-33/3 од 09.02 2023

РЕЦЕНЗИЈА

ЗА ОЦЕНА НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА „ДИНАМИЧКО ОДНЕСУВАЊЕ НА МЕШАВИНА ОД ПЕСОК И ЛЕТЕЧКА ПЕПЕЛ“ ОД М-Р ЕЛЕНА АНГЕЛОВА, ПРИЈАВЕНА НА ИНСТИТУТОТ ЗА ЗЕМЈОТРЕСНО ИНЖЕНЕРСТВО И ИНЖЕНЕРСКА СЕИЗМОЛОГИЈА (УКИМ-ИЗИИС) ВО СКОПЈЕ

Научниот совет на Институтот за земјотресно инженерство и инженерска сеизмологија (УКИМ-ИЗИИС) во Скопје, на седницата одржана на 22.12.2022 година, со Одлука бр. 09-1931/1 од 27.12.2022, формираше Комисија за оцена на докторската дисертација на кандидатката м-р Елена Ангелова со наслов „Динамичко однесување на мешавина од песок и летечка пепел“, во состав: вонр. проф. д-р Јулијана Бојаџиева (претседател), проф. д-р Влатко Шешов (член и ментор), вонр. проф. д-р Кемал Едип (член), проф. д-р Емилија Фиданчевски од Технолошко-металуршкиот факултет – УКИМ (член) и проф. д-р Милорад Јовановски од Градежниот факултет – УКИМ (член).

Комисијата во наведениот состав, со внимание ја прегледа и ја оцени докторската дисертација и на Научниот совет на Институтот за земјотресно инженерство и инженерска сеизмологија (УКИМ-ИЗИИС) во Скопје му го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Анализа на трудот

Докторската дисертација на кандидатката м-р Елена Ангелова, со наслов „Динамичко однесување на мешавина од песок и летечка пепел“, содржи 124 страници компјутерски обработен текст во фонт *SkolaSerifCnOffc*, со 1,0 проред и големина на букви 12pt.

Трудот е структуриран во 6 поглавја, во чии рамки се опфатени воведот и заклучните согледувања. На крајот е даден список на литература во кој се наведени 114 библиографски референци, меѓу нив научни трудови, статии, книги, елаборати, национални прописи, меѓународни акти и интернет-ресурси. Деловите се систематизирани во точки и потточки со наслови и поднаслови, со што се обезбедува соодветно следење на материјата која е обработена во истражувањето.

Во **Поглавје 1** се изнесени целите и содржината на истражувањата во докторскиот труд. Целта на докторскиот труд е да се утврди можноста за подобрување на динамичките својства на песокот со летечка пепел и потенцијалот за замена на дел од природниот материјал со летечка пепел. Притоа, извршени се обемни оригинални експериментални истражувања, кои за прв пат се реализираат како во нашата земја, така и пошироко. Идејата на истражувањата е да се утврди количината на летечка пепел во мешавина со природен песок која овозможува подобрување на геотехничките својства на мешавината, односно процентуалното учество на летечка пепел со кое може да се замени дел од природниот материјал така што нема да се нарушат динамичките својствата на природниот песок.

Во **Поглавје 2** е даден литературен преглед за примената на летечка пепел во различни инженерски области и подетално во градежништвото и геотехниката. Најпрво е даден опис на поимот „летечка пепел“, односно што претставува овој материјал и како се добива. Даден е осврт на количините летечка пепел во Европа, со цел да се покаже дека истражувањата за овој материјал се интересни на глобално ниво. Со оглед на различните категории јаглен и напредок во технологиите за согорување јаглен со годините, предметниот материјал може да има различен хемиски состав врз основа на кој се класифицира во различни категории. Многу автори пројавиле интерес за изнаоѓање примена на овој материјал, особено во последните 20 години. Во литературата може да се најдат многубројни различни примени, но во овој труд посебно внимание е посветено на примена на летечка пепел во геотехниката. Презентирани се претходни истражувања направени во лабораториски, но и во теренски услови како дел од практична примена во некои земји. Во ова поглавје е даден преглед на различни геотехнички својства кои се истражуваат при примена на летечка пепел, но од особено значење се динамичките својства на материјалите. Презентираните трудови од автори кои ги истражувале токму тие својства го покажуваат потенцијалот и просторот за понатамошни оригинални истражувања во тоа поле.

Исто така во ова поглавје е даден осврт на досегашните истражувања за Скопски песок, материјал кој исто така се користи во ова истражување.

Поглавје 3 е посветено на потенцијалот за искористување на летечка пепел преку подобрување на природни почви во нашата држава. Во ова поглавје најпрво се презентирани информации за државната стратегија за декарбонизација – Зелената Агенда, односно целосен прекин на производството на енергија преку согорување јаглен, сè до изградба на потребната инфраструктура за еколошко снабдување со енергија, традиционалното производство преку согорување на јаглен кое ќе резултира со нови количини летечка пепел. Покрај инвестициските неизвесности, во услови на енергетска криза на глобално ниво, државата е принудена да обезбеди енергија добиена од термоелектраните РЕК Осломеј и РЕК Битола. Во рамките на овие термоелектрани веќе постојат големи количини на одложена летечка пепел на депонии, односно одлагалишта кои заземаат големи површини. Од друга страна во државата има региони со висок сеизмички hazard, од кои најпознати се оние на градовите Скопје и Охрид, кои се одликуваат со различни типови природни материјали. Песокот од долината на Скопје како актуелен за испитувања од динамички аспект, има потенцијал за понатамошни истражувања како мешавина со летечка пепел. Летечката пепел од РЕК Битола, исто така, била предметна на многубројни испитувања, чиј преглед е презентирани во ова поглавје.

Во **Поглавје 4** се презентирани испитувањата за карактеризација на користените материјали во овој труд. За два примерока од летечка пепел („стара“ и „нова“), направена е комплетна карактеризација од физички, хемиски, минеролошки, морфолошки и геомеханички аспект, додека за скопски песок и мешавини од скопски песок и „нова“ летечка пепел направени се испитувања за дефинирање на морфологија на честичките и геомеханичка класификација. Всушност, ова претставува првата експериментална фаза од овој труд. Таа поточно ги опфаќа следните испитувања: гранулометриски состав и влага, хемиска анализа, определување на елементи во траги, испитување за токсични органски соединенија, определување на присуство на јаглерод и сулфур, минеролошки состав (со рентгеноструктурна анализа – XRD), морфологија на честички (со скенирачка електронска микроскопија – SEM) со хемиски состав во точка (со енергетско дисперзивна спектрометрија – EDS) и определување радиоактивност со дозиметар. За овие испитувања се презентирани применетите постапки, како и добиените резултати. Согласно со добиените податоци, направен е избор на примерок од „нова“ летечка пепел за користење во понатамошните испитувања за динамичко однесување на споменатите мешавини. Примерокот од „стара“ летечка пепел не е користен бидејќи е откриено високо присуство на арсен.

Во **Поглавје 5** се прикажани користените методи за испитувањата со кои се истражува динамичкото однесување на мешавина од песок и летечка пепел. Исто така, даден е осврт на претходно истражување од ист тип кое се однесува на чист песок, од кое добиените резултати се користат како референтни во овој докторски труд. Поточно резултатите се презентирани и меѓусебно споредени со цел да се утврди трендот на влијание на различен процент на летечка пепел во мешавините со песок. Дополнително, резултатите се споредени со други студии кои опфаќаат дел од истите тестови применети во ова истражување, но под различни услови.

Во **Поглавје 6** се сублимирани и изнесени заклучоците од овој докторски труд од направените обемни оригинални експериментални и аналитички истражувања, како и препораки за понатамошни истражувања на ова поле.

Поглавје 7, насловено како „Референтна листа“, ги систематизира литературата и научните трудови користени при изработката на дисертацијата

Предмет на истражување

Главен предмет на истражувањето во оваа дисертација се динамичките карактеристики на природниот песок измешан со летечка пепел, погодноста на летечката пепел од нашите енергетски капацитети за нејзина примена во геотехнички и градежни проекти, како за подобрување и стабилизација на природната почва така и за заменски материјал.

Идејата да се направат повеќе серии на лабораториски тестови на мешавини од природен песок и летечка пепел со различен процент на летечка пепел е со цел да се утврди влијанието на процентот на пепел врз динамичките својства на смесата, со посебен акцент на геотехничките пред-услови кои треба да бидат задоволени за примената на пепелта како заменски материјал во сеизмички изложени региони. Ова има особена важност при големи

инженерски проекти каде земјените работи имаат големо учество во целиот проект (патишта, железници, брани, санација на свлечишта и др.).

За да се предложи таква употреба на овој „нупроизвод“, најпрво се реализирани релевантни лабораториски тестови за карактеризација на користениот материјал, со цел да се утврди дали е безбеден и погоден за понатамошна употреба, што претставува прва фаза од оваа студија. Во втората фаза од докторскиот труд направени се триаксијални тестови и динамички опити со смолкнување на примероци од песок со различен процент на летечка пепел, при тоа со варијација на процентот на летечка пепел и релативната збиеност.

Податоци за состојбата на подрачјето во кое е работена дисертацијата

Во Република С. Македонија, голем дел од производството на електрична енергија е преку согорување на јаглен во термоелектраните РЕК Осломеј и РЕК Битола, каде што веќе постојат значителни одлагалишта на летечка пепел. Освен тоа, таа се наоѓа во сеизмички активен регион, а од особен интерес се објектите кои се простираат на почвена подлога која различно се однесува во статички и динамички услови.

Моментално само 10 – 15 % од летечка пепел добиена во РЕК Битола се користи во цементната индустрија, што го прави овој материјал релативно неискористен. Од друга страна, во државата се изведуваат многубројни инфраструктурни објекти каде што се користат големи количини природен материјал кој се добива со ископ од позајмишта на материјал како каменоломи.

Глобално, примената на летечка пепел во бетонската индустрија е регистрирана уште во 1930тите години, додека примената на летечка пепел во изградба на патна инфраструктура е регистрирана во 1950тите години. Со навистина долгиот период во кој се истражува примената на летечка пепел во различни области се покажува потенцијалот за искористување на овој материјал кој во нашата држава го има во големи количини.

Краток опис на применетите методи

Областа динамика на почви вклучува различни видови на методологии и пристапи на анализа, меѓу кои најзастапени се експериментални истражувања од типот на елемент тестови, како и модели во поголем размер, нумерички модели како и теренски тестови. Во овој труд, користената методологија се состои од следниве чекори:

- карактеризација на користените материјали преку користење на различни инструментални техники и методи, како и геомеханички класификациони испитувања;
- елемент тестови од типот на динамички опити со смолкнување и монотони и циклични триаксијални тестови.

Краток опис на резултатите од истражувањето

Самите цели на трудот се постигнати со прикажаните резултати и нивната интерпретација, односно, евидентно е дека количината на летечка пепел и релативната збиеност имаат влијание на својствата на мешавини со песок.

- Конкретно, во поглавје 4.2 примероците од летечка пепел се класифицирани како силикатна летачака пепел со пуцолански особини (класа F според стандардот ASTM C 618 и EN-450-1). Од аспект на присуство на елементи во траги во примероците, во примерокот од стара летечка пепел, регистрирано е високо присуство на арсен, поради што овој примерок не е користен во мешавините со песок. Дополнително, утврдени се присутните минерали во пепелта, како и морфологијата на летечката пепел со хемиски состав во избрани точки од примероците. Поголавје 4.3 ги прикажува резултатите од класификацијата на користениот скопски песок. Исто така, за мешавините од летечка пепел и песок, покрај геомеханичка класификација, одредени се минималната и максималната волуменска тежина потребна за елемент тестовите, како што е прикажано во поглавје 4.4.
- Во поглавје 5.1.1, прикажано е дека во случај на услови симулирани со монотон триаксијален опит, со зголемување на процентот на летечка пепел, релативната збиеност има поголемо влијание на вршната и резидуалната јакост на

материјалот. Јакосните својства на скопски песок може да се подобрат со присуство на летечка пепел од околу 5 %. За релативна збиеност во рангот 45-50 %, мешавина од песок и летечка пепел до 9 % има слични јакостни карактеристики со чист песок. Дополнително со зголемување на процентуалната застапеност на летечка пепел во мешавината, треба да се зголемува нејзината релативна збиеност со цел да се задржат референтните јакостни и деформабилни својства на чист Скопски Песок со одредена релативна збиеност.

- Во поглавје 5.1.2, резултатите од цикличните триаксијални опити покажуваат дека присуството на летечка пепел во мешавина со песок негативно влијае на отпорноста на ликвидација, притоа со неправилен тренд во однос на процентуалната застапеност на летечка пепел во мешавините. Овие резултати се споредени со слични испитувања направени од други автори.
- Поглавје 5.2 е посветено на резултатите за модулот на смолкнување и пригушувањето добиени од динамички опити со смолкнување. Тие покажуваат дека на мали дилатации, летечката пепел го зголемува модулот на смолкнување, но ова не е случај за големи дилатации. За мали дилатации најдобар ефект има кај мешавина со 10 % летечка пепел, додека за големи дилатации мешавина со 20% летечка пепел. Мешавина со 5 % летечка пепел има слични својства со чист песок. Во однос на пригушувањето, при мали дилатации 10 и 20% летечка пепел малку го намалуваат пригушувањето на мешавините во однос на чист песок, но ова намалување е поголемо при големи дилатации. Мешавина со 5 % летечка пепел покажува мало подобрување на придрушувањето за сите степени на дилатација.

ОЦЕНА НА ТРУДОТ

Докторската дисертација на кандидатката м-р Елена Ангелова, со наслов: „Динамичко однесување на мешавина од песок и летечка пепел“, претставува оригинално истражување во областа на земјотресното конструктивно инженерство. Изработката на темата на оваа докторска дисертација, која вклучува карактеризација на применетите материјали и динамички испитувања на мешавини од скопски песок и летечка пепел, претставува посебен придонес во областа на динамика на почви и животна средина. Стекнатите сознанија се особено корисни за примена на летечка пепел во геотехниката во сеизмички активни региони каде што има природна подлога од песокливи материјали.

Докторската дисертација на кандидатката м-р Елена Ангелова, со наслов: „Динамичко однесување на мешавина од песок и летечка пепел“, според мислењето на Комисијата за оцена, ги исполнува условите и стандардите за докторски труд.

ИСПОЛНЕТОСТ НА ЗАКОНСКИТЕ УСЛОВИ ЗА ОДБРАНА НА ТРУДОТ

Кандидатката, пред одбраната на докторскиот труд, ги објавила следниве рецензирани истражувачки трудови:

- (1) **Angelova, E.,** Sesov, V., Dimitrijevic, S. & Gardic, V. (2021) Chemical characterization of fly ash samples for further use in seismic geotechnical engineering, *Четири македонски геолошки конгрес*, Охрид, Р. С. Македонија.
- (2) **Angelova, E. & Sesov, V.** (2022) Utilization of fly ash from power plants in geotechnics and civil engineering, *Зборник на трудови од Пејчиновиќ симпозиум на Друштво за геотехника на Македонија, Специјализирана конференција на ISRM, Втора конференција на регионалните геотехнички друштва*, Охрид, Р. С. Македонија.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Главни научни придонеси:

Со реализираните обемни оригинални експериментални и аналитички истражувања даден е значаен придонес во истражувањата од областа на динамика на почви и животна средина. Научниот придонес се состои од следниве аспекти:

- Главниот придонес на оваа дисертација е што обезбедува дополнително знаење базирано на научни резултати за однесување на летечка пепел како основа за нејзина поширока примена во геотехничката инженерска пракса. На почетокот тоа резултира со карактеризација на достапната летечка пепел, која е присутна во големи количини. Потоа студијата е главно фокусирана на можноста за користење на летечка пепел за подобрување на динамичките својства на песокливи материјали или како материјал за замена на почва во одреден процент. Резултатите овозможуваат подобро разбирање на однесувањето на мешавините на песок и летечка пепел од динамична гледна точка. Ова истражување резултира со корелација на динамичките параметри на летечката пепел во функција на процентот на летечка пепел и релативната збиеност. Можноста за користење на овој „нуспроизвод“ или „отпаден“ материјал би значела намалување на количините на природни материјали, кои вообичаено се ископуваат, и ограничување на депониите за летечка пепел.
- Постои широк интерес од поголем број на државни институции како и интерес на приватни компании за искористување на летечката пепел. Воедно овие активности за употреба на отпадни материјали и нивно искористување се едни од клучните залагања и високо котираат на агендата на Европската Унија за заштита на животната средина и обезбедување на стабилен и одржлив развој. Во тој правец дури и мал придонес на оваа докторска дисертација ќе значи голем чекор за нашата држава во следењето на светските трендови за одржлив развој и заштита на животната средина.

Подрачје на примена и ограничувања:

Добиените резултати од реализираните истражувања може да најдат голема практична примена при изградба на инфраструктурни проекти каде се користат големи количини на природен материјал која може да се подобри со мали количини на летечка пепел или делумно да се замени со поголема количина на летечка пепел. Со други зборови, конечниот резултат ќе биде поекономична изведба на земјените објекти и заштита на животната средина преку намалување на ископ на природни материјали и намалување на депониите со летечка пепел.

Извршените истражувања покажуваат дека летечка пепел во мешавините со песок влијае на намалување на отпорноста на ликвидацијата во случај на циклични товари, а за нејзината процентуална застапеност не се утврди правилен тренд на влијание на овој феномен. Поради ова, треба да се анализираат повеќе мешавини со различен процент на летечка пепел и тоа со различна релативна збиеност, со цел да се утврди трендот на влијание во случај на мешавини со хазард за ликвидација.

Можни понатамошни истражувања:

Истражувањата извршени во рамките на докторската дисертација го отвораат главното прашање околу можноста на летечката пепел да се користи за подобрување или замена на грануларни материјали. Оваа област има голем потенцијал за понатамошни истражувања и покрај многубројните студии во литературата.

Препораките за понатамошни истражувања се однесуваат на испитувања на мешавини со застапеност на летечка пепел помала и поголема од онаа која е користена во оваа студија, но исто така дополнителни резултати во испитуваниот дијапазон ќе имаат големо значење за утврдување на математичките корелации, што е особено важно за нумеричко моделирање и дефинирање на конститутивен модел за вакви мешавини. Освен тоа, дополнителни испитувања може да се направат со варијација на некои од влезните параметри како релативна збиеност и ефективен притисок. Исто така може да се набљудува ефектот на летечка пепел на материјали со различен гранулометриски состав преку испитување на мешавини со различни фракции на

грануларни материјали. Дополнително, има простор за изведба на испитувања во голем размер како на пример со ламинарен контејнер или теренски испитувања за споредба на резултатите со оние од елемент тестовите. Со оглед на големите површини на кои се простираат депониите со летечка пепел исто така може да се насочат некои истражувања кон анализа на чиста летечка пепел за изградба на лесни објекти како обновливи извори на енергија од типот на фотоволтаични централи.

Со оглед на наведеното, Комисијата има чест и задоволство да му предложи на Научниот совет на Институтот за земјотресно инженерство и инженерска сеизмологија (УКИМ-ИЗИИС) во Скопје да ја прифати позитивната оценка и да закаже усна одбрана на докторската дисертација на кандидатката **м-р Елена Ангелова**, со наслов: **Динамичко однесување на мешавина од песок и летечка пепел**.

КОМИСИЈА

**Вонр. проф. д-р Јулијана Бојациева,
ИЗИИС – УКИМ (претседател), с.р.**

**Проф. д-р Влатко Шешов,
ИЗИИС – УКИМ (член и ментор), с.р.**

**Вонр. проф. д-р Кемал Едип,
ИЗИИС – УКИМ (член), с.р.**

**Проф. д-р Емилија Фиданчевски,
Технолошко-металуршки факултет – УКИМ (член), с.р.**

**Проф. д-р Милорад Јовановски,
Градежен факултет – УКИМ (член), с.р.**

ПРЕГЛЕД

НА ОДОБРЕНИ ТЕМИ НА Институтот за социолошки и политичко -правни истражувања, Скопје во состав на Универзитет Св. Кирил и Методиј - Скопје

Магистерски трудови

Ред . Бр.	Име и презиме на кандидатот	Назив на темата		Име и презиме на менторот	Датум и бр. На Одлука на ННС/НС за прифаќање на темата
		на македонски јазик	на англиски јазик		
1.	Мартин Атанасов	Стратегии за екипирање со човечки ресурси за успешен проектен циклус	Human Resource Staffing Strategies for a Successful Project Cycle	проф. д-р Мирјана Борота Поповск	02-58/5 од 26.1.2023
	Трајанка Филипова	Важноста од обука на вработените во услужниот сектор на авиоиндустријата, како дел од стратегискиот менаџмент на човечки ресурси	Training significance and needs of the employees in service sector of airline industry, as a part of strategic human resources management	проф. д-р Марија Топузовска Латковиќ	02-58/4 од 26.1.2023
	Елена Трифуно-ска	Работни вредности и лични карактеристики на жените претприемачи	Work values and personal traits of female entrepreneurs	проф. д-р Марија Топузовска Латковиќ	02-58/6 од 26.1.2023

РЕФЕРАТ

ЗА ИЗБОР НА ЕДНО ЛИЦЕ ВО СИТЕ НАУЧНИ ЗВАЊА ВО НАСТАВНО-НАУЧНАТА ОБЛАСТ 41402 МИКРОБИОЛОГИЈА (4.4. ЗЕМЈОДЕЛСКА БИОТЕХНОЛОГИЈА) НА ИНСТИТУТОТ ЗА СТОЧАРСТВО ВО СКОПЈЕ

Врз основа на конкурсот на Институтот за сточарство, во состав на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, објавен во весниците „Нова Македонија“ и „Коха“ од 23.12.2022 година, за избор на едно лице во сите научни звања во наставно-научната област микробиологија 41402 (4.4. земјоделска биотехнологија), според Класификацијата на научноистражувачките подрачја, полиња и области (Меѓународна Фраскатиева класификација) и врз основа на Одлуката на Научниот совет, бр. 02-15/2, донесена на 16.1.2023 година, формирана е Рецензентска комисија во состав: проф. д-р Наталија Атанасова-Панчевска, редовен професор на Природно-математичкиот факултет во Скопје, претседател, проф. д-р Момчило Бубалов, редовен професор во пензија на Факултетот за земјоделски науки и храна во Скопје, член и проф. д-р Наташа Ѓорговска, научен советник/редовен професор во Институтот за сточарство во Скопје, член.

Како членови на Рецензентската комисија, по прегледувањето на доставената документација го поднесуваме следниов

ИЗВЕШТАЈ

На објавениот конкурс за избор на едно лице во сите научни звања во наставно-научната област микробиологија 41402 (4.4. земјоделска биотехнологија), во предвидениот рок се пријави кандидатката д-р Весна Левков, виш научен соработник на УКИМ, Институт за сточарство – Скопје.

1 БИОГРАФСКИ ПОДАТОЦИ И ОБРАЗОВАНИЕ

Кандидатката д-р Весна Левков е родена на 24.2.1974 година, во Скопје. Средно образование завршила во Скопје, во УСО „Никола Карев“. Со високо образование се стекнала на УКИМ, на Институтот за биологија при Природно-математичкиот факултет во Скопје. Дипломирала во 1997 година, со просечен успех 8,97.

Кандидатката активно се служи со англискиот јазик.

Во учебната 1997/1998 се запишала на втор циклус (магистерски) студии на Природно-математичкиот факултет, Институт за биологија (биохемиско-физиолошка насока) во Скопје. Студиите ги завршила во 2005 година, со просечен успех 9,70. На 18.7.2005 година го одбрала магистерскиот труд на тема: *Промени во состојавот и бројот на микроорганизмите во шекојт на производството и зреењето на биеното сирење во Тешовскиот Регион.*

Докторска дисертација пријавила во 2009 година на Факултетот за земјоделски науки и храна при УКИМ во Скопје. Дисертацијата на тема: *Состав и динамика на технолошки значајните микроорганизми при изработката биеното сирење произведено на традиционален начин* ја одбрала на 3.4.2013 година, пред Комисија во состав: д-р Југослав Зиберовски, редовен професор на Факултетот за земјоделски науки и храна во Скопје, д-р Соња Србиновска редовен професор на Факултетот за земјоделски науки и храна во Скопје, д-р Милена Петровска, редовен професор на Медицинскиот факултет во Скопје, д-р Тихомир Чижбановски, редовен професор на Факултетот за земјоделски науки и храна во Скопје и д-р Олга Најденовска, редовен професор на Факултетот за земјоделски науки и храна во Скопје. Со тоа се стекнала со научниот степен доктор на земјоделски науки.

На 13.8.2013 година е избрана во звањето научен соработник на УКИМ, Институт за сточарство – Скопје, во областа микробиологија.

На 2.7.2018 година, д-р Весна Левков е избрана во звањето виш научен соработник/вонреден професор во Институтот за сточарство во Скопје, во научната област микробиологија.

Во моментот е вработена на УКИМ, Институт за сточарство – Скопје, со научно звање – виш научен соработник. Последниот реферат за избор е објавен во Билтенот на УКИМ бр. 1170 од 1.6.2018 година.

Рецензентската комисија ги имаше предвид вкупните научни, стручни, педагошки и други остварувања на кандидатката од почетокот на кариерата, објавени во Билтенот бр. 1018 од 1.11.2011, бр. 1057 од 1.7.2013 и бр.1170 од 1.6.2018 година, како и вкупните научни, стручни, педагошки и други остварувања на кандидатката од последниот избор до денот на пријавата, врз основа на сета поднесена документација која е од важност за изборот.

2 НАУЧНИ, СТРУЧНИ, ПЕДАГОШКИ И ДРУГИ ОСТВАРУВАЊА НА КАНДИДАТКАТА ОД ПОСЛЕДНИОТ ИЗБОР ДО ДЕНОТ НА ПРИЈАВАТА

Наставно-образовна дејност

Во рамките на наставно-образовната дејност на УКИМ, Институт за сточарство – Скопје, кандидатката д-р Весна Левков изведува настава на постдипломски студии (втор циклус) на студиската програма Рибарство и сточарство, по предметите: Хигиена и санитација во рибарството и Основи на инструментални методи.

Кандидатката учествувала како член во Комисија за оцена и одбрана на еден магистерски труд.

Активно учествувала во изработка на Елаборат за студиска програма за втор циклус (постдипломски) студии, како и во подготвување на Елаборат за студиска програма за трет циклус (докторски) студии на УКИМ, Институт за сточарство – Скопје.

Кандидатката е автор на рецензирано учебно помагало под наслов: *Практикум по предметот Основи на инструментални методи*, ISBN 978-608-66971-0-5, објавен во 2022 година, а наменет за студентите на втор циклус (постдипломски) студии запишани на студиската програма Сточарство на Институтот за сточарство во Скопје.

Научноистражувачка дејност

Д-р Весна Левков има објавено вкупно 19 научни трудови од повеќе области, како: микробиологија на млечни производи, квалитет и безбедност на храна, добивање збогатени производи со примена на технолошки решенија преку додавање на специфични додатоци во крмните смеси, карактеристики на фуражни култури и сл. Од објавените трудови, 2 научни труда има објавено научно списанија со импакт-фактор (фактор на влијание), 14 труда во меѓународни научни списанија и 3 труда во зборници од научни собири. Кандидатката е коавтор на поглавје во книга објавена во странство во 2019 година под наслов: *Characteristics of Traditional Cheeses Produced in the Republic of North Macedonia*. In (Eds): Celile Aylin Oluk and Oya Berkay Karaca, *Current Developments in Food and Nutrition Research. Vol.1, Traditional Cheeses from Selected Regions in Asia, Europe and South America*, во издание на Bentham Science Publisher, LTD Singapur.

Д-р Весна Левков била раководител на 2 научноистражувачки проекта, а учествувала и како член во 3 научноистражувачки проекти. Во текот на изборниот период, активно учествувала во стручна ревизија при контрола на квалитетот на добиточната храна според постојните прописи и закони.

Стручно-апликативна дејност и дејност од поширок интерес

Особена активност кандидатката покажува во дејностите од поширок интерес. Активно е вклучена во работата на потсекторска постојана група за органско производство при МЗШВ. Била член на една рецензентска комисија за избор на лица во наставно-научно звање. Учествува како член во Уредувачкиот одбор на меѓународното

научно списание *Macedonian Journal of Animal Science*, во издаваштво на Институтот за сточарство.

Стручно усовршување во странство во изборниот период реализирала преку програмата Еразмус+ за мобилност на наставен кадар, во Институтот за фуражни култури во Плевен, Р Бугарија, од 9 до 13.5.2022 година.

Од декември 2019 до септември 2020 година, проф. д-р Весна Левков ја извршувала функцијата заменик-директор на Институтот за сточарство во Скопје. Во 2021 година е овластена за извршување на дејности и активности од делокругот на високообразовната дејност во Институтот. Во јуни 2021 година е именувана за раководител на лабораторијата при Центарот за исхрана и преработка на хранителни производи. Во периодот од 2018 до 2022 година, активно учествувала во промоција на УКИМ, Институт за сточарство, преку учество на настаните Отворен ден на УКИМ и Ден за кариерен развој на УКИМ. Исто така, учествувала во подготвување и пријавување на 8 научноистражувачки проекти како раководител или истражувач.

Во текот на изборниот период, кандидатката учествувала на меѓународни научни собири во земјата и во странство. Рецензент била на научни трудови за меѓународни списанија: *Food control* и *Macedonian Journal of Animal Science*. Член е на Здружението за афирмација и популаризација на селото „Пријатели на селото“ од Скопје.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Врз основа на целокупната доставена документација и личното познавање на кандидатката, Рецензентската комисија позитивно ја вреднува и ја оценува наставно-образовната, научноистражувачката и стручно-апликативната дејност, како и дејноста од поширок интерес на д-р Весна Левков.

Врз основа на изнесените податоци за севкупната активност на кандидатката од последниот избор до денес, Комисијата заклучи дека д-р Весна Левков поседува научни и стручни квалитети и според Законот за високото образование и Правилникот за критериумите и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања и асистенти-докторанди на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, ги исполнува сите услови да биде избрана во звањето научен советник во научната област микробиологија (4.4. земјоделска биотехнологија).

Според гореизнесеното, Комисијата има чест и задоволство да му предложи на Научниот совет на Институтот за сточарство во Скопје, д-р Весна Левков да биде избрана во звањето **научен советник** во научната област микробиологија (4.4. земјоделска биотехнологија).

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. д-р Наталија Атанасова-Панчевска,
редовен професор, Природно-математички
факултет – Скопје, претседател, с.р.

Проф. д-р Момчило Бубалов, редовен професор
во пензија, Факултет за земјоделски науки и храна
– Скопје, член, с.р.

Проф. д-р Наташа Ѓорговска, научен
советник/редовен професор, Институт за
сточарство – Скопје, член, с.р.

ОБРАЗЕЦ 1

ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО, НАСТАВНО-СТРУЧНО И СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ

Кандидат: Весна Томо Левков

Институција: УКИМ, Институт за сточарство – Скопје

Научна област: 41402 мМикробиологија (4.4. земјоделска биотехнологија)

ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО ЗВАЊЕ – РЕДОВЕН ПРОФЕСОР/ НАУЧНО ЗВАЊЕ – НАУЧЕН СОВЕТНИК

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнето на општите услови да/не
1	Просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на студиите на прв и втор циклус за секој циклус посебно, односно има остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на интегрираните студии од првиот и вториот циклус * Просечниот успех на прв циклус изнесува: 8,97. Просечниот успех на втор циклус изнесува: 9,70. Просечниот успех изнесува _____ за интегрираните студии.	Да
2	Научен степен – доктор на науки од научната област за која се избира Назив на научната област: 41402 микробиологија (4.4. земјоделска биотехнологија). Поле: прехранбена технологија. Подрачје: биотехнички науки.	Да
3	Објавени најмалку шест рецензирани научни труда ** во референтна научна публикација согласно со ЗВО во последните пет години пред објавувањето на конкурсот за избор	Да
3.1	Научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое е индексирани во најмалку една електронска база на списанија со трудови достапна на интернет, како што се: Ebsco, Emerald, Scopus, Web of Science, Journal Citation Report, SCImago Journal Rank или друга база на списанија која ќе ја утврди Националниот совет за високо образование	Да
3.1.1	1. Назив на научното списание: Journal of Mountain Agriculture on the Balkans 2. Назив на електронската база на списанија: Web of Science (CABI), EBSCO, 3. Наслов на трудот: Some Quality Properties of Tropical Cucurbits Chayote (<i>Sechium edule</i> (Jacq.) Sw.), Bitter Melon (<i>Momordica charantia</i> L.) and Kiwano (<i>Cucumis metuliferus</i> E.Mey) Produced in the Temperate Climate Conditions of North Macedonia. 4. Година на објава: 2020	Да
3.1.2	1. Назив на научното списание: Journal of Mountain Agriculture on the Balkans 2. Назив на електронската база на списанија: Web of Science (CABI), EBSCO, 3. Наслов на трудот: Nutritional characteristics and antimicrobial potential of goat whey fermented with kefir grains 4. Година на објава: 2020	Да
3.2	Научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое има меѓународен уредувачки одбор во кој учествуваат членови од најмалку три земји, при што бројот на членови од една земја не може да надминува две третини од вкупниот број на членови	Да

3.2.1	Назив на научното списание: Macedonian Journal of Animal Science 2. Меѓународен уредувачки одбор (вкупен број на членови, број и припадност по земји): 29, Serbia-4, Bulgaria-4, Spain-2, Croatia-2, Poland-1, Republic of Srpska-1, Slovak Republic-1, Greece-1, N. Macedonia-10, Turkey-3 3. Наслов на трудот: Fermented plant based products in everyday nutrition in macedonia and their potential of probiotic vectors 4. Година на објава: 2022	Да
3.2.2	Назив на научното списание: Macedonian Journal of Animal Science 2. Меѓународен уредувачки одбор (вкупен број на членови, број и припадност по земји): 29, Serbia-4, Bulgaria-4, Spain-2, Croatia-2, Poland-1, Republic of Srpska-1, Slovak Republic-1, Greece-1, N. Macedonia-10, Turkey-3 3. Наслов на трудот: The number and composition of yeast and moulds developing in beaten cheese produced in industrial capacity 4. Година на објава: 2022	Да
3.2.3	Назив на научното списание: International Journal of Innovative Approaches in Agricultural Research 2. Меѓународен уредувачки одбор (вкупен број на членови, број и припадност по земји): 30, Serbia-1, Montenegro-1, Russia-1, United States-3, N. Macedonia-1, Turkey-13., Pakistan-1, India-1, Romania-1, Thailand-1, Azerbaijan-1, Bolivia-1, Iran-1, Germany-1, China-1, Argentina-1 3. Наслов на трудот: Changes of Nutritional Characteristics of Whey Fermented with Kefir Grains - A Preliminary Results 4. Година на објава: 2021	Да
3.5	Зборник на рецензирани научни трудови, презентирани на меѓународни академски собири каде што членовите на програмскиот или научниот комитет се од најмалку три земји 1. Назив на зборникот: Agrofood conference e-book 2. Назив на меѓународниот собир: International conference on agronomy and food science & technology, Istanbul, Turkey 3. Имиња на земјите: India, USA, Turkey, Ireland, Thailand, Greece, Spain, Sri Lanka, New Zealand, Lithuania, Israel, France, Malaysia 3. Наслов на трудот: Yeast and mould species evolving during production of traditional Beaten cheese 4. Година на објава: 2019	Да
4.	Објавен рецензиран учебник, монографија, практикум или збирка задачи од научната област за која се избира	Да
	Наслов на пркатикум: Практикум по предметот основи на инструментални методи Место и година на објава: Скопје, 2022	Да
5.	Претходен избор во наставно-научно звање – вонреден професор, датум и број на Билтен 2.7.2018 година, број на Билтен 1170 од 1.6.2018 година	Да
6	Има способност за изведување на високообразовна дејност	Да

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. д-р Наталија Атанасова-Панчевска,
редовен професор, Природно-математички
факултет – Скопје, претседател, с.р.

Проф. д-р Момчило Бубалов, редовен професор
во пензија, Факултет за земјоделски науки и храна
– Скопје, член, с.р.

Проф. д-р Наташа Ѓорговска, научен
советник/редовен професор, Институт за

сточарство – Скопје, член, с.р.

ОБРАЗЕЦ 2
КОН ИЗВЕШТАЈОТ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО,
НАСТАВНО-СТРУЧНО И СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ

Кандидат: Весна Томо Левков

Институција: УКИМ, Институт за сточарство – Скопје

Научна област: 41402 микробиологија (4.4. земјоделска биотехнологија)

НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активноста	Поени
1	Настава од втор циклус студии по предметот Хигиена и санитација во рибарството – учебна 2021/2022, 3+2 3*15*0,05	2,25
2	Настава од втор циклус студии по предметот Основи на инструментални методи – учебна 2019/2020, 3+3 3*15*0,05	2,25
3	Вежби од втор циклус студии по предметот Хигиена и санитација во рибарството – учебна 2021/2022 3+2 2*15*0,03	0,9
4	Вежби од втор циклус студии по предметот Основи на инструментални методи – учебна 2019/2020 3+3 3*15*0,03	1,35
5	Подготовка на нов предмет: Микробиологија на храна – напредни поглавја Предавања и вежби	1,5
6	Подготовка на нов предмет: Микробна биотехнологија Предавања и вежби	1,5
7	Подготовка на нов предмет: Микробиологија во аквакултура Предавања и вежби	1,5
8	Член на комисија за оцена или одбрана на магистерски труд „Влијание на пробиотиците врз производните карактеристики и квалитетот на месото на крапот при интензивно одгледување во кафезен систем“. Одлука бр. 0201-61 од 30.1.2020 год.	0,3
9	Позитивно рецензиран практикум по предметот Основи на инструментални методи, автор Работилници	4
10	Агропретприемаштво за почетници – унапредување на претприемачки вештини за успешно водење на предизвици поврзани со анимално производство – УКИМ, Институт за сточарство (2021), учесник	1,0
	ВКУПНО	16,55

НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активноста	Поени
	Раководител на национален научен проект	
1	Традиционалната ферментирана храна – ризница на микробен диверзитет? - Министерство за животна средина и просторно планирање (2022) – раководител на проект (Резултати од објавен конкурс, Сл. весник бр. 109/2022).	6
2	Одредување на нутритивни карактеристики на ферментирана сурутка – УКИМ, интегративни средства (2019) – раководител на проект (Одлука бр. 02-314/25 од 28.2.2019).	6
	Учесник во национален научен проект	
1	Евалуација на квалитетот на преработките од месо во трговската мрежа – УКИМ, интегративни средства (2021) – учесник (арх. бр. 10-16/1 од 12.1.2022)	3

4	Влијание на периодична употреба на храна со пробиотик врз прирастот и квалитетот на месото на крап одгледан во интензивен кафезен систем – УКИМ, интегративни средства (2020) – учесник (арх. бр. 1001-125/1 од 17.2.2020).	3
5	Учесник во меѓународен проект	
	Квалитативни карактеристики на видовите од родот <i>Sorghum</i> . Меѓународен проект со Институтот за фуражни култури во Плевен, Р Бугарија (2021 – 2023), учесник (согласност за учество).	5
	Трудови со оригинални научни резултати, објавени во научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое има меѓународен уредувачки одбор во кој учествуваат членови од најмалку три земји, при што бројот на членови од една земја не може да надминува две третини од вкупниот број на членови	
1	Vesna Levkov , Natalija Atanasova-Panchevska, Daniela Belichovska, Sandra Mojsova, Natasha Gjorgovska (2022). Fermented plant based products in everyday nutrition in Macedonia and their potential of probiotic vectors. Macedonian Journal of Animal Science, 12 (1-2):45-54	3
2	Vesna Levkov , Daniela Bechovska, Elena Eftimova (2022). The number and composition of yeast and moulds developing in beaten cheese produced in industrial capacity. Macedonian Journal of Animal Science, 12 (1-2):65-71	4
3	Nikola Pacinovski, Elena Eftimova, Vesna Levkov , Nataša Mateva, Daniela Beličovska, Ljupčo Angelovski, Ana Palaševska, Danail Šutevski. (2022) Variability of some production traits of Karakachanian sheep in Macedonia. Macedonian Journal of Animal Science, 12 (1-2):5-12	3
4	Elena Eftimova, Nikola Pacinovski, Ana Palaševska, Daniela Beličovska, Vesna Levkov (2022). Goat breeding in the Republic of North Macedonia – situation and perspective. Macedonian Journal of Animal Science, 12 (1-2):13-20	3
5	Daniela Belichovska, Zlatko Pejkovski, Aleksandra Silovska Nikolova, Katerina Belichovska, Vesna Levkov , Nikola Pacinovski, Elena Eftimova, Mimi Kratovalieva Stanikevska (2022). Possibilities for pork fat, phosphate and nitrite replacement in chicken frankfurter production, Macedonian Journal of Animal Science, Macedonian Journal of Animal Science, 12 (1-2):55-62	3
6	Vesna Levkov , Elizabeta Coneva, Natasha Gjorgovska, Natasha Mateva, Daniela Belichovska. Changes of Nutritional Characteristics of Whey Fermented with Kefir Grains - A Preliminary Results. International Journal of Innovative Approaches in Agricultural Research, 2021, 5 (4), 424-433	3
7	Natasha Gjorgovska, Svetlana Grigorova, Vesna Levkov (2021) Application of Rose Hip Fruits as Feed Supplement in Animal Nutrition. Journal of Agriculture Food and Development, 7, 12-15	4
8	Natasha Gjorgovska, Svetlana Grigorova, Desislava Abadjieva, Vesna Levkov , Daniela Belichovska (2020) Nutritional potential of the modified eggs with bioactive components. Macedonian Journal of Animal Science, 10(1-2): 17-21.	3
9	D. Andreevska, D. Andov, N. Gjorgovska, V. Levkov , M. Menkovska, S.Grigorova, T. Dimitrovski (2018). Estimation of protein digestibility in bran from different rice varieties. Macedonian Journal of Animal Science, Vol.8 (2), 97-100	3
	Трудови со оригинални научни резултати, објавени во научно списание кое има импакт-фактор за годината во која е објавен трудот, во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое е индексирано во најмалку една електронска база на списанија со трудови достапна на интернет, како што се: Ebsco, Emerald, Scopus, Web of Science, Journal Citation Report, SCImago Journal Rank или друга база на списанија која ќе ја утврди Националниот совет за високо образование	
1	Svetlana Grigorova, Natasha Gjorgovska, Vesna Levkov (2021). Effects of rosehip feed supplementation on egg quality parameters, yolk lipid oxidation and blood parameters of laying hens. Iranian Journal of Applied Animal Science (IJAAS), Volume 11 (4): 827-833 (IF= 0.23)	6,58
2	Trajche Dimitrovski, Natasha Gjorgovska, Vesna Levkov , Danica Andreevska, Dobre Andov (2021) Physicochemical grain properties of the weedy rice complex in	4,95

	North Macedonia. <i>Bulgarian Journal of Agricultural Science</i> , 27(4): 798–803 (IF=0,25)	
	Трудови со оригинални научни резултати, објавени во научно списание кое нема импакт-фактор за годината во која е објавен трудот, во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое е индексирано во најмалку една електронска база на списанија со трудови достапна на интернет, како што се: Ebsco, Emerald, Scopus, Web of Science, Journal Citation Report, SCImago Journal Rank, MathSciNet (Mathematical Reviews), Zentralblatt fur Mathematik и Реферативный журнал "Математика" или друга база на списанија која ќе ја утврди Националниот совет за високо образование	
1	Vesna Levkov , Elizabeta Coneva, Natsha Gjorgovska, Daniela Belichovska (2022). Nutritional characteristics and antimicrobial potential of goat whey fermented with kefir grains. <i>Journal of Mountain Agriculture on the Balkans</i> , 25 (5), 39-57	3
2	Svetlana Grigorova, Natasha Gjorgovska, Evgeni Petkov, Vesna Levkov (2022) Evaluation of the Effects of Urtica Dioica L. Supplementation on Egg Quality and Blood Parameters in Laying Hens. <i>Veterinarija ir Zootechnika</i> , 80(1):35-40	3
3	I. Golubinova, P. Marinov-Serafimov, N. Gjorgovska, V. Levkov , (2022). Effect of vegetative application of herbicides on the quality of silage from <i>Sorghum vulgare</i> var. <i>technicum</i> [Körn.], <i>Journal of Mountain Agriculture of the Balkans</i> Vol. 25 (6), 242-257	3
4	P. Marinov-Serafimov, I. Golubinova, G. Tzvetanova, V. Levkov , N. Gjorgovska (2022). Influence of pre-sowing treatment of seeds with Siliplant on initial growth of alfalfa (<i>Medicago sativa</i> L.) <i>Journal of Mountain Agriculture of the Balkans</i> , Vol. 25 (5), 272-290.	3
5	Dimitrovski, D. Andreevska, D. Andov, N. Gjorgovska, V. Levkov (2020). Some Quality Properties of Tropical Cucurbits Chayote (<i>Sechium edule</i> (Jacq.) Sw.), Bitter Melon (<i>Momordica charantia</i> L.) and Kiwano (<i>Cucumis metuliferus</i> E.Mey) Produced in the Temperate Climate Conditions of North Macedonia. <i>Journal of Mountain Agriculture on the Balkans</i> , 23 (3), 234-246	3
	Трудови со оригинални научни/стручни резултати, објавени во зборник на рецензирани научни трудови, презентирани на меѓународни академски собири каде што членовите на програмскиот или научниот комитет се од најмалку три земји	
1	Pacinovski Nikola, Eftimova Elena, Mateva Natasha, Levkov Vesna , Belichovska Daniela, Palasevska Ana, Shutevski D. Conditions and trends in the sheep-breeding sector in R. Macedonia. 4th International Symposium: Modern Trends in Agricultural Production, Rural Development, Agro-economy, Cooperatives and Environmental Protection, Vrnjačka Banja, Serbia, 29 – 30. Jun, 2022. Book of Proceedings, pp.150-168	3
2	V. Levkov , N. Gjorgovska and S. Mojsova (2019). Yeast and mould species evolving during production of traditional Beaten cheese. International Conference on Agronomy and Food Science & Technology, Agrofood Conference E-Book. 20-21 June, Istanbul, Turkey, 64-72	4
	Труд со оригинални научни/стручни резултати, објавен во зборник на трудови од научен/стручен собир	
	Daniela Belichovska, Vesna Levkov , KaterinaBelichovska, Natasha Gjorgovska, Suzana Duraku (2022) Fishpond sediment as a fertilizer or food supplement. International Conference Contaminated Sites, Senec Slovak Republic, 12-14 October, 2022	1.2
	Рецензија на монографија или превод на капитално дело /речник/ енциклопедија	
1	Рецензија на монографија под наслов: „Можности за примена на концептот на зелена економија во МСП во република Северна Македонија“ од авторите Катерина Хаџи Наумова-Михајловска и Неда Петроска-Ангеловска (Одлука бр.02-685/2 од 7.7.2021 год.	0.5
	Рецензија на научен/стручен труд	
	-Foodcontrol, 2020	0.4

	“Trace and rare elements determination in milk whey from the Veneto region, Italy” -Macedonian Journal of Animal Science, 2019 “Study of natural additives influence on the mycological status of cereals” 2*0.2	
	Учество на научен собир со реферат	
	- усна презентација Physicochemical and microbiological characteristics of commercial goat whey fermented with kefir grains. International Congress on Natural, Health Sciences and Technology. 18-19 May 2022, Tetovo R.N. Macedonia	1
	- постер-презентација 1. Changes of nutritional characteristics of fermented whey with kefir grains-a preliminary results. II International Agricultural, Biological and Life Science, Agrobiol 2021, 1-3 September 2021, Edirne, Turkey 2. Evaluating influence of isoflavones in diet of laying hens. II International Agricultural, Biological and Life Science, Agrobiol 2021, 1-3 September 2021, Edirne, Turkey 3. Yeast and mould species evolving during production of traditional Beaten cheese. International Conference on Agronomy and Food Science & Technology, 20-21 June, Istanbul, Turkey.	1,5
	Апстракти објавени во зборник на конференција - меѓународна	
1	Natasha Gjorgovska, Kiril Filev, Svetlana Grigorova, Desislava Abdjieva, Vesna Levkov (2019). Nutritive value and health benefits of the modified eggs with bioactive components. AgroGood Conference E-book (oral presentation), International Conference on Agronomy and Food Science and Technology, 20-21 June 2019, Istanbul Turkey	1
2	Dimitrovski, D. Andreevska, D. Andov, N. Gjorgovska, V. Levkov (2020). Some Quality Properties of Tropical Cucurbits Chayote (<i>Sechium edule</i> (Jacq.) Sw.), Bitter Melon (<i>Momordica charantia</i> L.) and Kiwano (<i>Cucumis metuliferus</i> E.Mey) Produced in the Temperate Climate Conditions of North Macedonia. Book of summaries 23th International Scientific Conference “EcoMountain”-2020, 21-23 May, Rimsa-Troyan, R. Bulgaria	1
3	Gjorgovska Natasha, Grigorova Svetlana, Levkov Vesna (2020). Application of rose hip fruits as feed supplement in animal nutrition. Book of summaries 23th International Scientific Conference “EcoMountain”-2020, 21-23 May, Rimsa-Troyan, R. Bulgaria	1
4	Vesna Levkov , Eglizabeta Coneva, Natasha Gjorgovska, Natasha Mateva and Daniela Belichovska (2021). Changes of nutritional characteristics of fermented whey with kefir grains-a preliminary results Proceedings of II International Agricultural, Biological and Life Science, Agrobiol 2021, 1-3 September 2021, Edirne, Turkey	1
5	Vesna Levkov , Eglizabeta Coneva, Natasha Gjorgovska, and Daniela Belichovska (2022). Physicochemical and microbiological characteristics of commercial goat whey fermented with kefir grains. Book of Abstracts, International Congress on Natural, Health Sciences and Technology. 18-19 May 2022, Tetovo R.N. Macedonia	1
6	Vesna Levkov , Natasha Gjorgovska, Svetlana Grigorova, Daniela Bechovska. Evaluating influence of isoflavones in diet of laying hens. Proceedings of II International Agricultural, Biological and Life Science, Agrobiol 2021, 1-3 September 2021, Edirne, Turkey	1
7	Daniela Belichovska, Katerina Belichovska, Vesna Levkov , Natasha Gjorgovska (2022) Microbiological quality of commercial fish feeds. Book of Abstracts, International Conference on Radiation in Various Fields of Research. 13-17 June 2022, Herceg Novi, Montenegro	1
8	Daniela Belichovska, Zlatko Pejkovski, Aleksandra Silovska Nikolova, Katerina Belichovska, Vesna Levkov (2022). Animal fat substitution with vegetable oil in frankfurter-type sausages. Book of Abstracts, IV International Symposium for Agriculture and Food ISAF, 12-14 October, 2022, Ohrid, North Macedonia	1
	ВКУПНО	98,13

СТРУЧНО-ПРИМЕНУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активноста	Поени
	Поглавје во книга, коавтор	
1.	Mateva N., Levkov V. , Srbinovska S., Santa D., Mojsova S., Sulejmani E., (2019). Characteristics of Traditional Cheeses Produced in the Republic of North Macedonia. In (Eds): Celile Aylin Oluk and Oya Berkay Karaca, Current Developments in Food and Nutrition Research. Vol.1, Traditional Cheeses from Selected Regions in Asia, Europe and South America, Bentham Science Publisher, LTD Singapur DOI: 10.2174/97898114323611200101 Book chapter	2
	Експертски активности: евалуација, стручна ревизија, супервизија, проценка на капитал, систематизација, методологија	
	Стручна ревизија при контрола на квалитетот на добиточната храна според постојните прописи и закони 5*1	5
	Учество во промотивни активности на Институтот	
	Отворен ден на УКИМ 5*0,5 Ден за кариерен развој, учебна 2022/2023 1*0,5	3
	Предизвици при основање и работа на Центар за кариера во високообразовни институции – УКИМ, во соработка со Thrivity-кариерниот центар, онлајн работилница (2021)	0,5
	Можности за учење на далечина со користење на дигитална платформа – УКИМ (2021)	0,5
	Chemical risk assessment - проценка на хемиски ризици во храна и добиточна храна, онлајн обука (2022)	0,5
	Проценка на ризик: осврт на принципи и практични аспекти – Агенција за храна и ветеринарство (2022)	0,5
	Раководител на лабораторија	
	Раководител на хемиска лабораторија при Центарот за исхрана и преработка на хранителни производи, 2021	1
	ВКУПНО	13,00

ДЕЈНОСТИ ОД ПОШИРОК ИНТЕРЕС

Ред. број	Назив на активноста	Поени
	Член на уредувачки одбор на маѓународно научно/стручно списание	
	Член на уредувачки одбор на Macedonian Journal of Animal Science – 2019, 2020, 2021, 2022 4*1	4
	Студиски престој во странство до 3 месеци	
	Еразмус+ за мобилност на наставен кадар, престој и обука во Институтот за фуражни култури во Плевен, Р Бугарија, од 9 до 13.5.2022 година	0,5
	Изготвување и пријавување на научен/образовен национален проект	
	Прирачник за компостирање и креирање на бизнис сценарија од правилно користење на отпадот од живинарските фарми – Институт за сточарство во соработка со Економски институт, Скопје (септември 2018) (арх. бр. 1101-604/1 од 6.9.2018), учесник	0,5
	Евалуација и можностите за компостирање на комињето како отпадок и еден од загадувачите на животната средина – Министерство за животна средина и просторно планирање (2020) (арх. бр. 03-69 од 6.2.2020, учесник	0,5
	Воведување на систем за компетентност во УКИМ, Институт за сточарство – согласно со Конкурсот за распределба на средства за финансирање на научноистражувачки проекти од особен и јавен интерес за 2021 година (поддршка за развој на лабораториски ресурси), МОН (2021) (арх. бр. 03-480 од 20.9.2021), раководител	1

	Одговори на предизвикот за враќање на отпадот од производството на храна во нови функционални производи – Министерство за животна средина и просторно планирање (2021) (арх. бр. 02-2 од 18.2.2021), раководител	1
	Комиње – од отпадок до извор на биоактивни материи и негова повторна употреба во индустријата за храна – Министерство за животна средина и просторно планирање (2021) (арх. бр. 03-2 од 18.2.2021, раководител	1
	Meet the challenge of food waste recovery – Амбасада на САД во Р Македонија (2021), електронска комуникација, учесник	0,5
	Изготвување и пријавување на научен/образовен меѓународен проект	
	Пробиотици во сточарството – Земјоделски институт, Стара Загора, Р Бугарија (2020), електронска комуникација	1
	Заменик директор	
	Одлука за избор на заменик-директор во периодот од декември 2019 до септември 2020 бр. 0201-738 од 11.12.2019 год.	4
	Раководител на внатрешна организациона единица	
	Овластување за извршување на дејности и активности од делокругот на високообразовната дејност (арх. бр. 03-33 од 3.02.2021 год.)	3,0
	Член на комисија за избор во звање	
	Член на Рецензентската комисија за избор на едно лице во сите научни звања во наставно-научната област 4.1. земјоделство, шумарство и рибарство (рибарство), Одлука бр. 02-746/5 од 24.12.2021	0,2
	Учество во комисии и тела на државни и други органи	
	1. Потсекторска постојана група за органско производство при МЗШВ 2. Панел за контаминенти во синџирот на храната – Агенција за храна и ветеринарство	2
	Член на институтска комисија	
	Комисија за јавни набваки (Решение бр. 0507-738 од 2.11.2018)	0,5
	Пописна комисија (Одлука бр. 0202-746 од 5.11.2018)	0,5
	Комисија за постдипломски студии, студиска програма: Рибарство (Одлука бр. 0201-766 од 12.11.2018)	0,5
	Комисија за постдипломски студии, студиска програма: Сточарство (Одлука бр. 0201-767 од 12.11.2018)	0,5
	Комисија за засновање на работен однос лаборант во мрестилиште Шум (Одлука бр. 0402-8210д 5.12.2018)	0,5
	Пописна комисија (Одлука бр. 0202-756 од 17.12.2019)	0,5
	Комисија за засновање на работен однос секретар на Институтот (Одлука бр. 02-771 од 23.12.2019)	0,5
	Конкурсна комисија за упис на студенти за учебната 2019/2020 (Одлука бр. 02-157/2 од 28.2.2020)	0,5
	Изборна комисија за избор на ректор на УКИМ (Одлука бр. 02-319 од 4.6.2020)	0,5
	Конкурсна комисија за упис на студенти за учебната 2020/2021 (Одлука бр. 02-421/1 од 6.9.2021)	0,5
	Комисија за изработка на елаборат за студиска програма за втор циклус студии (Одлука бр. 02-426/1 од 6.9.2021)	0,5
	Комисија за јавна набавка (Одлука бр. 02-514/3 од 29.3.2022)	0,5
	Пописна комисија (Одлука бр.06-680/од 3.12.2021 год.)	0,5
	ВКУПНО	25,7

ПРОФЕСИОНАЛНИ РЕФЕРЕНЦИ НА КАНДИДАТОТ ЗА ИЗБОР ВО ЗВАЊЕ	ПОЕНИ
НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ	16,55
НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ	98,13
СТРУЧНО-ПРИМЕНУВАЧКА ДЕЈНОСТ	38,7
ВКУПНО	153,38

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. д-р Наталија Атанасова-Панчевска,
редовен професор, Природно-математички
факултет – Скопје, претседател, с.р.

Проф. д-р Момчило Бубалов, редовен професор
во пензија, Факултет за земјоделски науки и храна
– Скопје, член, с.р.

Проф. д-р Наташа Ѓорговска, научен
советник/редовен професор, Институт за
сточарство – Скопје, член, с.р.

И С П Р А В К А

**НА РЕФЕРАТОТ ЗА ИЗБОР НА НАУЧЕН СОВЕТНИК/РЕДОВЕН
ПРОФЕСОР ВО ИНСТИТУТОТ ЗА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК „КРСТЕ
МИСИРКОВ“ ВО СКОПЈЕ**

(в. н. сор. д-р Фани Стефановска Ристеска)

Во Рефератот за избор на научен советник/редовен професор во Институтот за македонски јазик „Крсте Мисирков“ во Скопје, за кандидатката в. н. сор. д-р Фани Стефановска-Ристеска, објавен во Билтенот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, бр. 1277 од 1.2.2023 г., се прави исправка на направениот пропуст.

Се прави исправка во насловот: Реферат за избор на научен советник/редовен професор во Институтот за македонски јазик „Крсте Мисирков“ во Скопје (в. н. сор. д-р Фани Стефановска Ристеска), објавен на стр. 7 во содржината на Билтенот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, бр. 1277 од 1.2.2023 г., и во истиот наслов објавен на стр. 511 од Билтенот на УКИМ бр. 1277 од 1.2.2023 г.

Насловот се дополнува и гласи:

Реферат за избор на научен советник/редовен професор од областа лексикологија и лексикографија во ЈНУ Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ – Скопје (в. н. сор. д-р Фани Стефановска-Ристеска).

Рецензентска комисија

Д-р Олгица Додевска-Михајловска, н. сов./ред. проф., с.р.

Д-р Лилјана Макаријоска, н. сов./ред. проф., с.р.

Д-р Веселинка Лаброска, н. сов./ред. проф., с.р.

И С П Р А В К А

**НА РЕФЕРАТОТ ЗА ИЗБОР НА НАУЧЕН СОВЕТНИК/РЕДОВЕН
ПРОФЕСОР ВО ИНСТИТУТОТ ЗА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК „КРСТЕ
МИСИРКОВ“ ВО СКОПЈЕ**

(в. н. сор. д-р Катица Топлиска-Евроска)

Во Рефератот за избор на научен советник/редовен професор во Институтот за македонски јазик „Крсте Мисирков“ во Скопје, за кандидатката в. н. сор. д-р Катица Топлиска-Евроска, објавен во Билтенот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, бр. 1277 од 1.2.2023 г., се прави исправка на направениот пропуст.

Се прави исправка во насловот: Реферат за избор на научен советник/редовен професор во Институтот за македонски јазик „Крсте Мисирков“ во Скопје (в. н. сор. д-р Катица Топлиска-Евроска), објавен на стр. 7 во содржината на Билтенот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, бр. 1277 од 1.2.2023 г., и во истиот наслов објавен на стр. 492 од Билтенот на УКИМ, бр. 1277 од 1.2.2023 г.

Насловот се дополнува и гласи:

Реферат за избор на научен советник/редовен професор од областа лексикологија и лексикографија во ЈНУ Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ – Скопје (в. н. сор. д-р Катица Топлиска-Евроска).

Рецензентска комисија

Д-р Олгица Додевска-Михајловска, н. сов./ред. проф., с.р.

Д-р Елена Јованова-Грујовска, н. сов./ред. проф., с.р.

Д-р Гоце Цветановски, н. сов./ред. проф., с.р.

РЕЦЕНЗИЈА
ЗА ОЦЕНА НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА
„КУЛТУРНИТЕ ПОЛИТИКИ И КУЛТУРНИТЕ ИНДУСТРИИ – ФАКТОРИ ЗА
ВИДЛИВОСТА НА МАЛИТЕ КНИЖЕВНОСТИ ВО КОРПУСОТ НА СВЕТСКАТА
КНИЖЕВНОСТ
(СТУДИЈА НА СЛУЧАЈ: НОРВЕШКА И МАКЕДОНИЈА)“
ОД М-Р НАТАША САРАФОВА, ПРИЈАВЕНА НА
ИНСТИТУТОТ ЗА МАКЕДОНСКА ЛИТЕРАТУРА ВО СКОПЈЕ

Советот на Институтот за македонска литература во Скопје при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, на својата 40. редовна седница одржана на 18.11.2022 година, формираше Комисија за оцена и за одбрана на докторската дисертација под наслов *Културните политики и културните индустрии – фактори за видливоста на малите книжевности во корпусот на светската книжевност (студија на случај: Норвешка и Македонија)* на кандидатката м-р Наташа Сарафова. Комисијата е во состав: проф. д-р Мишел Павловски (претседател), проф. д-р Лорета Георгиевска-Јаковлева (ментор), проф. д-р Наташа Аврамовска (член), проф. д-р Ана Мартиноска (член) и проф. д-р Игор Станојоски (член).

Комисијата во наведениот состав, со внимание ја прегледа и ја оцени подготвената докторска дисертација и на Советот на Институтот за македонска литература во Скопје му го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

1. Анализа на докторската дисертација

Докторската дисертација под наслов: *Културните политики и културните индустрии – фактори за видливоста на малите книжевности во корпусот на светската книжевност (студија на случај: Норвешка и Македонија)*, од кандидатката м-р Наташа Сарафова, содржи 206 страници компјутерски обработен текст во фонт Times New Roman, со 1,5 проред и големина на букви 12, со 276 библиографски единици, кои главно претставуваат научни изданија, официјални државни документи, интернет-извори поврзани со истражуваната проблематика, научни трудови, статии, книги, национални прописи, меѓународни акти и интернет-ресурси. Трудот е структуриран во 5 глави, вовед и заклучок. Деловите се систематизирани во точки и потточки со наслови и поднаслови, со што се обезбедува соодветно следење на материјата која е обработена во истражувањето.

Во **воведот** на трудот, изложени се предметот и целите на истражувањето, хипотезата, истражувачките прашања, теоретската рамка и методите на истражувањето.

Докторантката укажува на важноста од истражување на концептот, стратегијата и влијанието на културните политики и културните индустрии на видливоста на т.н. мали книжевности во корпусот на светската книжевност и тоа на два конкретни географски простори: Норвешка и Македонија. Од друга страна, таа укажува и на обратниот процес: на нивното влијание во креирањето и создавањето на корпусот на националната книжевност. Докторантката има интенција преку позитивен пример (Норвешка), да посочи како одредени културни политики и стратески обмислена имплементација на културните индустрии овозможуваат една мала книжевност да се стекне со поголема видливост на меѓународен план, а со тоа и со поголема афирмација. Во компаративниот дел на трудот (преземените стратегии во Република Северна Македонија во соодветното поле), докторантката настојува да ги утврди слабостите и да даде предлог за поефикасни решенија.

Главната хипотеза е формулирана на следниов начин: Преку соодветна културна политика се придонесува за поголема видливост на т.н. мали книжевности во корпусот на светската книжевност.

Хипотезата се аргументира со фактот дека под влијание на современите општествени процеси се менува и содржината и значењето на поимот светска книжевност. На таа промена влијаат глобализацијата, позначајната улога на читателите во одредувањето на вредноста на делото, како и влијанието на глобалниот книжевен маркетинг на обликувањето на канонот.

Првото поглавје со наслов: **Теоретско проследување на поимите културни политики и културни индустрии** содржи дефинирање на овие поими, како и осврт на предметот и моделите на културните политики. Под предмет на културните политики, кандидатката подразбира „проучување на општествените, материјалните, институционалните и другите аспекти на развојот на културното творештво и можностите за ширење на културните вредности меѓу сите членови на една општествена заедница“ и ги наведува шесте основни модели на културни политики: либерален модел; парламентарен модел; државно бирократски – просветен модел; државно престижен – просветителски модел; национално-еманципаторски модел на културни политики или етнички дефинирана културна политика; регионално/јазично или етнички/дефинирани модели на културни политики. Овие модели, како што се наведува, се изведени врз основа на забележани сличности во културните политики на голем број земји со различен економски развој, политички систем и културна традиција. Набљудувајќи ги културните политики на европските земји, кандидатката доаѓа до неколку заклучоци, како: 1) Европа е политички континент управуван од позитивни и негативни општествени, политички и културни промени што произлегуваат од војните и демократиите. 2) Задачата на владите на земјите-членки на Унијата е да поттикнуваат јавно и приватно истражување на културата. 3) Во ЕУ се верува дека доколку културните политики ги обезбедат потребните средства, културата може да го подобри квалитетот на животот, да стане корисна индустрија што го збогатува секојдневниот живот и да придонесе за економската и социјалната благосостојба на државата.

При тоа се констатира дека збирот, односно Компендиумот на културни политики и трендови во Европа, е единствена служба за информации и следење. Според забележувањата на Андреас Висанд (Andreas Wiesand) објавени под наслов „Компендиум на културните политики и трендови: 1998 – 2019“, „Компендиумот“ денес е единствениот сеопфатен инструмент заснован врз истражувања во оваа област како во Европа така и во светот.

Второто поглавје им е посветено на **културните индустрии**. Терминот „културни индустрии“ се поврзува со Франкфуртската школа и претставува теоретска подлога за проценка на уметничките, културните и естетските вредности на едно општество. Франкфуртовците критички се осврнуваат по однос на масовното производство на културни содржини, а оттаму и произлегува критиката на културните индустрии. Сарафова констатира дека групата германско-американски теоретичари развиле моќна анализа на промените во западните капиталистички општества што се случувале уште во времето на класичната теорија на Маркс. Критичките теоретичари ги истражуваат културните индустрии во политички контекст, како форма на интеграција на работничката класа во капиталистичките општества. Школата во Франкфурт внимателно се фокусира на технологијата и културата, укажувајќи на тоа како технологијата станува најголема сила на производството и формативен начин на општествено организирање и контрола“. Подоцна, терминот „културни индустрии“ го воведуваат и многу други автори предводени од страна на Бернардом Мигеом за време на истражувањата за развојот на културните производи и културните индустрии за УНЕСКО. Со воведувањето на поимот културни индустрии и технологии, всушност, може да се види огромното богатство на културно производство во втората половина на минатиот век, посебно во развојот на телевизијата и нејзиното влегување речиси во секој дом. Потпирајќи се на студијата „Мапирање на културните индустрии во Република Хрватска“ на Ивана Рашиш Башариќ, Катарина Бачиќ и Лилјана Божиќ, кандидатката го афирмира мислењето дека во последните дваесет години во Европската Унија се повеќе расте свеста за важноста на културните и креативните индустрии. Освен што се двигател на културната различност во Европа, културните и креативните индустрии, смета Сарафова, се еден од најдинамичните сектори на Европската Унија. Терминот културни индустрии се однесува на индустрии кои комбинираат создавање, производство и

комерцијализација на креативни содржини, кои се нематеријални и културни по природа. Таа заклучува дека креативните индустрии треба да се гледаат во контекст на дигитализацијата, а не само на креативноста заснована на културата.

Третото поглавје, **Глобализацијата како феномен на денешницата**, овој процес го разгледува како мултидимензионален и процес кој денес има огромно влијание во секој сегмент на нашето живеење, почнувајќи од трговските размени и светската економија, па сè до слободната и широка поврзаност на луѓето преку интернетот и масовните комуникациски мрежи и медиуми. Зборувајќи за глобализацијата како процес во кој различните култури доаѓаат во допир, се мешаат и предизвикуваат различни ефекти врз самата култура, кандидатката зборува и за миграциите кои исто така придонесуваат во ширењето на различните култури и нивно приспособување во новите средини, потоа за филмската индустрија со нејзиното огромно влијание во размената на културните различности кои водат кон мултикултурализам што полека може да се претопи и асимилира, американизира и вестернизира во една светска култура, светски човек. Како не до крај дефиниран процес и со недефинирани последици, кандидатката истакнува дека глобализацијата сè уште го привлекува вниманието на академскиот свет. Идејата за глобална култура – алтернативно наречена „транснационална култура“, „културна глобализација“ или „глобализација на културата“, е проучувана од различни дисциплини. Бројни студии и конференциите во областите на: антропологијата, компаративната литература, културните студии, студиите за комуникација и медиумите, географијата, социологијата и други области, му се посветени на разбирањето/предвидувањето на импликациите од културната глобализација. Размислувањата се движат околу глобалната сеприсутност на популарната култура на САД во светот која ја уништува културата на другите нации и заедници. Кандидатката е на мислење дека културната глобализација е феномен со кој искуството на секојдневниот живот, под влијание на дифузијата на стоки и идеи, одразува стандардизација на културните изрази низ светот. Поттикнува од ефикасноста или привлечноста на безжичните комуникации, електронската трговија, популарната култура и меѓународните патувања, глобализацијата се смета за тренд кој води кон хомогеност што на крајот ќе го направи човечкото искуство насекаде во суштина исто. Јазикот како еден од важните аспекти на културата што го претставува прозорецот кон општеството, ја претставува и историјата на општеството. Со други зборови, јазикот има силна врска со тоа како луѓето комуницираат, како се изразуваат, и како размислуваат. Луѓето користат јазик за да ги изразат своите чувства и емоции

Во четвртото поглавје, **Светска или глобална книжевност**, се анализира поимот светска книжевност во модерна смисла и се однесува на книжевни дела кои се преведени на повеќе јазици и се проследени до публиката надвор од нивната земја на потекло. Сарафова смета дека експанзијата на новите медиумски технологии придонесува за нови и полесни начини на дистрибуција на книги преку националните граници. И, како што се појавуваат нови начини за доставување на светската литература до читателите низ светот, често сè повеќе се истражува влијанието што книжевноста го има врз културата и начините на кои културите можат да ги трансформираат книгите. Зборувајќи за историјата на поимот, кандидатката истакнува дека денес поимот светската книжевност е зависен од текот на глобализацијата. Поточно, смета таа, за да се стане дел од светската книжевност основно и прво нешто што треба да се исполни е: книжевното дело да биде преведено на еден од светските јазици, најчесто на англискиот јазик. Ваквата состојба, според кандидатката, претставува единствен начин да се биде дел од светските книжевни библиотеки, а со тоа и дел од книгите коишто имаат влијание и за кои се знае. Таа заклучува дека и кај нас ваквиот тренд е сè посилен, па дава можност за пласман и запознавање на светот со нашата култура и начин на живеење. Овде културната политика на државата е таа што може да ги отвори вратите кон западниот свет (независно од квалитетот на делата). Несомнено, главните прашања во врска со светската литература денес се преводот, тиражот и читателите. Воедно, кандидатката си ги поставува прашањата: Кој одлучува дали одредено дело ќе биде преведено и циркулирано во светската литература? Кои критериуми се

користат за вклучување на едно дело во светската литература? Ако се работи за тираж, тогаш само одредени дела ќе дојдат до израз, како што се делата што ја добиваат Нобеловата награда. Вториот проблем е оној на преводот. Некои земји имаат помалку контакти со Западот, а со тоа и шансата за превод е ретка, иако може да се најдат дела со неверојатна убавина и висок квалитет. Кандидатката зборува и за значајната улога на Интернетот во целиот овој процес, но нагласува дека таа алатка не може да се прецени. Како заклучок, таа смета дека предизвикот и натаму останува во доменот на универзалниот договор за проценување на вредноста на едно дело и врз таа основа да добие можност тоа да влезе во корпусот на светската книжевност.

Поглавјето под реден број 5, **Студија на случај: Македонија и Норвешка**, опфаќа анализа на културните политики и индустрии во двете држави; одговорностите и обврските на централната и локалната власт во однос на културните политики; како и националните стратегии за развој на културата во периодот на истражување;

Кандидатката го истакнува ставот на Елизабета Канчевска-Милевска, според која развојот и раководењето на културната политика е „едно од најсложените подрачја на активноста на една модерна влада, еден вид чин на урамнотежување, не толку помеѓу конкурентните приоритети како во другите подрачја на политиката, колку помеѓу конкурентните визии за улогата на културата во општеството. Позитивниот или негативниот однос на државата кон сопствената култура се манифестира на повеќе нивоа и низ разни инструменти. Димензионирањето на овие инструменти зависи од: свеста за значењето на културата во определена средина, степенот на развој на културата, односот спрема културното наследство, материјалните можности, потенцијалите и целите што се сакаат да се постигнат“. Како стратешки приоритети се истакнуваат: нормализација на состојбите во секторот култура без политичко влијание; децентрализација и регионално исплатлива културата; од мултикултура до интеркултура; грижа за различноста; културен развој; од национален до јавен интерес и учество; институционална култура; независен културен сектор; уметничко творештво; управување со човечките ресурси; нови технологии; културни индустрии; меѓународна соработка; основање на агенција за книга на која ќе ги спроведува стратегиите за издаваштвото во насока на поттикнување на создавањето, но и пласманот на книгите во државата и надвор од неа, ќе ги обединува сите информации поврзани со книгата и издаваштвото и ќе ги афирмира книгата и читателската култура. Норвешкиот случај може да се карактеризира со проширен поим на културата, кој опфаќа не само локални, аматерски и граѓански иницијативи. Културната политика е легитимизирана во врска со градењето на националниот идентитет внатрешно и градењето статус надворешно, балансирано со силна врска на народното просветлување. Ширината, квалитетот и ширењето на норвешката литература во Норвешка и на меѓународно ниво се засноваат на уникатен книжевен систем: фиксни цени на книгите, шема за купување нови книги, ослободување од ДДВ за печатените книги и колективни договори меѓу носителите на правата. Кандидатката заклучува дека норвешката литература патува повеќе од кога било до сега. Помеѓу 2004 и 2018 година, наведува таа, НОРЛА со финансиски средства, придонесува за превод на близу 5.200 книги, на не помалку од 65 јазици, што го прави норвешкиот еден од 17-те најпреведувани јазици.

Во **заклучокот** на докторскиот труд се синтетизираат добиените резултати и се сумира процесот на истражување. Добиените резултати ги опфаќаат следните ставови на кандидатката:

- светската книжевност е зависна од текот на глобализацијата која го стандардизира книжевното дело, но и го поттикнува преводот;
- од културната политика на една држава зависи дали една национална книжевност ќе доживее поширока, меѓународна рецепција;
- соодветната културна политика придонесува за поголема видливост на малите книжевности во корпусот на светската книжевност.

Резултатите од докторска теза можат да ги информираат државните креатори на политики и засегнати страни, и да обезбедат основа за подобро засновано одлучување и елаборирање на

политиките и механизмите за поддршка, во врска со културните политики и индустрии на Македонија во однос на книжевната индустрија.

1.1. Предмет на истражување

Предмет на истражување на овој труд се факторите кои придонесуваат за видливоста/рецепцијата на една национална книжевност над националното ниво, т.е. нејзиното можно учество во корпусот на светската книжевност. Дисертацијата обработува комплексна проблематика на потенцијалите, компаративни и конкурентски предности на културните политики и индустрии, збирни информации за структурите, трендовите и проблемите во секторот. Таквиот пристап овозможува стратегија за креирање на културни политики за книжевноста, како и за развој на културните книжевни индустрии. Утврдувањето на соодветни стратегии базирани на емпириска студија за општествените и економските потенцијали на овие политики и индустрии, како што постојат во другите земји, може да даде добри насоки за развој на дејноста во Република Северна Македонија.

1.2. Податоци за состојбата на подрачјето во кое е работена дисертацијата

Станува збор за малку работено подрачје. Се претпоставува дека темата во иднина сè повеќе ќе се развива, па дури се прогнозира дека ќе биде доминантна во областа на културните истражувања.

1.3. Краток опис на применетите методи

Кандидатката во трудот ги комбинира, општите научни методи анализа (квантитативната анализа – колку книжевни дела се преведени и пласирани надвор од границите на Норвешка и Македонија, анализа на преведените книжевни дела во Норвешка и Македонија, како и квалитативна анализа на политиките кои доведуваат до посочените резултати), а потоа и синтеза, во чија основа се индукцијата и дедукцијата како главни методски постапки. Покрај тоа, употребени се и методите на апстракција, конкретизација, специјализација, генерализација и статистичките методи. Појдовна точка е пребарувањето на статии и книги кои во себе го содржат поимот културна политика и културна индустрија, национална стратегија за култура, програми за развој на културните индустрии, со цел да се мапираат досегашните и да се посочат евентуалните сугестии за поделотворни идни пристапи.

1.4. Краток опис на резултатите од истражувањето

Резултатите од овој труд се насочени кон аргументација на тезата дека соодветната културна политика придонесува за поголема видливост на малите книжевности во корпусот на светската книжевност. Односно, преку анализа на официјални документи од јавен карактер (културни стратегии за 2020 – 2021 година) и официјални статистички податоци добиени од државните заводи за статистика и барометрите, кандидатката утврдува дека културните политики се со директно влијание врз книжевната индустрија на Норвешка. Токму на тој начин норвешката книжевност го живее својот најголем подем и доживува најголем успех до сега, како на национално така и на меѓународно поле. Со тоа, таа се афирмира надвор од националните граници и се очекува поголем број дела да станат дел од официјалниот светски канон. Позитивниот пример на Норвешка, смета кандидатката, може да помогне во креирање на посоодветни културни политики и културни индустрии во Македонија, имајќи ги предвид главните фактори за зголемување на видливоста на книжевните дела надвор од границите на нашата земја; начините преку кои културните политики и индустрии се користат како ресурси за развој на националната книжевност; експанзијата на новите медиумски технологии како придонес за нови и полесни начини на дистрибуција на книги преку националните граници итн. Дисертацијата има за цел да ги испита начините на кои малите книжевности, преку соодветни пристапи, можат да го најдат своето место во корпусот на светската книжевност; нагласувајќи ја

и препорачувајќи ја поголемата транспарентност на Министерството за култура; реална реализација на предвидените стратегии, задолжително формирање на Агенција која ќе работи на финансирање, промоција, пласман и пробивање на нашата национална книжевност на светскиот пазар.

2. Оцена на дисертацијата

Докторската дисертација на кандидатката м-р Наташа Сарафова, со наслов: ***Културните политики и културните индустрии – фактори за видливоста на малите книжевности во корпусот на светската книжевност (студија на случај: Норвешка и Македонија)***, претставува значајно истражување во интердисциплинарното подрачје на културолошките студии, во потесната област на културните политики и културните индустрии. Изработката на темата на оваа докторска дисертација има за цел преку запознавање, дефинирање и посочување на предметот на културните политики и културните индустрии, како и преку давање на успешен национален модел (Норвешка), да посочи на некои од можните начини за зголемување на видливоста на македонската книжевност во светски рамки и нејзин поуспешен пласман на меѓународната книжевна сцена.

Докторската дисертација на кандидатот/кандидатката м-р Наташа Сарафова, со наслов: ***Културните политики и културните индустрии – фактори за видливоста на малите книжевности во корпусот на светската книжевност (студија на случај: Норвешка и Македонија)***, според мислењето на Комисијата за оцена, ги исполнува основните услови и стандарди наведени во пријавата на докторски труд.

3. Исполнетост на законските услови за одбрана на дисертацијата

Кандидатката, пред одбраната на докторскиот труд, ги објавила (како прв автор, во меѓународни научни списанија или еден труд во списание со импакт-фактор) следниве рецензирани истражувачки трудови:

1. Наташа Сарафова: „Влијанието на глобализацијата и културните политики врз видливоста на националните книжевности (Пример: Норвешка книжевност)“, објавен во „ФИЛКО“ 5, Меѓународна научна конференција Филолошки факултет, УГД – Штип, 2020 година.
2. Наташа Сарафова, Марица Тасевска: „Аспекти на книжевните индустрии во Норвешка“, објавен во „ФИЛКО“ 5, Меѓународна научна конференција Филолошки факултет, УГД – Штип, 2020 година.

Меѓународна мобилност

Кандидатката м-р Наташа Сарафова реализираше научно истражувачки престој во странство во периодот од 14-18.03.2022 година на Универзитетот во Ас (NMBU), **Норвешка**.

Заклучок и предлог

Главни научни придонеси на кандидатката

Научниот придонес на оваа теза, од една страна, се гледа во можноста за развивање на полето на културните политики и културните индустрии како научна дисциплина во нашата средина, а од друга страна, во можноста да се креираат поуспешни културни политики на државно ниво засновани врз продлабочени познавања на проблематиката и споредбени увиди во практиките. Не треба да се превиди и можноста што ја дава овој труд во развивањето (теоретско и практично) на издаваштвото како креативна индустрија поврзана со културните политики која би можела да придонесе за одржлив развој на книжевноста.

Подрачје на примена и ограничувања

Резултатите од истражувањето ќе најдат своја примена во истражувањата од сличен карактер, но едновременно имаат практична примена на сите оние нивоа на одлучување кои се однесуваат на културата во нашата земја, особено на делот посветен на книжевноста и издаваштвото.

Можни понатамошни истражувања

Како што и претходно се наведе, станува збор за релативно неистражена тема во нашата средина, па оваа дисертација покренува низа прашања кои бараат дополнително истражување и аргументација.

Со оглед на наведеното, Комисијата му предлага на Советот на Институтот за македонска литература во Скопје да ја прифати позитивната оценка и да закаже одбрана на докторската дисертација на кандидатката м-р Наташа Сарафова со наслов: ***Културните политики и културните индустрии – фактори за видливоста на малите книжевности во корпусот на светската книжевност (студија на случај: Норвешка и Македонија)***.

КОМИСИЈА

Проф. д-р Мишел Павловски, претседател, с.р.

Проф. д-р Лорета Георгиевска-Јаковлева, ментор, с.р.

Проф. д-р Наташа Аврамовска, член, с.р.

Проф. д-р Ана Мартиноска, член, с.р.

Проф. д-р Игор Станојоски, член, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА
ЗА ОЦЕНА НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА „РЕВИТАЛИЗАЦИЈА НА
КУЛТУРНО-ИСТОРИСКИ ОБЈЕКТИ И НИВНО ВЛИЈАНИЕ ВРЗ
РЕГИОНАЛНИОТ ТУРИСТИЧКИ РАЗВОЈ“ ОД М-Р СТЕФАНИЈА ИВАНОВ-
ГАТА, ПРИЈАВЕНА НА ИНСТИТУТОТ ЗА МАКЕДОНСКА ЛИТЕРАТУРА ВО
СКОПЈЕ

Советот на Институтот за македонска литература во Скопје при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, на својата 39. редовна седница одржана на 26.10.2022 година, формираше Комисија за оцена и за одбрана на докторската дисертација под наслов: **Ревитализација на културно-историски објекти и нивно влијание врз регионалниот туристички развој** на кандидатката м-р Стефанија Иванов Гата. Комисијата е во состав: проф. д-р Илија Велев (претседател), УКИМ, Институт за македонска литература – Скопје, проф. д-р Маја Јакимовска-Тошиќ (ментор), УКИМ, Институт за македонска литература – Скопје, проф. д-р Соња Стојменска-Елзесер (член), УКИМ, Институт за македонска литература – Скопје, проф. д-р Валентина Миронска-Христовска (член), УКИМ, Институт за македонска литература – Скопје и проф. д-р Мишко Ралев (член), Универзитет „Американ колеџ“ – Скопје, Факултет за архитектура и дизајн, Скопје.

Комисијата во наведениот состав, со внимание ја прегледа и ја оцени подготвената докторска дисертација и на Советот на Институтот за македонска литература во Скопје му го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Анализа на докторската дисертација

Докторската дисертација под наслов: **Ревитализација на културно-историски објекти и нивно влијание врз регионалниот туристички развој** на кандидатката м-р Стефанија Иванов-Гата содржи 242 страници компјутерски обработен текст со 1,5 проред и големина на букви 12. Во користената литература се наведени 90 библиографски единици, кои, главно, претставуваат научни монографски изданија поврзани со истражуваната проблематика.

Трудот е структуриран во 14 поглавја, од кои првото е **Вовед**, а последните две се заклучни согледувања и користена литература. Содржината на трудот е систематизирана во дванаесет одделни глави во кои се вбројува и заклучокот, расчленети во точки и потточки со наслови и поднаслови, со што се обезбедува соодветно следење на материјата што е обработена во истражувањето.

Воведот на трудот е структуриран во пет помали сегменти кои се насловени: Воведни напомени; Оправданост и мотиви; Предмет на истражување; Организација на текст; Методологија на изработка на трудот. Во нив, кандидатката ги изложува основните параметри на истражувањето, поврзани со неговата предметна ситуираност во директна проследувачка врска со културното наследство и неговото значење, позиционирано особено во однос на манастирските комплекси „Св. Преображение“ во Зрзе и манастирот „Трескавец“, со црква „Успение на Пресвета Богородица“,

Прилепско. Притоа, истражувањето ги опфаќа детерминантите на нивните културно-историски значења, согледани на дијахрониски и на синхрониски план, и на проекциите за нивна ревитализација во насока на активирање на туристички развојна зона во Прилепскиот Регион. Кандидатката во воведниот дел ги изложува своите мотиви за научна проекција и елаборација на релевантна студија преку докторскиот труд, чија цел е да се сублимираат истражувачките резултати (научно-теоретски и теренско-истражувачки) и да се проектираат насоките за реализација. Таа ја изложува својата интенција посочените манастирски и црковни комплекси да ги земе како појдовна база од извонредно културно значење во процесот на зачувување, заживување и афирмирање во културна, туристичко-развојна и економска смисла на конкретен регион во Македонија (Прилеп и Прилепско).

Поглавјето под број 1 носи наслов: **Современ третман на културното наследство – современи истражувања и дефинирање на поимот.** На фонот на културното наследство, истражувачкиот фокус на кандидатката е ставен врз особеностите на манастирските комплекси „Св. Преображение“ – Зрзе и манастирот „Трескавец“, Прилепско, како и врз традиционалната македонска куќа од Прилепскиот Регион од аспект на нивниот архитектонски и уметнички спецификум, поставени за анализа во различни историски и општествени контексти. Поглавјето е поделено на 3 потпоглавја, и тоа: **Културно наследство – поим и дефиниција, Значењето на културното наследство** и **Современиот третман на културното наследство**, кои ги опфаќаат современите теории во дефинирањето на наследството и неговиот третман од гледна точка на неговото поимање и значење. Така, користејќи ги современите теории, во овој дел кандидатката образложува како се модифицира современиот пристап во третманот на наследството кој вклучува повеќе хибридлирачки аспекти: културни, економски, политички, научни, но и популарни и масовни. Притоа, теоретските аргументи и идеи објаснети и анализирани во ова поглавје имаат за цел да ја потврдат тезата на овој труд дека сочувувањето на историските, а пред сè на културните вредности – материјални и нематеријални, се од огромно значење за едно современо општество, согледувајќи ги поконкретно преку културното наследство, врз анализата на начинот на живот во регионот на Прилеп и Прилепско, на неговата духовна и социјалната култура, како и на знаењето како дел од колективната меморија на населението.

Поглавјето под бр. 2 е насловено: **Влијанието на византиската архитектура и уметност врз македонското сакрално градителство, инкорпорирано во оригиналните облици на македонската култура и традиција.** Во него, кандидатката низ четири потпоглавја, кои се однесуваат на византиската архитектура и уметност, го подвлекува нивното влијание изразено врз македонската култура и традиција, особено во доменот на градителството пројавено во бројните цркви, манастири и други сакрални објекти, како и низ уметничките стилови изразени во рамките на иконографијата и фрескописот, а, секако, и во домен на ракописната традиција. Притоа, кандидатката го нагласува значењето на историскиот контекст за развојот на архитектонскиот стил во македонското градителство, истакнувајќи дека во текот на 18 и 19 век се создава специфична градителска матрица, во чија историска структура се вткаени византиски влијанија, а воедно и персиско-селџучки елементи, во допир со локалните градителски традиции. Во поглавјето се подвлекува заклучокот дека широката географска распространетост на овие влијанија е динамична заедно со разновидноста на локалните традиции, па така и македонските градители граделе во компилаторски стил, односно правеле најразлични споеви од псевдоисториските стилови во нивната архитектура.

Третото поглавје е насловено: **Македонската архитектура во 19 век** ги содржи потпоглавјата: **Македонските мајстори – градители во 19 век, Техники на градење, Основни елементи на традиционалната куќа, Сличности и разлики меѓу традиционалната куќа изградена во градската и рурална средина и Отворање на мали семејни бутик-хотели како можност за промоција на македонскиот туристички бренд.** Кандидатката констатира дека периодот на македонскиот 19 век заокружува комплексен, специфичен и суптилно креиран културен феномен како резултат на Преродбата, кога самите општествени и културни трансформации придонесуваат за развојот на архитектурата, урбанизмот и градежништвото со што постепено се развива и карактеристичен архитектонски стилски израз. Предмет на интерес во поглавјето претставува секоја автентична градба која го симболизира и одразува начинот на живот на македонско тло од историски аспект, при што се анализираат селската куќа, градската куќа или која било друга архитектонска градба преку констатирани специфики на македонската традиционална архитектура. Затоа и целта на овој труд е да даде предлог-проект за изградба на етносело во кое ќе има застапено одреден број на автентично проектирани куќи кои симболично, но и применливо ќе ја претстават нивната економско-социолошка димензија. Со тоа ќе се промовира градителската традиција во Прилеп и неговата најблиска околина, при што манастирските комплекси „Зрзе“ и „Трескавец“ ќе бидат географската основа за изградба на етнопарк, надоградено со идејата за надгледно прикажување и современа примена на формите на автентичната македонска културна традиција.

Поглавјето 4 со наслов: **Архитектурата на традиционалната куќа и манастирските комплекси** опфаќа разработка на темата низ потпоглавјата: **Македонската куќа како традиционално културно наследство и нејзиното значење, Спецификите на македонската куќа, Основни градежни суровини при изградбата на македонските традиционални куќи, Типологија на куќите и Црковно градителство во 19 век.** Кандидатката Стефанија Иванов-Гата во анализите заклучува дека градителските искуства на 19 век остваруваат забележителна динамика и континуитет кои се манифестираат со промените од локалните ориентални модели на градба преку инкорпорирањето на западноевропската архитектура и култура. За да се пристапи кон поопстојно образложување на предлог-проектот за изградба на етнопарк и туристички развојна зона во Прилепскиот Регион, кандидатката тргнува од дефинирањето на спецификите на македонската традиционална куќа, кои во проектот би биле инкорпорирани од гледна точка на нивната автентичност, карактеристичен културен идентитет поврзан со регионот, влијанието на локалната средина и функционалниот карактер на урбанистичките проектни содржини кои имаат своја специфична градба и автентична вредност, којашто за многумина архитекти е неспоредлива со градбите од кој било друг регион според стилските и функционални карактеристики. Во однос на црковното градителство од 19 век во една компаративна смисла во однос на традиционалната македонска куќа, кандидатката констатира дека тоа претставува склоп на неколку различни стилски и уметнички влијанија. Ова е време на трансформација на базиликалните градби и создавање на нови современи градби во стил кој поради својата пластичност, декорација и изведба денес се перципира како автохтон архитектонски црковен стил.

Поглавјето 5 е насловено: **Манастирските комплекси – манастирот „Трескавец“ и манастирот „Св. Преображение“ во Зрзе како значајни духовни и скрипторски центри и архитектонски целини**, има носечка функција во разрешувањето на истражувачкиот проблем поставен во овој труд. Поднасловите овде се однесуваат на елаборирани издвоени целини. Уште во првото потпоглавје, **Манастирите „Трескавец“ и „Зрзе“ од аспект на црковното градителство**, кандидатката ги определува местото и улогата на овие значајни духовни и културни средишта кои настанале во периодите на развој на византиската архитектура од аспект

на спецификите на архитектонската поставеност. Во второто потпоглавје, пак, „Манастирот Трескавец, црква „Успение на св. Богородица“, се образложува долгата историја на манастирот од аспект на: постанок, датирање, архитектура, фрескоживопис, неговите обнови и донатори, патна инфраструктура до него и сл. Понатаму, во потпоглавјето „Манастирот Трескавец како книжевен и скрипторски центар“, кандидатката констатира дека манастирот располагал со богат ракописен фонд, поради што во текот на 19 век бил посетуван од бројни колекционери на ракописни книги, и ја следи судбината на ракописната книга од оваа некогаш импозантна средновековна библиотека. Притоа, особено се значајни Грамотите (Прва Душанова грамота (1334-1335 г.), Втора Душанова грамота (крај на 1343, почеток на 1344), и Трета Душанова грамота (од декември 1344 до ноември 1345) што му се издавале на манастирот Трескавец и од кои црпиме значајни историски податоци за Прилепскиот Регион.

Во истата 5. Глава, во посебно потпоглавје се проследува историјатот и културните вредности на **„Манастирот „Зрзе“ со црква „Св. Преображение“**. Кандидатката во своја прецизна анализа комплексот „Зрзе“ ни го преставува како целина од пет локалитети и четири црковни објекти сместени во околината на селото Зрзе со манастирот „Свето Преображение“, кој се наоѓа во најисточниот дел од комплексот и преставува најзначаен сакрален објект во целиот комплекс. Според натписите кои сè уште егзистираат во црквата се запознаеме со историјата на манастирот и реконструкциите на неговата архитектура, на фреските, иконописот поврзани со културниот и духовниот живот на манастирот. Кандидатката посебно се задржува на значењето на чудотворната икона на Богородица Пелагонитиса, која е неодоив дел од антологијата на македонското средновековно сликарство. Подвлечено е значењето и облиците на монашкиот живот во овој манастир кој датира од крајот на 9. и почетокот на 10. век. Токму поради тоа во посебно потпоглавја се елаборира за „Исихазмот во Горна Пелагонија во контекст на можностите за развој на верскиот туризам“ како и за „Зрзевскиот исихастион“. Кандидатката особено се задржува на структурата и карактерот на бигорната монашка населба до 14. век со нови податоци кои произлегуваат од актуелните археолошки проследувања, а како резултат на нејзините теренски истражувања.

Поглавјето 6, **Процесите на конзервација, реставрација, реконструкција, ревитализација и превенција на културно-историските и архитектонските споменици и реафирмација на нивната функција за развој на регионот**, е поделено на повеќе потпоглавја. Така, првото се однесува на поимањата на „Конзервација, реставрација, реконструкција, ревитализација и превенција“. Анализирајќи ги дефинициите како детерминанти на овие два процеса, и покрај синонимното значење, кандидатката заклучува дека реставрацијата како процес е потребна во случај кога се работи за интервенција при која ќе се продолжи и зачува трајноста на одредено дело или објект без притоа да се наруши оригиналниот изглед и концепт даден од авторот на тоа дело. Додека, пак, реконструкцијата се прави како интервенција на одредено дело или објект, кога на нив им недостасува одреден дел или сегмент при што се внимава да се применат материјали кои се употребени при оригиналната изработка, а сето тоа да биде согласно со плановите и скиците според кое делото е создадено. Во посебно потпоглавје се разгледува и прашањето за културното наследство и конзервацијата, како комплексен и интердисциплинарен процес кој вклучува повеќе различни третмани и принципи во служба на заштита, негување и афирмирање на културното наследство. Во потпоглавјето **Конзервација, реставрација, реконструкција, ревитализација и превенција на манастирските комплекси „Зрзе“ и „Трескавец“**, кандидатката се осврнува на нивната современа состојба, истакнувајќи дека во периодот од 2008 до 2016 година, манастирот „Зрзе“ доживеаја своја реконструкција, санација и доградба, според

Проектот за заштита на споменикот од страна на Заводот за заштита на спомениците на култура и музеј од Прилеп. Манастирот „Трескавец“ во својата историја бележи три пожари, од кој во последниот што се случи во 2013 година целосно беа изгорени и уништени манастирските конаци. Согласно со теренските истражувања на кандидатката се констатира дека конаците се завршени со реставрација во нивниот автентичен изглед, но сè уште се вршат процесите на конзервација и реставрација врз самата црква. Во посебно потпоглавје се разгледува и прашањето за „Заштитата на иконите како културно наследство“.

Поглавјето 7, **Културен туризам**, е поделено во 3 потпоглавја, од кои првото е насловено „Дефинирање на културниот туризам“. Таа се повикува на дефинициите според авторитетни референци, како што се меѓународниот Dictionary of travel, tourism and hospitality terms (1996), проектот на ATLAS, понатаму според Светската туристичка организација (WTO), како и дефиницијата на ICOMOS, согледувајќи го културниот туризам како модерен феномен и активност која им дава можност на луѓето да ги посетат местата кои имаат археолошко, архитектонско, историско или културно значење кое датира од минатото, со цел туристот да стекне нови знаења и искуства во прилог на задоволување на културните и туристички потреби. Кандидатката во потпоглавјето се задржува на **типологијата и класификација на културниот туризам** засновани на степенот на културната мотивација на туристите. Потпоглавјето се однесува на **значењето на културниот туризам**, кој се бара во врската помеѓу културното наследство и туризмот при што се отвораат нови можности и предизвици за популаризирање на културно-историските места, а со тоа и за популаризирање и економски бенефит на државите. Сите овие теоретско поткрепени целини кандидатката ги применува во предлог-проектот елабориран во докторската теза, кој е замислен да претставува проектирано етносело, како комплекс кој има за цел да ја прикаже локалната традиција и култура на Прилепскиот Регион, со посебен акцент на културното наследство, автентичните градби, традиционалните занаети, како и посета на организирани културни, спортски и забавни манифестации.

Поглавјето 8, **Етносела во функција на развој на културниот туризам**, во првото потпоглавје ги поставува принципите и критериумите за создавање на етнопаркови, согледани низ призмата на модерни трендови за туристички, архитектонски, амбиентални и етнолошки проекти ставени во служба на презентирање и експонирање на културното наследство на една заедница, регион или држава пред пошироката светска јавност. Во посебно потпоглавје разгледано е прашањето за „Етно селата и музеите во служба на развојот на туризмот“. Кандидатката со своите проектни замисли поттикнува кон развој на руралниот туризам во Македонија, кој може да има огромно влијание и ефект врз руралната средина што го нуди, особено во трите сектори: економија, инфраструктура и екологија. Потпоглавјето „Дијахрониски развој на етноселата“ вклучува образложување на идејата за проектирање на етносела во Прилепскиот Регион, со што би се реализирала идејата за профитабилно функционирање на туристички развојна зона, повикувајќи се на европски и регионални искуства. Во потпоглавјето „Етносела во Македонија“, кандидатката загрижено констатира дека ова прашање не бележи некаков значителен интерес иако реално постојат големи потенцијали за негово реализирање и развивање. Предлага да се вклучи туристичката валоризација на манастирските комплекси, кои можат да придонесат за развој на културниот туризам, од причина што манастирските комплекси „Зрзе“ и „Трескавец“ имаат третман на исклучително културно богатство. Притоа направен е Индекс за искористеност на потенцијалите, според кој се заклучува дека треба уште да се работи на планот на туристичка промоција на овие манастирски комплекси. Кандидатката притоа дава и свои видувања во однос на „Перспективите за туристички развој“, при што, според неа, туристичките организации, државните

институции, локалните власти и населението, маркетинг-стратегијата и сл. имаат императивна улога во развој на овој вид туризам.

Поглавјето 9 со наслов: **Прилепскиот Регион како потенцијална културно-историска и пределска целина за туристички развојна зона**, образложува дека овој регион изобилува со културно наследство, бројни манастирски комплекси сместени во извонредни географски предели со типична климатска и инфраструктурна значајност, како и со карактеристична градска архитектура, што како значајни предуслови се образложени во потпоглавјата „Архитектурата на градот Прилеп“ и „Потенцијалот на Прилеп да стане туристички развојна зона“, земајќи ги предвид културно-историските, инфраструктурни, природни и други потенцијали на регионот.

Поглавјето 10 донесува **Спроведено истражување**, во прилог на подвлекување на потребата од проектирање на туристички развојна зона во Прилепскиот Регион. Кандидатката во дискусијата смета дека токму одговорите, мислењето, сугестиите и предлозите на испитаниците во анкетниот прашалник се од голема важност при иницијацијата за изработка на предлог-идејниот проект за изградба на етнопарк, кој би се одразил позитивно врз локалната економија и туристички развој.

Поглавјето 11 се однесува на „Практично-проектниот дел“, кое преку потесна организациска структура е образложено низ 6 потпоглавја со нивни одделни структурни сегменти. Во процесот на менаџментот при градење на туристички развојна зона во Прилепскиот Регион, првиот аспект е содржан во: **планирање**, кој вклучува типови на планирање: ретроактивно и проактивно; **ниво на туристичко планирање**: од макро, односно општо ниво, па сè до микро, локално, односно детално ниво; **период на планирање**: краткорочен среднорочен и долгорочен; **процес на организација**, со поддршка на: власта, туристичките сектори и локалното население; специфицирање на **идентитетот на туристичката дестинација; организација на туризмот во дестинациите во РС Македонија**. Потпоглавјето **Програма за информирање, подигање на јавната свест и едукација** е поврзано со основната цел на управувањето, а таа е да се подигне свеста кај локалното население, посетителите и другите засегнати страни за значајноста на манастирот „Трескавец“ и на Зрзескиот манастир со нивните културни и природни вредности. Потпоглавјето **Општи и демографски карактеристики и климатските услови на општина Прилеп** ја прикажува разноликоста и богатството на културно-историското и природното богатство кои даваат голем потенцијал за развој на различни видови туризам како планинскиот, манастирскиот, авантуристичкиот и руралниот. Значењето на религиозниот – верскиот туризам е согледано низ следните основни насоки за негова промоција: културното значење, економското, социјалното, еколошкото. Потпоглавјето **Развивање на туризмот во околината на с. Дабница, во близина на месноста Трескавец и манастирот „Успение на Пресвета Богородица“** ги апострофира клучните туристички вредности на просторот на с. Дабница од геоморфолошки и културно-историски аспект, укажувајќи на значењето на Златоврв, Маркови Кули, Зеленик и Кукул поради присуството на разновидни впечатливи релјефни форми. Потпоглавјето **Развивање на туризмот во селото Зрзе, Прилепско и манастирот „Св. Преображение“** го претставува манастирскиот комплекс „Зрзе“ како микрорегионална целина во непосредна близина на градот Прилеп, каде што профаните и сакралните објекти не претставуваат сегменти од едно единствено урбанистичко јадро, но поради постојаноста на нивната истовремена егзистенција и меѓусебното функционално дополнување, ја наметнуваат потребата од симултан пристап при нивното научно третирање.

Поглавјето 12 е, всушност, **Заклучок**, во кој се синтетизираат добиените резултати и се сумира процесот на истражување. Основниот заклучок кореспондира со важноста за детерминирање на улогата на манастирските и црковните комплекси на синхрониски и дијахрониски план значајни за културниот и цивилизациски прогрес на регионот во минатото и денес, како и за утврдување на влијанието на византиската

архитектура и уметност врз квалитетот на градителството, инкорпорирани и во оригиналните облици на македонската култура и градителска традиција. Ревитализираните манастирски комплекси во Прилеп и Прилепско се со голем потенцијал да ја оформат туристичката развојна зона, но истовремено да придонесуваат и за развој на локалната економија. Кандидатката констатира дека ревитализацијата на културното наследство и неговото планирање во функција на туризмот, заштитата на културното наследство, промовирањето, афирмацијата и унапредувањето на културните вредности, претставуваат клучни фактори за развој на културниот туризам.

Податоци за состојбата на подрачјето во кое е работена дисертацијата

Дисертацијата обработува комплексна проблематика во доменот на културното наследство, архитектурата, историјата, книжевноста, историјата на уметноста и културниот туризам, што се третираат како развиен дел од културолошките истражувања. Ова интердисциплинарно подрачје, кое обединува повеќе уметнички области, наметнува интермедијален пристап во проследување на културната историја, литературата, културното наследство и архитектурата, што на многу универзитети во светот има етаблирано посебни отсеци, предмети и курсеви. Сведоштво за актуелноста на предложената проблематика е и референтната библиографија од европската и светската научна сцена. Во македонски контекст, темата, главно, се согледува од аспект на значењето на културното наследство, за што има повеќе монографски публикации од реномирани историчари на уметност, книжевни историчари и сл. користени како референци (К. Балабанов, Б. Бабиќ, Д. Ќорнаков, А. Николовски, З. Расолкоска-Николовска, И. Велев, В. Миронска-Христовска, К. Грчев и др.). Таа се izdelува како важна и во европскиот научен простор, особено во доменот на конзервацијата и заштитата на културното наследство и развој на културниот туризам, каде што веќе парцијално се обработува академски и се напишани трудови од ова подрачје (R. De La Rosa Mil, J. Csapo, F. Hassard, G. Richards, L. Smith и др.). Ваквите разработки на теми поврзани со политиките на конзервација и ревитализација врз пример на македонското културно наследство ги примени во својата докторска дисертација В. Поцевска.

Краток опис на применетите методи

Кандидатката во трудот комбинира историски приказ со теоретски синтези и со истражувања врз конкретни одбрани случаи, применливи врз манастирските комплекси „Трескавец“ и „Зрзе“ во Прилепскиот Регион. При изработката на овој докторски труд применет е интердисциплинарен пристап, односно комбинирана методолошка постапка која се движи на релација културолошки и културно-историски приод на проследување. Со културолошкиот приод се детерминираат културните феномени, пројави и процеси во проследувањето на предметот на истражувачкиот интерес, а со културно-историскиот се овозможува неопходниот пристап во нивното проникнување и тој е применлив во оние сегменти каде што се прават обиди да се направи дијахронски преглед на културните временски слоеви во културното наследство во Прилепскиот Регион. Овие методолошки постапки се сумирани преку одделни методи. Во функција на емпириско-теоретските и теренските истражувања, применети се следните методи на обработка на материјата: аналитички метод, метод на синтеза, индуктивен метод, метод на дедукција и компаративен метод.

Краток опис на резултатите од истражувањето

Резултатите од овој труд се однесуваат на потврдување на важноста на истражувањето, заклучоците и проекциите поставени во самиот проект во однос на значењето, заштитата и зачувувањето на културното и природното наследство во Прилепскиот Регион, и проектирање на услови за одржлив туристички развој во функција на локален економски развој, како и за поширока едукација. Резултатите на овој истражувачки труд ги согледуваме во утврдувањето на современиот третман на културното наследство, понатаму на важните цели поставени во релација со културниот туризам, првенствено на дестинациско национално ниво (како што во случајот се одбрани двете дестинации кои се наоѓаат во Пелагонискиот Регион – манастирот „Зрзе“ и манастирот „Трескавец“), кое претставува клучно прашање во рамките на планирањето и управувањето со регионалниот туризам. Притоа, во темата се поставуваат и елаборирано проектираат приоритетните цели за развојот на туризмот содржани во: стимулација на економскиот и на регионалниот развој, пораст на вработувањето, зголемен прилив на финансиски средства, создавање нови атрактивни дестинации, заштита на природата, заштита на културно-историското наследство кое го поседува нашата земја оформувано со векови наназад, подобрување на квалитетот на живот со едукација од областа на културната историја, развој на подрачјата и сл.

Оцена на дисертацијата

Докторската дисертација на кандидатката м-р Стефанија Иванов-Гата е вреден и значаен придонес во македонската академска средина во сферата на интердисциплинарното проследување на културното наследство, што воедно својот културолошки домен го шири и кон историскиот, културниот, уметничкиот и социо-општествениот контекст. Сите овие прашања проследени интермедиијално не можат да се решаваат изолирано, туку токму во приближувањето и пресекот на културните подрачја и преку практиките во доменот на заштитата и афирмацијата на културното наследство, архитектурата, уметноста, и развојот на културниот туризам опфатени во трудот. Се очекува дисертацијата да има и практична и дидактичка примена, а воедно претставува синтеза на широко знаење од културно-историскиот домен, испреплетено со теоретско познавање и стручната верзираност на авторката на трудот во практичниот архитектонски домен во изработката на трудот. Според мислењето на Комисијата за оцена, дисертацијата ги исполнува основните услови и стандарди за подготовка на докторски труд.

Исполнетост на законските услови за одбрана на дисертацијата

Кандидатката, пред одбраната на докторскиот труд, има изработено повеќе трудови од поодделни области, од кои објавени се следните:

1. Староградската архитектура во Прилеп, Контекст 18 (2018), 107-115.
2. Скрипторската дејност на манастирите Трескавец и Зрзе кај Прилеп, Контекст 19 (2019), 101-113.

Во периодот од 25.10 до 2.11.2020 година остварила студиски престој во Белград, Република Србија, во Универзитетската библиотека „Светозар Марковиќ“, каде што остварила консултации со доц. д-р Адам Софронијевиќ.

Заклучок и предлог

Докторската дисертација на кандидатката м-р Стефанија Иванов-Гата е значаен научен труд во академските културолошки истражувања, кој теоретизира за третманот, улогата и значењето на културното наследство и особено за манастирските и црковните комплекси и традиционалната архитектура во Македонија, како прашања согледани на синхрониски и дијахрониски план од особено значење за културниот и цивилизациски прогрес на Прилепскиот Регион. Трудот дава драгоцен прилог и во доменот на карактеристиките и облиците на традиционалната македонска архитектура, проследена низ различни временски и општествено-политички периоди. Трудот одредува валоризации за културно-историските објекти со посебен акцент на манастирските комплекси „Трескавец“ и „Зрзе“, кои имаат голем потенцијал да ја оформат туристичката развојна зона, но истовремено да придонесат и за развој на локалната економијата. Според целите на овој труд, се изготви проект поврзан со туристичкиот развој на Пелагонискиот и посебно на Прилепскиот Регион, што ќе биде од големо значење за неговиот економски и културен развој. Значењето на трудот се согледува во релевантната елаборација на проектот поврзан со културното наследство, неговата ревитализација и планирање во функција на туризмот, заштита на културното наследство, промовирање, афирмација и унапредување на културните вредности, кои претставуваат клучни фактори за развој на културниот туризам, неоспорно значајни за современото промислување на состојбите во културата и уметноста. Со оглед на наведеното, Комисијата му предлага на Советот на Институтот за македонска литература во Скопје, да ја прифати позитивната оценка и да закаже одбрана на докторската дисертација **Ревитализација на културно-историски објекти и нивно влијание врз регионалниот туристички развој** на кандидатката м-р Стефанија Иванов Гата.

КОМИСИЈА

Проф. д-р Илија Велев, претседател, с.р.

Проф. д-р Маја Јакимовска-Тошиќ, ментор, с.р.

Проф. д-р Соња Стојменска-Елзесер, член, с.р.

Проф. д-р Валентина Миронска-Христовска, член, с.р.

Проф. д-р Мишко Ралев, член, с.р.

Скопје, 9.2.2023

